

Mahamakut Buddhist University
Isan Campus

วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มมร วิทยาเขตอีสาน

Journal of Humanities
and Social Sciences
Mahamakut Buddhist University
Isan Campus

ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน 2568)
Vol. 6 No 1 (January – April 2025)

วารสาร มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มมร วิทยาเขตอีสาน

Journal of Humanities and Social Sciences Mahamakut Buddhist University Isan Campus

ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – เมษายน พ.ศ. 2568

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและงานวิจัย สร้างความรู้และองค์ความรู้ในสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ การบริหารงานภาครัฐ พุทธศาสนา และปรัชญา เป็นเวทีแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ที่ครอบคลุมและมีคุณค่าต่อการพัฒนาทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ต่อไป

กำหนดการเผยแพร่

การตีพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ ออกราย 4 เดือน คือ เล่ม 1 มกราคม – เมษายน / เล่ม 2 พฤษภาคม – สิงหาคม / เล่ม 3 กันยายน – ธันวาคม

ที่ปรึกษา

พระสุธีวีรธรรม, ผศ.ดร.

รองอธิการบดี วิทยาเขตอีสาน

พระครูธรรมมาภิสมัย, ผศ.ดร.

ผู้อำนวยการศูนย์บริการวิชาการ

พระมหาศุภชัย สุภกิจโจ, รศ.ดร.

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์อีสาน

พระครูสิริสารเมธี

ผู้อำนวยการสำนักงานในวิทยาเขตอีสาน

ดร.เอกชาติรี สุขแสน

ผู้ช่วยอธิการบดี วิทยาเขตอีสาน

บรรณาธิการ

ดร.สุรศักดิ์ อุดมืองเพ็ญ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

อาจารย์พงษ์มนัส ดือด

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

กองบรรณาธิการ

ศ.ดร.ประยงค์ แสนบุราณ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รศ.ดร.ไพโรจน์ บัวสุข

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รศ.ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รศ.ดร.รัตน์ ปัญญาภา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

รศ.ดร.พรอัมรินทร์ พรหมเกิด

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รศ.ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผศ.ดร.สมปอง สุวรรณภูมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผศ.เฉลิมเกียรติ ภาระเวช	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พันตำรวจโทชำนาญ คนไฉ	ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธร ภาค 4
ผศ.ดร.อาทิตย์ ผ่านพูล	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.สิทธิพร เกษจ้อย	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ. ดร.ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผศ.ดร.ปรีดี ทุมเมฆ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

สำนักงานกองบรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน 9/37 หมู่ที่12 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
ขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000 โทรศัพท์ 0-4324-2386 โทรสาร 0-4324-2386

กำหนดเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม

ISSN: 2730-1869 (Print), ISSN: 2730-2288 (Online)

พิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2568

บทบรรณาธิการ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มมร วิทยาเขตอีสาน ฉบับนี้เป็นฉบับที่ 1 ประจำปี พุทธศักราช 2568 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 6 ที่ได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพของบทความวิจัยและบทความทางวิชาการที่จะนำมาลงตีพิมพ์ในแต่ละฉบับซึ่งจะต้องผ่านการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewers) เรื่องละ 3 ท่าน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านในสาขาวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษา ภาษา วรรณกรรม นอกจากนี้ ท่านเหล่านี้ยังได้สละเวลาอันมีค่าเพื่อช่วยอ่านและพิจารณาต้นฉบับ พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินการจัดทำวารสารเป็นอย่างดี กองบรรณาธิการขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

วารสารฉบับนี้ ประกอบด้วย บทความ 10 เรื่อง โดยมีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ เรื่อง **Enhancing Public Trust Through Judicial Digitalization: A Case Study of Indonesia's E-Court System** โดย HAMBALI และ Narong Kiettikunwong จาก College of Local Administration, Khon Kaen University โดยเป็นการนำเสนอบทความถึงการวิเคราะห์ผลของการเปลี่ยนผ่านระบบศาลไปสู่รูปแบบดิจิทัลต่อความไว้วางใจของประชาชน โดยเฉพาะในบริบทของประเทศกำลังพัฒนาอย่างอินโดนีเซีย ซึ่งมีความท้าทายทั้งในด้านความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน บทความเสนอกรอบแนวคิดใหม่ que แสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีสามารถเพิ่มความโปร่งใส ประสิทธิภาพ และความรับผิดชอบของสถาบันตุลาการได้ แต่ในขณะเดียวกันก็อาจสร้างความเหลื่อมล้ำหากไม่มีการออกแบบที่ครอบคลุมทุกกลุ่มประชากร ผู้เขียนได้พัฒนาแบบ "Judicial Digitalization Trust Paradox" ที่อธิบายการเกิดขึ้นของทั้ง "พื้นที่เสริมสร้างความไว้วางใจ" และ "พื้นที่ลดทอนความไว้วางใจ" พร้อมเสนอแนวทางบริการแบบผสม (Hybrid Models) เพื่อสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างทั่วถึง จึงเป็นบทความที่มีคุณค่าเชิงทฤษฎีและเชิงนโยบายอย่างยิ่ง

กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มมร วิทยาเขตอีสาน ยินดีต้อนรับนักวิชาการนิสิตและนักศึกษาที่ต้องการนำเสนองานทางวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นบทความวิจัยบทความวิชาการหรือบทความทวิการณหนังสือซึ่งหัวข้อเรื่องและประเด็นนำเสนอเกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ และอื่น ๆ และขอให้ศึกษารูปแบบการเขียนจากท้ายวารสารแต่ละฉบับซึ่งสามารถส่งในระบบออนไลน์ได้ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jhsmbuisc> กองบรรณาธิการยินดีและพร้อมรับต้นฉบับเป็นอย่างมากในสุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้อ่านทุกท่านที่ได้ให้คำติชมและให้คำแนะนำเพื่อการปรับปรุงการดำเนินการจัดทำวารสารมาโดยตลอด โดยกองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญและมุ่งมั่นกับการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของวารสารให้ดียิ่งขึ้นไป

ดร. สุรศักดิ์ อุดเมืองเพีย
บรรณาธิการ

สารบัญ

ENHANCING PUBLIC TRUST THROUGH JUDICIAL DIGITALIZATION: A CASE STUDY OF INDONESIA'S E-COURT SYSTEM <i>HAMBALI AND NARONG KIETTIKUNWONG</i>	1
ประสิทธิผลของการจัดการโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน: กรณีศึกษาบ้านโนนตาล ตำบลธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ EFFECTIVENESS OF THE MANAGEMENT OF A POVERTY ALLEVIATION PROJECT: A CASE STUDY OF BAN NON-TAN IN THAT SUBDISTRICT, RATTANABURI DISTRICT, SURIN PROVINCE <i>อรอุมา โถทอง และวรวุฒิ จำลองนาค</i> <i>ONUMA THOTONG, WORRAWOOT JUMLONGNARK</i>	17
กลยุทธ์ในการสอนภาษาอังกฤษตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในยุค DISRUPTION INTEGRATED BUDDHIST APPROACHES TO ENGLISH LANGUAGE TEACHING IN BUDDHIST SEMINARIES DURING THE AGE OF DISRUPTION <i>ศักดิ์พงษ์ โสภารจ, สมควร ข่าสะโปน, วาริณี โสภารจ และ มนต์เทียน มนตราภิบุลย์</i> <i>SAKDIPONG SOPHAJORN, SOMKHUAN KHASAPON, WARINEE SOPAJORN AND MONTIAN MONTRAPIBOON</i>	30
แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร DEVELOPMENT GUIDELINES FOR ACADEMIC AFFAIR ADMINISTRATION IN DIGITAL ERA FOR SAM-SAM NGAM SCHOOL CLUSTER UNDER PHICHIT SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE <i>รุ่งโรจน์ วันเพ็ญ, ประจวบ ขวัญมุ่น</i> <i>WANPEN, PRAJOB KWANMUN</i>	41
ประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลัก อปปรินิยธรรม 7 WORK EFFICIENCY OF POLICE OFFICER IN PHU WIANG DISTRICT, KHON KAEN PROVINCE ACCORDING TO THE SEVEN APARIHANIYADHAMMA PRINCIPLES <i>เฉลียว โมรีย์, พระมหาวิรุธ วิโรจน์, พระครูปลัด ทวี อภโย, ณัฐกร เจือจันทร์</i> <i>CHALIAO MOREE, PHRAMAHA WIRUTH WIROJANO, PHRAKRUPALAD THAWEE ABAYO AND NATHAORN CHUACHAN4</i>	53

สารบัญ (ต่อ)

การวิเคราะห์ความคงอยู่ของการศึกษาทางไกลผ่าน DLTV ด้วยการประเมินความคุ้มค่า AN ANALYSIS OF THE RETENTION OF DISTANCE LEARNING VIA DLTV USING COST-EFFECTIVENESS ANALYSIS พิชชากร อินรองพล , ณรงค์ เกียรติคุณวงศ์ PHITCHAKORN INRONGPON, NARONG KIETTIKUNWONG	61
กลยุทธ์การจัดการข่าวปลอมของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย ตามกรอบแนวคิดการ ดำเนินการต่อต้านข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์ STRATEGIES FOR MANAGING FAKE NEWS OF ANTI-FAKE NEWS CENTER THAILAND BASED ON A FRAMEWORK TO COMBAT FAKE NEWS ON SOCIAL MEDIA मुखसुदा महासेना, ณรงค์ เกียรติคุณวงศ์ MOOKSUDA MAHASENA, NARONG KIETTIKUNWONG	73
การพัฒนารูปแบบวาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ ที่มีอิทธิพลต่อการชักนำ พฤติกรรมการรักษาศีลห้าของเยาวชนในสังคมไทย THE DEVELOPMENT OF MORAL DISCOURSE PATTERNS IN ISAN INDY SONGS THAT INFLUENCE ON PERSUADING THE BEHAVIOR OF YOUTHS IN KEEPING THE FIVE PRECEPTS IN THAI SOCIETY วาริณี โสภารจ, พระครูธรรมศุต สุธธพจน์ สัพโส, ณฐอร เจือจันทร์ และศักดิพงษ์ โสภารจ WARINEE SOPAJORN, PHRA KHURU THAMMAKUTH SUTTHAPHOT SAPSOPHA, NATTHORN JUEAJAN AND SAKDIPONG SOPHAJORN	92
แนวทางการยกระดับประสิทธิภาพกระบวนการให้บริการของสำนักงานจัดหางานจังหวัดตาม มาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการ พ.ศ.2550 GUIDELINES FOR IMPROVING THE EFFICIENCY OF THE SERVICE PROCESS OF THE PROVINCIAL EMPLOYMENT Office IN ACCORDANCE WITH SECTION 35 OF THE ACT ON THE PROMOTION AND DEVELOPMENT OF THE QUALITY OF LIFE OF PERSONS WITH DISABILITIES B.E. 2550 วิมลสิริ แสนพงษ์, ณรงค์ เกียรติคุณวงศ์ WIMONSIRI SAENPHONG, NARONG KIETTIKUNWONG	104
แนวทางการพัฒนาเกณฑ์ชี้วัดภาวะรายได้ไม่เพียงพอของผู้สูงอายุเชิงนโยบายตามระเบียบ กระทรวงมหาดไทย POLICY-ORIENTED GUIDELINES FOR DEVELOPING INDICATORS OF INADEQUATE INCOME AMONG THE ELDERLY UNDER THE MINISTRY OF INTERIOR REGULATION วรนิษฐา บุตรภูงา, ณรงค์ เกียรติคุณวงศ์ WORANITTHA BUDPOONGA, NARONG KIETTIKUNWONG	118

ENHANCING PUBLIC TRUST THROUGH JUDICIAL DIGITALIZATION: A CASE STUDY OF INDONESIA'S E-COURT SYSTEM

HAMBALI^{1,*} AND NARONG KIETTIKUNWONG²

^{1,2} COLLEGE OF LOCAL ADMINISTRATION, KHON KAEN UNIVERSITY

* Corresponding Author E-mail: hambali.h@kkumail.com

Research Article

RECEIVED 12 MARCH 2025, REVISED 8 APRIL 2025, ACCEPTED 21 APRIL 2025

ABSTRACT

Public trust in the judiciary is essential for governance legitimacy and effectiveness, with digital transformation increasingly reshaping how courts operate and engage with citizens. This paper examines how the implementation of e-Court in Indonesia impacts public trust in the judiciary. Employing a systematic conceptual analysis approach, the study analyzes 42 documents (2015-2025) comprising government documents, academic publications, and research reports, selected based on relevance and credibility criteria. The analysis employs a five-step thematic process with data triangulation across multiple sources to ensure reliability. The study identifies four interconnected pathways through which e-Court affects public trust: enhanced operational transparency, improved judicial efficiency, increased accessibility, and strengthened accountability. The research reveals a paradoxical nature of digital courts in developing contexts, where they simultaneously enhance trust through improved transparency while potentially creating trust disparities through digital divide effects. Empirical illustrations from contrasting urban and remote implementation contexts demonstrate varying impacts across Indonesia's diverse landscape. While e-Court has significantly improved court operations, challenges remain, including the digital divide, uneven institutional readiness, and data security concerns. The study's reliance on secondary data presents limitations in directly measuring diverse public perceptions. The findings contribute to understanding institutional trust dynamics in digitalized governance contexts and suggest that hybrid service models combining digital and traditional channels may maximize trust benefits across diverse populations.

Keywords: Judicial digitalization, e-Court, Public trust, Digital governance

1. Introduction

Public trust in the judiciary represents a fundamental element of governance legitimacy, as a cornerstone for social order, policy compliance, and institutional stability. The rapid digital transformation of government services has profoundly reshaped public administration in recent years, fundamentally altering how governments deliver services to citizens. Judicial systems have increasingly integrated digital technologies to modernize operations, reduce administrative burdens, and expand public access to legal services. This transformation has redefined traditional judicial processes, allowing for faster and more transparent adjudication of cases (Cordella & Contini, 2020).

Before digital transformation initiatives, many judicial systems worldwide, including Indonesia's, faced significant challenges that undermined public trust. Court processes were characterized by procedural delays, limited transparency, and geographical barriers to access, particularly affecting citizens in remote areas. These conditions directly impacted public confidence in the judiciary's ability to deliver justice fairly and efficiently. In response, implementing electronic court (e-Court) systems has become a global trend, facilitating remote case processing, automating documentation, and providing citizens with direct access to judicial proceedings. These innovations aim to improve both legal accessibility and institutional efficiency, while potentially strengthening public trust in the judiciary (Wang, 2024).

Indonesia has embarked on significant judicial digitalization reforms through the e-Court system established by the Supreme Court. According to the Waseda-IAC World Digital Government Ranking 2023, Indonesia ranked 25th out of 66 surveyed countries, with e-court processes becoming increasingly prominent (Waseda University, 2023). The Supreme Court's Judicial Reform Blueprint 2010-2035 outlined a comprehensive digital transformation strategy with three phases: Electronic Case Reporting (2010-2015), Electronic Case Management (2016-2020), and Online Courts (2021-2025) (The Supreme Court of the Republic of Indonesia, 2010). The e-Court system, launched in 2018 through Supreme Court Regulation Number 3 of 2018, represents a significant milestone in this journey, with features enabling electronic case filing, payment, summons, and eventually virtual hearings (Kharlie & Cholil, 2020).

The adoption of e-Court in Indonesia demonstrates a significant shift in how citizens engage with the judicial system. Initial implementation data indicates increasing public acceptance of digital judicial services. However, the implementation reveals tensions between technological innovation and public trust. While e-Court enhances efficiency, challenges persist regarding digital inclusivity and data security. Not all citizens have equal access to technology, potentially creating disparities in access to justice (Sitepu & Hasnda, 2024).

Existing research on judicial digitalization has focused primarily on technological implementation and operational efficiency. Studies have examined the advantages of electronic judicial systems in terms of efficiency, transparency, and accessibility (Procopiuck, 2018; Ahmed et al., 2022; Wang, 2024), but there is a significant gap in understanding how these systems specifically affect public trust in governance institutions. Despite the growing implementation of digital court systems globally, there remains limited scholarly attention on how these technological reforms influence broader governance trust across institutional boundaries. This gap is particularly pronounced in developing countries with diverse socio-

economic conditions like Indonesia, where varied levels of technological access and literacy create complex implementation environments.

This paper examines the relationship between judicial digitalization and public trust in Indonesia through conceptual analysis. The central question is: How does e-Court implementation influence public trust in Indonesia's judiciary? Instead of collecting primary data, this study synthesizes theoretical frameworks on institutional trust and digital governance. It applies these frameworks to Indonesia's e-Court implementation by analyzing secondary data, government reports, and existing research. By developing a comprehensive conceptual framework that links e-Court components with trust dimensions through specific mechanisms, while examining how contextual factors like the digital divide moderate these relationships, this study contributes to both digital governance literature and institutional trust theory. Through critical analysis of Indonesia's experience with e-Court, the paper develops a structured understanding of how judicial digitalization affects public trust, identifying both opportunities and challenges in building trust through technological means.

2. Research Objectives

This research seeks to analyze the dynamics between Indonesia's e-Court system and public trust in the judicial institutions. The specific objectives of this study are:

- 1) To identify connections between digital court features and trust dimensions.
- 2) To understand implementation barriers across diverse contexts.
- 3) To develop implications for judicial modernization policies in developing countries.

3. Research Methodology

This paper employs a systematic conceptual analysis approach to examine the relationship between judicial digitalization and public trust in Indonesia. Unlike empirical studies or systematic reviews, this approach synthesizes theoretical frameworks and applies them to Indonesia's e-Court implementation through secondary data analysis. The study analyzes 42 documents published between 2015-2025, including government documents (n=15), academic publications (n=19), and research reports (n=8). Document selection followed specific criteria: direct relevance to Indonesia's e-Court implementation or theoretical frameworks on institutional trust; credibility of sources with priority given to peer-reviewed publications and official documents; recency (last decade); availability in English or Bahasa Indonesia; and comprehensive coverage of Indonesia's diverse contexts. This focused selection process ensured a balanced dataset capturing both institutional perspectives and critical evaluations.

The analytical process employed thematic analysis through five systematic steps: initial coding of patterns related to e-Court features and trust dimensions; theme development connecting digital court features with trust mechanisms; comparative analysis of implementation variations across different regions; critical examination of contradictions between policy intentions and implementation realities; and framework development synthesizing the identified relationships into a coherent conceptual model. To ensure reliability despite reliance on secondary data, the study employed triangulation by cross-referencing statistical information across multiple sources, comparing official government data with independent research findings, and deliberately examining both supportive and critical

perspectives. While this approach offers structured exploration of how technological innovation in courts might influence public trust through institutional mechanisms, limitations include the exclusive use of secondary data, potential reporting biases in official documents, uneven data availability across regions, limited causal inference capability, and generalizability challenges within Indonesia's diverse governance landscape.

4. Theoretical Framework: Understanding Public Trust in the Judiciary

Public trust in the judiciary represents citizens' collective belief in courts' ability to perform functions effectively, fairly, and in the public interest (Tyler, 2001). Unlike private organizations, courts gain legitimacy through demonstrated competence, procedural fairness, and institutional integrity rather than market performance. When people trust that courts operate transparently and impartially, they more readily accept decisions and comply with laws. This creates a more sustainable governance model than coercive enforcement. Legitimacy-based compliance reduces enforcement costs and strengthens social order by promoting voluntary adherence to legal norms. In Indonesia, trust in the judiciary has fluctuated over time, with recent surveys showing ratings between 71-76% (Indikator Politik Indonesia, 2024; Charta Politika Indonesia, 2022), though the Integrity Assessment Survey indicated a decline from 82.72 in 2021 to 74.03 in 2024 (The Corruption Eradication Commission, 2024).

Four key dimensions shape judicial trust: procedural fairness, transparency, accessibility, and institutional integrity. Procedural fairness encompasses impartiality, equal treatment, and opportunities for voice in legal proceedings. Young (2018) demonstrates that the openness of decision processes, perceived competence of decision-makers, and absence of bribery significantly influence public perceptions of fairness in judicial processes. When citizens believe legal procedures are applied consistently without bias, they are likelier to trust judicial institutions and comply with their decisions, even with unfavorable outcomes. Transparency refers to the visibility of judicial operations, including access to court records and explanations of legal decisions. Grimmelikhuijsen and Klijn (2015) found that transparency particularly enhances trust among citizens with moderate judicial familiarity, allowing them to understand better and evaluate court processes. When court proceedings are opaque, citizens may develop suspicions about hidden influences or corruption, undermining institutional legitimacy.

Accessibility concerns the ability to engage with courts without significant barriers. This includes physical access to courts, proceedings affordability, legal assistance availability, and comprehensible legal processes. Cabral et al. (2012) highlight how disparities in access significantly undermine public trust, particularly among disadvantaged communities. When justice is perceived as available only to the wealthy, educated, or politically connected, trust erodes among those who feel excluded. The integrity of judicial actors, including judges and court officials, is crucial in shaping public perceptions. Bühlmann and Kunz (2011) emphasize that allegations of corruption or unethical conduct can severely undermine institutional legitimacy. These actors are entrusted with impartially upholding the rule of law, making their perceived integrity fundamental to public trust in the judicial system.

5. Indonesia's e-Court System: Implementation and Features

Following the theoretical foundation on judicial trust, this section examines Indonesia's specific experience with e-Court implementation. Indonesia's judicial digitalization has evolved through a structured approach outlined in the Supreme Court's Judicial Reform Blueprint 2010-2035. This comprehensive plan established three phases: Electronic Case Reporting (2010-2015), Electronic Case Management (2016-2020), and Online Courts (2021-2025). The e-Court system, formally implemented in 2018 through Supreme Court Regulation Number 3 of 2018, has evolved through subsequent regulations to adapt to emerging needs and technological capabilities (The Supreme Court of the Republic of Indonesia, 2010). This phased approach has allowed for institutional learning and adaptation as the system has expanded and matured over time.

The e-Court system encompasses four integrated components designed to digitalize different aspects of court proceedings. The e-Filing component allows litigants to submit cases and documents online without physical court visits, reducing geographic barriers and processing time. The e-Payment system enables electronic court fee payment through banking partners, standardizing costs and reducing corruption opportunities in financial transactions. The e-Summons feature delivers court notifications through digital channels, improving communication efficiency between courts and parties. The e-Litigation platform, introduced in 2019, enables comprehensive electronic trials for various proceedings, allowing remote participation in hearings and electronic document submission (Putra, 2020). These components combine to create a comprehensive digital court experience that transforms traditional judicial processes.

Adoption trends demonstrate growing acceptance of the e-Court system across Indonesia's judiciary. Statistical data shows e-filing cases increased from 907 (0.14% of total cases) in 2018 to 410,754 (60% of total cases) in 2024. Nearly all e-filed cases proceeded to e-litigation, with 410,738 cases processed through the digital litigation system by 2024 (The Supreme Court of the Republic of Indonesia, 2018-2024). This significant growth indicates increasing institutional capacity and public willingness to engage with digital court processes, though adoption rates vary across different regions and court types. The system operates through centralized data centers with security features including encrypted data transmission, multi-factor authentication, and role-based access controls to protect sensitive legal information while ensuring system reliability across Indonesia's diverse geographical context (Fitri & Taufiqurrahman, 2024).

6. Impact of Digitalization on Judicial Trust

Digital transformation reshapes public trust in judicial institutions through several key mechanisms that address traditional barriers while creating new considerations for building public trust. Digital platforms enhance transparency through real-time information disclosure, open-access legal records, and automated procedures that reduce discretionary power and corruption opportunities (Meijer & Grimmelikhuijsen, 2020). Online access to legal proceedings and digital case tracking eliminates procedural ambiguity and strengthens perceptions of fairness. This transparency reduces information gaps between officials and citizens. It also creates standardized documentation and enables public oversight of judicial processes. Indonesia's Case Tracing Information System exemplifies this by allowing

stakeholders to monitor case progress in real-time, addressing information gaps that traditionally undermined trust in court systems (Herawati et al., 2023).

Digital systems improve operational efficiency through automated workflows that reduce delays and backlogs that traditionally undermine public trust. When cases are resolved through predictable, timely procedures, citizens develop greater trust in the institution's competence and reliability (Cann & Yates, 2020). These efficiency improvements demonstrate institutional competence, enhance procedural fairness through consistent processing times, and increase accountability through measurable performance metrics. Digitalization also enhances accessibility by removing physical and temporal barriers to court engagement. Electronic filing eliminates the need for physical travel to courthouses, virtual hearings enable participation regardless of location, and digital platforms make legal information more widely available to those with technological access.

However, the digital divide presents significant challenges for building inclusive trust through technological means. While digitalization may enhance access for technologically equipped urban populations, it risks creating new barriers for rural communities, elderly citizens, and economically disadvantaged groups with limited digital access or skills (Lindgren et al., 2019). This disparity potentially reinforces existing inequalities in the justice system, undermining trust among already marginalized populations. Digital systems also introduce new concerns about data security, algorithmic bias, and technological governance that must be addressed to maintain public trust. As courts increasingly rely on digital systems, ensuring proper data protection and technological oversight becomes essential for preserving trust in the integrity of judicial processes (Kandeel et al., 2022).

These complex dynamics between trust-enhancing mechanisms and potential barriers suggest that digital transformation's impact on judicial trust is neither straightforward nor uniform across different contexts and populations. To systematically understand these multifaceted relationships, the preceding analysis can be synthesized into an integrated conceptual framework that connects specific e-Court components with trust dimensions. Figure 1 visualizes these relationships, mapping how Indonesia's e-Court system features interact with trust mechanisms and identifying the factors that moderate these interactions.

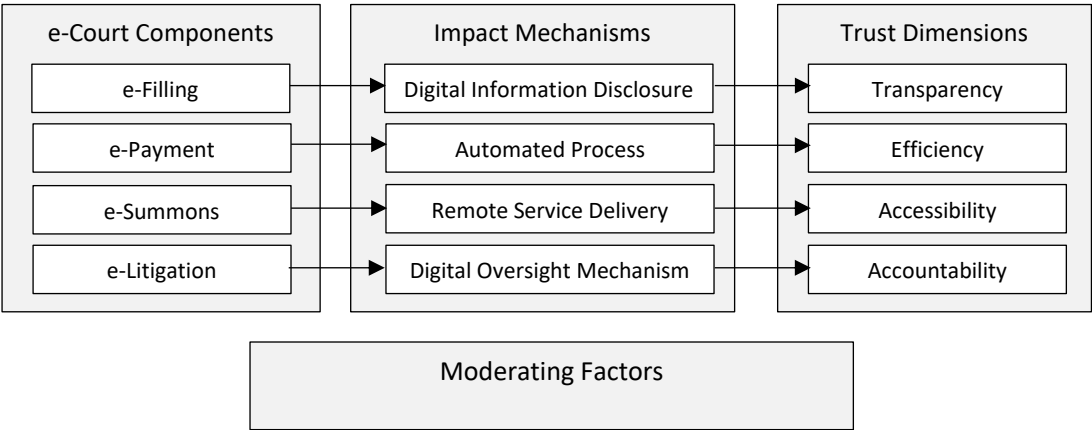


Figure 1 Conceptual Framework for Understanding e-Court's Impact on Public Trust

Source: Author's conceptualization based on synthesis of judicial trust literature and digital governance studies

As shown in this framework, digital court features affect trust through specific pathways. For instance, e-Filing and e-Payment enhance transparency through digital information disclosure and standardized financial procedures. Automated workflows across all components improve efficiency by reducing delays and administrative errors. E-Summons and e-Litigation increase accessibility by enabling remote participation, while comprehensive digital documentation strengthens accountability through enhanced oversight capabilities. However, these trust-building pathways are moderated by factors such as the digital divide, institutional readiness, and data security concerns, potentially creating variations in trust outcomes across different contexts and population segments.

With this conceptual framework as a foundation, the following sections further analyze how these theoretical relationships manifest in practice by examining implementation challenges, evaluating impacts on transparency and efficiency, and developing policy implications. This approach allows for a comprehensive assessment of both achievements and barriers in building public trust through judicial digitalization in Indonesia.

7. Implementation Challenges and Public Perceptions

While the preceding sections outlined the components and theoretical potential of e-Court, practical implementation has faced significant challenges that affect its impact on public trust. The digital divide represents a primary obstacle, with approximately 40% of regions lacking reliable internet infrastructure and 12,000 villages in blank spot areas without adequate connectivity (Barlian et al., 2025). These infrastructure gaps create uneven access to e-Court services, potentially reinforcing existing geographic and socioeconomic disparities. Digital literacy poses another challenge, with approximately 30% of Indonesia's adult population having limited digital skills (Sitepu & Hasnda, 2024). Even when technological infrastructure is available, many citizens with limited education or technological exposure may lack the knowledge and skills to effectively navigate digital platforms, creating barriers to utilizing e-Court services.

Institutional readiness varies significantly across courts, creating inconsistent implementation experiences. Urban courts with better resources and technologically proficient personnel typically show higher adoption rates and more effective utilization of e-Court features. In contrast, courts in less developed regions often struggle with technical expertise gaps, inadequate equipment, and organizational resistance to digital processes (Romdoni et al., 2022). These variations create disparities in how citizens experience the e-Court system depending on their location and the specific courts they interact with, potentially affecting perceptions of fairness and equality in the judicial system.

Public perception studies reveal important concerns alongside generally positive responses. Across implementation sites, data security emerges as a significant issue, with approximately 78% of respondents in Batam expressing concerns about the protection of sensitive legal information in digital systems (Handini et al., 2024). In regions with limited connectivity, concerns about accessibility predominate, with users in Biak Numfor giving lower ratings for system accessibility (4.02 on a 5-point scale) compared to other features (Djamaludin et al., 2023). These findings highlight critical areas requiring attention for e-Court to fully realize its trust-building potential.

It is important to note that existing studies primarily capture the perspectives of those who have successfully accessed e-Court services, potentially overlooking the experiences of

citizens who face barriers to digital engagement. More comprehensive research encompassing diverse stakeholder perspectives, including those with limited technological access or literacy, would provide a more complete understanding of how e-Court implementation affects public trust across different population segments.

The implementation challenges and identified concerns suggest that while e-Court has significant potential to enhance public trust in the judiciary, realizing this potential requires addressing underlying inequalities in technological access and literacy, strengthening institutional capacity across diverse court settings, and resolving concerns about data security and privacy. These factors highlight the importance of a nuanced approach to judicial digitalization that considers the diverse contexts and needs of Indonesia's population.

8. Impact on Public Trust Through Transparency and Efficiency

Having examined the implementation challenges, this section analyzes how e-Court specifically affects public trust through enhanced transparency and efficiency. The e-Court system has significantly enhanced judicial transparency and efficiency, directly addressing key factors influencing public trust. The Case Tracing Information System provides unprecedented visibility into court proceedings, eliminating information asymmetries that previously undermined trust. Prior to digitalization, obtaining case information required physical court visits or connections with officials, creating opportunities for corruption and preferential treatment. The digital system democratizes access to case information for those with internet connectivity, allowing real-time monitoring of proceedings without intermediaries (Herawati et al., 2023). This transparency directly addresses concerns about opacity and hidden influences in the judicial process, creating conditions for enhanced public trust.

Standardizing court fees through e-Payment has enhanced financial transparency by establishing fixed, publicly available fee schedules and processing payments through electronic channels with automatic receipts. Research indicates this has significantly reduced reported irregular payments, addressing a longstanding source of distrust in the judiciary (Santiadi, 2019). Digital documentation of court proceedings through e-Litigation creates comprehensive records of judicial actions, making decisions more transparent and subject to scrutiny. These transparency enhancements directly target corruption perceptions that have traditionally undermined public trust in the judiciary.

Empirical evidence from implementation contexts illustrates how these conceptual mechanisms translate to operational improvements. Table 1 presents data from the Class 1A District Court of Batam, showing significant efficiency gains following e-Court implementation.

Table 1 Impact of e-Court on Judicial Efficiency Metrics in Batam Court

Efficiency Indicator	Pre-e-Court	Post-e-Court	Change
Case registration time	3 hours	1 hour	-67%
Monthly case capacity	150 cases	200 cases	+33%
Administrative errors	15 per month	5 per month	-67%

Source: Handini et al. (2024)

While the Batam implementation represents a specific urban context with relatively strong infrastructure and cannot be generalized to all Indonesian courts, similar patterns emerge

from other implementation sites. Batam's position as an economic hub with rapid growth and higher-than-average technology infrastructure makes it an early adopter case that offers valuable insights but may not represent typical implementation conditions across Indonesia's diverse regions. The context of Batam, with its status as a special economic zone, proximity to Singapore, and relatively high digital literacy, creates implementation conditions that differ substantially from rural or less-developed areas where infrastructure limitations and digital literacy barriers are more pronounced

In contrast, Djamaludin et al. (2023) studied Biak Numfor, a remote area in Eastern Indonesia. This study offers insights into e-Court implementation in challenging conditions. Biak Numfor faces several limitations: inadequate personnel for public services, low digital literacy, language barriers, and significant infrastructure deficits. Despite these obstacles, research in Biak Numfor found compelling statistical evidence of improved efficiency despite more challenging infrastructure conditions. Regression analysis yielded a coefficient of 12.340 ($p < 0.001$), indicating that for each unit increase in e-Court implementation, there was a substantial 12.34-point improvement in judicial efficiency scores, which indicates a relationship strong enough that there is less than a 0.1% probability this occurred by chance. Additionally, correlation analysis showed a positive relationship ($r = 0.5$, $p < 0.05$) between e-Court utilization and efficiency metrics, meaning that as e-Court usage increased, efficiency consistently improved with a moderate to strong association strength of 0.5 on a scale where 0 represents no relationship and 1 represents perfect correlation.

These findings from contrasting implementation environments are further supported by nationwide adoption trends. Supreme Court records show growth in e-filing from 907 cases (0.14% of total) in 2018 to 410,754 cases (60% of total) in 2024 (Supreme Court, 2018-2024), indicating increasing institutional adoption of digital processes across diverse contexts.

User satisfaction data suggests these operational improvements translate to enhanced trust perceptions. Across implementation sites, users report high satisfaction with system transparency, with ratings of 4.19 on a 5-point scale in Biak Numfor (Djamaludin et al., 2023) and 78% of Batam users believing the system reduces corruption opportunities (Handini et al., 2024). The consistency of positive perceptions across different implementation contexts supports the conceptual link between digitalization and enhanced transparency and efficiency.

These improvements directly address procedural concerns that traditionally undermine public trust in court competence. When court processes are slow, unpredictable, or opaque, citizens often develop perceptions that the system is incompetent or biased. By establishing predictable timelines, efficient processes, and transparent operations, e-Court can dispel these negative perceptions and strengthen trust in the judiciary's ability to fulfill its core functions effectively.

It is important to acknowledge that while the empirical illustrations demonstrate e-Court's positive impact on transparency and efficiency across diverse contexts, the magnitude of improvement varies based on local implementation conditions. The contrasting experiences of Batam and Biak Numfor suggest that while e-Court implementation can yield significant efficiency improvements across diverse contexts, the specific manifestations of these improvements vary based on local conditions. Rather than suggesting uniform outcomes across Indonesia's judicial landscape, these findings illustrate how digital transformation can enhance trust-building mechanisms when appropriately adapted to local contexts. This nuanced understanding is essential for developing realistic implementation strategies across Indonesia's

heterogeneous governance landscape and offers more valuable insights for policy development than would an oversimplified generalization.

9. Accessibility Challenges and Policy Implications

Building on the implementation challenges identified in Section 7, this section examines policy implications for addressing the tension between enhanced digital access and persistent technological barriers. While e-Court has removed physical and temporal barriers for citizens with technological resources, the previously noted infrastructure gaps create disparities in justice access where technologically equipped citizens enjoy enhanced services while others depend on traditional processes. The Supreme Court has implemented several initiatives to address these challenges, including court-based assistance programs, continued mobile court services in remote areas, and educational campaigns. Despite these efforts, the digital divide remains a significant obstacle to building inclusive trust through e-Court.

Policy approaches must balance technological innovation with inclusive access to ensure e-Court's trust-building benefits extend to all segments of society. For infrastructure development, telecommunications bodies and judicial authorities should collaborate to expand connectivity in underserved regions, particularly in blank spot areas. A phased implementation approach should prioritize areas with active court facilities for maximum impact. Judicial authorities should establish digital service hubs in district courts serving underconnected regions. Meanwhile, regional governments should create community access points in areas with limited individual connectivity.

Digital inclusion strategies represent a second key policy dimension. The judiciary should consider maintaining complementary service models in regions with lower digital literacy rates, where traditional court services would continue alongside digital platforms. Legal aid organizations and professional associations have important roles in developing training programs for vulnerable populations who face greater barriers to technological adoption. The existing mobile court programs could evolve toward hybrid models that strategically incorporate digital documentation within traditional outreach services, particularly in regions where geographical and infrastructural challenges persist.

Data security and privacy enhancements constitute a third essential policy area, addressing the concerns expressed by approximately 78% of users in implementation studies. Judicial authorities, in coordination with national cybersecurity bodies, should establish comprehensive data protection standards specifically designed for sensitive judicial information. Technical security measures, including enhanced encryption, authentication protocols, and robust backup systems, would benefit from phased implementation to ensure seamless integration with existing judicial processes. Clear communication about data handling practices within the e-Court platform itself could help address user concerns about information security.

Institutional capacity building forms the foundation for sustainable implementation. Judicial training institutions should develop differentiated digital literacy programs for various court roles, recognizing the distinct needs of judges, clerks, and administrative personnel. Change management approaches should include targeted interventions for courts with lower adoption rates, potentially utilizing knowledge transfer from successful implementation sites. Financial planning authorities should consider longer-term funding models that recognize

digital transformation as an ongoing process rather than a one-time investment, ensuring sustainability beyond initial implementation phases.

Implementation of these recommendations requires coordinated action across multiple stakeholders, including the Supreme Court, regional judiciaries, telecommunications agencies, and civil society organizations. By addressing both technological and institutional dimensions of digital court implementation, policymakers can maximize the trust-building potential of e-Court while mitigating the risk of creating new disparities in access to justice. The statistical evidence showing varying degrees of improvement across different implementation contexts underscores the importance of adaptive approaches that respond to local conditions while pursuing the broader goal of enhanced judicial trust through digital transformation.

While addressing current implementation challenges, policymakers must also anticipate emerging technological developments that will shape the future of Indonesia's e-Court system. The Supreme Court has already begun implementing artificial intelligence for judicial panel assignments in cassation cases, signaling an important direction in judicial digitalization. As AI applications potentially expand to document analysis, case classification, and decision support, new policy considerations emerge regarding algorithmic transparency, potential bias, and maintaining appropriate human oversight in judicial processes. These technological advancements risk creating additional layers of complexity in the accessibility landscape, potentially widening the gap between technologically equipped urban courts and under-resourced rural institutions. Future policy frameworks must therefore integrate AI governance principles alongside digital inclusion strategies to ensure these advanced technologies enhance rather than undermine judicial trust across Indonesia's diverse contexts.

Beyond these specific policy approaches and technological considerations, a deeper conceptual understanding is needed to fully address the complex dynamics at play. The analysis in this study reveals a fundamental paradox in judicial digitalization efforts within developing contexts like Indonesia. The analysis in this study reveals a fundamental paradox in judicial digitalization efforts within developing contexts like Indonesia. On one hand, digital court systems enhance transparency and efficiency through automated processes and standardized procedures, creating trust-enhancing effects particularly for those with technological access. On the other hand, these same digital systems risk creating or reinforcing inequalities in access to justice through the digital divide, potentially undermining trust among already marginalized populations. This paradoxical dynamic suggests that judicial digitalization's impact on public trust is not uniform but highly context-dependent, creating what might be described as parallel "trust zones" in which digital features either enhance or potentially undermine trust depending on users' socioeconomic conditions, geographic locations, and technological access.

This paradox is particularly evident when comparing implementation experiences between urban centers like Batam with relatively advanced infrastructure and remote areas like Biak Numfor with more significant connectivity challenges. While both contexts show efficiency improvements, the magnitude and accessibility of these benefits vary substantially. The emergence of hybrid approaches that combine digital innovation with traditional service channels appears to offer the most promising path forward for addressing this paradox, allowing judicial institutions to harness technology's trust-enhancing potential while mitigating its potential exclusionary effects. This understanding can be visualized in "The Judicial Digitalization Trust Paradox Model" presented in Figure 2.

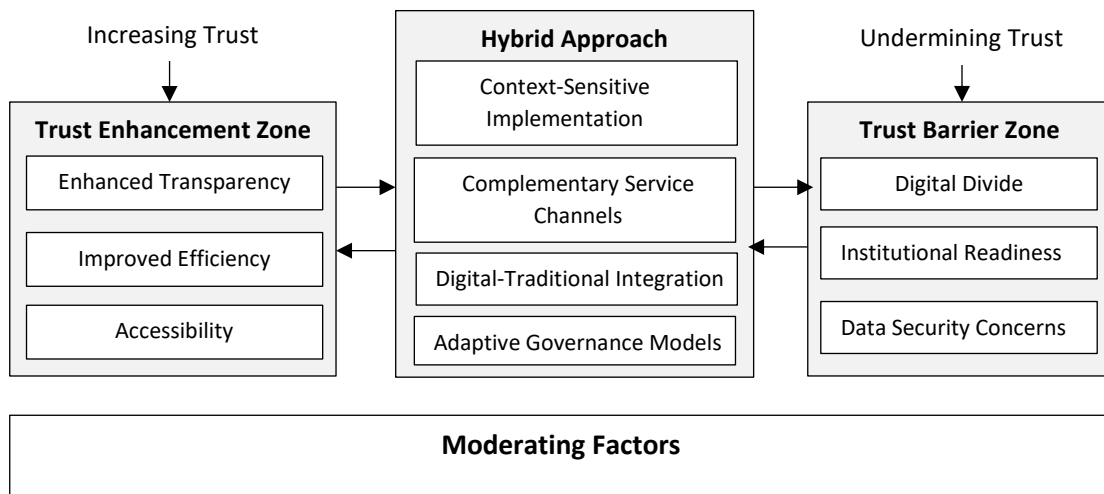


Figure 2 The Judicial Digitalization Trust Paradox Model

Source: Author's conceptualization based on analysis of e-Court implementation in Indonesia

As illustrated in the model, there exists a "Trust Enhancement Zone" where digital features improve transparency and efficiency, and a "Trust Barrier Zone" where the same digital systems create obstacles through infrastructure limitations, institutional readiness variations, and data security concerns. Between these zones, a "Hybrid Approach" emerges as the most effective strategy, integrating both digital and traditional channels while maintaining context-sensitivity. This understanding provides a foundation for both theoretical advancement in institutional trust literature and practical governance innovations that can more effectively navigate the complex relationship between technological modernization and public trust.

This conceptual framework reinforces the importance of the balanced policy approaches discussed earlier, highlighting why addressing both technological innovation and inclusive access is essential for judicial digitalization to enhance rather than undermine public trust across Indonesia's diverse social landscape.

10. Conclusion

The implementation of e-Court in Indonesia represents a significant advancement in judicial modernization with profound implications for public trust. The analysis reveals how digital transformation has enhanced transparency in court operations through unprecedented access to case information, standardized fee structures, and comprehensive digital documentation. These transparency improvements directly address traditional concerns about opacity and corruption in the judicial system. Simultaneously, efficiency gains demonstrated across implementation contexts through reduced processing times, expanded case handling capacity, and decreased administrative errors have strengthened perceptions of institutional competence and reliability. The identified pathways through which e-Court influences trust, namely enhanced operational transparency, improved judicial efficiency, increased accessibility, and strengthened accountability, illuminate the complex relationship between technological innovation and public confidence in judicial institutions across diverse Indonesian contexts. As demonstrated by the judicial digitalization trust paradox model, these benefits coexist with potential barriers in a dynamic tension that requires careful navigation.

Despite these promising developments, significant challenges persist. Strategic policy approaches are needed to address these issues. The digital divide, varying institutional readiness, and data security concerns all require balanced interventions. These should combine technological innovation with inclusive access mechanisms. The findings underscore the importance of context-sensitive implementation strategies that respond to local conditions while building judicial trust through both digital and complementary traditional channels. This nuanced understanding of how digital court systems simultaneously enhance transparency and efficiency while potentially creating access disparities offers valuable insights for judicial modernization policies in developing countries. By implementing the recommended policy approaches addressing both technological and institutional dimensions, Indonesia can maximize e-Court's trust-building potential while ensuring equitable access to justice across its diverse society.

11. Limitations and Future Research Recommendations

This study has limitations in analyzing e-Court's impact on public trust. It primarily relies on secondary data without directly measuring public perceptions across diverse demographic groups. Future research should address this by conducting empirical studies that directly measure public trust before and after e-Court implementation, employing mixed-method approaches that would provide a more nuanced understanding of how digital transformation affects trust across Indonesia's diverse population.

12. New Knowledge

This conceptual analysis contributes to the literature on judicial digitalization and public trust in three significant ways. First, it provides an integrated framework showing how digital transformation influences public trust through four interconnected pathways: operational transparency, judicial efficiency, accessibility, and accountability, advancing beyond previous studies that examined these elements in isolation. The framework visualizes how e-Court components interact with trust dimensions through specific mechanisms, while highlighting moderating factors that affect this relationship. Second, it uncovers the inherent paradox in digital court implementation within developing contexts like Indonesia, where the same technological systems that enhance trust through improved transparency simultaneously risk creating trust disparities through digital divide effects. The judicial digitalization trust paradox model illustrates this tension between trust enhancement and trust barriers, with hybrid approaches emerging as a potential resolution. Third, it demonstrates the importance of complementary approaches in judicial digitalization, suggesting that hybrid service models combining digital and traditional channels may maximize trust benefits across diverse populations.

These contributions challenge simplistic technological determinism in judicial reform discourse and provide a nuanced understanding of how digital courts affect public trust in complex social contexts. Through both conceptual frameworks and visual models, this study offers scholars and policymakers theoretical and practical insights for navigating the complex relationship between technological innovation and public trust in governance institutions, particularly in developing countries with diverse socio-economic conditions.

13. Acknowledgment

The researcher sincerely appreciates Khon Kaen University, Thailand, for providing the ASEAN GMS Scholarship, which supported this research. The financial assistance and academic resources offered have greatly contributed to the successful completion of this study.

14. References

- Ahmed, R.K., Ahmed, O., Pappel, I., Reitsakas, A., & Draheim, D. (2022). The Role of Digital Transformation in Fostering Transparency: An e-Court System Case Study. In: Papagiannidis, S., Alamanos, E., Gupta, S., Dwivedi, Y.K., Mäntymäki, M., Pappas, I.O. (eds), *The Role of Digital Technologies in Shaping the Post-Pandemic World*. Springer. 219-230. https://doi.org/10.1007/978-3-031-15342-6_17
- Barlian, A. A. E., Latipulhayat, A., Rusmiati, E., Wulandari, W., & Sukma, A. N. A. (2025). Electronic Criminal Justice in Indonesia: Challenges and the Future Measures. *Jambura Law Review*, 7(1), 243-274. <https://doi.org/10.33756/jlr.v7i1.27805>
- Bühlmann, M., & Kunz, R. (2011). Confidence in the judiciary: Comparing the independence and legitimacy of judicial systems. *West European Politics*, 34(2), 317-345. <https://doi.org/10.1080/01402382.2011.546576>
- Cabral, J., Chavan, A., Clarke, T., Greacen, J., Hough, B., Rexer, L., Ribadeneyra, J. & Zorza, R. (2012). Using Technology to Enhance Access to Justice. *Harvard Journal of Law & Technology*, 26(1), 243-323. <https://jolt.law.harvard.edu/articles/pdf/v26/26HarvJLTech241.pdf>
- Cann, D. M., & Yates, J. L. (2020). This side of the law: Evaluating citizens' attitudes toward legal compliance. *Justice System Journal*, 41(3), 244-258. <https://doi.org/10.1080/0098261X.2020.1768184>
- Charta Politika Indonesia. (2022). Catatan Akhir Tahun: Tren Persepsi Publik Dan Proyeksi Politik Menuju 2024. Retrieved March 3, 2025, from https://www.chartapolitika.com/wp-content/uploads/2022/12/20221222_Rilis_SurNas_Charta_.pdf
- Cordella, A., & Contini, F. (2020). Digital technologies for better justice: A toolkit for action. Inter-American Development Bank. <https://doi.org/10.18235/0002297>
- Djamaludin, Aziz, M. F., Ar-Rasyid, Y., & As-Sayyis, I.A. (2023). Assessing the impact of electronic court systems on the efficiency of judicial processes in the era of digital transformation. *Volkgeist: Jurnal Ilmu Hukum Dan Konstitusi*, 6(1), 1–18. <https://doi.org/10.24090/volkgeist.v6i1.8082>
- Fitri, A. A., & Taufiqurrahman, R. A. (2024). The use of artificial intelligence in assigning and appointing judicial panels in Indonesian courts. *Pena Justisia: Media Komunikasi dan Kajian Hukum*, 23(3), 1-14. <https://doi.org/10.31941/pj.v23i3.5162>
- Grimmelikhuijsen, S. & Klijn, A. (2015). The effects of judicial transparency on public trust: evidence from a field experiment. *Public Admin*, 93, 995-1011. <https://doi.org/10.1111/padm.12149>
- Handini, V., Salsabila, L., Lodan, K. T., & Dompok, T. (2024). Optimizing public service quality through the implementation of the e-court application in Class 1A District Court of Batam city. *Proceeding of the International Conference on Social Sciences and*

- Humanities Innovation, 1(2), 72–80. <https://prosiding.appisi.or.id/index.php/ICSSHI/article/view/28>
- Herawati, A. R., Widowati, N., & ., Measaroh. (2023). Dynamics of public service digitization study on Case Tracing Information System (SIPP) in court. *KnE Social Sciences*, 8(11), 494–502. <https://doi.org/10.18502/kss.v8i11.13568>
- Indikator Politik Indonesia. (2024). Persepsi publik atas penegakan hukum, sengketa pilpres di MK, dan isu-isu terkini pasca-pilpres. Retrieved March 3, 2025, from <https://indikator.co.id/wp-content/uploads/2024/04/RILIS-INDIKATOR-21-APRIL-2024.pdf>
- Kandeel, M. E., Kameel, T. A. R. & Alkrisheh, M. A. (2022). Information Privacy Protection during Remote Trials [Conference Paper]. 2022 International Arab Conference on Information Technology (ACIT), Abu Dhabi, United Arab Emirates, 1-8. <https://doi.org/10.1109/ACIT57182.2022.9994174>
- Kharlie, A.T., & Cholil, A. (2020). E-Court and e-litigation: The new face of civil court practices in Indonesia. *International Journal of Advanced Science and Technology*, 29(2), 2206-2213. <http://repository.uinjkt.ac.id/dspace/handle/123456789/50829>
- Laksito, F.X. H. B., Handayani, I. G. A. K., Waluyo. (2024). E-Court: The impact of technology and information development in Indonesian laws and regulations. In A. K. Jaelani et al. (eds.). *Proceedings of the International Conference on Cultural Policy and Sustainable Development (ICPSD 2024)*, Advances in Social Science, Education and Humanities Research 869, 136-144. https://doi.org/10.2991/978-2-38476-315-3_20
- Lindgren, I., Madsen, C. Ø., Hofmann, S., & Melin, U. (2019). Close encounters of the digital kind: A research agenda for the digitalization of public services. *Government Information Quarterly*, 36(3), 427-436. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2019.03.002>
- Meijer, A. & Grimmelikhuijsen, S. (2020). Responsible and accountable algorithmization: How to generate citizen trust in governmental usage of algorithms. In: Schuilenburg, M., & Peeters, R. (Eds.). *The Algorithmic Society: Technology, Power, and Knowledge* (1st ed.). Routledge, 53-66. <https://doi.org/10.4324/9780429261404>
- Procopiuck, M. (2018). Information technology and time of judgment in specialized courts: What is the impact of changing from physical to electronic processing?, *Government Information Quarterly*, 35(3), 491-501. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2018.03.005>
- Putra, D. (2020). A modern judicial system in Indonesia: Legal breakthrough of e-court and e-legal proceeding. *Jurnal Hukum dan Peradilan*, 9(2), 275-297. <https://doi.org/10.25216/jhp.9.2.2020.275-297>
- Romdoni, M., Lussak, A., & Darmawan, I. (2022). Success Factors for Using E-Court in Indonesian Courts. *Proceedings*, 82(1), 58-67. <https://doi.org/10.3390/proceedings2022082058>
- Santiadi, K. (2019). Expanding access to justice through e-court in Indonesia. *Prophetic Law Review*, 1(1), 75-89. <https://doi.org/10.20885/PLR.vol1.iss1.art5>
- Sitepu, R. I., & Hasnda, N. A. (2024). Analysis of the implementation of e-litigation with artificial intelligence approach in procedural justice and access to justice in pretrial proceedings. *Perspektif Hukum*, 24(1), 45-71. <https://doi.org/10.30649/ph.v24i1.275>
- The Corruption Eradication Commission of the Republic of Indonesia. Integrity Assessment Survey. Retrieved March 3, 2025, from <https://jaga.id/jendela-pencegahan/spi?vnk=357fae33>

- The Directorate General of the General Judiciary. (2015). Roadmap Rencana Pengembangan Sistem Penelusuran Informasi Perkara Mahkamah Agung Republik Indonesia Tahun 2015-2019. https://badilum.mahkamahagung.go.id/index.php?option=com_attachments&task=download&id=125
- The Supreme Court of the Republic of Indonesia. (2010). Cetak Biru Pembaruan Peradilan 2010-2035. <https://www.mahkamahagung.go.id/media/198>
- The Supreme Court of the Republic of Indonesia. (2018-2023). Laporan Tahunan Mahkamah Agung Republik Indonesia. https://kepaniteraan.mahkamahagung.go.id/images/laporan_tahunan/
- The Supreme Court of the Republic of Indonesia. (2024). Laporan Tahunan 2023 Mahkamah Agung Republik Indonesia. https://kepaniteraan.mahkamahagung.go.id/images/laporan_tahunan/FA_RI_NGKASAN_EKSEKUTIF_2023-EN-low.pdf
- The Supreme Court of the Republic of Indonesia. (2025). Laporan Tahunan 2024 Mahkamah Agung Republik Indonesia. https://kepaniteraan.mahkamahagung.go.id/images/laporan_tahunan/laptah2024/ringkasan_eksekutif_laptah_2024_english.pdf
- Tyler, T. R. (2001). Public trust and confidence in legal authorities: What do majority and minority group members want from the law and legal institutions? *Behavioral Sciences & the Law*, 19(2), 215-235. <https://doi.org/10.1002/bsl.438>
- Wang, L. (2024). Application of information technology in judicial field: The development model of online litigation in China. *Computer Law & Security Review*, 52, 1-7 <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2024.105936>
- Waseda University. (2023). 18th Waseda-IAC World Digital Government Ranking 2023. https://idg-waseda.jp/pdf/2023_Digital_Government_Ranking_Report.pdf
- Young, K. A., & Hassan, S. (2020). How procedural experiences shape citizens' perceptions of and orientations toward legal institutions: evidence from a household survey in Bangladesh. *International Review of Administrative Sciences*, 86(2), 278-294. <https://doi.org/10.1177/0020852318768097>

ประสิทธิผลของการจัดการโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน:
กรณีศึกษาบ้านโนนตาล ตำบลธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์
EFFECTIVENESS OF THE MANAGEMENT OF A POVERTY ALLEVIATION PROJECT:
A CASE STUDY OF BAN NON-TAN IN THAT SUBDISTRICT, RATTANABURI
DISTRICT, SURIN PROVINCE

อรอุมา โททอง¹ และวรวุฒิ จำลองนา^{2,*}

ONUMA THOTONG¹, WORRAWOOT JUMLONGNARK^{2,*}

^{1,2}วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

^{1,2} COLLEGE OF POLITICS AND GOVERNANCE, MAHASARAKHAM UNIVERSITY

*Corresponding Author E-mail: worrawoot.j@msu.ac.th

บทความวิจัย (Research Article)

RECEIVED 25 JULY 2024, REVISED 18 FEBRUARY 2025, ACCEPTED 17 MARCH 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีความมุ่งหมาย ประการแรกเพื่อศึกษาการดำเนินการจัดการโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) ประการที่สอง เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) และประการที่สามเพื่อศึกษาประสิทธิผลในการดำเนินโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) บ้านโนนตาล หมู่ที่ 14 ตำบลธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการดำเนินโครงการและประชาชนที่เข้าร่วมโครงการในหมู่บ้าน จำนวน 10 คน และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า ประการแรก การจัดการโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน มีการดำเนินงานอย่างประสิทธิผล คุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนมีทิศทางไปในทางที่ดีขึ้น ประการที่สอง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการจัดการโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน มีหลายปัจจัยได้แก่ ปัญหาของระบบเศรษฐกิจ ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ต้นทุนที่ใช้ในการผลิตมีราคาสูง รวมถึงการติดตามหนี้สินบางครั้งอาจทำได้ล่าช้า เนื่องจากยังมีผู้กู้รายเก่าที่ยังไม่สามารถหาเงินมาคืนทุนได้ซึ่งเป็นผลกระทบมาจากด้านเศรษฐกิจ และประการที่สาม ประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนอยู่ในระดับที่ดีอยู่แล้ว แต่ก็มีผู้เข้าร่วมโครงการบางคนที่เสนอว่าอยากให้มีการแก้ไขปัญหาระบบเศรษฐกิจอย่างจริงจัง โดยเฉพาะเรื่องราคาพืชผลทางการเกษตร และให้มีการติดตามหนี้สินอย่างจริงจังเพื่อที่จะไม่ให้เงินทุนหมุนเวียนในโครงการล่าช้า

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพ, โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน, การดำเนินโครงการ

ABSTRACT

This research article aims to examine the implementation of the poverty alleviation project, the factors influencing its implementation, and its overall effectiveness in Ban Non Tan, Village No. 14, That Subdistrict, Rattanauri District, Surin Province. A qualitative research approach was employed, utilizing in-depth interviews for data collection. The data were gathered from the project committee and 10 villagers using a structured interview form. Content analysis was applied as the primary method of analysis. The findings indicate the following: First, the management of the poverty alleviation project was effective, leading to improvements in the quality of life and well-being of the community. Second, several factors influenced the effectiveness of project management, including economic challenges, low agricultural product prices, high production costs, and delays in debt repayment. Some previous borrowers struggled to repay their loans due to economic difficulties, further impacting project sustainability. Third, while the project implementation was generally effective, some participants expressed the need for more concrete solutions to economic issues, particularly regarding agricultural prices and suggested stricter debt collection measures to ensure smooth cash flow for the project.

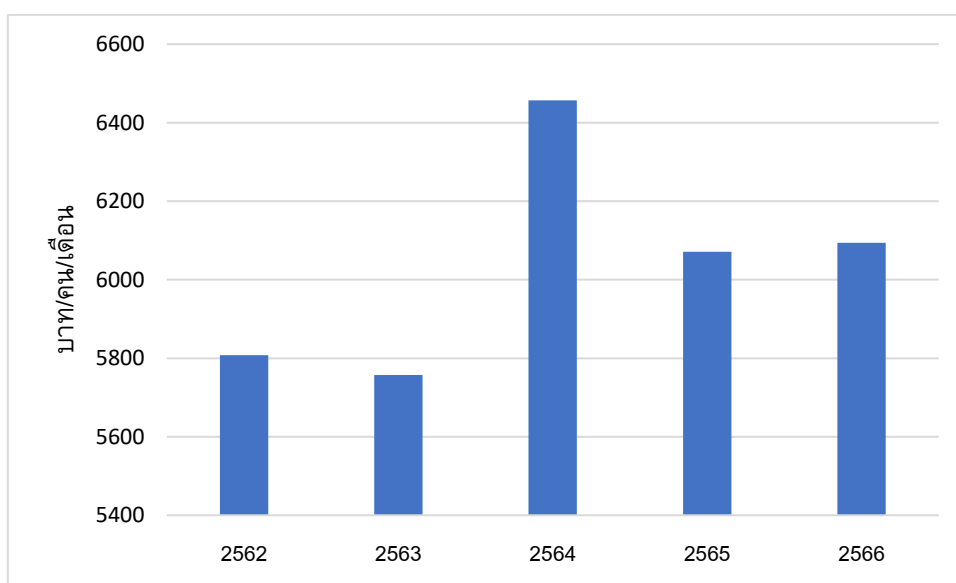
Keywords: Effectiveness, Poverty alleviation project, Project implementation

1. บทนำ

ความยากจนเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศที่มีมายาวนาน รัฐบาลพยายามช่วยเหลือด้วยการให้เงินแก่หน่วยงานต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่ปัญหาจากกฎระเบียบต่างๆ ของหน่วยงานของรัฐที่แตกต่างกันทำให้การทำงานร่วมกันและการแก้ไขปัญหาเป็นเรื่องยาก ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความยากจนจึงน่าจะรู้วิธีแก้ไขปัญหาได้ดีที่สุด ดังนั้น จึงเป็นเรื่องสำคัญที่รัฐบาลจะต้องสนับสนุนพวกเขาในการหาแนวทางแก้ไข (ญาณิศา ยอดสินและโชติ บดีรัฐ, 2565)

สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนในประเทศไทยนั้น เริ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 โดยมีรายงานจากสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) พบว่าจำนวนคนยากจนที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน (Poverty Line) ได้เพิ่มขึ้นในพื้นที่ในเขตชนบท ดังนั้น คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติให้กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.กจ.) ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2536-2540) ใน 11,608 หมู่บ้าน และมอบหมายให้กระทรวงการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินงาน . การดำเนินนโยบายดังกล่าวได้ช่วยกระจายรายได้และความเจริญสู่ภูมิภาค จัดสรรโอกาสให้ครัวเรือนยากจนในหมู่บ้านเป้าหมายให้มีเงินทุนประกอบอาชีพเพิ่มรายได้ พัฒนาคุณภาพชีวิตให้คนจนมีฐานะดีขึ้น ภายใต้มาตรฐานความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ผลการดำเนินงานระยะแรกค่อนข้างประสบความสำเร็จ ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2540 เห็นชอบในหลักการโครงการระยะที่ 2 (พ.ศ. 2540-2545) โดยจะดำเนินการในหมู่บ้านยากจนที่มีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 15,000 บาท ต่อคนต่อปี เพื่อขยายการดำเนินการไปยังทุกหมู่บ้านที่ยังไม่ได้ดำเนินการระยะแรก ในปี พ.ศ. 2544 ยังคงมีหมู่บ้าน 10,412 แห่งที่ยังไม่ได้ดำเนินการตามจำนวนเป้าหมาย หลังจากนั้นรัฐบาลต่อมาได้มีนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยให้ทุนแก่ชุมชนและเมืองคนละ 1 ล้านบาท มีลักษณะคล้ายกับโครงการ กข.กจ. ส่งผลให้โครงการ กข.กจ. ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติม แต่เป็นการสนับสนุนให้หมู่บ้านที่ได้รับการสนับสนุนเงินกองทุนโครงการ กข.กจ.ไปแล้ว ได้มีการพัฒนาคุณภาพของกองทุนให้เข้มแข็งและสามารถหมุนเวียนเงินทุนในหมู่บ้านเพื่อจัดความยากจนให้หมดสิ้นไป (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2560)

จังหวัดสุรินทร์ เป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่ยังคงดำเนินโครงการบรรเทาความยากจนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งโครงการแก้ไขปัญหายากจน (กข.กจ.) ขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนตาล มีหมู่บ้านเป้าหมาย 6 หมู่บ้าน การบริหารจัดการแตกต่างกันไปตามศักยภาพของแต่ละหมู่บ้าน กองทุนบรรเทาความยากจนบ้านโนนตาล หมู่ที่ 14 ตำบลธาตุ อำเภอรันทบุรี จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 52 ครัวเรือน มีประชากร 297 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม พ.ศ. 2545 บ้านโนนตาลได้รับการสนับสนุนงบประมาณสำหรับโครงการบรรเทาความยากจนจำนวน 280,000 บาท และได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อรับผิดชอบโครงการนี้ โดยสมาชิกของครัวเรือนในหมู่บ้านจะถูกคัดเลือกและดำเนินการตามระเบียบที่กำหนดไว้ การดำเนินโครงการนี้ส่งผลให้คนในหมู่บ้านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ครอบครัวที่ได้รับเงินส่วนใหญ่ใช้เงินจากกองทุน เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ยกกระดับคุณภาพชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง (องค์การบริหารส่วนตำบลธาตุ, 2565)



แผนภาพที่ 1 แสดงรายได้ของประชาชนในจังหวัดสุรินทร์ต่อคนต่อเดือน

อ้างอิง: สำนักงานสถิติจังหวัดสุรินทร์ (2568)

มีงานศึกษาทางวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายากจนในแง่มุมต่างๆ เช่น การศึกษาของ วิบูลย์ รัตนารณวงศ์ และคณะ (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการแก้ปัญหายากจนของชุมชนในประเทศไทย โดยเสนอว่า รูปแบบการแก้ปัญหายากจนของชุมชนในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้น ควรประกอบด้วยสี่ตัวแปรที่สำคัญได้แก่ ประการแรก มาตรการของรัฐและท้องถิ่น ประการที่สองแนวทางการดำเนินงานของพฤติกรรมบุคคลและครอบครัว ประการที่สามแนวทางการดำเนินงานของชุมชน และ ประการที่สี่ผลของการแก้ปัญหายากจน ดังนั้น งานศึกษานี้ได้สนับสนุนให้ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายากจนด้วย นอกจากนี้ วรายุทธ โดยพิลาและคณะ (2566) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารภาครัฐเพื่อแก้ปัญหายากจน โดยผลการศึกษาพบว่า ปัญหายากจนได้เพิ่มความรุนแรงตามการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม สาเหตุหนึ่งเกิดจากการพัฒนาตามทิศทางของประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยขาดการปรับใช้ที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย แนวทางในการแก้ปัญหายากจน ก็คือ การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และบทบาทภารกิจจากที่เน้นบทบาทของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งหน่วยงานส่วนกลาง

และระดับท้องถิ่นมาสู่การเพิ่มบทบาทของภาคประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในขณะที่การศึกษาในวงการวิชาการในต่างประเทศก็มีการศึกษาการจัดการปัญหาความยากจนเช่นกัน เช่นการศึกษาของ Singh & Chudasama (2020) ได้ศึกษาการประเมินกลยุทธ์การบรรเทาความยากจนในประเทศกำลังพัฒนา โดยพวกเขาเสนอว่าแนวทางการมีส่วนร่วมและความต้องการของชุมชนจำนวนมากได้เกิดขึ้นเพื่อจัดการกับลักษณะของความยากจนหลายมิติในประเทศกำลังพัฒนา จากผลการศึกษาที่ผ่านมาทั้งหมดนี้อาจสรุปได้ว่าแนวทางการแก้ไขปัญหความยากจนควรที่เกิดจากความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ไม่ควรที่จะให้รัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการแต่ฝ่ายเดียว นอกจากนี้ การศึกษาของ Hatta & Ali (2013) ได้ศึกษาเกี่ยวกับนโยบายลดความยากจนในมาเลเซีย: แนวโน้ม กลยุทธ์ และความท้าทาย ผลการศึกษาพบว่า นับตั้งแต่ได้รับเอกราชในปี พ.ศ. 2500 มาเลเซียได้เปลี่ยนแปลงตัวเองจากประเทศยากจนเป็นประเทศรายได้ปานกลางได้สำเร็จ เศรษฐกิจของมาเลเซียเติบโตเป็นระยะๆ แม้จะต้องเผชิญกับปัจจัยภายนอกที่ท้าทาย นอกจากนี้ยังสามารถอ้างความสำเร็จในการต่อสู้กับความยากจนได้อย่างแน่นอน แม้ว่าจะประสบความสำเร็จในการลดความยากจน แต่ยังคงมีกลุ่มคนที่เปราะบางในประเทศที่ประสบกับความยากจนด้วยเหตุผลทางภูมิศาสตร์และสังคมบางประการและงานศึกษาของ ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช และคณะ (2566) ได้ศึกษารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าพื้นที่ตำบลหัวเมือง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง โดยผลการศึกษาพบว่า ตำบลหัวเมืองมีศักยภาพที่สำคัญในฐานะพื้นที่เกษตรกรรมที่เน้นการทำเกษตรบนที่สูงเป็นหลัก มีลักษณะเด่น คือ มีอากาศเย็นสบาย มีวิถีชีวิตชุมชนที่ยังคงรักษานับธรรมเนียมประเพณีและอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์เอาไว้ พื้นที่นี้ได้รับประโยชน์จากการประเมินศักยภาพชุมชนร่วมกัน การวิเคราะห์นี้ช่วยให้สามารถใช้ทรัพยากรทางสังคมเพื่อเพิ่มมูลค่า และจัดทำกรอบแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนผ่านโครงการ "หัวเมือง เมืองเกษตรบนที่สูง และการท่องเที่ยวชุมชน" กรอบแนวทางนี้ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักสามประการ ได้แก่ แนวทางที่หนึ่ง การระบุและวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แนวทางที่สอง การเน้นที่ประชากรที่ยากจนและศักยภาพด้านทุนของชุมชน และแนวทางที่สาม การกำหนดกิจกรรม กลยุทธ์ หรือแนวทางปฏิบัติเพื่อบรรเทาความยากจน งานศึกษาของ ไอรดา โตเทศ และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์ (2566) ได้ศึกษาการประเมินโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) ตามนโยบายกระทรวงมหาดไทย กรณีศึกษา อำเภอโพธารณะ จังหวัดพิจิตร ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การประเมินโครงการบรรเทาความยากจนตามนโยบายกระทรวงมหาดไทย (ก.ก.ค.) โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับสูง ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการบรรเทาความยากจนประกอบไปด้วย 1) ครีวเรือนเป้าหมายที่กู้ยืมเงินจากโครงการบรรเทาความยากจน ไม่ชำระคืนตามระยะเวลาสัญญากู้ยืมโครงการ 2) เงินทุนโครงการบรรเทาความยากจนไม่เพียงพอต่อความต้องการของครัวเรือนเป้าหมาย 3) คณะกรรมการขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินโครงการบรรเทาความยากจน 4) เงินทุนที่ครัวเรือนเป้าหมายใช้ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการบรรเทาความยากจนและ 5) ประเด็นทางเศรษฐกิจ จากเหตุการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ส่งผลให้ครัวเรือนเป้าหมายไม่สามารถชำระคืนเงินกู้ได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด

แม้งานวิจัยที่ผ่านมาได้ศึกษาการแก้ไขปัญหาความยากจนในหลายมิติ ทั้งในระดับชุมชน การบริหารภาครัฐและการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเทศกำลังพัฒนา รวมถึงการพัฒนาพื้นที่เฉพาะ แต่ยังมีช่องว่างในด้านการบูรณาการระหว่างนโยบายรัฐกับศักยภาพท้องถิ่นอย่างยั่งยืน รวมถึงการศึกษาผลกระทบเชิงโครงสร้าง เช่น บทบาทของตลาดแรงงาน หนี้สินครัวเรือน และปัจจัยทางสังคม-วัฒนธรรมที่มีต่อความยากจน นอกจากนี้ยังขาดการประเมินผลระยะยาวของโครงการแก้ปัญหาความยากจนและการวิเคราะห์ความยืดหยุ่นของชุมชนต่อวิกฤตเศรษฐกิจหรือภัยพิบัติ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการ

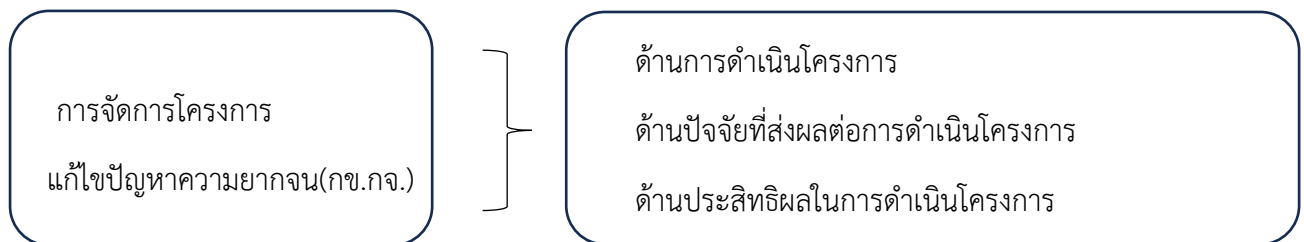
ดำเนินการตามโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนในเชิงลึกเพื่อที่จะได้ทราบถึงการดำเนินการโครงการ ปัจจัย และประสิทธิผลของการดำเนินโครงการดังกล่าว โดยผู้วิจัยได้เลือกการดำเนินการตามโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.กจ.) ขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนตาล ตำบลธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ เพราะถึงแม้จะมีการดำเนินการที่ดี แต่ก็ยังคงมีปัญหาบางเรื่องที่ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข รวมทั้งปัจจัยและอุปสรรคที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) ในการบริหารโครงการฯ ดังกล่าวเพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนสำหรับหมู่บ้านอื่นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินการจัดการโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) บ้านโนนตาล หมู่ที่ 14 ตำบลธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) บ้านโนนตาล หมู่ที่ 14 ตำบลธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลในการดำเนินโครงการโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) บ้านโนนตาล หมู่ที่ 14 ตำบลธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาประสิทธิผลของการจัดการโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) : กรณีศึกษาบ้านโนนตาล หมู่ที่ 14 ตำบลธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมและได้กำหนดกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้ตามแผนภาพที่ 2



แผนภาพที่ 2 แสดงกรอบแนวคิดของการวิจัย

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการจัดการโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) บ้านโนนตาล หมู่ที่ 14 ตำบลธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์

ผู้ให้ข้อมูลแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรก กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ทำงานภายในบ้านโนนตาล หมู่ที่ 14 ตำบลธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานโครงการฯ คณะกรรมการจัดการโครงการฯ และกลุ่มที่สองเป็นกลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านโนนตาล หมู่ที่ 14 ตำบลธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 5 คน เกณฑ์ที่ผู้วิจัยใช้ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

ได้แก่ การเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) บ้านโนนตาล หมู่ที่ 14 ตำบลธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ส่วนผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับโครงการนี้ ผู้วิจัยจะไม่นำมาเป็นส่วนหนึ่งของผู้ที่ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2566 – เดือนมีนาคม พ.ศ.2567

การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้นัดหมายผู้ที่ให้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล โดยเลือกพื้นที่ที่ผู้ให้สัมภาษณ์สะดวก ทั้งวัน เวลาและสถานที่ การสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ใช้การบันทึกข้อมูลจากเอกสารแบบสัมภาษณ์ หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (QDA Miner lite) โดยการแจกแจงการกำหนดรหัส (Code) คำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในการวิเคราะห์ ซึ่งเป็นกระบวนการวิธีการวิจัยที่เรียกว่า การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วจึงนำมาเขียนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์งานวิจัยนี้จะช่วยอธิบายการดำเนินการจัดการโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) และรวมไปถึงปัจจัยและประสิทธิผลของโครงการซึ่งยังไม่มีงานวิจัยได้เคยดำเนินการมาก่อน

5. ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพของการจัดการโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) : กรณีศึกษาบ้านโนนตาล หมู่ที่ 14 ตำบลธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์และนำเสนอเป็นตอน ๆ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

Code	ตำแหน่ง	อายุ	เพศ
ID 1	ผู้ใหญ่บ้านบ้านโนนตาล	50 ปี	ชาย
ID 2	ประธานโครงการ กข.คจ	50 ปี	ชาย
ID 3	คณะกรรมการโครงการ กข.คจ	49 ปี	หญิง
ID 4	คณะกรรมการโครงการ กข.คจ	42 ปี	หญิง
ID 5	คณะกรรมการโครงการ กข.คจ	48 ปี	หญิง
ID 6	ชาวบ้านในหมู่บ้านโนนตาล	43 ปี	หญิง
ID 7	ชาวบ้านในหมู่บ้านโนนตาล	58 ปี	หญิง
ID 8	ชาวบ้านในหมู่บ้านโนนตาล	66 ปี	หญิง
ID 9	ชาวบ้านในหมู่บ้านโนนตาล	79 ปี	ชาย
ID 10	ชาวบ้านในหมู่บ้านโนนตาล	84 ปี	ชาย

ในการเลือกการสัมภาษณ์ครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากคณะกรรมการโครงการฯ ตำแหน่งสำคัญ ๆ ในหมู่บ้าน และชาวบ้านคัดเลือกจากผู้ที่เคยกู้ยืมเงินจากโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 6 คน และเพศชาย 4 คน มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 40-50 ปี 6 คน และอายุ 50 ปีขึ้นไป 4 คน

5.1 การดำเนินการโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.)

1. การบริหารจัดการโครงการภายในหมู่บ้านโนนตาล

ในการให้สัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านและผู้ให้สัมภาษณ์ท่านอื่นๆ ได้กล่าวถึงการดำเนินการโครงการแก้ไข ปัญหาความยากจนตามความเข้าใจ ดังนี้

“สมาชิกกู้ยืมต้องผ่านมติคณะกรรมการพิจารณาความเหมาะสม จากนั้นนำหลักฐานการกู้ยืมเพื่อ เสนอต่ออำเภอ อำเภอจะได้อนุมัติโครงการต่อไป เมื่อผ่านแล้วยื่นเอกสารต่อธนาคารเพื่อทำการโอนเงินเข้า บัญชีผู้กู้ยืม” (ผู้ใหญ่บ้านโนนตาล, ID1)

คณะกรรมการโครงการได้ให้สัมภาษณ์เสริมว่า

“เป็นเงินรัฐที่ให้สมาชิกในโครงการกู้ยืมโดยไม่มีดอกเบี้ย กลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ระยะเวลากำหนดตามสัญญาใช้หนี้ 1 ปี ใช้ 2 งวด รวมเป็นระยะเวลา 2 ปีครึ่ง” (คณะกรรมการโครงการ กข.คจ, ID4)

“มีการพิจารณาตามขั้นตอน เริ่มจากมีสมาชิกยื่นเอกสารแจ้งความประสงค์กู้ยืม คณะกรรมการก็จะ มาประชุมพิจารณาเพื่ออนุมัติ และกรรมการจะนำเอกสารต่อเสนอพัฒนาชุมชนเพื่ออนุมัติต่อไป” (คณะกรรมการโครงการ กข.คจ, ID5)

2. ลักษณะการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ)

ลักษณะการดำเนินโครงการมีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อพิจารณาผู้ยื่นกู้ยืม และดำเนินงานตาม แผนการโครงการ ดังนี้

“มีลักษณะเป็นเงินหมุนเวียน โดยมีสมาชิกเป็นผู้ยากจนเป็นผู้กู้ยืม ไม่มีดอกเบี้ย ระยะเวลากู้ยืม 2 ปี ครึ่ง” (ผู้ใหญ่บ้านโนนตาล , ID1)

“เป็นการสนับสนุนเงินทุนในระดับหมู่บ้าน และมอบอำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบให้องค์กร ประชาชนในหมู่บ้านเป็นผู้บริหารจัดการเงินทุนให้หมุนเวียนในหมู่บ้าน เพื่อนำไปประกอบอาชีพจริง เงินทุนที่ สนับสนุนต้องปลอดดอกเบี้ย” (ชาวบ้านในหมู่บ้าน, ID6)

“การหมุนเวียนเงิน เปลี่ยนสมาชิกผู้กู้ยืมทุกปี หมุนเวียนคนในกองทุนแล้วแต่ใครจะกู้ มีลักษณะเป็น งวด ๆ แล้วแต่วงดละกี่คน ครบปีแล้วก็นำเงินเข้ากองทุน” (ชาวบ้านในหมู่บ้าน, ID9)

สรุปในภาพรวมกระบวนการอนุมัติเงินยืมของคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน

1. คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน พิจารณาความเป็นไปได้ของโครงการและเสนอแบบขอยืมเงินต่อ พัฒนาการผู้รับผิดชอบประจำตำบลเห็นชอบ เพื่อประกอบการพิจารณาอนุมัติเงินยืมแก่ครัวเรือน เป้าหมาย
2. คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน พิจารณาอนุมัติเงินยืมให้แก่ครัวเรือนเป้าหมาย ให้พิจารณาตามลำดับ ตามบัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมาย
3. การพิจารณาอนุมัติเงินยืมต้องได้รับความเห็นชอบจากพัฒนาการผู้รับผิดชอบประจำตำบล ไม่ควรใช้ วิธีการเฉลี่ยเงินทุน ควรพิจารณาตามความจำเป็น ความเหมาะสมของแต่ละโครงการและคำนึงถึง ผลตอบแทนที่ได้รับ (คู่มือดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคือปัญหาความยากจน (กข.คจ), 2554)

5.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ)

ผู้ใหญ่บ้านกล่าวว่า “บางครั้งสมาชิกก็ไม่ส่งเงินตามสัญญา ทำให้การดำเนินการโครงการล่าช้า” (ผู้ใหญ่บ้านโนนตาล , ID1)

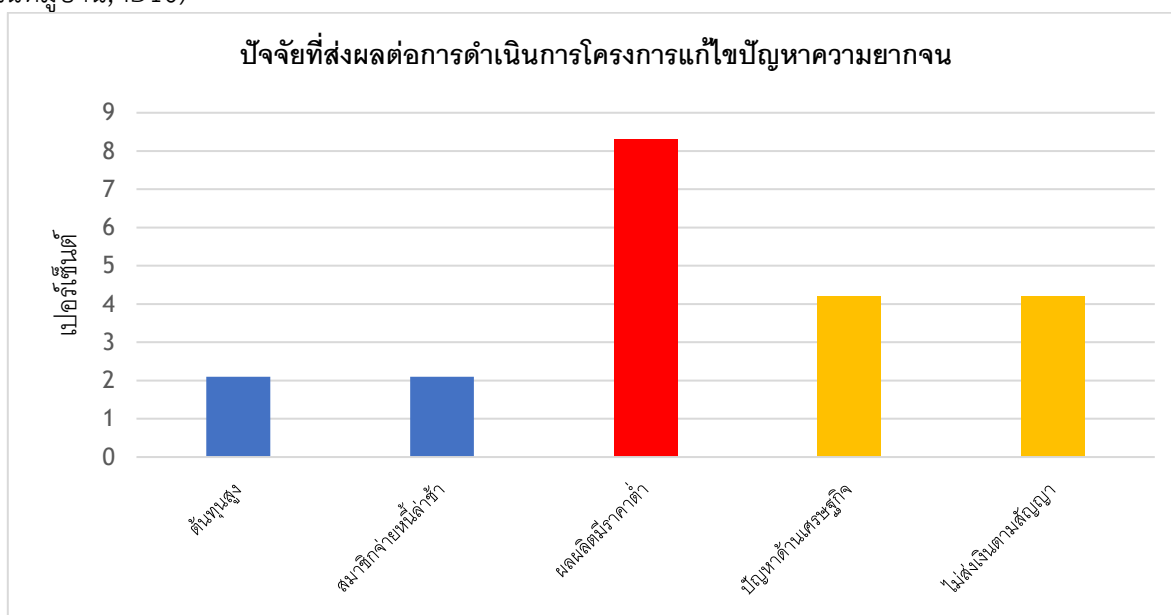
“สมาชิกใหม่จ่ายหนี้ตามที่ประชุมกำหนดตามสัญญา ทำให้โครงการล่าช้า และกระทบต่อผู้กู้รายอื่นๆ รวมถึงรายใหม่ที่ต้องการจะกู้ยืม” (คณะกรรมการโครงการ กข.คจ, ID3)

“ปัจจัยทางด้านตัวบุคคลของผู้กู้ยืม เนื่องจากส่งเงินล่าช้า ทั้งนี้บวกกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ที่พืชผลทางการเกษตรมีราคาตกต่ำ” (คณะกรรมการโครงการ กข.คจ, ID5)

ชาวบ้านในหมู่บ้านได้กล่าวว่า มีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาคูณความยากจน (กข.คจ) เช่น “อาชีพของผู้นำครัวเรือน การศึกษาของสมาชิกในครัวเรือน การขาดแคลนที่ดินทำกิน การเข้าถึงบริการพื้นฐานต่าง ๆ” (ชาวบ้านในหมู่บ้าน, ID6)

“ซื้อวัวมาเลี้ยงแล้วไม่มีราคา ขายไม่ได้ ราคาวัวตก ซื้อมาแพง ทำให้ผู้กู้ไม่สามารถนำเงินมาใช้หนี้ กองทุนเพื่อหมุนเวียนต่อไป เลี้ยงวัวไม่ได้ขายก็เปลี่ยนทรัพยากรกว่าเดิม” (ชาวบ้านในหมู่บ้าน, ID9)

“ปัจจัยทางการเกษตร เช่น ต้นทุนในการทำเกษตรสูง ผลผลิตไม่เป็นไปตามเป้า” (ชาวบ้านในหมู่บ้าน, ID10)



แผนภาพที่ 3 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาคูณความยากจนจาก
การให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล

หมายเหตุ: ข้อมูลของการวิเคราะห์ที่ได้มาจากการ Coding บทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด

จากแผนภาพที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้สัมภาษณ์ว่าปัจจัยหลักๆ ที่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินโครงการ คือ ผลผลิตทางการเกษตรมีราคาตกต่ำ รองลงมา คือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจและการที่สมาชิกไม่ส่งเงินตามสัญญามีจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีความเห็นเท่ากัน และการที่ต้นทุนในการผลิตสูงและสมาชิกจ่ายเงินล่าช้า มีจำนวนสมาชิกที่เห็นด้วยจำนวนเท่ากันเช่นกัน

5.3 ประสิทธิภาพในการดำเนินโครงการโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาคูณความยากจน (กข.คจ.)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มองว่าคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น เช่น ผู้ใหญ่บ้านโนนตาลเห็นว่า โครงการดังกล่าว ทำให้เกิดประโยชน์แก่ครัวเรือน

“ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ลดรายจ่าย มีรายได้เสริมจากการกู้ยืมเงินจากโครงการเพื่อนำมาลงทุน” (ผู้ใหญ่บ้านโนนตาล, ID1)

“ดีขึ้น เนื่องจากมีเงินหมุนเวียนในชุมชน ชาวบ้านมีต้นทุนในการประกอบอาชีพ” (คณะกรรมการโครงการ กข.คจ, ID3)

“คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น ด้านเศรษฐกิจทำให้มีรายได้เสริม ด้านสังคมทำให้คนในชุมชนรู้จักความรับผิดชอบต่อสัญญาที่ตนเองทำไว้กับคณะกรรมการ” (คณะกรรมการโครงการ กข.คจ, ID5)

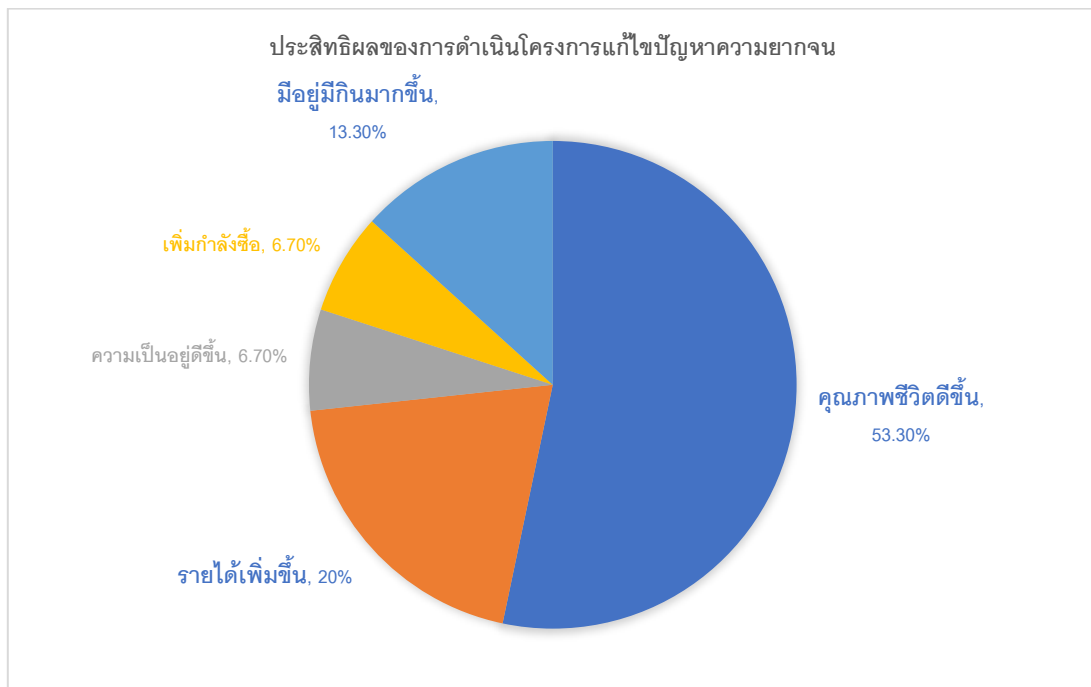
“ทำให้ความเป็นอยู่ในครัวเรือนดีขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เป็นการนำเงินทุนที่ได้มาลงทุนในการประกอบอาชีพจริง ทำให้สร้างรายได้ให้กับครัวเรือน ส่งผลให้เศรษฐกิจในหมู่บ้านดีขึ้น” (ชาวบ้านในหมู่บ้าน, ID6)

แต่มีชาวบ้านหนึ่งคนบอกว่าโครงการนี้ไม่ได้ช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนให้ดีขึ้นเท่าใดนัก ดังคำกล่าวต่อไปนี้

“ไม่ดีขึ้น เพราะเศรษฐกิจตกต่ำ นำเงินเข้ากองทุนไม่ได้ เพราะวัวที่ซื้อมาขายทำได้เพียงเลี้ยงไปเรื่อย ๆ ถ้าขายก็ขาดทุน แต่ด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมดีขึ้น เพราะทำให้เกิดการทำงานร่วมกันภายในชุมชน” (ชาวบ้านในหมู่บ้าน, ID9)

นอกจากนี้ ยังมีผู้เข้าร่วมโครงการบางคนต้องการให้มีการแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินโครงการ

“อยากให้มีการแก้ไขปัญหาระบบเศรษฐกิจอย่างจริงจัง โดยเฉพาะเรื่องราคาพืชผลทางการเกษตร และให้มีการติดตามหนี้สินอย่างจริงจังเพื่อที่จะไม่ให้เงินทุนหมุนเวียนในโครงการล่าช้า” (ชาวบ้านในหมู่บ้าน, ID8)



แผนภาพที่ 4 แสดงประสิทธิผลของการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน

จากการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล

หมายเหตุ: ข้อมูลของการวิเคราะห์ที่ได้มาจากการ Coding บทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด

จากแผนภาพที่ 4 พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มองว่าการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาคูณภาพชีวิต (กข.คจ) ภายในหมู่บ้านดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะเห็นได้จากส่วนใหญ่มองว่าทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น มีอยู่มีกินมากขึ้น และมีกำลังซื้อเพิ่มขึ้นตามลำดับ แต่มีส่วนน้อยที่เห็นว่ามีปัญหาที่เกิดขึ้นจากปัญหาเศรษฐกิจ

6. การอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคูณภาพชีวิต (กข.คจ.) กรณีศึกษา : บ้านโนนตาล หมู่ที่ 14 ตำบลธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ สามารถนำมาอภิปรายผลตามประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. ด้านการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาคูณภาพชีวิต (กข.คจ.) โดยภาพรวมถือว่าการดำเนินโครงการเป็นไปตามที่กรมการพัฒนาชุมชน (2554) กำหนด คือ การดำเนินงานโครงการ กข.คจ. ภายใต้ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการบริหารและการใช้จ่ายเงินโครงการแก้ไขปัญหาคูณภาพชีวิต พ.ศ. 2553 มีแนวทางการบริหารเงินทุน กข.คจ. ดังนี้ ได้แก่ การพิจารณาอนุมัติโครงการและเงินยืม ให้คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน พิจารณาอนุมัติโครงการและเงินยืมตามลำดับบัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมายและต้องได้รับความเห็นชอบจากพัฒนาการผู้รับผิดชอบประจำตำบล (ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการบริหารและการใช้จ่ายเงินโครงการแก้ไขปัญหาคูณภาพชีวิต พ.ศ. 2553) โดยพิจารณาอนุมัติโครงการและเงินยืมแก่ครัวเรือนเป้าหมายตามทะเบียนครัวเรือนเป้าหมายที่ได้จัดทำไว้ครั้งแรกได้ยืมจนครบถ้วนก่อน จึงให้ครัวเรือนเป้าหมายที่เกิดขึ้นใหม่ภายหลังได้ยืมในลำดับถัดไป กรณีหมู่บ้านที่ครัวเรือนมีรายได้ผ่านเกณฑ์ (จปฐ.) ครบทุกครัวเรือน ให้คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน พิจารณาอนุมัติโครงการและเงินยืมแก่ครัวเรือนเป้าหมายที่ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตใช้เป็นเงินทุนในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ สำหรับพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อไป ประเภทอาชีพที่ครัวเรือนเป้าหมายสามารถเสนอขอยืมเงินได้มี ดังนี้ 1) อุตสาหกรรมในครัวเรือน 2) ค้าขาย 3) งานช่าง 4) เกษตรกรรม 5) อาชีพอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการ กข.คจ. เห็นชอบ ให้ทำได้ เช่น รับจ้างซักผ้า รับซื้อของเก่า การพิจารณาจำนวนเงินยืมของครัวเรือนเป้าหมาย โดยพิจารณาจาก 1) ความสามารถในการส่งใช้เงินยืม 2) ประเภทอาชีพตามความเหมาะสมและเป็นไปได้ และ 3) ระยะเวลาที่จะก่อให้เกิดรายได้ เงื่อนไขในการใช้เงินยืมของครัวเรือนเป้าหมาย คือ ให้นำไปใช้ประกอบอาชีพตามโครงการที่เสนอขอยืม 1) ห้ามนำไปใช้หนี้สินเดิม 2) ห้ามนำไปบุรณะ ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย 3) ห้ามนำไปใช้จ่ายในครอบครัว คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน มีจำนวน 7 คนแต่ไม่เกิน 9 คน มีวาระคราวละ 4 ปี

กระบวนการอนุมัติเงินยืมของคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน จะมีคณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน พิจารณาความเป็นไปได้ของโครงการและเสนอแบบขอยืมเงินต่อพัฒนาการผู้รับผิดชอบประจำตำบล เห็นชอบ เพื่อประกอบการพิจารณาอนุมัติเงินยืมแก่ครัวเรือนเป้าหมาย คณะกรรมการ กข.คจ. หมู่บ้าน พิจารณาอนุมัติเงินยืมให้แก่ครัวเรือนเป้าหมาย ให้พิจารณาตามลำดับตามบัญชีทะเบียนครัวเรือนเป้าหมาย การพิจารณาอนุมัติเงินยืมต้องได้รับความเห็นชอบจากพัฒนาการผู้รับผิดชอบประจำตำบล ไม่ควรใช้วิธีการเฉลี่ยเงินทุน ควรพิจารณาตามความจำเป็น ความเหมาะสมของแต่ละโครงการและคำนึงถึงผลตอบแทนที่ได้รับ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิมล ศัพท์พันธุ์ (2562) ซึ่งได้ศึกษาการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาคูณภาพชีวิต (กข.คจ.) บ้านเขาใหญ่ ตำบลพลวงทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีสนทนากลุ่มย่อยกับคณะกรรมการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคูณภาพชีวิต และสมาชิกจำนวน 30 คน จากการศึกษาพบว่า การดำเนินโครงการด้านบริหารกองทุนประสบผลสำเร็จ โดย

คณะกรรมการดำเนินโครงการดังกล่าว ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารทั้งในด้าน การบริหารองค์กร เงินทุน ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มมีคุณภาพชีวิตที่ดี

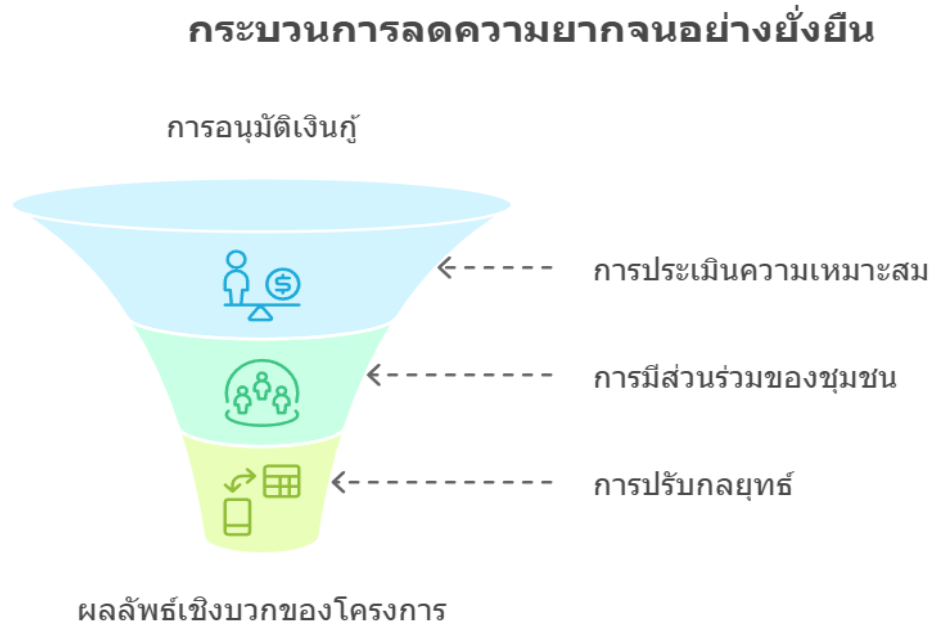
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาคูณความยากจน (กข.คจ) พบว่าส่วนให้เป็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจในภาพรวมที่ย่ำแย่ ประเทศไทยเผชิญกับสถานการณ์หนี้ครัวเรือนสูงเป็นเวลานาน ส่งผลกดดันทำให้ความสามารถในการบริโภคที่ลดลง เนื่องจากครัวเรือนต้องนำรายได้ส่วนหนึ่งไปชำระหนี้ ด้วยสาเหตุนี้ทำให้สมาชิกกู้ยืมเงินจากโครงการหาเงินมาคืนกองทุนได้ล่าช้ากว่าที่สัญญากำหนด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัจจัยที่มาจากภายนอกของการดำเนินการ ผลของการศึกษานี้ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ วิลลภ ศัพท์พันธ์ุ (2562) ซึ่งเห็นว่าการดำเนินโครงการด้านบริหารกองทุนประสบผลสำเร็จ โดยคณะกรรมการดำเนินโครงการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารทั้งในด้านการบริหารองค์กร เงินทุน ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มมีคุณภาพชีวิตที่ดีและเห็นความจำเป็นให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องติดตามการดำเนินงาน ให้การสนับสนุนและให้กำลังใจ รวมทั้งจัดการเพิ่มศักยภาพให้กับคณะกรรมการอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งงานของวิลลภ ศัพท์พันธ์ุมองว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินโครงการการแก้ไขปัญหาคูณความยากจนมาจากปัจจัยภายในของการดำเนินการของคณะกรรมการดำเนินโครงการมากกว่าปัจจัยภายนอก

3. ด้านประสิทธิผลในการดำเนินโครงการโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาคูณความยากจน (กข.คจ.) ในการดำเนินโครงการของหมู่บ้านโนนตาล หมู่ที่ 14 ตำบลธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ โครงการนี้ได้ส่งผลให้เกิดการแก้ไขปัญหาคูณความยากจน (กข.คจ.) ส่งผลเชิงบวกต่อชุมชน โดยช่วยเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และส่งเสริมเงินหมุนเวียนในชุมชน ชาวบ้านมีต้นทุนในการประกอบอาชีพและคุณภาพชีวิตดีขึ้นทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การสร้างความรับผิดชอบต่อสัญญาและความร่วมมือในชุมชน อย่างไรก็ตาม มีข้อวิจารณ์ว่าผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจยังไม่ชัดเจนในบางกรณี เช่น การเลี้ยงวัวที่ไม่สามารถสร้างกำไร แต่โครงการยังคงส่งผลดีด้านสิ่งแวดล้อมและความสัมพันธ์ใน ซึ่งผลของงานวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญาณิศา ยอดสิน และโชติ บดีรัฐ (2565) เรื่องประสิทธิผลการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคูณความยากจน กรณีศึกษาบ้านศรีวิไล ตำบลมหาชัย อำเภอนาทอง จังหวัดกำแพงเพชร โดยเห็นว่าอุปสรรคของการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคูณความยากจน พบว่าไม่มีศูนย์ปฏิบัติการที่ชัดเจน คณะกรรมการโครงการหมู่บ้านไม่ค่อยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ความเป็นไปได้และประเภทอาชีพของโครงการในการพิจารณาโครงการและอนุมัติเงินยืมไม่มีการสนับสนุน ติดตามการประกอบอาชีพของครัวเรือนเป้าหมาย และครัวเรือนเป้าหมายที่ขึ้นทะเบียนบัญชีเป็นผู้ยืมเงินไม่ได้เป็นครัวเรือนเป้าหมายที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน

7. องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการบริหารโครงการแก้ไขปัญหาคูณความยากจน (กข.คจ.) โดยเน้นความสำคัญของกระบวนการอนุมัติเงินยืมที่สอดคล้องกับระเบียบกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2553 ซึ่งมุ่งเน้นการพิจารณาความเหมาะสมของอาชีพ ความสามารถในการชำระหนี้ และผลตอบแทนที่คาดหวัง ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการอนุมัติและติดตามผลมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบ นอกจากนี้ งานวิจัยยังชี้ให้เห็นถึงผลลัพธ์เชิงบวกของโครงการต่อชุมชน เช่น การเพิ่มรายได้และความร่วมมือในสังคม แม้จะมีข้อจำกัดบางประการ เช่น การขาดผลกำไรในบางกิจกรรมหรือผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจในภาพรวมซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ ข้อมูลเหล่านี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการปรับกลยุทธ์โครงการให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นและการติดตาม

ผลอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการลดความยากจนอย่างยั่งยืน ซึ่งองค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยสามารถแสดงดังแผนภาพดังต่อไปนี้



แผนภาพที่ 5 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

8. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนมีประเด็นที่น่าสนใจสามประการ ประการแรกพบว่าการจัดการโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ) ภายในหมู่บ้านโนนตาล หมู่ที่ 14 ตำบลธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ค่อนข้างมีประสิทธิภาพเนื่องจากคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนมีทิศทางไปในทางที่ดีขึ้น ประการที่สอง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) มีหลายปัจจัย แต่ปัจจัยหลัก คือ ปัญหาของระบบเศรษฐกิจ การที่ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ต้นทุนที่ใช้ในการผลิตมีราคาสูง รวมถึงการติดตามหนี้สินบางครั้งอาจทำได้ล่าช้า เนื่องจากยังมีผู้กู้รายเก่าที่ยังไม่สามารถหาเงินมาคืนทุนได้ซึ่งเป็นผลกระทบมาจากด้านของเศรษฐกิจ และประการที่สาม ประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการ โดยการดำเนินการโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข. คจ) อยู่ในระดับที่ดีอยู่แล้ว แต่ก็มีผู้เข้าร่วมโครงการบางส่วนที่เสนอว่าอยากให้มีการแก้ปัญหาระบบเศรษฐกิจอย่างจริงจัง โดยเฉพาะเรื่องราคาพืชผลทางการเกษตร และมีบางคนเสนอให้มีการติดตามหนี้สินอย่างจริงจังเพื่อที่จะไม่ให้เงินทุนหมุนเวียนในโครงการล่าช้า

9. เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2554). คู่มือการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ). ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา.

- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2560). ความเป็นมาในการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ). สืบค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2567, จาก <https://district.cdd.go.th/sichomphu/กข-คจ/>
- ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช, ธนพร หมูคำ, เนตรดาว โทธรัตน์, & ศิริญา จนาศักดิ์. (2566). รูปแบบการแก้ปัญหาคความยากจนแบบมุ่งเป้าพื้นที่ตำบลหัวเมือง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7(12), 12–23.
- ญาณิศา ยอดสิน, & โชติ บดีรัฐ. (2565). ประสิทธิผลการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนกรณีศึกษา บ้านศรีวิไล ตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร. Journal of Modern Learning Development, 7(5), 229–242.
- วรายุทธ โดยพิลา, ชมกฤษ ลาอุ, สิริพันธ์ ไพค่านาม, & ไอรดา พิมล. (2566). แนวทางการบริหารภาครัฐเพื่อแก้ปัญหาคความยากจน. วารสารการบริหารการจัดการและการพัฒนาที่ยั่งยืน, 1(1), 53.
- วัลลภ ศัพท์พันธุ์. (2562). การศึกษาการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) บ้านเขาใหญ่ ตำบลพลวงทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี. วารสารการเมืองการบริหารและกฎหมาย, 10(3), 185–197.
- วิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์, วราภรณ์ รุ่งเรืองกลกิจ, จำเนียร ราชแพทยาคม, & สุภมาส อังศุโชติ. (2563). การพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาคความยากจนของชุมชนในประเทศไทย. Journal of Buddhist Anthropology, 5(4), 261–280.
- สำนักงานสถิติจังหวัดสุรินทร์. (2568). รายงานสถิติจังหวัดสุรินทร์ 2567. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2568, จาก <https://surin.nso.go.th/reports-publications/ebook.html?view=book&id=16:2567&catid=4:province-report>
- ไอรดา โตเทศ, & กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2566). การประเมินโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) ตามนโยบายกระทรวงมหาดไทย กรณีศึกษา อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร. Journal of Modern Learning Development, 8(10), 13–23.
- Hatta, Z. A., & Ali, I. (2013). Poverty reduction policies in Malaysia: Trends, strategies and challenges. Asian Culture and History, 5(2), 48. <https://doi.org/10.5539/ach.v5n2p48>
- Singh, P. K., & Chudasama, H. (2020). Evaluating poverty alleviation strategies in a developing country. PLOS ONE, 15(1), e0227564. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0227564>

กลยุทธ์ในการสอนภาษาอังกฤษตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติ ธรรม ในยุค DISRUPTION

INTEGRATED BUDDHIST APPROACHES TO ENGLISH LANGUAGE TEACHING IN BUDDHIST SEMINARIES DURING THE AGE OF DISRUPTION



ศักดิ์พงษ์ โสภารัจ^{1,*}, สมควร ข่าสะโปน², วาริณี โสภารัจ³ และ มนต์เทียน มนตราภิบุญ⁴

SAKDIPONG SOPHAJORN^{1,*}, SOMKHUAN KHASAPON², WARINEE SOPAJORN³

AND MONTIAN MONTRAPIBOON⁴

^{1,2,3,4}มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

^{1,2,3,4} MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY ISAN CAMPUS

*Corresponding Author E-mail: Sakdipong422@gmail.com

บทความวิจัย (Research Article)

RECEIVED 11 MARCH 2025, REVISED 10 APRIL 2025, ACCEPTED 16 APRIL 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมในยุค Disruption 2) สร้างกลยุทธ์ในการสอนภาษาอังกฤษตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในยุค Disruption 3) ถ่ายทอดกลยุทธ์การสอนภาษาอังกฤษตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในยุค Disruption ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodologies) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพในระยะที่ 1 โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 คน และการวิจัยเชิงปริมาณรูปแบบการวิจัยกึ่งทดลองในระยะที่ 2 กับกลุ่มตัวอย่างที่คุณสมบัติผ่านการคัดเลือกตามเกณฑ์จำนวน 30 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง มาเป็นกลุ่มทดลอง One Group Pretest-Posttest Design ใช้สถิติ T - test (Independent Samples) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ก่อน-หลัง เข้าร่วมอบรมถ่ายทอดกลยุทธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์ปัญหาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมในยุค Disruption พบว่า การเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนพระปริยัติธรรมยังคงประสบปัญหา ที่สำคัญคือ เน้นการท่องจำมากกว่าการนำไปใช้จริง บริบททางสังคมที่ไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน การเรียนการสอนที่มุ่งเน้นไวยากรณ์เป็นหลัก และมีข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและสื่อการสอน 2) ผลการสร้างกลยุทธ์ในการสอนภาษาอังกฤษตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในยุค Disruption โดยการประยุกต์ใช้หลักพุทธบูรณา หลักสุจิตปฐิ สำหรับการเรียนการสอน ในภาพรวมอยู่ในระดับอยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X} = 4.57$ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.75 3) ผลการถ่ายทอดกลยุทธ์การสอนภาษาอังกฤษตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในยุค Disruption จากการทดสอบภาพรวมของการประยุกต์ใช้หลักพุทธบูรณา หลักสุจิตปฐิ สำหรับการเรียนการสอน ในยุค Disruption ก่อนและหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : กลยุทธ์ในการสอนภาษาอังกฤษ, หลักพุทธบูรณาการ, โรงเรียนพระปริยัติธรรม

ABSTRACT

This research aims to: 1) analyze the problems in English language instruction for Pariyatti Buddhist schools in the Disruption Era, 2) develop English language teaching strategies based on Buddhist-integrated principles for Pariyatti Buddhist schools in the Disruption Era, and 3) transmit these English teaching strategies rooted in Buddhist-integrated principles to such schools. The researchers employed a mixed-methodologies approach consisting of two phases. The findings revealed that: 1) The analysis of English language teaching problems in Pariyatti Buddhist schools during the Disruption Era indicated several key issues. These included an overemphasis on rote memorization rather than practical language use, a lack of social context that encourages English usage in daily life, grammar-focused instruction, and limitations in teaching technologies and instructional media. 2) The development of English teaching strategies based on Buddhist-integrated principles in the Disruption Era—particularly through the application of the "Sujjipuli" principle (a Buddhist approach to learning)—was rated at the highest level overall ($\bar{x} = 4.57$, $SD = 0.75$). 3) The results of implementing these strategies showed a statistically significant difference at the .05 level between pre-test and post-test scores, confirming the effectiveness of Buddhist-integrated teaching strategies for English language instruction in Pariyatti Buddhist schools during the Disruption Era.

Keywords: English teaching strategies, Buddhist integration, Pariyatham School

1. บทนำ

“Disruption” (ดิสรัปชัน) ถือเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางกับทุกสังคมในปัจจุบัน เพราะมีการปฏิรูปหรือเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีและโมเดลธุรกิจแบบใหม่ จนส่งผลกระทบต่อกิจการสินค้าและบริการที่มีอยู่ในปัจจุบัน (Christensen, Raynor, & McDonald, 2015) ในยุค Disruption คนมักนึกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น 3 ด้าน คือ Technology, Financialization และ Globalization (Schwab, 2016)

แต่กระนั้นอีกมิติหนึ่งในสังคมที่ถึงแม้จะเกิดขึ้นช้ากว่า แต่หนีไม่พ้นผลกระทบของการพลิกผันเช่นกัน คือ “การศึกษา” (UNESCO, 2020) โรงเรียนพระปริยัติธรรมซึ่งมีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ จึงแนะนำว่า การที่เด็กไทยจะมีโอกาสและความได้เปรียบในยุค Disruption ต้องมีทักษะด้านภาษา ที่ไม่เพียงแต่ภาษาอังกฤษเท่านั้น แต่จะต้องมีภาษาอื่น ๆ ประกอบกันด้วย เพราะภาษาเป็นพื้นฐานของชีวิตในการต่อยอดไปสู่การศึกษาในเรื่องอื่น ๆ ต่อไป (Trilling & Fadel, 2009)

การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี การเงิน การบริหาร และการศึกษา ยังก่อให้เกิดปรากฏการณ์ VUCA ได้แก่ volatility (V) ความผันผวน, uncertainty (U) ความไม่แน่นอน, complexity (C) ความซับซ้อนที่มากขึ้นเรื่อย ๆ, และ ambiguity (A) ความคลุมเครือ ไม่สามารถคาดเดาผลที่จะเกิดขึ้นอย่างชัดเจน (Bennett & Lemoine, 2014) ดังนั้น เราจึงวางแผนงานของปีนี้จะให้ความสำคัญของภาษามามีส่วนสำคัญในการยกระดับ พัฒนา และเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบต่าง ๆ ของเด็กและเยาวชน เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย (World Economic Forum, 2020) ดังนั้น การเป็นผู้ประกอบการยุคใหม่จึงมีความจำเป็นต้องมีความคิดก้าวหน้า ทันสมัย และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองอยู่ตลอดเวลา ไม่เช่นนั้น กิจการหรือ

ธุรกิจเดิมที่สืบทอดจากรุ่นพ่อแม่ หรือกิจการค้าขายที่เคยทำมานานกว่า 10-20 ปี คงไม่สามารถอยู่รอดต่อไปได้ (OECD, 2019) คงไม่สามารถอยู่รอดต่อไปได้ โดยภาษาที่เด็กไทยควรพร้อมรับมือมีด้วยกัน 4 ภาษา ดังนี้

1) ภาษา AI (artificial intelligence) : เพื่อปรับตัวให้เข้ากับยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง ภาษา AI จะกลายเป็นภาษาเบื้องต้น หรือภาษาพื้นฐานที่เด็กทุกคนควรเรียนรู้และใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะอยู่ในสายงานใดโดย AI จะไม่ใช่การเรียนรู้เฉพาะสำหรับเด็กที่เรียนในสาย IT หรือสายเทคโนโลยีเท่านั้น

2) ภาษาตรรกศาสตร์ : การเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ คือการเรียนรู้บนพื้นฐานของตรรกศาสตร์ ที่แสดงแก่นของความเป็นเหตุเป็นผล การเรียนรู้ศาสตร์ทางด้านนี้ จึงต้องใช้ภาษาอีกภาษาหนึ่ง ซึ่งมีทั้งคำศัพท์ รูปแบบ และการเรียบเรียงที่ต้องศึกษา และนำไปใช้อย่างถูกต้อง

3) ภาษาสังคมศาสตร์ : สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ถือเป็นอีกศาสตร์หนึ่งที่กล่าวว่ามีภาษาของตัวเอง การศึกษาให้ลึกซึ้งลงไปทางศาสตร์นี้จึงจำเป็นที่จะต้องใช้ภาษาเฉพาะทางเพื่อสร้างแบบแผนการเรียนรู้ที่ถูกต้อง

4) ภาษาต่างประเทศ : ในยุคที่ประชาคมโลกเข้าใกล้คำว่าไร้พรมแดน การสื่อสารในภาษาที่หลากหลายจึงเป็นความจำเป็นพื้นฐานที่เด็กไทยจะต้องปรับตัว ปรับทัศนคติ

เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเรียน และการใช้ภาษา โดยภาษาอังกฤษจะกลายเป็นภาษาพื้นฐานที่ทุกคนต้องใช้อย่างคล่องแคล่ว เพื่อเปิดประตูไปสู่โอกาสทางการทำงานจนประสบผลสำเร็จในชีวิต ขณะที่ภาษาอื่น ๆ ถือเป็นความท้าทายที่หากสามารถช่วงชิงมาได้จะยิ่งเพิ่มคุณค่าให้กับตัวเองได้มากเท่านั้น จะเห็นได้ว่าภาษาเหล่านี้จะต้องถูกนำไปใช้ร่วมกับการทำงาน การใช้ชีวิต เพื่อให้สามารถประสบความสำเร็จ และมีความสุขตรงตามที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้ได้ ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องใช้ ทั้งยังมีผลต่อความสำเร็จในเรื่องการงาน การเรียน และการใช้ชีวิต” จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่มีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเบื้องต้นใน อำเภอเมืองขอนแก่น พบว่า การสอนภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ยังต้องได้รับแนวทางในการพัฒนา เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในทันสมัยมากขึ้น งานวิจัยนี้ คณะนักวิจัยมีประสบการณ์การทำงานและการวิจัยในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง มีการบูรณาการระหว่างศาสตร์ ได้แก่ มนุษยศาสตร์ภาษาอังกฤษ ศาสตร์การสอนภาษาอังกฤษ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ และภาษาบาลีและสันสกฤต เป็นต้น และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา องค์กรบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย เป็นต้น

โครงการวิจัยนี้ จะเกิดผลผลิตที่เป็นองค์ความรู้และนวัตกรรม คือ กลยุทธ์ในการสอนภาษาอังกฤษตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมในยุค Disruption ประโยชน์เชิงชุมชนและสังคมนั้น สร้างความเท่าเทียมในระดับการศึกษา โดยการส่งเสริมกลยุทธ์ทางการสอนที่เป็นประโยชน์แก่ครูที่สอนภาษาต่างประเทศให้กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม และในเชิงนโยบายนั้น ข้อมูลและแนวทางที่ได้จากโครงการวิจัยนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาใช้กำหนดเป็นนโยบายของรัฐในแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ได้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมในยุค Disruption
2. สร้างกลยุทธ์ในการสอนภาษาอังกฤษตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมในยุค Disruption
3. ถ่ายทอดกลยุทธ์การสอนภาษาอังกฤษตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมในยุค Disruption

3. ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย (scope of research) ไว้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านเนื้อหา/ตัวแปรที่วิจัย

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่ เอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมในยุค Disruption ที่เป็นกลยุทธ์เทคนิคการสอนภาษาอังกฤษในยุค Disruption ของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนปริยัติธรรม และการสร้างกลยุทธ์ในการสอนภาษาอังกฤษตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในยุค Disruption ตามแนวคิดทฤษฎี ดังนี้ 1) แนวคิดกลยุทธ์เทคนิคการสอนภาษาอังกฤษ 2) ทฤษฎีการเรียนรู้ของ (Bloom et al, 1956) 3) หลักพุทธบูรณา “สุจิตฺติ”

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณในรูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experiment) เป็นวิธีหลักเพื่อถ่ายทอดกลยุทธ์การสอนภาษาอังกฤษตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมในยุค Disruption

2. ด้านประชากรที่วิจัย

เป็นการวิจัยเฉพาะประชากรในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น แบ่งเป็น 2 กลุ่มดังนี้

1) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้เลือกมาโดยวิธีแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 10 คน ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย กลุ่มนักวิชาการ ครู อาจารย์ที่สอนภาษาอังกฤษ และบุคลากรทางการศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนปริยัติธรรม จำนวน 5 รูป/คน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการสอน จำนวน 5 คน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ หรือพฤติกรรมศาสตร์

2) การวิจัยเชิงปริมาณในรูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experiment) ครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ที่มีคุณสมบัติผ่านการคัดเลือกตามเกณฑ์มาเป็นกลุ่มตัวอย่าง มีคุณสมบัติผ่านการคัดเลือกตามเกณฑ์มาเป็นตัวอย่าง โดยใช้โปรแกรม G* Star Power 3.1 (Faul et al., 2009) คำนวณกลุ่มตัวอย่าง ในการคำนวณ เลือกการทดสอบ T-test ในสถิติ Means: Difference between two independent means (two groups) โดยการคำนวณขนาดอิทธิพล (effect size) ขนาดปานกลาง เท่ากับ 0.80 อำนาจทดสอบ (Power of test) $(1-\beta)$ เท่ากับ 0.95 ขนาดกลุ่มตัวอย่างจึงเท่ากับ จำนวน 60 คน ($n=60$) โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน และกลุ่มควบคุม 30 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ (Area) ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น เนื่องจากจังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดศูนย์กลางด้านการศึกษาและศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 23 แห่ง ซึ่งครอบคลุมทั้งในเขตเมืองและอำเภอต่าง ๆ ทำให้สามารถสะท้อนภาพรวมของการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในบริบทพระปริยัติธรรมได้อย่างครอบคลุม

4. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยผสมผสานวิธีแบบทดลอง (Mixed Methods) แบบขั้นตอนเชิงสำรวจตามลำดับ (An Exploratory Sequential Design) (Creswell, 2015) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมในยุค Disruption เพื่อสร้างกลยุทธ์ในการสอนภาษาอังกฤษตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมในยุค Disruption และเพื่อถ่ายทอดกลยุทธ์การสอนภาษาอังกฤษตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในยุค Disruption

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับการวิจัยระยะที่ 1 คณะผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ที่เป็นคำถามเปิด (Open ended Questionnaire) 1) วิเคราะห์ปัญหาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมในยุค Disruption 2) ศึกษากลยุทธ์การสอนภาษาอังกฤษในยุค Disruption และ 3) ศึกษาหลักพุทธบูรณาการหลัก สัจจุปฐิ สำหรับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) การวิเคราะห์สภาพปัญหา และแนวทางการจัดการแก้ไขที่เหมาะสมกับยุค Disruption ตามทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้และหลักพุทธบูรณาการ หลักสัจจุปฐิ
- 3) สร้างแบบสัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลเชิงลึกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
- 4) สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งสิ้น 10 คน
- 5) นำข้อมูลเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)
- 6) นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ ไปพัฒนาแบบวัดกลยุทธ์การสอนภาษาอังกฤษตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในยุค Disruption และสร้างกลยุทธ์ในการสอนภาษาอังกฤษตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในยุค Disruption

สำหรับการศึกษาระยะที่ 2 มุ่งเน้นถ่ายทอดกลยุทธ์การสอนภาษาอังกฤษตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในยุค Disruption ที่ได้รับการสร้างและพัฒนาเป็นโปรแกรมการจัดการประสบการณ์เรียนรู้จากระยะที่ 1 ตลอดจนศึกษาผลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามจากการเปรียบเทียบผลการวัดตัวแปรตาม ก่อนและหลังการทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามวัดกลยุทธ์การสอนภาษาอังกฤษตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในยุค Disruption ที่เกิดจากการศึกษาวิจัยระยะที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่ใช้วิธีแบบมาตราส่วน ประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามแบบของลิเคิต (บุญชม ศรีสะอาด. 2553 : 99-100 อ้างอิงจาก Likert. 1932)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ แบบวัดกลยุทธ์การสอนภาษาอังกฤษตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในยุค Disruption ผู้วิจัยจะแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ด้าน แบ่งตามองค์ประกอบของการชี้้นำพฤติกรรมที่เกิดจากการสื่อสารเพื่อโน้มน้าว ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์การสอนภาษาอังกฤษในยุค Disruption 2) การประยุกต์ใช้หลักพุทธบูรณา หลักสัจจุปฐิ สำหรับการเรียนการสอนทำการทดสอบความสอดคล้องของข้อความตรงตามเนื้อหา จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยการหาค่า IOC ของแบบวัด จากนั้นก็นำคะแนนมารวมกันทั้ง 3 คน และคำนวณค่า IOC เมื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาข้อความและให้คำแนะนำแล้ว คณะผู้วิจัยวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องของข้อความตรงตามเนื้อหา โดยคัดเลือกคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อความตรงตามเนื้อหามากกว่าหรือเท่ากับ 0.6 (Rovinelli & Hambleton) พร้อมทั้งปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และทดลอง (Tryout) กับกลุ่มศึกษา

มีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยกำหนด มีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากนั้นนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง โดยมีการทำแบบวัดกลยุทธ์การสอนภาษาอังกฤษตามหลักพุทธรูปธรรมการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในยุค Disruption ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมาจากการวิจัยระยะที่ 1 ก่อนและหลังการทดลอง

5. ผลการวิจัย

กลยุทธ์ในการสอนภาษาอังกฤษตามหลักพุทธรูปธรรมการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมในยุค Disruption สรุปผลการวิจัยดังนี้

5.1 ผลการวิเคราะห์ปัญหาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมในยุค Disruption

ปัญหาการสอนภาษาอังกฤษ พบว่า 1. เด็กนักเรียนไม่ค่อยรู้จักคำศัพท์ ถึงแม้เด็กไทยจะมีการโดนท่องคำศัพท์อยู่บ่อยครั้งเพราะมักจะได้นำมาใช้สอบในโรงเรียนอยู่เสมอแต่การที่เอาแต่ท่องคำศัพท์ จำให้พอมานโดยไม่ได้นำมาใช้ในชีวิตจริงเปรียบเทียบกับไม่ได้กับการนำเอาศัพท์พวกนั้นมาใช้ในชีวิตจริง พอไม่ได้ใช้ก็ลืม เหมือนเป็นการจำที่เปล่าประโยชน์ไปเสียมากกว่า 2. ไม่ค่อยมีโอกาสได้ใช้จริง ถ้ามองตามหลักความจริงในปัจจุบันก็คงใช้ถึงแม้ชีวิตคนไทยจะพอมีภาษาอังกฤษเข้ามาปะปนในชีวิตประจำวันบ้างแต่ในอีกหลายๆชุมชน หรือหลายครอบครัวไม่ได้มีการมุ่งเน้นในเรื่องการใช้ภาษาอังกฤษมากนัก ทำให้บางครั้ง ถึงแม้จะมีการดูภาพยนตร์ภาษาอังกฤษแล้ว หรือการอ่านหนังสือภาษาอังกฤษแล้ว

กลยุทธ์การสอนภาษาอังกฤษแบบเดิม พบว่า การสอนภาษาอังกฤษมักมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถใช้ภาษาได้ถูกต้องตามหลักภาษา (หรือ standard norms) ซึ่งการสอนรูปแบบนี้ มักมองการใช้ภาษาที่ผิดไปจากหลักภาษาหรือ errors ว่าเป็นสิ่งที่ผิดและควรโดนทำโทษ วิธีการสอนแบบดั้งเดิมนี้ แทบจะไม่ก่อให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมต่อผู้เรียน ดังจะเห็นได้ในหลาย ๆ ประเทศ เช่น ประเทศไทย นั่นคือ ถึงแม้ว่านักเรียนไทยส่วนใหญ่จะเรียนภาษาอังกฤษมาเป็นเวลาอย่างน้อย 12 ปี แต่นักเรียนแทบจะไม่เข้าใจภาษาอังกฤษเลย ไม่สามารถสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษได้ดีเท่าที่ควร ทั้งยังขาดความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษ และในอดีตการสอนภาษาอังกฤษจะเน้นไปที่การใช้ภาษาให้ถูกต้องตามหลักภาษา จึงทำให้นักเรียนพยายามหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษมากขึ้น

กลยุทธ์การสอนภาษาอังกฤษในปัจจุบันที่ต้องการ พบว่า ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีและการสื่อสารเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของเรามากขึ้น การรับรู้และการเรียนรู้ภาษาอังกฤษกลายเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในการสื่อสารทั่วโลก เราจึงควรให้ความสำคัญของการเรียนภาษาอังกฤษในยุคปัจจุบัน โดยใช้กลยุทธ์ ดังนี้

1. กลยุทธ์การจำ นักเรียนใช้กลยุทธ์การจำซึ่งประกอบด้วย การสร้างความเชื่อมโยงในใจ การทบทวนอย่างดี การใช้กิริยาท่าทางในการเรียนรู้ภาษา และการเรียนรู้โดยใช้การประยุกต์ภาพหรือเสียง
2. กลยุทธ์การฝึกฝน นักเรียนต้องทำความเข้าใจในบทเรียนนั้น ๆ และฝึกฝนในข้อบกพร่องที่ตัวเองมี ทั้งด้านไวยากรณ์ การฝึกเขียน การฝึกอ่าน และการนำไปใช้จริงในโอกาสต่าง ๆ เพื่อที่จะได้สร้างความมั่นใจให้กับนักเรียนและได้ฝึกใช้ภาษาอังกฤษ กับเจ้าของภาษาอีกด้วย
3. กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จ โดยนักเรียนจะต้องเอาชนะอุปสรรคในการพูดและเขียนภาษาอังกฤษซึ่งมีโอกาสน้อยในการใช้น้อย แต่หากจะต้องเขียนหรือพูดนักเรียนจะศึกษาคำศัพท์ที่จะต้องใช้ในการสื่อสารได้อย่างสมบูรณ์ เช่น แอปแปลภาษา การเขียนถามผู้รู้ใน web board การถามเจ้าของภาษา เป็นต้น

หลักสุจริตที่ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ พบว่า “หัวใจนักปราชญ์” คือ “สุ จิ ปุ ลิ” คือ สุ ย่อมาจาก สุตะ คือ การฟัง จิ ย่อมาจากจินตะ คือ การคิด ปุ ย่อมาจาก ปุจฉา คือ การถาม และ ลิ ย่อมาจาก ลิขิต คือ การเขียน ทั้ง สุ จิ ปุ ลิ ต่างเป็นแนวทางที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดผลเป็นผู้มีความรู้ โดยคุณครูได้นำได้มาพัฒนาการเรียน การสอน ดังนี้

สุ คือ สุตะ หมายถึง การฟัง นับเป็นทักษะพื้นฐานที่สุดในการแสวงหาความรู้ของมนุษย์ นับตั้งแต่สมัยโบราณมาการศึกษาเล่าเรียน ก็คือ การสดับรับฟังคำสอนของครูบาอาจารย์หรือจากปราชญ์ผู้รู้ ผู้ใดที่ฟังมากย่อมได้รับความรู้มาก

จิ คือ จินตะ หมายถึง การคิด เป็นสิ่งต่อเนื่องจากการฟังหรือการอ่าน กล่าวคือ เมื่อเราได้ฟังได้อ่านสิ่งใดแล้วก็ตาม โดยทั่วไป คนเราจะคิดไตร่ตรอง หรือวิเคราะห์สิ่งที่ฟังหรืออ่านในใจไปด้วย (ยกเว้นว่าจิตใจจะเหม่อลอยหรือไปคิดเรื่องอื่นที่ไม่เกี่ยวกับสิ่งที่ฟังหรืออ่านอยู่) จากนั้นก็นำข้อมูลเหล่านั้นมาจัดระบบเป็นความคิดของเรา ซึ่งหากมีข้อสงสัยหรือไม่เข้าใจ เราก็อาจจะจดหรือจำไว้ เพื่อค้นคว้าหาคำตอบต่อไป

ปุ คือ ปุจฉา หมายถึง การถาม จาก 2 ข้อแรก เมื่อเราอ่านฟัง และคิดแล้วก็ตาม หลายครั้งเราก็อาจเกิดข้อสงสัยไม่เข้าใจ ไม่แน่ใจ คิดไม่ตก หรือแก้ปัญหาไม่ได้ ฯลฯ สิ่งที่จะต้องทำก็คือ การถาม ด้วยการสอบถามจากครูบาอาจารย์ ผู้มีความรู้ หรือมีประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ โดยไม่ต้องอาย หรือทงตนคิดว่าตัวเองเหนือกว่า เพราะโดยแท้จริงแล้วไม่มีใครรอบรู้ไปทุกเรื่อง

ลิ คือ ลิขิต หมายถึง การเขียน เป็นข้อสุดท้ายและสำคัญที่สุดของ “หัวใจนักปราชญ์” เพราะการเขียนเป็นดังบทสรุปของการฟัง (อ่าน) คิด ถาม เพราะคนที่จะ “เขียน” ได้ นั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ จนสามารถเรียบเรียงสิ่งที่มีความรู้สึกนึกคิดออกมาเป็นความรู้ให้ผู้อื่นเข้าใจหรือรับรู้ได้

5.2 ผลการสร้างกลยุทธ์ในการสอนภาษาอังกฤษตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในยุค Disruption

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความเห็นด้วยกับกลยุทธ์การสอนภาษาอังกฤษในยุค Disruption รวมด้าน

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. กลยุทธ์ด้านการฟัง	4.30	0.77	มาก
2. กลยุทธ์ด้านการคิด	4.69	0.54	มากที่สุด
3. กลยุทธ์ด้านการพูดและการถาม	3.50	1.39	ปานกลาง
4. กลยุทธ์ด้านการเขียน	3.66	1.35	มาก
กลยุทธ์การสอนภาษาอังกฤษในยุค Disruption	4.04	1.01	มาก

จากการศึกษาพบว่า กลยุทธ์การสอนภาษาอังกฤษในยุค Disruption โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก $\bar{X}$ = 4.04 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.01 เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่ 2 กลยุทธ์ด้านการคิด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = 0.54) รองลงมา คือด้านที่ 1 กลยุทธ์ด้านการฟัง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.77) และด้านที่ 4 กลยุทธ์ด้านการเขียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.66, S.D. = 1.35) และสุดท้ายด้านที่ 3 กลยุทธ์ด้านการพูดและการถามอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.50, S.D. = 1.39)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความเห็นกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธบูรณา หลักสุจิตุติ สำหรับการเรียนการสอน รวมด้าน

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. กลยุทธ์ด้านการฟัง	4.42	0.87	มาก
2. กลยุทธ์ด้านการคิด	4.79	0.77	มากที่สุด
3. กลยุทธ์ด้านการพูดและการถาม	4.63	0.65	มากที่สุด
4. กลยุทธ์ด้านการเขียน	4.43	0.72	มาก
กลยุทธ์การสอนภาษาอังกฤษในยุค Disruption	4.57	0.75	มากที่สุด

การประยุกต์ใช้หลักพุทธบูรณา หลักสุจิตุติ สำหรับการเรียนการสอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X} = 4.57$ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.75 เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่ 2 กลยุทธ์ด้านการคิด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.77) และด้านที่ 3 กลยุทธ์ด้านการพูดและการถาม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.65) มีอยู่ 2 ด้าน รองลงมา คือด้านที่ 4 กลยุทธ์ด้านการเขียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.72) และด้านที่ 1 กลยุทธ์ด้านการฟัง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.87) มีอยู่ 2 ด้านเช่นกัน

5.3 ผลการถ่ายทอดกลยุทธ์การสอนภาษาอังกฤษตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในยุค Disruption

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ภาพรวมของการประยุกต์ใช้หลักพุทธบูรณา หลักสุจิตุติ สำหรับการเรียนการสอน ในยุค Disruption ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

แบบทดสอบ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
- ก่อนทดลอง	30 คน	20 คะแนน	13.83	2.56	4.20	0.000
- หลังทดลอง	30 คน	20 คะแนน	16.86	1.47		

การทดสอบภาพรวมของการประยุกต์ใช้หลักพุทธบูรณา หลักสุจิตุติ สำหรับการเรียนการสอน ในยุค Disruption ก่อนและหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. อภิปรายผล

1. ปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาของการสอนภาษาอังกฤษของคนไทยที่มักพบเจอได้แก่

1) เด็กนักเรียนไม่ค่อยรู้จักคำศัพท์ ถึงแม้จะมีการท่องคำศัพท์อยู่บ่อยครั้ง เพราะจะต้อนนำมาใช้สอบในโรงเรียนอยู่เสมอแต่การที่เอาแต่ท่องคำศัพท์ ทำให้พอมาน โดยไม่ได้ใช้ในชีวิตอาจเปรียบเทียบกับไม่ได้กับการนำเอาศัพท์พวกนั้นมาใช้ในชีวิต พอไม่ได้ใช้ก็ลืม เหมือนเป็นการจำที่เปล่าประโยชน์ไปเสียมากกว่า

2) ไม่ค่อยมีโอกาสดูได้ใช้จริงในปัจจุบันก็คงใช่ ถึงแม้ชีวิตคนไทยจะพอมองภาษาอังกฤษเข้ามาปะปนในชีวิตประจำวันบ้าง แต่ในอีกหลาย ๆ ชุมชน หรือหลายครอบครัวไม่ได้มีการมุ่งเน้นในเรื่องการใช้ภาษาอังกฤษมากนัก

3) ความแม่นยำเรื่องไวยากรณ์ จะแบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม

3.1) เนื่องจากเด็กไทยได้รับการปลูกฝังการเรียนรู้ไวยากรณ์มานาน และอาจมากกว่าการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยบทสนทนาด้วยซ้ำ เพราะฉะนั้น ไวยากรณ์เบื้องต้นจึงเป็นสิ่งที่ไม่ยากสำหรับคนไทย

3.2) การเรียนรู้ไวยากรณ์ แต่ด้วยการเรียนภาษาอังกฤษในเบื้องต้นที่เน้นแต่ไวยากรณ์จนทำให้ไม่เข้าใจในบริบทและวัฒนธรรมของการใช้ภาษาอังกฤษ

2. กลยุทธ์ในการสอนภาษาอังกฤษตามหลักพุทธบูรณาการสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในยุค Disruption ควรให้ความสำคัญของการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้กลยุทธ ดังนี้ 1) กลยุทธ์การจำ นักเรียนใช้กลยุทธ์การจำซึ่งประกอบด้วย การสร้างความเชื่อมโยงในใจ การทบทวนอย่างดี การใช้กิริยาท่าทางในการเรียนรู้ภาษา และการเรียนรู้โดยใช้การประยุกต์ภาพหรือเสียง 2) กลยุทธ์การฝึกฝน นักเรียนต้องทำความเข้าใจในบทเรียนนั้น ๆ และฝึกฝนในข้อบกพร่องที่ตัวเองมี ทั้งด้านไวยากรณ์ การฝึกเขียน การฝึกอ่าน และการนำไปใช้จริงในโอกาสต่าง ๆ เพื่อที่จะได้สร้างความมั่นใจให้กับนักเรียนและได้ฝึกใช้ภาษาอังกฤษ กับเจ้าของภาษาอีกด้วย และ 3) กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จ โดยนักเรียนจะต้องเอาชนะอุปสรรค ในการพูดและเขียนภาษาอังกฤษซึ่งมีโอกาสนในการใช้น้อย แต่หากจะต้องเขียนหรือพูดนักเรียนจะศึกษาคำศัพท์ที่จะต้องให้สามารถใช้เพื่อให้สามารถสื่อความได้สมบูรณ์ เช่น แอปแปลภาษา การเขียนถามผู้รู้ใน web board การถามเจ้าของภาษา เป็นต้น ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงศรี สรณสถาพร (2560) ได้ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนชาวไทยในยุคประเทศไทย 4.0 ผลการวิจัยพบว่า ตัวอย่างใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาโดยตรง (direct) ในการเรียนรู้ภาษา ซึ่งกลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาโดยตรง ที่ตัวอย่างใช้มาก คือ กลยุทธ์การฟัง และกลยุทธ์การจำ ใช้ในการจดจำความหมายของคำศัพท์ภาษาอังกฤษ และกลยุทธ์ปริชาน (Cognitive strategies) ตัวอย่างทำการวิเคราะห์ให้เหตุผล และสรุปในเรื่องที่อ่าน โดยการฝึกฝนการใช้ทักษะภาษาอังกฤษ 2 ทักษะ คือ ทักษะการอ่านและการฟังมากกว่าทักษะการเขียนและการพูด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุขุมลทิพย์ นวมโคกสูง และคณะ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา โดยมีการศึกษาองค์ประกอบกลยุทธ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบ และทำการยืนยันความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิจัยพบว่องคประกอบกลยุทธ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา มีทั้งหมด 4 องค์ประกอบคือ 1) กลยุทธ์ความสามารถและความพยายามทางด้านภาษา 2) กลยุทธ์การพูดและการถามด้านภาษา 3) กลยุทธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภาษา และ 4) กลยุทธ์การจดจำภาษาและผลการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลโครงสร้างกลยุทธ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยมีค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดล Chi-square = 733.034, df = 374, CMIN/Df = 1.9599, CFI = 0.960, TLI = 0.953 SRMR = 0.033 RMSEA = 0.033

3. ถ่ายทอดกลยุทธ์ในการสอนภาษาอังกฤษตามหลักพุทธบูรณาการ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในยุค Disruption การทดสอบภาพรวมของการประยุกต์ใช้หลักพุทธบูรณา หลักสุจิตฺติ สำหรับการเรียนการสอนในยุค Disruption พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่คุณสมบัติผ่านการคัดเลือกตามเกณฑ์ จำนวน 30 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจงที่เข้าร่วมกิจกรรม มีผลการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนกร สุวรรณพจน์ และเสงี่ยม ไตรรัตน์ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนกลยุทธ์การเรียนภาษา การฟัง พูดภาษาอังกฤษ โดยการศึกษาความจำเป็นของนักศึกษาด้านความสามารถในการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ และความรู้อาเซียน และพัฒนาประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนกลยุทธ์การเรียนภาษาต่างประเทศ ให้ได้ตามเกณฑ์ 75/75 ตลอดจนศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการสอนกลยุทธ์การเรียนภาษาต่างประเทศ กลุ่มตัวอย่างการวิจัย คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ปีการศึกษา 2558 จำนวน 30 คน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามความจำเป็นของผู้เรียน 2) บทเรียนและสื่อการสอนใช้ทดลองสอน 40 ชั่วโมง 3) แบบทดสอบความสามารถในการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ 4) แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับอาเซียน และ 5) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการสอน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่าร้อยละ และค่า t (Dependent t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษามีความจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ และความรู้อาเซียน ในระดับปานกลาง 2) รูปแบบการสอนมีประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ระดับดี มีค่าประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 76.79/78.40 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 75/75 และ 3) รูปแบบการสอนมีประสิทธิภาพ คือ ความสามารถในการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ และความรู้เกี่ยวกับอาเซียนของนักศึกษา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และนักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนอยู่ในระดับมาก

7. บรรณานุกรม

- กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2550). หลักพุทธบูรณาการ. วัดพัฒนา: กรุงเทพฯ.
- ทรงวิทย์ ธรวิโช (คงไพศาล) และคณะ (2561). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์หลัก สุ จิ ปุ ลิ วิชา เศรษฐศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดพนัญเชิง (ไทรรัตนนายก) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 7(2), 12-18.
- ธนกร สุวรรณพจน์ และเสงี่ยม ไตรรัตน์. (2559). การพัฒนารูปแบบการสอน กลยุทธ์การเรียนภาษาการฟัง-พูดภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี. วารสารวิชาการ ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 9(2), 1639-2653.
- พระมหาธีรเพชร มาตพงษ์. (2561). การสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยสยาม.
- พระสามารถ สุขเมธ (มุลเจริญ). (2566). ศึกษาเรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านคำควบกล้ำตามกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วย สุ จิ ปุ ลิ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโคกแปะ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, วารสารการศึกษา, 1(6), 13-23.
- มนมนัส สุดสั้น. (2543). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิด วิเคราะห์วิจารณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ประกอบกับการเขียนแผนผังมโนทัศน์. ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (การมัธยมศึกษา).

- สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ.2562, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เลขาธิการวุฒิสภา.
- สุชาติ หินมะลิ. (2558). การศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของ นักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 3. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร 12(1,2), 95-105.
- สุนีย์ ภูพันธ์. (2546). แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร. เชียงใหม่ : The Knowledge Center.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2548). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารีรักษ์ มีแจ้ง. (2555). เหลียวหลังแลหน้าการสอนภาษาอังกฤษ. วารสารศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยนเรศวร , 14(3), 132-133.
- Crystal, D. (2000). English as a global language. Cambridge: Cambridge University Press.
- Michael Siegel, Johnson, R. M., Tyagi, K., Power, K., Lohsen, M. C., Ayers, A. J., & Jernigan, D. H. (2013). Alcohol brand references in U.S. popular music, 2009–2011. Substance Use & Misuse, 48(14), 1475–1484. <https://doi.org/10.3109/10826084.2013.800117>
- Warut Kaengnam. (2018). Learning design and management. <http://nengkung0938.blogspot.co>

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขต
สามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

DEVELOPMENT GUIDELINES FOR ACADEMIC AFFAIR ADMINISTRATION IN
DIGITAL ERA FOR SAM-SAM NGAM SCHOOL CLUSTER UNDER PHICHIT
SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

รุ่งโรจน์ วันเพ็ญ^{1*}, ประจวบ ขวัญมัน²

RUNGROT WANPEN^{1*}, PRAJOB KWANMUN²

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

¹ MASTER OF EDUCATION IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION, KAMPHAENG PHET RAJABHAT UNIVERSITY²

อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

² LECTURER OF FACULTY OF EDUCATION, KAMPHAENG PHET RAJABHAT UNIVERSITY

*Corresponding Author, E-mail: rungrotwanpen@gmail.com

บทความวิจัย (Research Article)

RECEIVED 16 OCTOBER 2024, REVISED 24 DECEMBER 2024, ACCEPTED 14 JANUARY 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล 2) เปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล จำแนกตามประเภทการดำเนินงาน 3) หาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร การวิจัยนี้ดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 123 คน ขั้นตอนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามประมาณค่า แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (f) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าร้อยละ (%) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-test: One-Way ANOVA) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content) ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล พิจารณาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลที่พบมากที่สุดคือ ภาระงานอื่นนอกเหนือจากงานสอนมีมากเกินไป และสัญญาณอินเทอร์เน็ตช้า ไม่เสถียร 2) ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล จำแนกตามประเภทการดำเนินงาน โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล สรุปได้ดังนี้ สถานศึกษควรวางแผนอัตราค่าจ้างให้เพียงพอและมอบหมายงานให้เท่าๆ กัน ควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยในการปฏิบัติงานพัฒนาครูให้มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ควรสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานอื่น และควรเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, โรงเรียนมัธยมศึกษา, ยุคดิจิทัล

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) study the conditions and the problems of academic affair administration in digital era, 2) compare the conditions of academic affair administration in digital era classified by working experience, and 3) find the guidelines to develop academic affair administration in digital era of Sam-Ngam school cluster under Phichit Secondary Educational Service Area Office. The research was divided into 2 steps. In the first step, the sample consisted of 123 school administrators and teachers, and in the second step, the informants were 17 experts. The research instruments were rating scale questionnaire and structured interview. The data were analyzed using frequency, percentage, standard deviation, F-test: One-Way ANOVA, and content analysis. The results revealed that 1) in general, the conditions of academic affair administration in digital era were at the high level. The problems of academic affair administration in digital era were that there were more many other tasks than teaching tasks. The Internet was slow and unstable. 2) The comparison of conditions of academic affair administration in digital era classified by working experience was found that there was statistical difference at the level of .05. 3) The guidelines for the development of academic affair administration in digital era were that the manpower planning should be sufficient. Job assignment should be equal. Digital technology should be used for operations. Teachers' abilities of technology implementation should be improved. There should be networks with other organizations. The administration should focus on participatory methods.

Keywords: Academic Affair Administration, Secondary Schools, Digital Era

1. บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 นี้เทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าและทันสมัยมากกว่าอดีต ทำให้เทคโนโลยีมีบทบาทอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ โดยเรียกยุคนี้ว่า ยุคดิจิทัล 4.0 (Digital 4.0) ซึ่งเป็นยุคที่มีลักษณะเป็นโลกไร้พรมแดน เพราะการไม่มีขอบเขตที่แท้จริงในการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศหรือข่าวสาร โลกที่แคบลงเนื่องจากการติดต่อสื่อสารและการเดินทางมีความสะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และโลกที่หมุนเร็วขึ้น ทำให้การดำเนินภารกิจต่างๆของคนเรานั้นมีความหลากหลายและสะดวกยิ่งขึ้น ทำให้การใช้เวลาในแต่ละวันสามารถทำกิจกรรมได้มากกว่าในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งสิ่งที่เป็นตัวเร่งการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือเทคโนโลยี (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2562) อิทธิพลของเทคโนโลยีดังกล่าวส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง ทั้งด้านการเมือง ด้านการใช้ชีวิต ด้านวัฒนธรรมประเพณี ด้านระบบทางสังคม ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านเครือข่ายทางสังคมและไม่เว้นแม้กระทั่งด้านการศึกษา

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและเป็นรากฐานสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศมาโดยตลอด ฉะนั้นแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560 – 2579 จึงได้กำหนดเป็นวิสัยทัศน์ไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 หรือยุคดิจิทัลนี้ จะต้องมีการปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษา ปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ ปรับกระบวนการทัศน์การบริหารสถานศึกษา ซึ่งผู้ที่เป็นกลไกสำคัญคือผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 นี้จึงมีความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนทัศนคติและแนวคิดการบริหารของตนเองให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้สถานศึกษามีความทันสมัย

สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพในทุกด้าน (เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2559, ออนไลน์) สำหรับการบริหารสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2562 แบ่งการบริหารออกเป็น 4 ด้านได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ซึ่งการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน ด้านที่เป็นเป้าหมายหรือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารการศึกษาก็คือการบริหารวิชาการ ดังที่ฉัตรสุตา อมรชาติ (2558) ได้กล่าวไว้ว่า งานวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการในสถานศึกษาผู้บริหารควรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารขอข่ายงานวิชาการอย่างลึกซึ้งเช่น ขอข่ายงานการนิเทศภายใน งานการประกันคุณภาพการศึกษา งานการจัดการเรียนการสอน งานหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร รวมทั้งงานการวัดผลประเมินผลการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ เพราะจะส่งผลต่อคุณภาพของโรงเรียนและนักเรียนให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษา

กลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสามง่ามมีการบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับจุดเน้นเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล แต่ผลจากการบริหารงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสามง่าม โดยการประเมินผลจากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2565 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตสามง่าม โดยภาพรวมพบว่า ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน ทั้งระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของแต่ละโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยในบางกลุ่มสาระลดลงจากปีการศึกษา 2564 และเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ยระดับสถานศึกษากับคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ พบว่าในบางสาระวิชาของแต่ละโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ และจากรายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสามง่าม สามารถสรุปจุดที่ควรพัฒนาได้ดังนี้ 1.ด้านมาตรฐานคุณภาพของผู้เรียน ควรพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้อยู่ในระดับที่ดีขึ้นตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด รวมทั้งพัฒนาผลการทดสอบระดับชาติให้อยู่ในระดับที่ดีขึ้น ควรพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ควรพัฒนาความสามารถในการคิดคำนวณและทักษะในรายวิชาการงานอาชีพ และควรพัฒนาการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการแสวงหาความรู้ 2.ด้านมาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการ ควรพัฒนาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรมีการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบให้มากยิ่งขึ้น มีการพัฒนาระบบสารสนเทศให้เป็นปัจจุบันและพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง ควรเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษา 3.ด้านมาตรฐานกระบวนการจัดการเรียนการสอน ควรพัฒนาการวัดและประเมินผลของครูอย่างเป็นระบบ พัฒนารูปแบบการสอน การบริหารจัดการชั้นเรียนและสื่อ เทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้

จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะในส่วนของการบริหารวิชาการยังมีส่วนที่จะต้องปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. วัตถุประสงค์

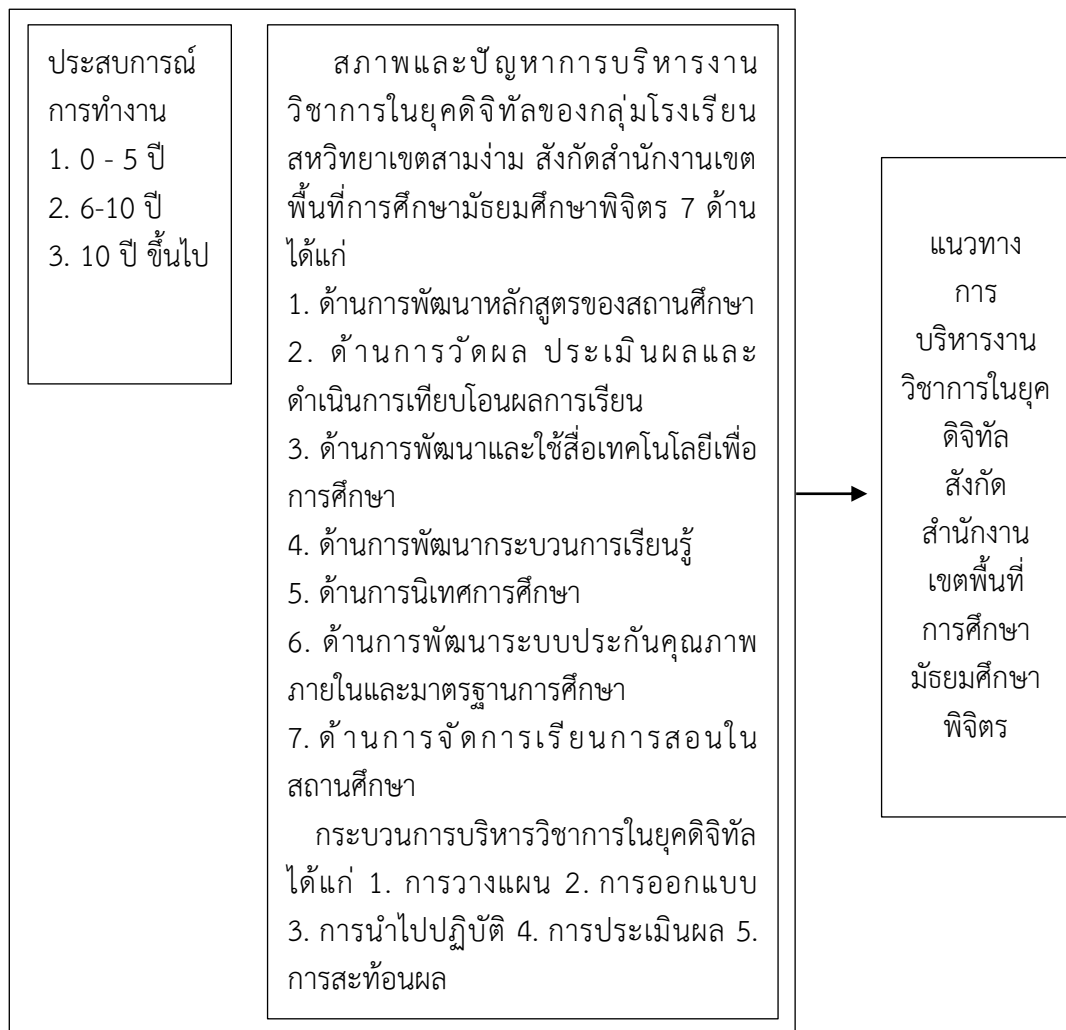
1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียน สหวิทยาเขตสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามประเภทของการดำเนินงาน

3. เพื่อหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียน สหวิทยาเขตสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้กรอบการบริหารงานวิชาการที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัย โดยมีกรอบเนื้อหา 7 ด้านดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ ปัญหาและเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ปีงบประมาณ 2567 จำนวนทั้งสิ้น 183 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ปีงบประมาณ 2567 ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่ม

ตัวอย่าง โดยการเปิดตารางการสุ่มกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (Krecie & Morgan) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 123 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานวิชาการในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พิจิตร แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1) สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบให้ เลือกหลายคำตอบ (Multiple Choice) ตอนที่ 2) สภาพการดำเนินงานวิชาการในยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนสห วิทยาเขตสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณ ค่า (rating scale) 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert's Five Rating scale) ตอนที่ 3) ปัญหาการดำเนินงานวิชาการ ในยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยใช้ แบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ (Multiple Response) ข้อคำถามให้เลือกตอบ

การหาคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการวิเคราะห์ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ วัตถุประสงค์ (IOC : Index of Item-Objective Congruence) อยู่ระหว่าง .080-1.00 และผลการวิเคราะห์ ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.987

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 123 ฉบับ และได้รับ คืน 123 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (f) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าร้อยละ (%) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ความแปรปรวน ทางเดียว (F-test: One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่าง ทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffé)

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางการพัฒนาการงานบริหารวิชาการยุคดิจิทัล กลุ่มโรงเรียนสหวิทยา เขตสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารงานวิชาการ จำนวน 17 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยการนำผลการศึกษาปัญหาการดำเนินงานมาเป็นตัวกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อหาแนวทาง พัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน และนำ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และจัดลำดับความสำคัญโดยใช้สถิติ ความถี่ (f)

5. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสาม ง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร สรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

5.1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพิจิตร ในภาพรวม

ด้านที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	4.28	0.52	มาก
2	ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	4.36	0.50	มาก
3	ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.32	0.55	มาก
4	ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.39	0.53	มาก
5	ด้านการนิเทศการศึกษา	4.43	0.49	มาก
6	ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา	4.39	0.54	มาก
7	ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.41	0.51	มาก
รวมเฉลี่ย		4.37	0.47	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร พิจารณาโดยภาพรวมทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.49) รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.51) และด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.53) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.52)

5.2 ผลการศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร สรุปเป็นด้านได้ดังนี้

5.2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ปัญหาที่พบมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ลำดับที่ 1 หลักสูตรรายวิชาจำนวนมากและเนื้อหาซ้ำซ้อน ลำดับที่ 2 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษายังมีข้อจำกัดและหลักสูตรที่เปิดสอนไม่สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากร ลำดับที่ 3 หลักสูตรสถานศึกษาบางวิชาไม่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและไม่ตอบสนองกับเหตุการณ์ยุคปัจจุบัน

5.2.2 ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ปัญหาที่พบมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ลำดับที่ 1 จุดมุ่งหมายของการวัดผลและประเมินผลที่มุ่งเน้นการวัดผลเพื่อตัดสินผลการเรียนมากกว่าการวัดผลเพื่อพัฒนา ลำดับที่ 2 การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการวัดผลและประเมินผลยังมีน้อย ลำดับที่ 3 ผู้ปฏิบัติยังขาดความรู้ ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยในการวัดและประเมินผล

5.2.3 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ปัญหาที่พบมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ลำดับที่ 1 งบประมาณในการสนับสนุน ส่งเสริมสำหรับให้ครูผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนมีจำกัด ลำดับที่ 2 จำนวนสื่อประกอบการเรียนการสอนไม่เพียงพอและครูผู้สอนยังขาดความชำนาญในการสร้างสื่อนวัตกรรม และลำดับที่ 3 ครูผู้สอนยังขาดความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้

5.2.4 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ปัญหาที่พบมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ลำดับที่ 1 สัญญาณอินเทอร์เน็ตช้าและไม่เสถียร ลำดับที่ 2 กระบวนการจัดการเรียนรู้ขาดการบูรณาการการใช้แหล่งเรียนรู้จากภายนอกสถานศึกษา และลำดับที่ 3 แหล่งเรียนรู้และทรัพยากรสารสนเทศของสถานศึกษามีจำกัด

5.2.5 ด้านการนิเทศการศึกษา ปัญหาที่พบมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ลำดับที่ 1 สถานศึกษาขาดการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่ออำนวยความสะดวกหรือดำเนินงานด้านการนิเทศ ลำดับที่ 2 ผู้นิเทศขาดความรู้ ความสามารถหรือความเชี่ยวชาญในเรื่องที่นิเทศ และลำดับที่ 3 ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศไม่ค่อยตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศเท่าที่ควรและผู้นิเทศขาดความเป็นกัลยาณมิตรในการให้คำแนะนำ ปรึกษาหรือตอบข้อสงสัย

5.2.6 ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ปัญหาที่พบมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ลำดับที่ 1 ครูผู้สอนขาดความเข้าใจเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพภายใน ลำดับที่ 2 สถานศึกษาขาดการนำเทคโนโลยีมาช่วยลดภาระงานการจัดทำแบบประเมินตนเอง และลำดับที่ 3 รูปแบบการจัดทำแบบประเมินตนเองของครูผู้สอนในแต่ละปีมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย

5.2.7 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ที่พบมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ลำดับที่ 1 ภาระงานอื่นนอกเหนือจากงานสอนมีมากเกินไป ลำดับที่ 2 การจัดการเรียนการสอนในบางครั้งไม่ตรงกับวิชาเอกและความถนัดของครู และลำดับที่ 3 การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนยังไม่หลากหลาย

5.3. ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล ของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

รายการ	ความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	3.118	1.559	6.365*	0.002
	ภายในกลุ่ม	120	29.388	0.0245		
	รวม	122	32.506			
2. ด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	ระหว่างกลุ่ม	2	2.421	1.211	5.224*	0.007
	ภายในกลุ่ม	120	27.810	0.232		
	รวม	122	30.232			
3. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	1.943	0.972	3.335*	0.039
	ภายในกลุ่ม	120	34.963	0.291		
	รวม	122	36.907			
4. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	2	2.344	1.172	4.489*	0.013
	ภายในกลุ่ม	120	31.333	0.261		
	รวม	122	33.677			

รายการ	ความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
5. ด้านการนิเทศ การศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	1.230	0.615	2.642	0.075
	ภายในกลุ่ม	120	27.932	0.233		
	รวม	122	29.162			
6. ด้านการพัฒนาระบบ ประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	1.951	0.975	3.549*	0.032
	ภายในกลุ่ม	120	32.981	0.275		
	รวม	122	34.932			
7. ด้านการจัดการเรียน การสอนในสถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	2.337	1.169	4.672*	0.011
	ภายในกลุ่ม	120	30.017	0.250		
	รวม	122	32.354			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พิจารณารายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้าน ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา และด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

5.4 ผลการหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร สรุปเป็นด้านดังนี้

5.4.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ควรสำรวจความคิดเห็น ความต้องการของผู้รับบริการ ควรมีการทบทวน ประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ ควรจัดหลักสูตรในลักษณะของการบูรณาการเพื่อลดความซ้ำซ้อนรายวิชา

5.4.2 ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ควรจัดหาเทคโนโลยีเพื่อช่วยงานด้านการวัดผลประเมินผล ควรส่งเสริม สนับสนุนให้ครูมีการประเมินผลและใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับผู้เรียน

5.4.3 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเห็นความสำคัญ และจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอสำหรับการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีโดยเฉพาะ ควรส่งเสริม สนับสนุนให้ครูจัดทำสื่อออนไลน์ และรวบรวม จัดเก็บสื่อให้เป็นระบบ ควรมีการพัฒนาครูด้านการจัดทำสื่อการใช้สื่อและเทคโนโลยี

5.4.4 ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนรู้เกี่ยวกับรูปแบบ วิธีการเทคนิคหรือนวัตกรรมต่างๆ ระหว่างครูผู้สอนด้วยกัน ควรจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ ห้องสืบค้น พิพิธภัณฑ์ออนไลน์ แหล่งเรียนรู้ออนไลน์ ส่งเสริมให้ครูมีการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก

5.4.5 ด้านการนิเทศการศึกษา ควรส่งเสริมการนิเทศแบบสร้างสรรค์ คือการนิเทศเพื่อรับฟังปัญหา ช่วยเหลือ ร่วมแก้ไขมากกว่าการจับผิดหรือหาข้อบกพร่อง ควรส่งเสริมให้เกิดการนิเทศที่หลากหลาย หรือนำเทคโนโลยีมาช่วยในการนิเทศ

5.4.6 ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ควรพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา เช่น การอบรม ประชุมเชิงปฏิบัติการ ศึกษาดูงาน เป็นต้น สถานศึกษาควรใช้เทคโนโลยี เพื่อรวบรวมและเผยแพร่สารสนเทศของสถานศึกษา ควรมีการกำหนดผู้รับผิดชอบ มีการออกคำสั่งแต่งตั้งและกำหนดหน้าที่การทำงานให้ชัดเจน

5.4.7 ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ควรส่งเสริม สนับสนุนให้ครูมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนและใช้เทคโนโลยีในการทำงาน

6. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

6.1 สภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขต สามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร พิจารณาโดยภาพรวมมีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนร่วมกับครูผู้สอน มีการออกแบบการดำเนินงานให้เหมาะสม และชัดเจน จากนั้นก็มีการนำไปปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้ และมีการกำกับ ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน พร้อมทั้งมีการสะท้อนผลการปฏิบัติเพื่อให้สามารถปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับวีรภัทร ภักดีพงษ์ (2564) ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ยุคดิจิทัลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

6.2 ปัญหาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ภาระงานอื่นนอกเหนือจากงานสอนมีมากเกินไป ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะหน่วยงานต้นสังกัดมีการมอบหมายงานอื่นๆ นอกจากหน้าที่สอนเพิ่มเติม เช่น การรายงานเอกสาร การจัดทำโครงการ กิจกรรมที่สนองจุดเน้น อีกทั้งสถานศึกษาบางแห่งอาจมีบุคลากรน้อย ทำให้ได้รับมอบหมายงานในปริมาณที่มาก ซึ่งสอดคล้องกับนิตินันท์ วัฒนพรหม (2565) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกำแพงเพชร ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัญหาที่พบคือจำนวนครูต่อนักเรียนไม่เป็นไปตามสัดส่วนตามที่สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

6.3 การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลนั้น จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการ ฉะนั้นช่วงอายุและประสบการณ์การทำงานจึงมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือผู้บริหารสถานศึกษารุ่นใหม่ อายุน้อย จะยอมรับและเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้รวดเร็ว ส่งผลให้ผู้ที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีสภาพการบริหารงานต่างกัน สอดคล้องกับณัฐฤดา กันทาใจ (2565) ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอฟาน จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

พบว่า ภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.4 แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ประกอบด้วยหลายแนวทาง อภิปรายผลโดยภาพรวมได้ดังนี้ สถานศึกษาควรมีการบริหารแบบให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม เน้นการปฏิบัติเชิงบูรณาการ นำเทคโนโลยีมาช่วยในการบริหารและปฏิบัติในทุก ๆ ด้าน พร้อมทั้งพัฒนาครูให้มีความรู้ ทักษะในการใช้เทคโนโลยีและความรู้ในงานที่รับผิดชอบ มีการสร้างเครือข่าย ประสานความร่วมมือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเชิงสร้างสรรค์ภายในสถานศึกษาหรือกับหน่วยงานอื่น และส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายนั้น จะต้องอาศัยองค์ประกอบหลาย ๆ ด้านควบคู่กันไปซึ่งสอดคล้องกับธนัชชนม์ มาตระออ (2564) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ ซึ่งผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่เอื้อการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลนั้นประกอบด้วย ด้านบุคลากร ซึ่งจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี ด้านวัสดุอุปกรณ์ ครุมีจำนวนเพียงพอ และมีคุณภาพ ด้านการบริหาร จะต้องมียุทธศาสตร์ เป้าหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ชัดเจน และด้านเทคโนโลยี ควรนำเทคโนโลยีมาใช้และมีการติดตั้งระบบและสัญญาณอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ครอบคลุมพื้นที่สำหรับการเรียนรู้

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีนโยบายลดภาระงานให้แก่สถานศึกษาที่ชัดเจน

1.2 ข้อเสนอแนะระดับองค์กร สถานศึกษาควรมีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจในงานที่จะต้องปฏิบัติ มีการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการดำเนินงาน โดยการเห็นความสำคัญและจัดสรรงบประมาณ พร้อมทั้งจัดหาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เพียงพอกับความต้องการ

1.3 ข้อเสนอแนะระดับบุคคล ครูและบุคลากรทางการศึกษาควรมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และควรวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษาให้รอบด้านเพื่อให้ออกใช้กระบวนการ วิธีการสื่อและเทคโนโลยีให้เหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานด้านอื่น ๆ ของสถานศึกษา เช่น ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านบริหารงบประมาณ และบริหารทั่วไป เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารวิชาการในลักษณะเฉพาะเจาะจง เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศ และได้แนวทางที่ละเอียด ชัดเจน เช่น ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาในยุค Hybrid Working หรือศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

8. ข้อค้นพบจากการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสามง่ามสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร สามารถสรุปตามภาพที่ 2 ได้ดังนี้



ภาพที่ 2 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
ที่มา : สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรสุตา อมรชาติ. (2558). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอสุนทรารมย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภูราธิวาส เขต 2. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2(2), 1-13.
- ณัฐกฤตา กันทาใจ. (2565). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอบางบาล จังหวัดสุพรรณบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองการศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ธนชนม์ มาตระอ. (2564). แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ (การค้นคว้าแบบอิสระการศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิตินันท์ วัฒนพรหม. (2565). แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของงานวิชาการของสถานศึกษาเอกชน สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกำแพงเพชร (การศึกษาค้นคว้าอิสระ ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วีรภัทร ภักดีพงษ์. (2564). แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2559). การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2567, จาก <https://www.trueplookpanya.com/dhamma/content/52232>
- Gong, Y. F., Zhang, J. J., & Li, T. (2021). Research on path selection of digital governance of online education. *Modern Economy*, 12, 469–476.
- Taba, H. (1962). *Curriculum development: Theory and practice*. New York: Harcourt, Brace and World.
- Wang, W. H. (2024). Research on teachers' digital competence in STEM of higher education in the context of digital transformation. *Open Journal of Social Sciences*, 12, 207–215.
- Zhao, S., & Hupang, S. H. (2023). Digital education of British universities in the post-pandemic era. *Open Journal of Social Sciences*, 11, 691–696.

ประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักอปริหานิยธรรม 7

WORK EFFICIENCY OF POLICE OFFICER IN PHU WIANG DISTRICT, KHON KAEN
PROVINCE ACCORDING TO THE SEVEN APARIHANIYADHAMMA PRINCIPLES



เฉลียว โมรีย์^{1,*}, พระมหาวิรุธ วิโรจน์², พระครูปลัด ทวี อภโย³, ณฐอร เจือจันทร์⁴
CHALIAO MOREE^{1,*}, PHRAMAHA WIRUTH WIROJANO², PHRAKRUPALAD THAWEE ABAYO³,
NATHAORN CHUACHAN⁴

^{1,2,3,4}มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
^{1,2,3,4} MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY ISAN CAMPUS

*Corresponding Author E-mail: Cheliyw926@gmail.com

บทความวิจัย (Research Article)

RECEIVED 8 JANUARY 2025, REVISED 18 FEBRUARY 2025, ACCEPTED 22 FEBRUARY 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 2) เปรียบเทียบระดับการมีประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 โดยวิธีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน คือ ประชาชนในเขตอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม โดยใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลัก อปริหานิยธรรม 7 โดยภาพรวมที่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 พบว่า ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อพูดคุยกันหาข้อ ร้องมา คือเจ้าหน้าที่ตำรวจทุกคนควรปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้บังคับบัญชา และเจ้าหน้าที่ตำรวจควรปฏิบัติงานตามเวลาราชการ

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพการทำงาน, เจ้าหน้าที่ตำรวจ, หลักอปริหานิยธรรม 7

ABSTRACT

This research aimed to : (1) examine the level of work efficiency of police officers in Phu Wiang District, Khon Kaen Province, based on the seven principles of Aparihaniyadhamma; (2) compare the work efficiency of police officers in the district based on gender, age, education level, occupation, and average monthly income; and (3) provide recommendations to enhance the work efficiency of police officers in the district, aligned with the seven principles of Aparihaniyadhamma. The research utilized data collected from a sample of 400 residents in Phu Wiang District, Khon Kaen Province. A questionnaire was used as the primary tool for data collection. Statistical methods employed included frequency, percentage, mean, standard deviation, and one-way analysis of variance (ANOVA), with a significance level set at 0.05. The findings revealed that: (1) overall, the work efficiency of police officers in Phu Wiang District, based on the seven principles of Aparihaniyadhamma, was at a high level; (2) significant differences in work efficiency were observed, at the 0.05 significance level, when categorized by occupation and average monthly income; and (3) recommendations to improve work efficiency included encouraging public participation in monthly meetings to foster discussion and collaboration, ensuring police officers follow the guidance of their superiors, and ensuring officers work within official working hours.

Keywords: Work efficiency, Police officer, The seven aparihaniyadhamma principles

1. บทนำ

ตำรวจเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม เพราะตำรวจ มีหน้าที่ตรวจตรา รักษาความสงบเรียบร้อย และปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายเป็นผู้ที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบ อันใหญ่หลวงในการดูแลคุ้มครองให้เกิดความสงบสุขแก่พลเมืองของประเทศ อาชีพตำรวจเป็นงานที่ เสี่ยงสละเพื่อความสะดวกสบาย ร้อยของบ้านเมือง และประชาชนตำรวจในประเทศไทย คือ เจ้าหน้าที่ของ รัฐ หรือเจ้าพนักงานที่สังกัด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งเป็นส่วนราชการไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงหรือทบวง มีฐานะเป็น กรม และอยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี ตำรวจ นั้นจึงเป็น อาชีพที่มีเกียรติมีศักดิ์ศรี (ภาคิน สีสุวรรณ, 2560) ซึ่งเป็นโครงสร้างองค์กรแบบบริหารราชการโดยส่วนกลางมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบ ร้อยของบ้านเมือง และด้วยบทบาทหน้าที่ดังกล่าวสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงมักถูกคาดหวังจาก ประชาชนว่าต้องอำนวยความสะดวกและสร้างความสันติสุขในสังคมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านวิถีชีวิต อีกทั้งผู้คนยังให้ความสนใจกับวัตถุนิยมมากขึ้น ทำให้ห่างไกลจากหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา แม้ว่า จะเป็นศาสนาประจำชาติคนในสังคมไทยก็ไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร ทำให้สังคมไทยเสื่อมจากศีลธรรมอัน ดีงาม ประชาชนห่างไกลจากวัด พระสงฆ์ วัดและคณะสงฆ์ ไม่สามารถดำเนินการด้านรักษาความเรียบร้อยให้ ดีงามได้ดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา จึงกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ (พระมหาพวงศกร ฐิตญาโณ (มะลิลา) และคณะ, 2564) จึงเป็นหน้าที่ของตำรวจที่เข้ามาดูแลความสงบเรียบร้อยของสังคม ในยุคสมัยที่คนในสังคม เริ่มห่างไกลจากวัด

จากความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทำให้ตำรวจไทยไม่เพียงแต่ต้อง ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความชอบธรรมและสุจริต แต่สำนักงานตำรวจแห่งชาติยังต้องพัฒนาองค์กรและเจ้าหน้าที่ ตำรวจในองค์กรอีกด้วย ซึ่งพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีคนนับถือจำนวนมาก มีหลักธรรมคำสอนที่เป็นสากล

และเป็นที่ยอมรับของคนทั่วโลก พระพุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนที่เน้นการพัฒนาตนเองและการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของเหตุผลและความถูกต้อง ด้วยการละความชั่ว ประพฤติแต่ความดี และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส หลายคำสอนนอกจากจะนำมาปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองได้แล้ว ยังสามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อีกด้วย

การนำหลักธรรมของพุทธศาสนามาปรับใช้ภายในองค์กรถือเป็นวิธีพัฒนาองค์กรและเจ้าหน้าที่ตำรวจในองค์กรอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งจะส่งผลให้องค์กรมีประสิทธิภาพการทำงานที่ดีขึ้น หลักธรรมที่สอดคล้องกับการทำงานเพื่อให้ประสิทธิภาพการทำงานดีขึ้นตรง คือ อปรีหานิยธรรม เป็นหลักธรรมสำหรับใช้ในการปกครองเพื่อป้องกันมิให้บริหารหมู่คณะเสื่อมถอยแต่กลับเสริมให้เจริญ สามารถนำไปใช้ทั้งหมู่ชนและผู้บริหารบ้านเมือง ยึดเป็นหลักในการปกครอง โดยปฏิบัติตามหลักการร่วมรับผิดชอบที่จะช่วยป้องกันความเสื่อมนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง อปรีหานิยธรรม 7 (พระไตรปิฎกภาษาไทย, 2539) ประกอบด้วย 1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ 2) พร้อมเพรียงกันประชุม 3) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ 4) เคารพผู้อาวุโส 5) คำนึงสงครี 6) เคารพบุรุษนียสถานและบุรุษนียวัตถุ 7) ให้ความดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือน ดังนั้นคุณธรรมแต่ละข้อเป็นเหตุให้เกิดความสามัคคีใน หมู่คณะ ส่งเสริมคุณภาพในการบริหารปกครอง และทำให้เกิดความสุขความเจริญในหลาย ๆ ด้าน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2554)

สถานีตำรวจภูธรเวียง จังหวัดขอนแก่น เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจเวียงนอกจากจะปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบในเขตอำเภอกุเวียงแล้ว ยังมีนโยบายของ ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรเวียง “คนสำราญ งานสำเร็จ ถ้างานไม่สำเร็จ คนจะไม่สำราญ” ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีการจัดการแข่งขันกีฬาเพื่อเชื่อมความสามัคคีของเจ้าหน้าที่ตำรวจภายในสังกัด และมีการมอบรางวัลให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ดีเด่น เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจตามโครงการ “ทำดี มีรางวัล” ซึ่งจากการดำเนินงานที่ให้ความสำคัญกับคนในองค์กรก่อนเป็นอันดับแรก ทำให้การพัฒนาองค์กรเป็นเรื่องที่ทำได้ง่ายเมื่อคนในองค์กรมีความสุขในการทำงานและมีใจรักในวิชาชีพของตน อีกทั้งสถานีตำรวจภูธรเวียงเป็นองค์กรที่สามารถจะนำหลักธรรมมาปรับใช้ภายในองค์กรร่วมกับนโยบายหรือโครงการต่าง ๆ ได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น แม้คนในสังคมไทยจะห่างไกลจากวัดและหลักธรรมคำสอนมากขึ้น แต่สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะต้องไม่เป็นองค์กรที่ไม่ไหลตามกระแสสังคม เพราะต้องมีการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการทำงานของคนในองค์กรตลอดเวลา เนื่องจากมีบทบาทและหน้าที่ในการดูแลความสงบเรียบร้อย และคอยดูแลให้คนในสังคมประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในกฎหมายบ้านเมือง การนำหลักธรรมมาปรับใช้กับองค์กรถือเป็นวิธีการที่ส่งผลดีต่อองค์กรแล้ว ยังส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติอีกด้วย ซึ่งหลักธรรมที่ตรงกับการพัฒนาองค์กรมากที่สุด คือ อปรีหานิยธรรม เนื่องจากเป็นหลักธรรมที่เป็นแนวทางในการนำมาใช้ในการบริหารปกครอง ซึ่งจะทำให้องค์กรมีความเจริญมั่นคง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในเขตอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักอปรินิยธรรม 7 ว่าหากมีการนำหลักอปรินิยธรรมมาใช้ในการปกครององค์กรแล้วนั้น ประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรเวียงจะไปในทิศทางใด เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในเขตอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น และทราบแนวทางปฏิบัติ ทราบถึงปัญหา และข้อเสนอแนะ ในการนำอปรินิยธรรม 7 ประการ มาใช้ในการปกครององค์กร ตลอดจนสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรในองค์กรอื่น ๆ ในสังคมไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักการบริหารนิยธรรม 7
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 จำแนก เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน
3. เพื่อเสนอแนะประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักการบริหารนิยธรรม 7

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ที่มีอายุ ระหว่าง 20-59 ปี จำนวน 42,980 คน กลุ่มตัวอย่าง (Sample size) ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ที่มีอายุ ระหว่าง 20-59 ปี โดยใช้สูตรการหากลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 397 คน โดยได้ทำการเก็บจริง จำนวน 400 คน เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น โดยได้แบ่งเนื้อหาแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยเป็นแบบสอบถามประเภทตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วยคำถามจำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอภูเวียง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 ซึ่งประกอบด้วยคำถาม 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพของงาน ตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 จำนวน 7 ข้อ 2) ด้านปริมาณของงาน ตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 จำนวน 7 ข้อ 3) ด้านระยะเวลาดำเนินการตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 จำนวน 7 ข้อ รวมทั้งหมด จำนวน 21 ข้อ โดยเป็นแบบสอบถามประเภทมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการมีประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions)

การหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน มีค่าเท่ากับ 1.00 หลังจากนั้นได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดลอง (Try out) โดยใช้กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลบ้านโคก อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.941 ซึ่งผ่านเกณฑ์สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป โดยตรวจสอบความสมบูรณ์จากแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาแต่ละฉบับ แล้วนำฉบับที่สมบูรณ์มาให้คะแนนตามน้ำหนักคะแนนแต่ละข้อ แล้วบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency)

และค่าร้อยละ (Percentage) 2) ระดับความคิดเห็นการประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 3) การมีการประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 โดยจำแนกตาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t – test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 จำนวน 400 คน เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 52.30 มีอายุระหว่าง 40-59 ปี คิดเป็นร้อยละ 60.80 ประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 68.30 มีระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คิดเป็นร้อยละ 65.50

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 โดยภาพรวม พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านมีการประชุมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจอยู่เป็นประจำ รองลงมาคือ ท่านมีการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภออยู่เป็นประจำเพื่อรับข่าวสาร/เหตุการณ์สำคัญและ ท่านมีส่วนร่วมในการจัดประชุม/โครงการ/กิจกรรม กับเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอโดยพร้อมเพรียงกัน ตามลำดับ

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน เปรียบเทียบการมีประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 กับข้อมูลส่วนทั่วไป พบว่า

1. ประชาชน ที่มีเพศแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน

2. ประชาชน ที่มีอายุแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน

3. ประชาชน ที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน

4. ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน

5. ประชาชน ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 พบว่า ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อพูดคุยกันหรือ รองลงมาคือเจ้าหน้าที่ตำรวจทุกคนควรปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้บังคับบัญชา และเจ้าหน้าที่ตำรวจควรปฏิบัติงานตามเวลาราชการ

5. อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1) ผลการศึกษาการมีประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักอภินิหารธรรม 7 พบว่า โดยภาพรวมระดับการมีประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักอภินิหารธรรม 7 อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนในเขตอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่นนั้น ส่วนใหญ่มีประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างมาก แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่วนราชการได้จัดให้ เช่น โครงการปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของตำรวจสันติบาลในภาคตะวันออกเฉียง โครงการประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โครงการปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นต้น หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมแล้ว ทำให้ประชาชนมีความรู้และความเข้าใจในการมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และมีความรู้ในวิชาชีพเพิ่มขึ้น ทำให้พึ่งพาตนเองได้และเกิดความยั่งยืนในการมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน โดยการดำเนินการอย่างต่อเนื่องประชาชนประกอบด้วย ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฉันทิช มณฑา (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของตำรวจสันติบาลในภาคตะวันออกเฉียง” ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพในการดำเนินงานของตำรวจสันติบาลในภาคตะวันออกเฉียง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยลลิตา ปาละกุล และอรนันท กัลลนทุระ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ” ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของเศรษฐพัส ธเนษฐ์ภักตพง (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของกองบัญชาการตำรวจนครบาล” ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพการบริหารจัดการในเขตนครบาลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2) การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักอภินิหารธรรม 7 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษาและรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักอภินิหารธรรม 7 โดยภาพรวมที่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ปรีชา สวม่วง และ สุตาพร สวม่วง (2560) ได้ศึกษาประสิทธิภาพการทำงานของตำรวจในกรุงเทพมหานคร โดยพบว่า การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพต้องอิงตามหลักพุทธธรรมและจรรยาบรรณ นี้แสดงให้เห็นว่าปัจจัยอื่น ๆ เช่น อายุ เพศ หรือการศึกษา ไม่ได้เป็นปัจจัยหลักในการกำหนดประสิทธิภาพการทำงาน แต่ความสำคัญจะอยู่ที่การมีจริยธรรมในการทำงานเป็นหลัก สอดคล้องกับงานวิจัยของอุษณีย์ ปานนาค (2564) พบว่าประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการตำรวจในภูธรภาค 9 ไม่แตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา และรายได้ต่อเดือน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าประชาชนที่มีเพศ อายุ และการศึกษาต่างกัน ไม่ส่งผลต่อการรับรู้ประสิทธิภาพการทำงานของตำรวจในเขตกุเวียง แต่ผลที่แตกต่างเกิดขึ้นจากการที่ประชาชนมีรายได้เฉลี่ยที่แตกต่างกัน และมีการเชื่อมโยงกับงานวิจัยของกมลพรรณ รอดจินดา (2565) ชี้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานคือความรับผิดชอบต่อนหน้าที่และความสำเร็จในการทำงาน ไม่ได้มีการเชื่อมโยงกับรายได้หรือระดับการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยรายได้ส่งผลต่อการรับรู้ประสิทธิภาพการทำงานของประชาชนบางกลุ่ม แต่ปัจจัยอื่น ๆ เช่น อายุ เพศ ไม่ได้ส่งผล การศึกษาทั้งหมดเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า แม้จะมีความแตกต่างในปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อายุ เพศ และการศึกษา แต่ปัจจัยเหล่านี้ไม่ได้ส่งผลต่อการรับรู้ประสิทธิภาพการทำงานของตำรวจในระดับที่มีนัยสำคัญ ขณะเดียวกัน รายได้ อาจเป็นตัวแปรที่มีผลต่อการ

ประเมินประสิทธิภาพจากประชาชนที่แตกต่างกันในบางกรณี อย่างไรก็ตามงานวิจัยยังมีความย้อนแย้งกับงานวิจัยของ พระมหาสุรสิทธิ์ ไชยสังกา และคณะ (2567) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า 1) การนำหลักอปริหานิยธรรม 7 ไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดมหาสารคามโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อวิเคราะห์การนำหลักอปริหานิยธรรม 7 ไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมทางการเมือง พบว่า ตัวแปร 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความพร้อมเพรียงกันประชุม ด้านการเคารพ สักการสถานของประเทศชาติบ้านเมือง ด้านการทํานุบำรุงพระพุทธศาสนาตลอดถึงบรรพชิตในศาสนา ร่วมกันส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดมหาสารคาม ได้ร้อยละ 37.60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

เจ้าหน้าที่ตำรวจมีการประชุมสม่ำเสมอ การสื่อสารกับประชาชนอย่างต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพการทำงาน

7. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยที่พบว่า ประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 อยู่ในระดับสูง ควรมีการจัดทำนโยบายสนับสนุนการรักษามาตรฐานดังกล่าว โดยเน้นการพัฒนาจริยธรรมและความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน รวมถึงนโยบายที่เน้นการสร้าง ความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและประชาชน เพื่อให้ประชาชนรับรู้ถึงประสิทธิภาพการทำงานของตำรวจ นอกจากนี้ ควรมีการประเมินผลการทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อตรวจสอบการบรรลุเป้าหมายและความยั่งยืนในการพัฒนา

8. เอกสารอ้างอิง

- กมลพรรณ รอดจินดา. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสำนักงานงบประมาณและการเงิน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. สาขาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ฉันทิช มณฑา. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของตำรวจสันติบาลในภาคตะวันออก. หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปรีชา สวม่วง และ สุตาพร สวม่วง. (2560). รูปแบบการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจตามหลักพุทธธรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีตำรวจในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 13(ฉบับพิเศษ) เล่ม 2. 357-367.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2554). พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพฯ : บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระมหาพงศ์กร ฐิตญาโณ (มะลิลา), พระครูนิวาสินขันธ์, และพระราชรัตนเวที. (2564). ประสิทธิภาพการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ตามแนวทาง 5ส ของวัดใน อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์. วารสารวิจัยวิชาการ, 4(4), 1-14.

- พระมหาสุรสิทธิ์ ไชยสังกา และคณะ. (2567). การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรม 7 ที่ส่งผลต่อการมี ส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดมหาสารคาม. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 7(3). 53-82.
- ภาคิน สีสุธรรม. (2560). การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรเมื่อนนทบุรีตามหลักพุทธบูรณาการ. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ลลิตา ปาละกุล และอรนันท์ กลั่นทพฺระ. (2565). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 8(3), 162-175.
- เศรษฐพัส ธเนษฐ์ภัคศพง. (2562). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของกองบัญชาการตำรวจนครบาล. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม.
- อุษณีย์ ปานนาค. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการตำรวจภูธรภาค 9. หลักสูตรปริญญาตรีวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

การวิเคราะห์ความคงอยู่ของการศึกษาทางไกลผ่าน DLTV ด้วยการประเมินความคุ้มค่า

AN ANALYSIS OF THE RETENTION OF DISTANCE LEARNING VIA DLTV USING COST-EFFECTIVENESS ANALYSIS



พิชชากร อินรองพล^{1*}, ณรงค์ เกียรติคุณวงศ์²

PHITCHAKORN INRONGPON¹, NARONG KIETTIKUNWONG²

^{1,2}วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

^{1,2} COLLEGE OF LOCAL ADMINISTRATION KHON KAEN UNIVERSITY

*Corresponding Author E-mail: Phitchakorn.i@kkumail.com

บทความวิจัย (Research Article)

RECEIVED 25 FEBRUARY 2025, REVISED 7 APRIL 2025, ACCEPTED 21 APRIL 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ประเมินความคุ้มค่าของนโยบายใช้สื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น จำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 28 แห่ง หลังสถานการณ์โควิด-19 โดยศึกษาความเหมาะสมและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพผ่านการวิเคราะห์การเก็บข้อมูลดำเนินการผ่านการสืบค้นเอกสารที่เกี่ยวข้องจากฐานข้อมูลวิชาการ แหล่งข้อมูลออนไลน์ และห้องสมุด กลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ จึงไม่ได้มีกลุ่มตัวอย่างในลักษณะการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า DLTV มีต้นทุนต่ำในการบำรุงรักษา พัฒนาเนื้อหา และจัดการโครงการ เมื่อเทียบกับสื่อการสอนอื่น ๆ DLTV ช่วยเพิ่มการเข้าถึงการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำ และขยายโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายที่ขาดโอกาส อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดของ DLTV คือการขาดปฏิสัมพันธ์และการปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้เรียนเฉพาะกลุ่ม ในระยะยาว DLTV มีศักยภาพในการใช้งานในพื้นที่ที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและงบประมาณ แต่ควรพัฒนาเนื้อหาและเสริมด้วยสื่ออื่น ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ สรุปได้ว่า DLTV เป็นสื่อที่มีต้นทุนต่ำ ให้ประโยชน์ทางการศึกษาในวงกว้าง และเหมาะกับพื้นที่ขาดแคลน แต่จำเป็นต้องปรับปรุงข้อจำกัดด้านปฏิสัมพันธ์และความยืดหยุ่นของเนื้อหา

คำสำคัญ: การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม; ความคุ้มค่า; การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน

ABSTRACT

This research evaluates the cost-effectiveness of the Satellite-Based Distance Learning Media (DLTV) policy in early childhood development centers in Phu Wiang District, Khon Kaen Province, with a total of 28 centers, following the COVID-19 situation. The study examines the appropriateness and efficient use of resources. The research applied a qualitative methodology through data analysis, which was carried out by reviewing related documents from academic databases, online sources, and libraries. Since this study analyzes data from documents and secondary sources, there is no sample group in the form of quantitative data collection. The findings revealed that DLTV has low maintenance costs, content development costs, and project management costs when compared to other teaching media. DLTV helps improve access to education, reduces disparities, and expands opportunities for disadvantaged groups. However, a limitation of DLTV is the lack of interaction and content customization for specific learner groups. In the long term, DLTV has the potential to be used in areas with resource and budget constraints, but content development and additional media should be incorporated to enhance learning effectiveness. In conclusion, DLTV is a low-cost medium that provides broad educational benefits and is suitable for resource-scarce areas, but improvements are needed in terms of interaction and content flexibility.

Keywords: Distance Learning Television; Cost-effectiveness; Cost-Benefit Analysis

1. บทนำ

การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม Distance Learning Television (DLTV) เป็นโครงการตามพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9 เพื่อยกระดับการศึกษาในพื้นที่ห่างไกล เริ่มเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2538 ที่โรงเรียนวังไกลกังวล โดยถ่ายทอดสดการสอนจากครูต้นแบบผ่านดาวเทียมไปยังโรงเรียนทั่วประเทศ ครอบคลุมตั้งแต่ก่อนประถมถึงมัธยมปลาย รวมถึงสายอาชีพและการศึกษาผู้ใหญ่ มีการพัฒนาระบบการดำเนินงานรูปแบบใหม่ทั้งโครงสร้างการบริหารงานภายในองค์กร และระบบการออกอากาศการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม (NEW DLTV) เพื่อให้รองรับกับสถานการณ์ของโลกและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยมีการพัฒนาและต่อยอดการดำเนินงานให้บริการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม (มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม, 2566)

บทบาทของ Distance Learning Television (DLTV) เป็นช่องทางการศึกษาทางไกลที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำและขยายโอกาสการเรียนรู้ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลที่ขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษา DLTV มีบทบาทสำคัญในช่วงการระบาดของโควิด-19 ซึ่งทำให้การเรียนในห้องเรียนปกติไม่สามารถดำเนินการได้ ช่วยให้นักเรียนทั่วประเทศเข้าถึงบทเรียนคุณภาพได้โดยไม่มีข้อจำกัดด้านสถานที่และเวลา นโยบายการใช้ DLTV เป็นสื่อการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงต้นทุนและประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ โดยกำหนดคุณลักษณะอุปกรณ์ เช่น โทรทัศน์ LED Smart TV หรือ Android TV ขนาดไม่น้อยกว่า 55 นิ้ว พร้อมลำโพง Soundbar ราคา 25,000 บาท ตลอดจนค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม ได้แก่ ค่ากล่องรับสัญญาณดาวเทียม ค่าอินเทอร์เน็ต และการอบรมครูผู้สอน ซึ่งมีค่าใช้จ่าย 6,700 บาทต่อปี (ชาญชัย วงศ์สิริสวัสดิ์ และคณะ, 2566)

ในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) DLTV ได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนทั่วประเทศ โดยเฉพาะในช่วงที่โรงเรียนไม่สามารถเปิดการเรียนการสอนได้ตามปกติ DLTV จึงมีบทบาทสำคัญในการผลักดันการเรียนรู้อยู่ในรูปแบบทางไกลและออนไลน์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

หลังโควิด-19 คลี่คลาย กระทรวงสาธารณสุขปรับสถานะโรคเป็นโรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวังตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2565 ทำให้โรงเรียนกลับมาเรียนในห้องเรียนตามปกติ ส่งผลให้การใช้ DLTV ลดลง เนื่องจากการเรียนในห้องเรียนช่วยเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งสำคัญต่อการพัฒนาทักษะ อย่างไรก็ตาม DLTV ยังคงมีบทบาทสำคัญในพื้นที่ที่ขาดแคลนครูหรือทรัพยากรทางการศึกษา ช่วยให้เด็กเข้าถึงบทเรียนคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (ศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019, 2565)

ในกรณีศึกษาของอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายในด้านทรัพยากรและการบริหารจัดการ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการใช้งาน DLTV โดยพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ เช่น ค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อและบำรุงรักษาอุปกรณ์ ความพร้อมของบุคลากร และผลกระทบต่อการเรียนรู้ของเด็กในพื้นที่ การศึกษาในพื้นที่ดังกล่าวจะช่วยให้เข้าใจถึงผลกระทบที่แท้จริงของ DLTV และประเมินว่าระบบนี้ยังคงมีความคุ้มค่าในการใช้งานในระยะยาวหรือไม่ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเชิงลึกในการปรับปรุงหรือพัฒนาระบบ DLTV ให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดียิ่งขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5, 2566)

การวิเคราะห์ความคุ้มค่าของ DLTV ในบริบทหลังโควิด-19 จึงไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะด้านต้นทุนทางการเงิน แต่ยังครอบคลุมถึงความสามารถในการสนับสนุนเป้าหมายด้านการศึกษาและการพัฒนาสังคมในระยะยาว การวิจัยนี้มีความสำคัญในการเสนอแนะนโยบายที่เหมาะสมและการจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ DLTV สามารถเป็นเครื่องมือที่ยั่งยืนและทรงพลังในการสร้างโอกาสทางการศึกษาในยุคที่การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินความคุ้มค่าของนโยบายการใช้สื่อการศึกษาทางไกลผ่านโทรทัศน์ (DLTV) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ภายหลังสถานการณ์โควิด-19

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1) ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อประเมินความคุ้มค่าและผลกระทบของนโยบาย DLTV ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยใช้วิจัยเอกสารรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการเทคโนโลยีและการวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ของ DLTV หลังโควิด-19 โดยการประเมินใช้วิธีการวัดมูลค่าเพื่อแสดงบทบาทของ DLTV ในการพัฒนาการศึกษาในระดับท้องถิ่น ข้อมูลจากการศึกษาจะช่วยสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายในการปรับปรุงหรือต่อเนื่องนโยบายนี้

2) วิธีการและเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยจัดเก็บค้นคว้า แล้วนำข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดจากบทความวิชาการ งานวิจัย วารสาร และข้อมูลสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ตของประเทศไทยและต่างประเทศ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการนโยบาย DLTV ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยเน้นการวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ของ DLTV หลังโควิด-19 โดยการประเมินใช้วิธีการวัดมูลค่าเพื่อแสดงบทบาทของ DLTV ในการพัฒนาการศึกษาในระดับท้องถิ่น โดยใช้การคัดกรองข้อมูลตามเกณฑ์ ดังนี้

1. ข้อมูลต้องเกี่ยวข้องกับหัวข้อ DLTV หรือการบูรณาการเทคโนโลยีการศึกษา
2. ข้อมูลที่แสดงถึงต้นทุน ผลประโยชน์ และผลกระทบของการใช้งาน DLTV

3.เอกสารที่มีคุณภาพและเชื่อถือได้ เช่น งานวิจัยที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ (Peer-Reviewed Journals) เกี่ยวกับการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของการใช้สื่อ DLTV และเพื่อการศึกษาเกิดความน่าเชื่อถือ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวจะถูกนำไปตรวจสอบแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา นักวิชาการศึกษา ครู ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาและใช้นโยบายการศึกษาสื่อ DLTV

3) ทบทวนวรรณกรรม

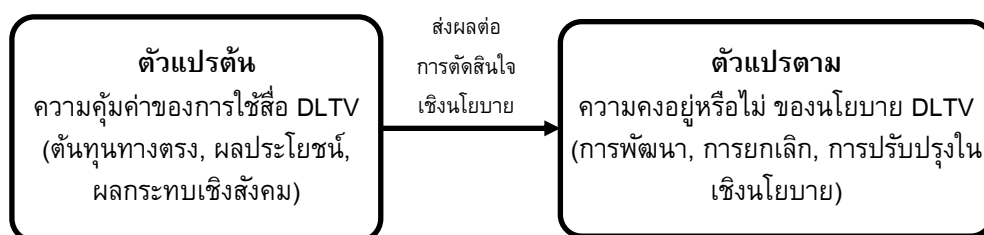
ทฤษฎีการวิเคราะห์ต้นทุนและความคุ้มค่า (Cost and Benefit Analysis: CBA) เป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ประเมินความเหมาะสมและประสิทธิภาพของโครงการหรือนโยบาย โดยการเปรียบเทียบต้นทุนกับผลประโยชน์ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ช่วยให้ผู้ตัดสินใจมีข้อมูลรอบด้าน ลดความเสี่ยงในการลงทุน และส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทที่ทรัพยากรมีจำกัด การวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้สื่อดิจิทัลในการศึกษา การใช้สื่อดิจิทัล เช่น DLTV หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ในสถาบันการศึกษาช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางและการจัดการห้องเรียนแบบดั้งเดิม โดยสามารถลดต้นทุนโดยตรง เช่น ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเดินทาง และค่าดำเนินการจัดการห้องเรียนแบบดั้งเดิม ซึ่งทำให้เกิดความคุ้มค่าในระยะยาว (Bhowmik, 2018)

4) กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรต้น (Independent Variable) คือ การรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งข้อมูลทั้งทางทฤษฎีความคุ้มค่าของการใช้สื่อ DLTV ซึ่งวัดผ่าน 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

1. ต้นทุนทางตรง (Costs) ประกอบด้วยต้นทุนทางตรง เช่น ค่าใช้จ่ายในการจัดซื้ออุปกรณ์ (โทรทัศน์, กล่องรับสัญญาณ), ค่าฝึกอบรมครูผู้สอน และค่าอินเทอร์เน็ต
2. ผลประโยชน์ (Benefits) รวมถึงผลประโยชน์ทางตรง เช่น การเพิ่มโอกาสการเข้าถึงการศึกษาในพื้นที่ห่างไกล และการลดค่าใช้จ่ายด้านการเดินทางของนักเรียน
3. ผลกระทบเชิงสังคม (Social Impacts) เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร การเสริมสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจในชุมชน และการลดความไม่เท่าเทียมในระบบการศึกษา

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ได้มาจากการรวบรวมข้อมูลทั้งในรูปแบบเอกสารทางการที่สะท้อนทิศทางและแนวปฏิบัติของนโยบาย รวมถึงข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ให้มุมมองและข้อเสนอแนะโดยตรง การตัดสินใจเกี่ยวกับความคงอยู่ของนโยบาย DLTV ซึ่งขึ้นอยู่กับผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ที่ได้รับ หากนโยบายสามารถพิสูจน์ได้ว่ามีความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจ การศึกษา และสังคม ก็จะเพิ่มความเป็นไปได้ในการคงอยู่นโยบายต่อไป ตามแผนภาพที่ 1



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของ DLTV ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น เมื่อเทียบกับสื่อการสอนชนิดอื่นสามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ ต้นทุนทางตรง ผลประโยชน์ และผลกระทบเชิงสังคม ในด้านต้นทุน DLTV มีค่าใช้จ่ายต่ำในทุกมิติ การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ Distance Learning Television (DLTV) พบว่าเป็นเครื่องมือการศึกษาในลักษณะการเรียนรู้จากระยะไกลที่มีต้นทุนต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อการสอนชนิดอื่น ๆ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายในหลายด้าน เช่น การบำรุงรักษา การพัฒนาเนื้อหาการศึกษา การขยายโครงการและการจัดการเทคโนโลยี สิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับ DLTV คือมันสามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องลงทุนในอุปกรณ์ที่ซับซ้อนหรือมีราคาแพง และยังไม่จำเป็นต้องมีการพัฒนาเทคโนโลยีที่มีค่าใช้จ่ายสูงซึ่งอาจเกิดขึ้นในการใช้สื่อการศึกษาในรูปแบบอื่น ๆ ดังนี้

1 การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของ DLTV

1.1 ต้นทุนทางตรง การนำ DLTV มาใช้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น มีการลงทุนในหลายด้านเพื่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับการเรียนการสอนผ่านสื่อเทคโนโลยี โดยการวิเคราะห์ต้นทุนของโครงการนี้เป็นสิ่งสำคัญในการประเมินความคุ้มค่าและประสิทธิภาพของการลงทุน ในระยะยาว ต้นทุนทั้งหมดสามารถแบ่งออกเป็น 3 หมวดใหญ่ ได้แก่ ต้นทุนโครงสร้างพื้นฐาน, ต้นทุนการพัฒนาเนื้อหา, และ ต้นทุนการดำเนินงานและบำรุงรักษา ซึ่งทั้งหมดล้วนมีบทบาทในการให้บริการการศึกษาคุณภาพสูงแก่เด็กในพื้นที่ห่างไกล

ตารางที่ 1 แสดงถึงการรายละเอียดต้นทุน DLTV

รายการ	จำนวน	ราคา (บาท)
1. ต้นทุนโครงสร้างพื้นฐาน		
1.1 ค่าโทรทัศน์แอลอีดี (LED TV) แบบ Smart TV หรือ (Android TV) ขนาดไม่ต่ำกว่า 55 นิ้ว	1 เครื่อง	25,000 บาท
1.2 ชุดรับสัญญาณโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม	1 ชุด	1,500 บาท
1.3 เครื่องรับสัญญาณภาพดาวเทียม IRD	1 เครื่อง	1,500 บาท
2. ต้นทุนการพัฒนาเนื้อหา		
2.1 การออกแบบหลักสูตรและผลิตสื่อการเรียนการสอน	1 วิชา	5,000-20,000 บาท
2.2 ผลิตวิดีโอ กราฟิก	1 ชุด	5,000-20,000 บาท
3. ต้นทุนการดำเนินงานและบำรุงรักษา		
3.1 ค่าจ้างบุคลากรการดำเนินงานค่าติดตั้งอุปกรณ์	1 ครั้ง	3,000 บาท
3.2 ซ่อมบำรุงอุปกรณ์และปรับปรุงระบบ	1 ครั้ง	ไม่เกิน 5,000 บาท
3.3 สนับสนุนผู้ใช้งานฝึกอบรมครูในพื้นที่	1 ครั้ง/ปี	6,700 บาท

ที่มา: ขอบเขตรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของชุดอุปกรณ์สำหรับห้องเรียนโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ DLTV กรมการปกครองท้องถิ่น

1.1.1 ต้นทุนโครงสร้างพื้นฐาน ต้นทุนในส่วนนี้เกี่ยวข้องกับการจัดหาสิ่งจำเป็นในการให้บริการสื่อการเรียนการสอนผ่าน DLTV ซึ่งประกอบด้วยอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการรับชมและการเรียนรู้จากสื่อ

อิเล็กทรอนิกส์ โดยเริ่มต้นจากการจัดซื้อ โทรทัศน์ LED Smart TV ขนาดไม่ต่ำกว่า 55 นิ้ว ซึ่งมีราคาอยู่ที่ประมาณ 25,000 บาท ต่อเครื่อง โทรทัศน์ชนิดนี้เป็นอุปกรณ์หลักในการถ่ายทอดเนื้อหาจากระบบ DLTV สู่เด็กนักเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ทั้ง 28 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในส่วนของการรับสัญญาณ จำเป็นต้องมี ชุดรับสัญญาณดาวเทียม ซึ่งมีค่าใช้จ่ายประมาณ 1,500 บาท ต่อชุด นอกจากนี้ยังต้องใช้ เครื่องรับสัญญาณภาพดาวเทียม IRD เพื่อให้สามารถรับสัญญาณภาพได้ชัดเจน ซึ่งมีราคาอยู่ที่ประมาณ 1,500 บาท อีกเช่นกัน

1.1.2 ต้นทุนการพัฒนาเนื้อหา การพัฒนาเนื้อหาการเรียนการสอนผ่าน DLTV เป็นการลงทุนที่สำคัญเพื่อให้มั่นใจว่าเด็ก ๆ จะได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ การออกแบบ หลักสูตรการสอน ที่เหมาะสมกับการใช้สื่อ DLTV ต้องใช้เวลาและความเชี่ยวชาญในการพัฒนา โดยต้นทุนสำหรับการออกแบบ หลักสูตรและผลิตสื่อการเรียนการสอนจะอยู่ที่ประมาณ 5,000-20,000 บาท ต่อวิชา การผลิตสื่อที่ใช้ในการสอน เช่น วิดีโอหรือกราฟิก ที่เหมาะสมกับเด็กเล็กและสามารถดึงดูดความสนใจของเด็ก ๆ ก็มีค่าใช้จ่ายในช่วงราคาเดียวกันคือ 5,000-20,000 บาท ต่อชุด สื่อเหล่านี้ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันสมัยและสามารถตอบสนองการเรียนรู้ของเด็ก ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.1.3 ต้นทุนการดำเนินงานและบำรุงรักษา การดูแลรักษาและการดำเนินการโครงการ ต้องมีการลงทุนเพื่อให้ระบบการเรียนการสอนผ่าน DLTV ทำงานได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ โดยมีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ค่าจ้างบุคลากร ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานและการติดตั้งอุปกรณ์ โดยประมาณการในขั้นต้นจะอยู่ที่ประมาณ 3,000 บาทต่อครั้ง การ ซ่อมบำรุงอุปกรณ์ และการปรับปรุงระบบต่าง ๆ ก็เป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนที่ต้องดูแลให้แน่ใจว่าอุปกรณ์สามารถใช้งานได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังต้องมี การฝึกอบรมครู ในการใช้งานสื่อ DLTV ซึ่งการฝึกอบรมครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในแต่ละปีมีค่าใช้จ่ายประมาณ 6,700 บาท ต่อครั้ง การฝึกอบรมนี้เป็นสิ่งสำคัญในการยกระดับทักษะของครูผู้สอนให้สามารถใช้งานเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ผลประโยชน์ของ DLTV ของนักเรียน ช่วงอายุ 2-5 ปี จำนวน 644 คน (ระบบสารสนเทศทางการศึกษาท้องถิ่น, 2568) ในการใช้สื่อการเรียนการสอน DLTV ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 28 ศูนย์ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น สามารถจำแนกออกเป็น 2 ด้านหลัก ได้แก่ การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และการลดต้นทุนการดำเนินการในระบบการศึกษา ซึ่งข้อมูลการจำแนกได้มาจากแนวคิดด้านการจัดการศึกษา และการวิเคราะห์ต้นทุน ประโยชน์ทางการศึกษา(UNESCO Institute for Statistics, 2016) โดยแต่ละด้านจะมีผลกระทบที่สำคัญดังนี้

1.2.1 การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา การใช้ DLTV ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอำเภอภูเวียงช่วยให้เด็กในพื้นที่ห่างไกลเข้าถึงการศึกษาคุณภาพสูงโดยไม่ต้องเดินทาง ลดข้อจำกัดด้านเวลาและระยะทาง เด็กสามารถเรียนรู้หลักสูตรที่ทันสมัยจากแหล่งการศึกษาที่มีคุณภาพ DLTV ยังช่วยเสริมทักษะด้านเทคโนโลยี การคิดวิเคราะห์ และการทำงานเป็นทีม พร้อมทั้งส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาที่เท่าเทียม แม้ในพื้นที่ขาดแคลนแหล่งเรียนรู้

1.2.2 การลดต้นทุนการดำเนินการในระบบการศึกษา การใช้ DLTV ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอำเภอภูเวียงไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็ก ๆ แต่ยังช่วยลดต้นทุนในการดำเนินการในระบบการศึกษาในหลาย ๆ และมีการนำกลับมาใช้อย่างแพร่หลายในช่วงปี พ.ศ.2563 จนถึงปัจจุบัน พบว่า

มีการใช้เพิ่มมากขึ้นจากจำนวนเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอำเภอกุเวียง มีการลดต้นทุนการดำเนินการในระบบการศึกษา ดังต่อไปนี้

1.2.2.1 ลดภาระในการจัดหาครูและการฝึกอบรม ด้วยการใช้ DLTV เป็นเครื่องมือการเรียนการสอนที่สามารถใช้ได้อย่างทั่วถึง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่จำเป็นต้องมีครูผู้สอนในทุกวิชาโดยตรง อีกทั้งการฝึกอบรมครูสามารถทำได้ง่ายขึ้นและมีประสิทธิภาพผ่านการอบรมและการใช้สื่อที่พร้อมใช้งาน

1.2.2.2 ลดต้นทุนในการผลิตสื่อการเรียนการสอน การผลิตสื่อการเรียนการสอนในแต่ละวิชามีต้นทุนที่สูง หากต้องผลิตสื่อในทุกศูนย์ แต่การใช้ DLTV ช่วยให้ได้สามารถผลิตสื่อการเรียนการสอนในระดับศูนย์กลางและกระจายไปยังศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วอำเภอ ช่วยลดภาระการจัดเตรียมสื่อในแต่ละศูนย์

1.2.2.3 การใช้ DLTV ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอำเภอกุเวียงช่วยลดต้นทุนการศึกษาระยะยาว โดยการลงทุนเพียงครั้งเดียวสามารถใช้ได้กับศูนย์ฯ ทั้ง 28 แห่ง ลดค่าใช้จ่ายในการจัดหาสื่อและอุปกรณ์ใหม่ในอนาคต โครงการนี้ไม่เพียงเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้เด็กในพื้นที่ห่างไกล แต่ยังช่วยลดต้นทุนของระบบการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านเทคโนโลยีที่เข้าถึงได้ทั่วถึงและยั่งยืน

1.3 ผลกระทบเชิงสังคม การนำระบบ DLTV มาใช้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 28 ศูนย์ในเขตอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น มีผลกระทบทางสังคมที่สำคัญต่อการพัฒนาชุมชนและสังคมโดยรวมในพื้นที่ดังกล่าว โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การพัฒนาชุมชน และการส่งเสริมความเสมอภาคในสังคม ซึ่งข้อมูลการจำแนกได้มาจากวิเคราะห์ตามระดับของผลกระทบ เป็นหนึ่งในผลกระทบเชิงสังคมที่สำคัญของการใช้ DLTV ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาและสังคม

1.3.1 การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา DLTV ช่วยลดช่องว่างทางการศึกษาระหว่างเด็กในเมืองและชนบท โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล เช่น อำเภอกุเวียง ทำให้เด็กทุกคนเข้าถึงการศึกษาคุณภาพอย่างเท่าเทียม ส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษา และช่วยให้ไม่มีเด็กคนใดถูกทิ้งไว้ข้างหลัง

1.3.2 การพัฒนาศักยภาพของชุมชน การใช้ DLTV ช่วยพัฒนาศักยภาพชุมชนโดยไม่เพียงส่งเสริมการศึกษาของเด็ก แต่ยังเสริมสร้างองค์ความรู้และทักษะให้ครูและผู้ปกครอง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสนับสนุน DLTV ช่วยสร้างความร่วมมือ ส่งเสริมการศึกษาอย่างยั่งยืน และพัฒนาศักยภาพของเด็กและบุคลากรในท้องถิ่น

1.3.3 การส่งเสริมความเสมอภาคในสังคม DLTV ช่วยลดช่องว่างทางการศึกษาและส่งเสริมความเสมอภาคในสังคม โดยให้เด็กทุกคนเข้าถึงการเรียนรู้ที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม ลดความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา สนับสนุนการยอมรับความแตกต่าง และช่วยลดความยากจนทางการศึกษาในพื้นที่ห่างไกล

การใช้ DLTV ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 28 ศูนย์ในอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยการให้โอกาสเด็กทุกคนในการเรียนรู้และเข้าถึงการศึกษาคุณภาพสูง ทำให้เด็กในพื้นที่ห่างไกลมีโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกับเด็กในเมืองใหญ่ อีกทั้งยัง พัฒนาชุมชน โดยการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครอง ครู และชุมชนในการพัฒนาเด็กและการศึกษา และสุดท้ายยังช่วย ส่งเสริมความเสมอภาคในสังคม โดยการสร้างโอกาสให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาที่ดีและเท่าเทียมกัน

2.ความคงอยู่ของนโยบาย DLTV

DLTV ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น 28 แห่ง มีต้นทุนต่ำแต่ให้ผลประโยชน์ทางสังคมสูง ช่วยเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่ผู้เรียนในพื้นที่ห่างไกล ทำให้ สื่อการสอน DLTV สามารถนำมาใช้ได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว ทั้งยังมีศักยภาพในการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นในอนาคต ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในพื้นที่ขาดแคลนได้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและงบประมาณ ด้วยความยืดหยุ่นสูง DLTV สามารถปรับใช้ได้ง่าย ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา โดยไม่ต้องลงทุนมากหรือฝึกอบรมที่ซับซ้อน อีกทั้งยังเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ทำให้เป็นทางเลือกที่คุ้มค่าและยั่งยืนในการพัฒนาการศึกษา

5. อภิปรายผลการวิจัย

1.ต้นทุน

จากการศึกษาพบว่าการใช้ Distance Learning Television (DLTV) ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น เป็นแนวทางที่มีต้นทุนต่ำแต่สามารถสร้างผลตอบแทนสูง ทั้งในแง่ของคุณภาพการศึกษา การลดต้นทุนทางการศึกษา และผลกระทบเชิงสังคมที่เกิดขึ้น

1.1 ต้นทุนทางตรง DLTV ช่วยลดภาระค่าเดินทางและค่าจัดหาครูในพื้นที่ห่างไกล โดยมีต้นทุนอุปกรณ์และเนื้อหาต่ำกว่าสื่อการสอนรูปแบบอื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญารัตน์ สารธรรมธัญญ์ (2563) และ Ajaz et al. (2014) พบว่า ใช้ค่าใช้จ่ายจากการจ้างงาน ค่าแรง รวมถึงการจัดการด้านการศึกษาเป็นตัวแปรต้นทุน และ นักเรียนสามารถเรียนที่บ้านหรือในพื้นที่ใกล้บ้าน โดยไม่ต้องเสียเวลาจากการเดินทางไกล

1.2 ต้นทุนการพัฒนาเนื้อหาแม้การผลิตสื่อคุณภาพสูงมีค่าใช้จ่ายสูง แต่ DLTV ยังคงประหยัดกว่าสื่อดิจิทัลอื่น เช่น LMS สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญารัตน์ แก้วคำ และคณะ (2565) พบว่า การใช้ DLTV ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องลงทุนในการพัฒนาศักยภาพครูและผู้ใช้ DLTV โดยมีค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการด้านเทคนิคและการสนับสนุนเทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งในพื้นที่ที่ขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานอาจต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง อย่างไรก็ตามในภาพรวม DLTV ยังคงมีต้นทุนที่ต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับเทคโนโลยีที่ทันสมัยกว่า และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Camilleri et al. (2022) พบว่า ประโยชน์ของการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ทางไกลโดยเฉพาะในช่วงหลังโควิด-19 ซึ่งได้เปิดโอกาสใหม่สำหรับทั้งนักเรียนและครูผู้สอน การเรียนรู้แบบผสมผสาน (blended learning) ถูกมองว่าเป็นทางเลือกที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนในอนาคต โดยใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น ระบบจัดการการเรียนรู้ (LMS) ซึ่งทั้งสองมีต้นทุนต่ำและสามารถเข้าถึงได้ในทุกพื้นที่

1.3 ต้นทุนการดำเนินงานและบำรุงรักษา DLTV มีค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาอุปกรณ์และการฝึกอบรมครูต่ำกว่าระบบอื่น ทำให้เป็นโครงการที่คุ้มค่า บำรุงรักษา สอดคล้องกับงานวิจัยของไพโรจน์ จานงผล และคณะ(2565) พบว่า ต้นทุนการดูแลรักษาอุปกรณ์และการฝึกอบรมครูผู้สอน ซึ่งพบว่า DLTV มีต้นทุนการดูแลรักษาที่ต่ำกว่าสื่อการเรียนรู้ชนิดอื่นและพบว่าการจัดหาทรัพยากรและค่าใช้จ่ายด้านการบริหาร ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Camilleri et al.(2022) พบว่า อาจารย์จำนวนมากไม่ถนัดในการใช้เทคโนโลยี ทำให้ประสิทธิภาพการสอนลดลง จำเป็นต้องมีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง

2. ผลประโยชน์

DLTV เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและลดต้นทุนในระบบ ดังต่อไปนี้

2.1 การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา DLTV ช่วยให้เด็กในพื้นที่ห่างไกลเข้าถึงการศึกษาได้ง่ายขึ้น แม้ว่าจะขาดปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว สอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์ (2563) พบว่า การสร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่เข้าถึงง่ายและสะดวกเป็นผลตอบแทนหลัก ซึ่งสอดคล้องกับ DLTV ที่มีข้อดีในเรื่องการเข้าถึงที่ง่าย ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ห่างไกล และลดข้อจำกัดด้านสถานที่และเวลาได้อย่างมาก

2.2 การลดต้นทุนการดำเนินการ DLTV ช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านสถานที่และทรัพยากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แต่ยังคงความยืดหยุ่นในการจัดเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญณัฐ์ สารกธธรณัณย์ (2563) และยศธร ทวีพล (2565) พบว่า เน้นผลตอบแทนในด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

3. ผลกระทบเชิงสังคม

3.1 การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา DLTV ช่วยให้เด็กในพื้นที่ห่างไกลได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียม แม้จะมีข้อจำกัดด้านการโต้ตอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑารัตน์ รุ่งวารินทร์ และคณะ (2560) พบว่า DLTV มีความสามารถในการเข้าถึงผู้เรียนจำนวนมากในระดับพื้นฐาน แต่ยังคงมีข้อจำกัดด้านการโต้ตอบและการเรียนรู้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Camilleri et al.(2022) พบว่า พบว่ามีปัญหาความเหลื่อมล้ำ เช่น นักเรียนบางคนไม่มีอุปกรณ์หรืออินเทอร์เน็ตที่เหมาะสม

3.2 การพัฒนาศักยภาพของชุมชน DLTV กระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรในพื้นที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์ (2563) ซึ่งศึกษาการพัฒนาความคุ้มค่าและศักยภาพของโครงการเฝ้าระวังและรู้เท่าทันสื่อ โดยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนและการเสริมพลังให้แก่บุคคลในสังคม

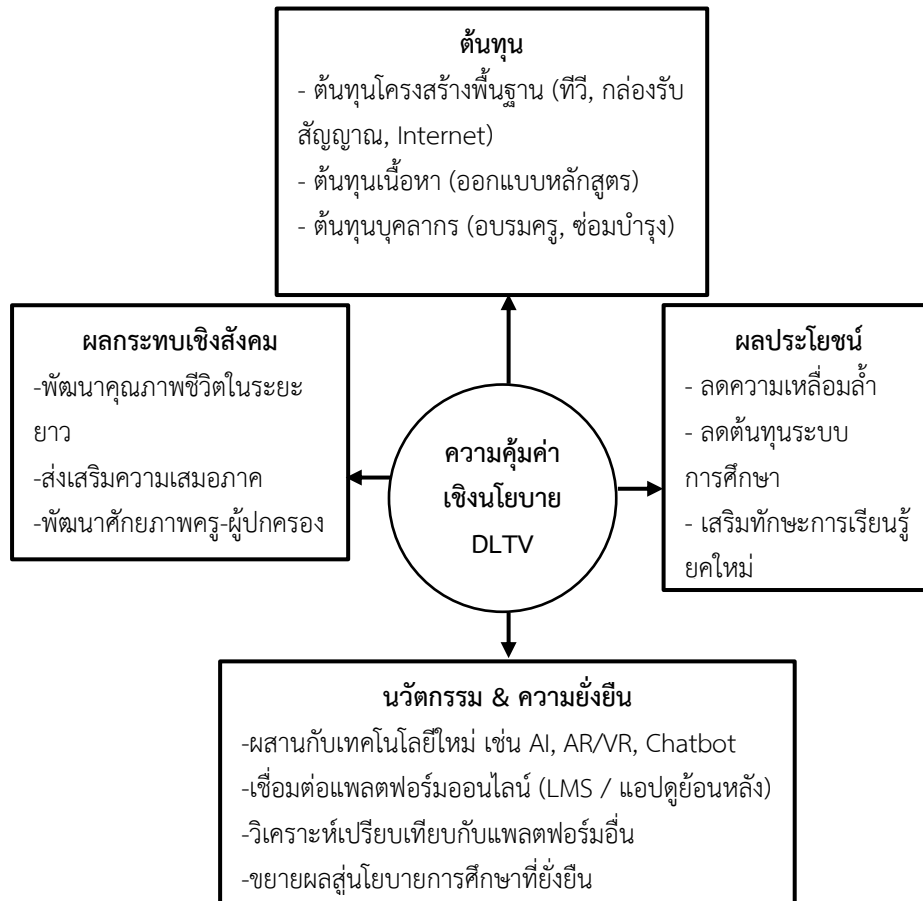
3.3 การส่งเสริมความเสมอภาคในสังคม DLTV ลดภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา แต่ต้องพัฒนากลยุทธ์การสอนเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับงานของกัญญณัฐ์ สารกธธรณัณย์ (2563) แสดงให้เห็นว่า DLTV ช่วยลดต้นทุนด้านทรัพยากรการศึกษา แต่ขาดความยืดหยุ่นในการปรับเนื้อหาให้เหมาะกับระดับความเข้าใจของผู้เรียนในแต่ละกลุ่ม

4. ความคงอยู่ของนโยบาย DLTV

DLTV เป็นสื่อการเรียนรู้ต้นทุนต่ำที่เข้าถึงได้กว้าง ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ขาดแคลน แม้มีข้อจำกัดด้านการโต้ตอบ แต่ยังคงคุ้มค่าสำหรับผู้เรียนพื้นฐาน เหมาะกับประเทศที่มีงบจำกัด การพัฒนาครูและปรับเนื้อหาจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และลดต้นทุนด้านการจัดการ จึงเป็นทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาระยะยาวในพื้นที่ห่างไกล สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญณัฐ์ สารกธธรณัณย์ (2563) พบว่าค่าใช้จ่ายในการจัดหาอุปกรณ์ บำรุงรักษาอุปกรณ์ และค่าแรงในการบริหารจัดการมีความสำคัญอย่างมากในระบบการศึกษาที่เน้นเทคโนโลยี ซึ่งจากการศึกษาพบว่า DLTV สามารถลดต้นทุนในส่วนนี้ได้อย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากมีการใช้งานอุปกรณ์พื้นฐานและมีการซ่อมบำรุงที่ไม่ซับซ้อน ทั้งนี้ทำให้ DLTV เป็นทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับการจัดการการศึกษาในพื้นที่ห่างไกลที่มีทรัพยากรจำกัด

6. องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา พบว่า ความคุ้มค่าเชิงนโยบายของ Distance Learning Television (DLTV) เป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาการศึกษาอย่างครอบคลุม โดยเน้นความคุ้มค่า ลดความเหลื่อมล้ำ และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรม เพื่อสร้างระบบการศึกษาที่ยั่งยืนในอนาคต ซึ่งแยกออกเป็น 4 ประเด็นหลักดังนี้



แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

7. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้พบปัญหาและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ดังต่อไปนี้

1. เชิงปฏิบัติการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควร ใช้ DLTV ควบคู่กับสื่อการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ เช่น แอปพลิเคชันเกมการเรียนรู้ หรือกิจกรรมเสริมที่ครูสามารถออกแบบหลังจากรับชม DLTV เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการมีส่วนร่วมของเด็กเล็ก
2. เชิงนโยบาย ภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควร ส่งเสริมและผลักดันนโยบายสนับสนุน DLTV อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทและพื้นที่ห่างไกล ผ่านการจัดสรรงบประมาณอย่างต่อเนื่อง
3. การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบในมิติ ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ครู ผู้บริหาร และผู้ปกครองที่ใช้งาน DLTV เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการปรับปรุงระบบการเรียนรู้

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2565). ศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
<https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/>
- กัญญาณัฐ์ สาธกธณันย์. (2563). การวิเคราะห์ต้นทุนและความคุ้มค่าต้นทุนของการจัดการศึกษา ของ
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. วารสารวิจัยสุขภาพและการพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล
บรมราชชนนี กรุงเทพ, 36(1)
- กัญญารัตน์ แก้วคำ, วิรัชพัชร วงษ์วัฒน์เกษม, และ สุวัฒน์พงษ์ ร่มศรี. (2565). ปัญหาการใช้เทคโนโลยี
สารสนเทศทางการศึกษา DLTV ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดศรี
สะเกษ. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 9(3), 627-638.
- จุฑารัตน์ รุ่งวารินทร์, ธรา อังสกล, จิตมนต์ อังสกล. (2560). การประเมินความคุ้มค่าของระบบการเรียนรู้
อิเล็กทรอนิกส์ด้วยวิธีการประเมินแบบการวัดมูลค่า. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 37(2).
- ชาญชัย วงศ์สิริสวัสดิ์, ผดุงชัย ภูพัฒน์, และ สุวิทย์ บึงบัว. (2566). การประเมินความต้องการจำเป็นการจัด
การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลย
อลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 17(3), 59-72.
- บดีนทร์ธ บัวรอด. (2562). การวิเคราะห์นโยบายภาครัฐเพื่อนำไปปฏิบัติ: ผลกระทบจากอดีต ถึงปัจจุบัน
Public Sector Policy Analysis: The Impact from Past to the Present. วารสารนาคบุด
ปริทรรศน์, 11(3), 35-44.
- ไพโรจน์ จำนงผล, พระมหาญาณวัฒน์ จิตวฑฒโน, สมศักดิ์ บุญปู. (2565). ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการ
สอนโดยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของนักเรียนประถมศึกษา. วารสารบรรณสาร
ศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์, 3(1), 1-10.
- มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2560). DLTV มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่าน
ดาวเทียม. <https://www.dltv.ac.th/>
- ยศธร ทวีพล. (2565). การวิเคราะห์นโยบายเปรียบเทียบ: การออกแบบวิจัยนโยบายสาธารณะ. วารสารศิลป
ศาสตรราชชมงคลสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ, 4(2), 373-386.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. (2566). แผนปฏิบัติการประจำปี งบประมาณ
พ.ศ. 2566.
- สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์. (2563). บทเรียนจากการประเมินโครงการ เพื่อการพัฒนาความคุ้มค่า และ การ
พัฒนาศักยภาพโครงการด้านการเฝ้าระวังและรู้เท่าทันสื่อ. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราช
ภัฏเชียงใหม่, 15(1), 114-133.
- Ajaz, N., & Women, F. J. (2014). Cost effectiveness of Open and Distance learning in Pakistan.
International Journal of Health & Education, 3(1), 47-55.
- Bhowmik, R. (2018). Cost-benefit analysis of implementing digital platforms in education.
Journal of Digital Education Research, 14(2), 56-67.
- Camilleri, M. A., & Camilleri, A. C. (2022, June). A cost-benefit analysis on the use of remote
learning technologies: A systematic review and a synthesis of the literature. In

Proceedings of the 2022 6th International Conference on E-Education, E-Business and E-Technology (pp. 30-38).

Rees, C. E., Nguyen, V. N., Foo, J., Edouard, V., Maloney, S., & Palermo, C. (2022). Balancing the effectiveness and cost of online education: A preliminary realist economic evaluation. *Medical teacher*, 44(9), 977-985.

UNESCO Institute for Statistics. (2016). *Education for All Global Monitoring Report: Understanding Education Quality*.

กลยุทธ์การจัดการข่าวปลอมของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย ตามกรอบ แนวคิดการดำเนินการต่อต้านข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์

STRATEGIES FOR MANAGING FAKE NEWS OF ANTI-FAKE NEWS CENTER THAILAND BASED ON A FRAMEWORK TO COMBAT FAKE NEWS ON SOCIAL MEDIA

มุกสุดา มหาเสนา^{1,*}, ณรงค์ เกียรติคุณวงศ์²

MOOKSUDA MAHASENA¹, NARONG KIETTIKUNWONG²

^{1,2}วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

^{1,2} COLLEGE OF LOCAL ADMINISTRATION KHON KAEN UNIVERSITY

*Corresponding Author E-mail: mooksuda.m@kkumail.com

บทความวิจัย (Research Article)

RECEIVED 12 MARCH 2025, REVISED 8 APRIL 2025, ACCEPTED 23 APRIL 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาประสิทธิภาพของการดำเนินงานต่อต้านข่าวปลอมของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย ในการดำเนินงานตามแนวทาง การต่อต้านข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์ 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย เผชิญในการจัดการข่าวปลอม และ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา กลยุทธ์และเพิ่มประสิทธิภาพของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย และใช้กรอบแนวคิด ซึ่งถูกปรับใช้ในบริบทของข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์ โดย Nasery, Turel และ Yuan เรียกว่า กรอบการดำเนินการต่อต้านข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อใช้เป็นมาตรฐานในการจัดการข่าวปลอมบน สื่อสังคมออนไลน์ที่สำคัญ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การป้องปราม (Deterrence) การป้องกัน (Prevention) การ ตรวจจับ (Detection) และการบรรเทาผลกระทบ (Mitigation) การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ผ่านการ วิเคราะห์เอกสารจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น รายงานการดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 (เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2565 ถึง เดือนกันยายน พ.ศ. 2566) นโยบาย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินกระบวนการ จัดการข่าวปลอมประจำปีงบประมาณ 2565 ผลการศึกษาพบว่า ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ มีการดำเนินงาน ดังนี้ 1) การป้องปราม 2) การตรวจจับ และ 3) การบรรเทาผลกระทบ อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญที่พบของ ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ได้แก่ ข้อจำกัดทางกฎหมาย การพึ่งพาหน่วยงานอื่น และโครงสร้างองค์กรที่ไม่เอื้อต่อ การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะจากการวิจัยคือ การเพิ่มอำนาจทางกฎหมายให้ศูนย์ต่อต้านข่าว ปลอมฯ ปรับโครงสร้างให้มีความเป็นอิสระ และพัฒนามาตรการป้องกันที่เข้มแข็งยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ข่าวปลอม, การต่อต้านข่าวปลอม, ความปลอดภัยข้อมูล, การดำเนินการต่อต้านข่าวปลอมบนสื่อ สังคมออนไลน์

ABSTRACT

This research aims to examine the operational effectiveness of the Anti-Fake News Center of Thailand. The study has three primary objectives: 1) To evaluate the effectiveness of the Anti-Fake News Center of Thailand in implementing its strategies to combat fake news on social media; 2) To investigate the challenges and obstacles faced by the Center in managing fake news; and 3) To propose strategic recommendations to enhance the Center's operations and improve its efficiency. The research adopts a conceptual framework adapted to the context of fake news on social media, originally developed by Nasery, Turel, and Yuan, known as the "A Framework to Combat Fake News on Social Media". This framework outlines four key stages: deterrence, prevention, detection, and mitigation, serving as a standard for managing fake news on social media platforms. A qualitative research methodology was employed, utilizing document analysis from relevant sources such as the operational report for the fiscal year 2022 (October 2022 to September 2023), policies, and related academic studies. The aim was to evaluate the fake news management process for the mentioned fiscal year. The findings reveal that the Center has implemented operations in three areas: 1) Deterrence, 2) Prevention, 3) Detection, and 4) Mitigation. However, major challenges identified include legal limitations, dependency on external agencies, and an organizational structure that is not yet conducive to efficient operations. The research recommends enhancing the Center's legal authority, restructuring to achieve greater independence, and developing stronger preventive measures.

Keywords: Fake news, Anti-fake news, Information security, Combating Fake News on Social Media

1. บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่ข้อมูลข่าวสารถูกเผยแพร่ได้อย่างรวดเร็วผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ปัญหาการแพร่กระจายของ “ข่าวปลอม” (Fake News) ได้กลายเป็นความท้าทายระดับโลก และประเทศไทยก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงผลกระทบนี้ได้ โดยเฉพาะแพลตฟอร์ม Facebook, Twitter และ TikTok เป็นพื้นที่ที่ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงและเผยแพร่ข้อมูลได้โดยไม่มีการตรวจสอบอย่างเข้มงวด การศึกษาของไทยรัฐออนไลน์ในปี พ.ศ. 2562 พบว่าประชาชนในกรุงเทพมหานครถึงร้อยละ 85.1 เคยพบเจอข่าวปลอม โดยเฉพาะข่าวที่มีเนื้อหาบิดเบือนเกี่ยวกับการเมืองหรือก่อให้เกิดความเข้าใจผิด (ไทยรัฐออนไลน์, 2562) ซึ่งสร้างความสับสนให้กับประชาชน และส่งผลกระทบต่อทั้งเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และความเชื่อมั่นต่อรัฐบาล

ในปี พ.ศ. 2562 กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้ดำเนินการในเชิงรุก จึงจัดตั้ง “ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย (Anti-Fake News Center Thailand)” โดยมีหน้าที่สำคัญในการตรวจสอบข่าวสารบนสื่อสังคมออนไลน์ การตรวจจับข่าวปลอม และเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ประชาชน (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2562) รวมถึงบูรณาการและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อตรวจสอบข้อมูลข่าวสารให้ถูกต้องก่อนเผยแพร่ข้อมูลให้สาธารณชน ตลอดจนมีการร่วมมือในรูปแบบเครือข่าย หรือ การจัดกิจกรรมอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการต่อต้านข่าวปลอม เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีศักยภาพในการวิเคราะห์และคัดกรองข่าวปลอมด้วยตนเอง โดยใช้กลไกการดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการประสานงาน ซึ่งประกอบด้วยนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และสื่อมวลชน เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางและติดตามผลการดำเนินงาน (ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย, 2564)

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการจัดตั้งศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ รวมถึงมีความพยายามจากหน่วยงานรัฐและเอกชนในการจัดการข่าวปลอม แต่การจัดการข่าวปลอมยังเผชิญความท้าทายทั้งในเชิงกฎหมาย การบังคับใช้ และการประสานงานระหว่างหน่วยงาน การรับมือกับข่าวปลอมจึงต้องอาศัยกรอบแนวคิดที่มีมาตรฐานและสามารถประยุกต์ใช้ในบริบทของประเทศไทยได้ ผู้วิจัยจึงนำกรอบการดำเนินการต่อต้านข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์ (A Framework to Combat Fake News on Social Media) ของ Nasery, Turel และ Yuan (2023) ซึ่งมีรากฐานจากแนวคิด “Security Action Cycle” ของ Straub และ Welke (1998) มาใช้ในการศึกษาการดำเนินการของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม เพื่ออธิบายการจัดการข่าวปลอมอย่างเป็นระบบ และครอบคลุมตั้งแต่การป้องปราม (Deterrence) การป้องกัน (Prevention) การตรวจจับ (Detection) และการบรรเทาผลกระทบ (Mitigation) นอกจากนี้ ผู้วิจัยนำแนวคิดเกี่ยวกับการวัดประสิทธิภาพมาใช้ในการประเมินการดำเนินการของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ด้านความเร็ว ความถูกต้องแม่นยำของข้อมูล และความสามารถในการส่งมอบผลลัพธ์ที่ตรงกับความคาดหวังของสาธารณะ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการดำเนินงานและระบบขององค์กรให้มีประสิทธิภาพและสามารถรับมือกับปัญหาข่าวปลอมได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1 เพื่อประเมินประสิทธิภาพของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย ในการดำเนินงานตามแนวทางการต่อต้านข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์

2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย เผชิญในการจัดการข่าวปลอม เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์และเพิ่มประสิทธิภาพของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย

3. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการดำเนินงานต่อต้านข่าวปลอมในประเทศไทย ภายใต้กรอบการดำเนินการต่อต้านข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์ เริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์แนวคิดสำคัญที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับข่าวปลอม แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ทฤษฎีกรอบการดำเนินการต่อต้านข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์ และการดำเนินงานของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย เพื่อให้ครอบคลุมและชัดเจนมากที่สุด

แนวคิดเกี่ยวกับข่าวปลอม

“ข่าวปลอม” ในความหมาย “ข่าวลวง” ที่ใช้กันทั่วไป มีสามชนิด ได้แก่ ข้อมูลที่ผิด ข้อมูลบิดเบือน และข้อมูลที่แฝงเจตนาร้าย จะปรากฏในสังคมมาโดยตลอด แต่จากการเกิดขึ้นของสื่อสังคมออนไลน์ทำให้การแพร่กระจายของข่าวเป็นไปอย่างรวดเร็ว ง่ายตาย และเข้าถึงผู้คนจำนวนมาก ผลกระทบที่เกิดจากข่าวปลอมย่อมมีมากขึ้นตามไปด้วย ส่วนในประเทศไทยเอง ในช่วงการระบาดรอบที่ 2 ของโควิด-19 ปลายปี 2563 พบว่าข่าวปลอมมีความรุนแรงและกระทบกับชีวิตประจำวันของประชาชนมากขึ้นจากความหวาดกลัวของประชาชนที่มีต่อโควิด-19 ซึ่งสามารถแบ่งผลกระทบจากข่าวปลอมออกได้เป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ผลกระทบด้านสุขภาพ 2) ผลกระทบด้านการบริหารของรัฐบาล 3) ผลกระทบด้านสังคม 4) ผลกระทบด้านการเมือง และ 5) ผลกระทบด้านกฎหมาย (สฤณี อาชวานันทกุล, 2565)

คำนิยามของข่าวปลอม

ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย (2564) กำหนดคำจำกัดความของข่าวปลอมว่า เป็นข้อมูลที่ไม่เป็นความจริงหรือการสร้างเนื้อหาที่เชื่อมโยงไปสู่ความเข้าใจผิด โดยแตกต่างจากข่าวบิดเบือนซึ่งมักมีการปรับเปลี่ยนข้อเท็จจริงเพียงบางส่วน

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการดำเนินงาน

ประสิทธิภาพ (Efficiency) เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทของการดำเนินงานของบุคคล องค์กร หรือระบบ เพื่อสะท้อนถึงการบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างเหมาะสมและคุ้มค่าในเชิงทรัพยากรและเวลา

ในเชิงทฤษฎี John D. Millet (1954, อ้างถึงใน ทิรศม์ขญา พิพัฒน์เพ็ญ, 2557) ได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพว่า เป็นผลจากการปฏิบัติงานที่นำมาซึ่งความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสร้างผลกำไรหรือผลตอบแทนจากการดำเนินงาน การนิยามนี้เน้นที่ผลลัพธ์ของการดำเนินงานที่สอดคล้องกับเป้าหมายในเชิงคุณค่าและผลประโยชน์ เมื่อพิจารณาในภาพรวม สามารถสรุปได้ว่าประสิทธิภาพเป็น “ความสามารถหรือภาวะของการดำเนินงานที่นำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างเหมาะสมและคุ้มค่า” ลักษณะสำคัญของการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วย 1) ความรวดเร็ว คือ การดำเนินงานที่ใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพ ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น และสามารถส่งมอบผลลัพธ์ได้ตามกำหนด 2) ความถูกต้อง คือ การปฏิบัติงานที่ลดข้อผิดพลาดให้เหลือน้อยที่สุดและสร้างผลลัพธ์ที่ตรงตามความคาดหวัง และ 3) การบรรลุผลลัพธ์ที่พึงพอใจ คือ การดำเนินงานที่ตอบสนองต่อเป้าหมายหรือความต้องการของผู้เกี่ยวข้องได้อย่างครบถ้วน

ทฤษฎีกรอบการดำเนินการต่อต้านข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์

Nasery, Turel และ Yuan (Nasery et al., 2023) ได้นำแนวทางการจัดการและรับมือกับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและข้อมูลในองค์กร หรือเรียกว่า แบบจำลองของวงจรการดำเนินการด้านความปลอดภัย (Security Action Cycle) ของ Straub และ Welke (1998) มาประยุกต์ใช้กับการต่อต้านข่าวปลอม โดยแบบจำลองของ Straub และ Welle อธิบายการรับมือกับความเสี่ยงของระบบตามลำดับขั้นตอน ตั้งแต่การจัดการกับความเสี่ยงของระบบ คือ “การป้องปราม” (Deterrence) หากล้มเหลวขั้นตอนถัดไป คือ “การป้องกัน” (Prevention) หากผู้กระทำการสามารถหลีกเลี่ยงมาตรการในสองขั้นตอนแรกและสามารถเจาะระบบได้ จำเป็นต้องใช้ “การตรวจจับ” (Detection) และหากไม่ได้ผล สุดท้ายจำเป็นต้องใช้ระบบสารสนเทศ (Information System, IS) ที่สามารถ “บรรเทาผลกระทบ” (Mitigation) เพื่อแก้ไขผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ Nasery, Turel และ Yuan เสนอขั้นตอนที่คล้ายกันเพื่อจัดการกับข่าวปลอมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยเรียกรอบแนวคิดดังกล่าวว่ากรอบการดำเนินการต่อต้านข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์ (A Framework to Combat Fake News on Social Media) ซึ่งมีแนวทาง ดังนี้

การป้องปรามไม่ให้เกิดการเผยแพร่ข่าวปลอม (Deterrence) หมายถึง การยับยั้ง ป้องกัน ชัดขวางการเผยแพร่ข่าวปลอมด้วยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในสังคม โดยอาจอาศัยการสร้างตระหนักถึงผลลัพธ์ที่เกิดจากการเผยแพร่ข่าวปลอม และหมายความรวมถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ประชาชนมีความรู้และเกิดการตระหนักรู้ถึงลักษณะของข่าวปลอม เพื่อให้สามารถป้องกันตนเองจากข่าวปลอมได้ มีแนวทาง ได้แก่ การกำหนดกฎหมาย ระเบียบ และนโยบายที่กำหนดบทลงโทษและผลที่ตามมาอย่างชัดเจนสำหรับผู้สร้างและ/หรือเผยแพร่ข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนให้

เกิดความตระหนักรู้และรู้เท่าทันข้อมูลข่าวปลอม รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย กฎระเบียบ และนโยบาย ผ่านโครงการอบรมให้ความรู้ต่างๆ

การป้องกันยับยั้งการแพร่กระจายของข่าวปลอม (Prevention) หมายถึง การใช้มาตรการตอบโต้เชิงรุก เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการสร้างหรือแพร่กระจายข่าวปลอม สามารถจำแนกเป็น 2 แนวทาง โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) การดำเนินมาตรการป้องกันโดยแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ เช่น การกำหนดนโยบายการกระทำผิดซ้ำ เพื่อหยุดยั้งผู้ใช้งานที่เผยแพร่ข้อมูลให้ไม่สามารถสร้างเพจหรือกลุ่มใหม่ได้ หรือการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้เผยแพร่ข้อมูลเท็จหรือข้อมูลบิดเบือน เช่น การลบข้อความ การตัดป้ายเตือน การระงับบัญชีถาวร หรือการระงับบัญชีชั่วคราว เป็นต้น และ 2) การป้องกันด้วยการให้ความรู้ล่วงหน้า เป็นการป้องกันประชาชนจากการถูกชักจูงด้วยข่าวปลอมด้วยการให้ข้อมูลที่เป็นข้อโต้แย้ง เตือนถึงภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้น หรือให้ข้อเท็จจริงซึ่งหักล้างกับข่าวปลอมนั้นล่วงหน้า

การสืบหาและตรวจจับข่าวปลอม (Detection) หมายถึง การสืบค้นหรือตรวจจับข่าวปลอมที่เผยแพร่อยู่บนสื่อสังคมออนไลน์ เป็นกระบวนการประเมินความถูกต้องของข่าวโดยการเปรียบเทียบความรู้ที่ได้จากเนื้อหาที่ต้องตรวจสอบกับข้อเท็จจริง สามารถจำแนกเป็น 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การตรวจสอบข้อเท็จจริง เช่น การตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยผู้เชี่ยวชาญตามความเชี่ยวชาญของตนเอง การตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยใช้แหล่งข้อมูลร่วมกัน คือ การให้กลุ่มบุคคลทั่วไปร่วมกันประเมินความถูกต้อง และการตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยคอมพิวเตอร์ โดยการใช้ความสามารถในการวิเคราะห์ตามลำดับขั้นของโปรแกรม หรือเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI มาจำแนกข่าวปลอม 2) การตรวจจับข่าวปลอมโดยอัตโนมัติด้วยคอมพิวเตอร์ เช่น การเรียนรู้ของเครื่อง การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ หรือการเรียนรู้เชิงลึกเพื่อคัดกรองข้อมูล พฤติกรรมของผู้ใช้ เพื่อระบุหรือตรวจจับข้อมูลที่มีลักษณะเป็นข่าวปลอมโดยอัตโนมัติ และ 3) การจัดทำแนวทางสำหรับการตรวจจับข่าวปลอม เช่น การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมและหลักสูตรเพื่อช่วยให้ประชาชนสามารถแยกแยะข่าวปลอม โดยการจัดทำรายการตรวจสอบ ที่ช่วยให้ประชาชนสามารถประเมินและแยกแยะข่าวปลอมตามรายการที่ผู้เชี่ยวชาญจัดทำไว้ให้ได้

การบรรเทาผลกระทบ (Mitigation) การเยียวยา (Remedy) ที่เกิดจากข่าวปลอม หมายถึง การดำเนินการเพื่อลดผลกระทบในเชิงลบที่เกิดจากการเผยแพร่ข่าวปลอม หรือการเยียวยาให้สังคมกลับสู่สภาวะปกติ สามารถจำแนกเป็น 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การปิดกั้นผู้ใช้งานที่มีอิทธิพลในเครือข่าย เป็นการจำกัดการแพร่กระจายข้อมูลจากกลุ่มบุคคลในเครือข่ายที่ผู้ติดตามจำนวนมากและมีความเชื่อมโยงกับกลุ่มที่ปล่อยข่าวลือ 2) การเพิ่มการแพร่กระจายของข้อมูลที่ถูกตัดออก เป็นการมุ่งเน้นให้ข้อมูลที่แท้จริงเข้าถึงผู้ใช้งานที่ได้รับข่าวปลอม อาจใช้การประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลจริงมาเผยแพร่อย่างรวดเร็ว และ 3) การแทรกแซงเนื้อหาและบัญชีผู้ใช้งาน เช่น การติดธงข่าวปลอม การให้คะแนนแหล่งข้อมูลตามความน่าเชื่อถือ และการกำหนดระดับของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ตามข้อมูลที่ใช้อย่างย่นย่อเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ

การดำเนินงานของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย

ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย (Anti-Fake News Center Thailand) เป็นโครงการภายใต้กองป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดทางเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) เพื่อเป็นศูนย์ปฏิบัติการในการรวบรวม จัดเก็บ วิเคราะห์ข้อมูล เนื้อหา และข่าวสารต่าง ๆ ที่เผยแพร่อยู่ในอินเทอร์เน็ตและเครือข่ายสังคมออนไลน์ อันอาจส่งผลกระทบในเชิงลบต่อประชาชน สังคม

เศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ ที่พร้อมสำหรับการบริหารจัดการแก้ไขข่าวปลอมและทำการเผยแพร่เนื้อหาที่ถูกต้องออกไปสู่สาธารณะ

2) เพื่อให้มีช่องทางสำหรับรับแจ้งข่าวและเบาะแสของข้อมูลเท็จที่เผยแพร่อยู่ในสังคม อันอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดที่จะส่งผลกระทบต่อประชาชน สังคม เศรษฐกิจ หรือความมั่นคงของประเทศในวงกว้างทั้งในด้านภัยพิบัติ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านนโยบายรัฐ และด้านอื่นๆ ที่กระทบต่อความมั่นคงของประเทศ

3) เพื่อให้มีช่องทางการสื่อสารโดยตรงกับประชาชน รวมถึงการปฏิบัติงานร่วมกับเครือข่ายผู้ประสานงานและศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมของแต่ละกระทรวง ในการแจ้งข่าวสารที่มีผลกระทบต่อประชาชน สังคม เศรษฐกิจหรือความมั่นคงของประเทศในวงกว้าง ทั้งในด้านภัยพิบัติ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านนโยบายรัฐและด้านอื่นๆ ที่กระทบต่อความมั่นคงของประเทศ พร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและสื่อสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หรือแจ้งเตือนให้แก่ประชาชน และหน่วยงานต่าง ๆ ทราบถึงข้อมูลอันเป็นเท็จหรือหลอกลวงและข้อมูลที่ต้องในรูปแบบที่เข้าใจได้ง่าย

4) เพื่อให้มีระบบงาน เครื่องมือ อุปกรณ์ สถานที่ และบุคลากรในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งทำการพัฒนาบุคลากรและขยายเครือข่ายผู้ประสานงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ให้สามารถปฏิบัติงานด้านการวิเคราะห์เนื้อหา บริหารการข่าว และการรับแจ้งเตือนผ่านช่องทางต่าง ๆ ภายใต้งานโครงการ และดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงประชาชนและสื่อมวลชน

5) เพื่อขยายผลการสร้างความตระหนักรู้และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสังคม เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมการรับข้อมูลข่าวสารอย่างมีวิจารณญาณก่อนจะเผยแพร่หรือส่งต่อในอินเทอร์เน็ต ผ่านการจัดกิจกรรมและการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้เท่าทันสื่อในยุคดิจิทัล และมีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหาข่าวปลอมและการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องให้สังคมได้รับทราบ

การดำเนินงานของ AFP Fact Check

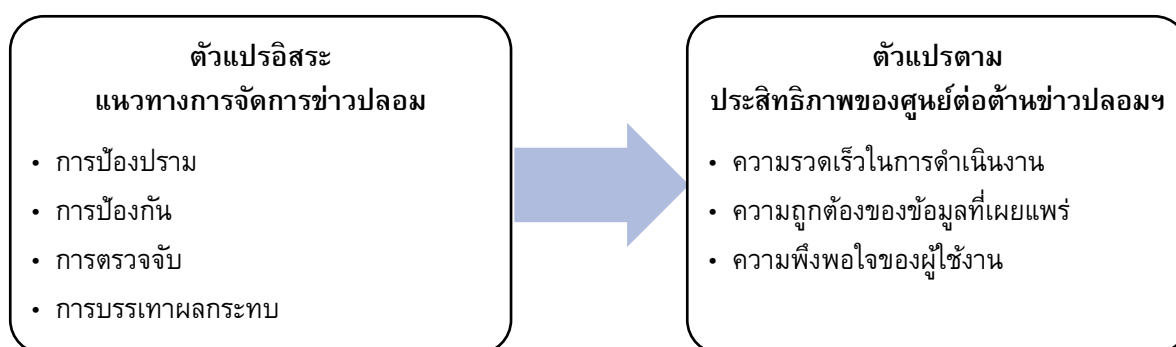
AFP Fact Check เป็นหน่วยงานหนึ่งใน Agence France-Presse (AFP) ซึ่งเป็นสำนักข่าวที่มีพันธกิจในการนำเสนอข่าวที่ถูกต้อง สมดุล และปราศจากอคติ ทั้งนี้ AFP ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดของ AFP Fact Check นั้น มีกลไกกำกับดูแลผ่านสภานิติบัญญัติ (Upper Council) คณะกรรมการบริหาร (Board of Directors) ที่มีผู้แทนจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ สื่อมวลชน และผู้เชี่ยวชาญอิสระ รวมถึงมีคณะกรรมการการเงิน (Financial Commission) ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบงบประมาณ และรายรับรายจ่ายขององค์กร AFP มีรายได้จากหลายแหล่ง โดยแหล่งเงินทุนหลักของ AFP ได้แก่ 1) รัฐบาลฝรั่งเศส ซึ่งมีสัญญาทางการเงินกับ AFP โดยครอบคลุมการให้บริการข่าวแก่หน่วยงานของรัฐ และการชดเชยค่าใช้จ่ายในการกิจที่เกี่ยวข้องผลประโยชน์สาธารณะ และ 2) ลูกค้า ทั้งสื่อมวลชนและแพลตฟอร์มออนไลน์ โดย AFP ให้บริการข่าวแบบข้อความ ภาพถ่าย วิดีโอ และกราฟิกแก่สื่อต่าง ๆ ทั่วโลก เช่น BBC New York Times Radio-Canada Al Jazeera Nation Media Group NHK ฯลฯ

กลไกเหล่านี้ ทำให้กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงของ AFP รวมถึง AFP Fact Check สามารถดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลได้โดยไม่เอนเอียงทางการเมือง มีความน่าเชื่อถือ และโปร่งใส (AFP Fact Check, 2568)

การทบทวนวรรณกรรมในงานวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยทฤษฎีกรอบการดำเนินการต่อต้านข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์ ได้อธิบายแนวทางการดำเนินการแบบลำดับขั้นตอน ซึ่งช่วยสร้างความเข้าใจในการจัดการข่าวปลอมในบริบทของประเทศไทยอย่างเป็นระบบ

ขณะที่แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการดำเนินงานเน้นถึงปัจจัยสำคัญ เช่น ความรวดเร็ว ความถูกต้อง และผลลัพธ์ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นตัวชี้วัดในการประเมินความสำเร็จของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ รวมถึงเป็นแนวทางสำคัญในการออกแบบงานวิจัยเพื่อหาคำตอบให้กับคำถามการวิจัย เช่น ประสิทธิภาพในการตรวจจับข่าวปลอม ความแม่นยำในการเผยแพร่ข้อมูล และการลดผลกระทบต่อสังคม ซึ่งข้อมูลเชิงลึกเหล่านี้จะช่วยให้การวิเคราะห์และการประเมินประสิทธิภาพของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ เป็นไปอย่างครอบคลุม

4. กรอบแนวคิดการวิจัย



ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ: แนวทางการจัดการข่าวปลอม 4 ขั้นตอน

- การป้องกัน: ศึกษาจาก มาตรการยับยั้ง เช่น กำหนดกฎหมาย ระเบียบ นโยบาย ลงโทษ การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายผ่านการอบรม และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนให้เกิดความตระหนักรู้
- การป้องกัน: ศึกษาจาก การใช้มาตรการเชิงรุก เช่น มาตรการป้องกันโดยแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ และการป้องกันด้วยการให้ความรู้ล่วงหน้า
- การตรวจจับ: ศึกษาจาก การตรวจสอบข้อเท็จจริง การตรวจจับข่าวปลอมโดยอัตโนมัติด้วยคอมพิวเตอร์ และการจัดทำแนวทางการตรวจจับข่าวปลอม
- การบรรเทาผลกระทบ: ศึกษาจาก การปิดกั้นผู้ใช้งานที่มีอิทธิพลในเครือข่าย การเพิ่มการแพร่กระจายของข้อมูลที่ถูกต้อง และการแทรกแซงเนื้อหา หรือ บัญชีผู้ใช้งาน

2. ตัวแปรตาม: ประสิทธิภาพของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ

- ความรวดเร็วในการดำเนินงาน
- ความถูกต้องของข้อมูลที่เผยแพร่
- ความพึงพอใจของผู้ใช้งาน

กรอบแนวคิดการวิจัยนี้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการศึกษาประสิทธิภาพของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีโครงสร้าง ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วยกรอบการดำเนินการต่อต้านข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์ 4

ขั้นตอน ได้แก่ การป้องกัน การป้องกัน การตรวจจับ และการบรรเทาผลกระทบ ซึ่งเป็นเกณฑ์มาตรฐานในการจัดการข่าวปลอมและส่งต่อการแพร่กระจายและผลกระทบของข่าวปลอม

ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ที่ประเมินจาก 3 ด้าน ได้แก่ ความรวดเร็วในการดำเนินงาน ความถูกต้องของข้อมูลที่เผยแพร่ และความพึงพอใจของผู้ใช้งาน สะท้อนถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนของตัวแปรอิสระ

โดยสรุป กรอบแนวคิดนี้แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ครอบคลุมการดำเนินการต่อต้านข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์ 4 ขั้นตอน (ตัวแปรอิสระ) ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมที่วัดจาก 3 ด้าน (ตัวแปรตาม) ผ่านกระบวนการจัดการข่าวปลอมในแต่ละแนวทาง ผลลัพธ์จากการศึกษานี้จะช่วยนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ที่สามารถนำไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมในอนาคต

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย โดยอ้างอิงกรอบแนวคิดการดำเนินการต่อต้านข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์

ระเบียบวิธีวิจัย

ใช้การวิเคราะห์เอกสารจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น รายงานการดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 (เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2565 ถึง เดือนกันยายน พ.ศ. 2566) นโยบาย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินกระบวนการจัดการข่าวปลอมประจำปีงบประมาณ 2565

ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลหลักในการวิจัยนี้คือข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่รวบรวมจากแหล่งข้อมูลดังนี้

1. เอกสารทางการ เช่น รายงานประจำปี และเอกสารสรุปผลการดำเนินงานของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม
2. งานวิจัยและบทความทางวิชาการในด้านข่าวปลอมและการจัดการข่าวปลอม
3. เอกสารนโยบายและกฎหมาย เช่น นโยบายด้านดิจิทัลของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการค้นคว้าเอกสาร (Document Collection) โดยใช้เครื่องมือคือ แบบฟอร์มบันทึกข้อมูล (Data Extraction Form) ที่ออกแบบมาเพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรในการศึกษา เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการป้องกัน การป้องกัน การตรวจจับ และการบรรเทาผลกระทบ
2. ข้อมูลที่รวบรวมได้จะถูกจัดกลุ่มและวิเคราะห์ด้วยตนเอง (Manual Data Categorization) โดยใช้วิธีการอ่านเอกสารอย่างละเอียดและระบุประเด็นสำคัญตามหมวดหมู่ที่กำหนดไว้ เช่น การจัดกลุ่มข้อมูลตามประเภทของกระบวนการจัดการข่าวปลอม และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล โดยการดำเนินการทั้งหมดใช้ความเชี่ยวชาญและการตีความของผู้วิจัยเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อตรวจสอบจุดแข็ง จุดอ่อน และโอกาสในการพัฒนาของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ โดยข้อมูลที่รวบรวมได้จะถูกวิเคราะห์เพื่อระบุประเด็นและเปรียบเทียบกับขั้นตอนตามกรอบแนวคิดการดำเนินการต่อต้านข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อหาความสอดคล้องหรือความแตกต่าง เพื่อประเมินประสิทธิภาพและโอกาสในการพัฒนาของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม

6. ผลการวิจัย

เมื่อนำกรอบแนวคิดการต่อต้านข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์ มาวิเคราะห์การดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 พบว่ามีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

6.1 ประสิทธิภาพของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย ในการดำเนินงานตามแนวทาง การต่อต้านข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์

ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดการดำเนินการต่อต้านข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมรายด้าน โดยมีผลดังนี้

6.1.1 การป้องปรามไม่ให้เกิดการเผยแพร่ข่าวปลอม

จากการศึกษา พบว่า ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ได้เผยแพร่และให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ และนโยบาย ผ่านโครงการอบรมให้ความรู้ต่างๆ และผ่านการประชาสัมพันธ์ข้อมูล เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 14 พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 หมวด 3 ความผิดฐานหมิ่นประมาท มาตรา 326 พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 9

นอกจากนี้ ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ มีการดำเนินการประชาสัมพันธ์ข้อมูล เพื่อสร้างการตระหนักรู้ด้านข่าวปลอมแก่ประชาชนผ่านช่องทางออนไลน์ ได้แก่ Facebook, Twitter, TikTok, Line Official Account และ Website และการจัดกิจกรรมพิเศษในพื้นที่ เช่น การเล่นเกม การผลิตคลิปวิดีโอสั้น การผลิตสื่อการสอนสำหรับเด็กและ การผลิตสารคดีทางวิทยุ รวมถึงการร่วมมือกับพันธมิตร เพื่อเพิ่มช่องทางเตือนภัยข่าวลวงออนไลน์ และการจัดกิจกรรมอบรมสร้างการรับรู้เพื่อรู้เท่าทันและรับมือกับข่าวปลอม ในรูปแบบการบรรยายและการจัดอภิปราย การดำเนินการนี้สอดคล้องกับแนวคิดการป้องปราม เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสร้างความตระหนักรู้ให้ประชาชนสามารถป้องกันตนเองจากข่าวปลอมได้

อย่างไรก็ตาม ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ไม่มีบทบาทหน้าที่และอำนาจในการกำหนดกฎหมาย ระเบียบ และนโยบายที่กำหนดบทลงโทษสำหรับผู้สร้างและ/หรือเผยแพร่ข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์

6.1.2 การป้องกันยับยั้งการแพร่กระจายของข่าวปลอม

จากการศึกษา พบว่า ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันยับยั้งการแพร่กระจายของข่าวปลอมโดยตรง แต่มีบทบาทในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นทำหน้าที่เป็นหน่วยงานเฉพาะกิจในการประสานการปฏิบัติงานและดำเนินงานเชิงรุก เพื่อที่แจ้งไปยังหน่วยงานที่สังกัด คือ กองป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อส่งต่อข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือ หรือแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook เพื่อขอระงับบัญชีที่เผยแพร่ข่าวปลอม ทั้งในรูปแบบชั่วคราว หรือถาวร หรือดำเนินการตามนโยบายของแพลตฟอร์ม ก่อนประสานแจ้งหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่เพื่อดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

6.1.3 การสืบหาและตรวจจับข่าวปลอม

จากการศึกษา พบว่า ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ มีการใช้การตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยผู้เชี่ยวชาญและการใช้การตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยระบบคอมพิวเตอร์ โดยมีเจ้าหน้าที่ 10 คน ในการบริหารจัดการการตรวจสอบข่าวปลอมและเก็บหลักฐานสนับสนุนงานคดี รวมถึงมี และการตรวจจับข่าวปลอมโดยอัตโนมัติด้วยคอมพิวเตอร์ โดยมีระบบสารสนเทศที่ติดตั้งบนระบบคลาวด์ที่มีมาตรฐานความปลอดภัยสากล ใช้ในการวิเคราะห์แนวโน้มของสถานการณ์ข่าวปลอม หรือ เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นบนอินเทอร์เน็ต เพื่อนำไปเป็นข้อมูลสำหรับจัดทำเป็นรายงานสถานการณ์ พร้อมทั้งมีระบบกลั่นกรองและจัดระดับความสำคัญของเนื้อหา ข้อมูล ข้อความ และข่าวสารที่เกิดขึ้นในอินเทอร์เน็ต โดยพิจารณาจากองค์ประกอบต่าง ๆ อาทิ แหล่งข้อมูล ความถี่ หรือที่เกี่ยวกับคำสำคัญที่กำหนด โดยจัดลำดับความสำคัญของเนื้อหา 3 ระดับ คือ มีผลน้อย มีผลปานกลาง และมีผลมาก พร้อมทั้งมีการวิเคราะห์ผลกระทบของเนื้อหาข่าวปลอมที่รวบรวมได้ และส่งการแจ้งเตือนแก่ผู้ดูแลระบบตามเงื่อนไขที่กำหนด ระบบยังสามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นตัวอักษรเพื่อถอดความหมายและช่วยในการตัดสินใจดำเนินงาน โดยสามารถระบุความรู้สึกในเชิงบวกและลบจากข้อความที่ตรวจสอบ

นอกจากนี้ ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ มีการจัดทำแนวทางสำหรับการตรวจจับข่าวปลอม โดยจัดทำคู่มือการใช้งานระบบสำหรับการประสานงานตรวจสอบข่าวปลอม และคู่มือสำหรับประชาชนในรูปแบบสื่อดิจิทัลที่สามารถนำเสนอผ่านช่องทางออนไลน์ได้โดยสะดวก

6.1.4 การบรรเทาผลกระทบ การเยียวยาที่เกิดจากข่าวปลอม

ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ดำเนินการเยียวยาและบรรเทาผลกระทบที่เกิดจากข่าวปลอม ด้วยการเพิ่มการแพร่กระจายของข้อมูลที่ถูกต้อง โดยมีกระบวนการดังนี้

1. นำเนื้อหา ข้อมูล ข้อความ และข่าวสารต่าง ๆ ที่รวบรวมได้มาตรวจสอบและจัดกลุ่มของข้อมูลเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ข้อมูลข่าวจริง ข้อมูลข่าวบิดเบือน และข้อมูลข่าวปลอม (ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย, 2565)
2. นำเนื้อหา ข้อมูล ข้อความ และข่าวสารที่ผ่านการตรวจสอบยืนยันและจัดกลุ่มเรียบร้อยแล้วมาเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ได้แก่ ไลน์, เว็บไซต์, X, TikTok และ IG ทั้งนี้ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 (เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2565 ถึง เดือนกันยายน พ.ศ. 2566) มีการเผยแพร่ข้อมูลผ่านการตรวจสอบยืนยันและจัดกลุ่มเรียบร้อยแล้วเพื่อแจ้งให้ประชาชนทราบ
3. ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ได้ร่วมมือกับธนาคารกรุงไทย แอปพลิเคชัน “เป๋าตัง” ในการเพิ่มช่องทางเตือนภัยข่าวปลอมออนไลน์

6.2 ปัญหาและอุปสรรคที่ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย เผชิญในการจัดการข่าวปลอม

ผู้วิจัยพบว่า การดำเนินงานของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ซึ่งเป็นดำเนินงานในรูปแบบโครงการภายใต้งบประมาณประจำปีของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม มีปัญหาและอุปสรรคที่ต้องเผชิญในการจัดการข่าวปลอม ดังนี้

6.2.1 ปัญหาและอุปสรรคด้านความต่อเนื่องในการดำเนินงาน

จากการศึกษาพบว่า ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมประเทศไทยดำเนินงานในลักษณะโครงการจัดซื้อจัดจ้างภายใต้กองป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลให้มีข้อจำกัดด้านความต่อเนื่องของนโยบาย โดยเฉพาะเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายหรือการจัดสรรงบประมาณของกระทรวงหรือรัฐบาล อันอาจกระทบต่อความต่อเนื่องในการดำเนินงานของศูนย์ฯ

6.2.2 ปัญหาและอุปสรรคด้านอิสระในการดำเนินงาน

ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ดำเนินงานภายใต้กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมและอยู่ภายใต้การบริหารของรัฐบาล ส่งผลให้ผลการดำเนินงานอาจไม่สะท้อนสถานการณ์ข่าวปลอมอย่างแท้จริง เนื่องจากมีความเสี่ยงต่อการแทรกแซงเชิงภาพลักษณ์และงบประมาณ อันอาจก่อให้เกิดอคติทั้งในการดำเนินงานและการประเมินผล ซึ่งกระทบต่อความเป็นอิสระและความน่าเชื่อถือของศูนย์ฯ

6.2.3 ปัญหาและอุปสรรคด้านอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงาน

จากข้อกำหนดในการดำเนินโครงการ ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ มีบทบาทหลักในการติดตามตรวจสอบ และเผยแพร่ข้อมูลที่ต้องต่อสาธารณะ แต่ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันการแพร่กระจายของข่าวปลอมหรือดำเนินคดีทางกฎหมาย ส่งผลให้ต้องพึ่งพาหน่วยงานที่มีอำนาจตามกฎหมาย ซึ่งอาจก่อให้เกิดความล่าช้าและกระทบต่อความมั่นคงของประชาชน

6.3 แนวทางในการพัฒนากลยุทธ์และเพิ่มประสิทธิภาพของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย

ผู้วิจัยพบว่า การดำเนินงานของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ มีแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์และเพิ่มประสิทธิภาพของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย ได้ดังนี้

6.3.1 การเพิ่มอำนาจในการดำเนินการ

การดำเนินงานของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ที่อยู่ภายใต้งบประมาณประจำปีของกระทรวงดิจิทัลฯ ส่งผลให้ขาดความต่อเนื่อง หากยกฐานะเป็นหน่วยงานอิสระที่มีกลไกกำกับดูแลและอำนาจทางกฎหมาย จะเอื้อต่อการจัดสรรทรัพยากรอย่างยั่งยืน เพิ่มความคล่องตัว และประสิทธิภาพในการบริหารจัดการปัญหาข่าวปลอม

6.3.2 การกำหนดกลไกการตรวจสอบการดำเนินการ

หน่วยงานประเมินภาครัฐ เช่น สำนักงาน ก.พ.ร. ควรมีบทบาทในการกำหนดและประเมินความโปร่งใสของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ โดยส่งเสริมกลไกตรวจสอบจากภายนอก รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านระบบการประเมินความพึงพอใจที่เป็นระบบและต่อเนื่อง

7. สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการดำเนินงานของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ตามกรอบการดำเนินการต่อต้านข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์ ได้ดังนี้

7.1 สรุปและอภิปรายผลด้านประสิทธิภาพของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย ในการดำเนินงานตามแนวทางการต่อต้านข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์

ผู้วิจัยสามารถสรุปและอภิปรายผลด้านประสิทธิภาพของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมได้ ดังนี้

7.1.1 สรุปและอภิปรายผลด้านประสิทธิภาพของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทยรายขั้นตอน

จากผลการศึกษา สรุปได้ว่า ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ มีแนวทางการป้องกัน 2 แนวทาง คือ 1) เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายผ่านการอบรมและการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ทั้งในรูปแบบการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่างๆ 2) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนให้เกิดความตระหนักรู้ ผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดกฎหมาย ระเบียบ และนโยบายที่มีบทลงโทษสำหรับผู้สร้างและเผยแพร่ข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์

ในส่วนของแนวทางการป้องกันนั้น พบว่า ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ไม่มีแนวทางการป้องกัน เนื่องจากไม่มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันยับยั้งการแพร่กระจายของข่าวปลอมโดยตรง แต่มีการแจ้งไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สื่อสังคมออนไลน์ หรือเว็บไซต์ที่มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวปลอม เช่น Facebook ให้ระงับบัญชีที่เผยแพร่ข่าวปลอมนั้น ทั้งในรูปแบบชั่วคราวหรือถาวร หากศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ได้รับอำนาจหน้าที่ในการป้องกันยับยั้งการแพร่กระจายของข่าวปลอมโดยตรง จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และทำให้การป้องกันข่าวปลอมมีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ด้านแนวทางการตรวจจับ พบว่า ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ มีการกิจหลักในการตรวจสอบข่าวปลอมและจัดเก็บหลักฐานสนับสนุนงานคดี อีกทั้งมีการตรวจสอบข่าวโดยผู้เชี่ยวชาญและระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อนำไปสู่การดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้อง และแจ้งเตือนประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขณะที่ การบรรเทาผลกระทบ การเยียวยา นั้น ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ มีการนำข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบแล้วมาเผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ เพื่อให้ข้อมูลที่แท้จริงแก่ประชาชน โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 มีการเผยแพร่ข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบยืนยันและจัดกลุ่มเรียบร้อยแล้ว เป็นข่าวปลอม จำนวน 1,557 เรื่อง เป็นข่าวจริง จำนวน 1,439 เรื่อง และเป็นข่าวบิดเบือน จำนวน 324 เรื่อง อย่างไรก็ตาม แนวทางการบรรเทาผลกระทบฯ ในประเด็นการปิดกั้นผู้ใช้งานที่มีอิทธิพลในเครือข่าย และการแทรกแซงเนื้อหาหรือบัญชีผู้ใช้งาน ควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน

7.1.2 สรุปและอภิปรายผลด้านประสิทธิภาพของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทยรายด้าน

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการดำเนินงานของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ตามแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการดำเนินงาน โดยแยกเป็นแต่ละด้าน ดังนี้

1) **ด้านความรวดเร็ว** พบว่า ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ มีประสิทธิภาพในขั้นตอนการบรรเทาผลกระทบ ที่เกิดจากข่าวปลอมในด้านความรวดเร็ว โดยคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญจากกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เป็นผู้กำหนดค่าเฉลี่ยเวลามาตรฐานในการดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลที่ตรวจสอบแล้ว โดยพิจารณาจากความเร่งด่วนของประเด็นที่ต้องดำเนินการเผยแพร่ และผลกระทบต่อชีวิตของประชาชน จำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้ 1) ด้านภัยพิบัติ เวลาเฉลี่ย 44 นาที 2) ด้านเศรษฐกิจ เวลาเฉลี่ย 51 นาที 3) ด้านสุขภาพอนามัย เวลาเฉลี่ย 45 นาที และ 4) ด้านนโยบาย เวลาเฉลี่ย 50 นาที

โดยสรุปแล้ว ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ สามารถดำเนินการบรรเทาผลกระทบที่เกิดจากข่าวปลอม ได้เร็วกว่าเวลามาตรฐานกำหนด แสดงให้เห็นถึงความรวดเร็วในการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ไปยังประชาชนในพื้นที่ที่เกิดสถานการณ์ข่าวปลอม ในขณะที่ การป้องกัน การป้องกัน และตรวจจับข่าวปลอม ยังไม่มีการวัดประสิทธิภาพในด้านนี้

2) **ด้านความถูกต้อง** พบว่า ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ มีประสิทธิภาพด้านความถูกต้อง ในขั้นตอนการป้องกัน และขั้นตอนการบรรเทาผลกระทบ โดยขั้นตอนการป้องกัน มีการจัดทำองค์ความรู้เพื่อเผยแพร่สู่

ประชาชนโดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีประสบการณ์ในแต่ละด้าน และมีการนำเสนอผู้บริหารหน่วยงานพิจารณาตามลำดับขั้นการบังคับบัญชา ทำให้เนื้อหามีความถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือ ในขณะที่ ขั้นตอนการบรรเทาผลกระทบ มีกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูล โดยมีการส่งต่อข้อมูลที่มีความเป็นไปได้ว่าเป็นข่าวปลอมให้ผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลหรือเป็นเจ้าของข้อมูลนั้น ตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลก่อนที่ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ จะดำเนินการเผยแพร่สู่ประชาชน

3) ด้านการบรรลุผลลัพธ์ที่พึงพอใจ พบว่า ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ยังไม่มีการวัดผลการบรรลุผลลัพธ์ที่พึงพอใจทั้ง 4 ขั้นตอน คือ การป้องกัน การป้องกัน การตรวจจับ และการบรรเทาผลกระทบ อย่างไรก็ตาม มีการจัดเก็บสถิติผู้ติดตามผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น ผู้ติดตามเว็บไซต์ จำนวน 27,242,414 คน Facebook Page จำนวน 110,000 คน และ บัญชี X จำนวน 18,200 คน ทั้งนี้ จำนวนดังกล่าวยังอยู่ในระดับที่น้อยเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรโดยรวมของประเทศ ทั้งนี้ หากเพิ่มกระบวนการวัดผลความพึงพอใจต่อผู้ใช้งานจะสามารถปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานได้มากขึ้น

โดยสรุปแล้ว ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ มีประสิทธิภาพในการต่อต้านข่าวปลอมในด้านความรวดเร็วและความถูกต้อง แต่ในด้านการบรรลุผลลัพธ์ที่พึงพอใจนั้น ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ยังไม่มีการวัดผลความพึงพอใจต่อผู้ใช้งาน เนื่องจากไม่ได้ถูกระบุไว้ในวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ

7.2 สรุปและอภิปรายผลด้านปัญหาและอุปสรรคที่ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย เผชิญในการจัดการข่าวปลอม

ผู้วิจัยสามารถสรุปและอภิปรายผลด้านปัญหาและอุปสรรคที่ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย เผชิญในการจัดการข่าวปลอมได้ ดังนี้

1) ด้านความต่อเนื่องในการดำเนินงาน พบว่า ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ เป็นโครงการที่อาศัยงบประมาณประจำปีของกระทรวงดิจิทัลฯ ทำให้ขาดเสถียรภาพในการดำเนินงานระยะยาว หากมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรือเกิดการปรับเปลี่ยนนโยบายระดับชาติ การจัดสรรงบประมาณอาจถูกตัดลดหรือยุติ ส่งผลต่อความต่อเนื่องของการดำเนินงาน ทั้งนี้ ภาครัฐ อาจนำแนวทางดำเนินการของ Agence France-Presse Fact Check (AFP Fact Check) ซึ่งได้รับงบประมาณและการสนับสนุนระยะยาวจากหลายภาคส่วน มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการยกระดับหรือจัดทำกฎหมายจัดตั้งศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม เพื่อคงความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน เป็นต้น

2) ด้านอิสระในการดำเนินงาน พบว่า การที่ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ อยู่ภายใต้การบริหารของรัฐ อาจส่งผลต่อความเป็นกลางในการดำเนินงาน เช่น การคัดเลือกประเด็นตรวจสอบหรือการรายงานผลที่เอื้อประโยชน์ต่อรัฐบาล ซึ่งอาจลดทอนความน่าเชื่อถือของศูนย์ฯ ทั้งนี้ แนวปฏิบัติขององค์กรระดับสากล เช่น International Fact-Checking Network (IFCN) เน้นให้องค์กรตรวจสอบข้อเท็จจริงเป็นอิสระจากรัฐบาลและการเมือง เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือและความโปร่งใสในการดำเนินงาน จึงอาจนำมาปรับใช้เป็นแนวทางได้

3) ด้านอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงาน พบว่า ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ขาดอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอย่างชัดเจน โดยเฉพาะด้านการลงโทษหรือยับยั้งการเผยแพร่ข่าวปลอม เช่น ไม่มีอำนาจในการสั่งปิดบัญชีผู้ใช้งาน หรือตรวจสอบแหล่งต้นตอข่าวปลอม ทำให้ต้องพึ่งพาหน่วยงานอื่น ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินคดี จึงอาจมีการเสนอกฎหมายเฉพาะ ที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม เพื่อให้สามารถดำเนินการทางกฎหมายได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

7.3 สรุปและอภิปรายผลปัญหาและอุปสรรคด้านแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์และเพิ่มประสิทธิภาพของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย

1) ด้านการเพิ่มอำนาจในการดำเนินการ พบว่า รูปแบบการดำเนินงานของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ภายใต้กรอบโครงการของกระทรวงดิจิทัลฯ ที่ต้องพึ่งพางบประมาณรายปี ก่อให้เกิดข้อจำกัดด้านความต่อเนื่อง และอำนาจในการดำเนินงาน ดังนั้น การยกฐานะศูนย์ฯ เป็นหน่วยงานอิสระนอกกระบบราชการ พร้อมกำหนดกลไกกำกับดูแลและอำนาจทางกฎหมายที่ชัดเจน จะช่วยเสริมความคล่องตัว ความเป็นกลาง และประสิทธิภาพในการจัดการข่าวปลอมได้อย่างยั่งยืนและทันทั่วถึง

2) ด้านกลไกการตรวจสอบการดำเนินการ พบว่า การขาดกลไกตรวจสอบและประเมินผลทำให้การดำเนินการของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้น การจัดตั้งกลไกตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ จะส่งเสริมความโปร่งใสและหลักธรรมาภิบาล โดยควรกำหนดบทบาทของหน่วยงานที่มีอำนาจ เช่น สำนักงาน ก.พ.ร. ในการร่วมกำหนดเกณฑ์และกระบวนการประเมินผล อีกทั้งควรเปิดให้หน่วยงานอิสระและภาคประชาชนมีส่วนร่วมผ่านระบบรับฟังความคิดเห็นและประเมินความพึงพอใจ เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

8. อภิปรายผล

จากการศึกษาการดำเนินงานของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ข้อ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการดำเนินงานตามกรอบแนวทางต่างๆ ได้ดังนี้

1. การประเมินประสิทธิภาพของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ในการดำเนินงานตามแนวทางการต่อต้านข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์ สามารถอภิปรายผลโดยแยกเป็นรายกรอบการดำเนินการ ได้ดังนี้

1) การป้องกันไม่ให้เกิดการเผยแพร่ข่าวปลอม ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ มีการดำเนินการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายผ่านการอบรม การประชาสัมพันธ์ข้อมูล และมีการเสริมสร้างความตระหนักรู้ของประชาชนผ่านการจัดกิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nasery et al. (2023) ทั้งนี้ มีการกำหนดแผนและช่วงเวลาชัดเจน จึงไม่มีการวัดความเร็วในการดำเนินการ ส่วนด้านความถูกต้องเนื้อหาที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์และจัดกิจกรรมอบรม ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญและมีกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องตามลำดับขั้นการบังคับบัญชา อย่างไรก็ตาม ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ไม่มีการวัดประสิทธิภาพด้านการบรรลุผลลัพธ์ที่พึงพอใจที่ชัดเจน จึงควรมีการพิจารณาจัดทำแนวทางและวิธีการวัดผลลัพธ์ที่พึงพอใจของการป้องกันอย่างเป็นรูปธรรม

2) การป้องกันยับยั้งการแพร่กระจายของข่าวปลอม ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ไม่มีการดำเนินการตามแนวทางการป้องกันยับยั้ง ด้วยเหตุนี้ จึงไม่มีการวัดประสิทธิภาพการดำเนินการในด้านนี้ อีกทั้ง การป้องกันยับยั้งเป็นแนวทางที่ดำเนินการได้ยากในประเทศไทย เนื่องจากช่องทางสื่อสังคมออนไลน์โดยส่วนใหญ่แล้วเป็นของต่างประเทศ จึงมีความยากลำบากในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุม ยับยั้ง หรือปิดกั้นการดำเนินการ จึงจำเป็นต้องใช้กลไกการหารือในระดับนานาชาติ หรือผลักดันให้รัฐบาลประสานงานกับพันธมิตร เพื่อควบคุมบริหารจัดการ หรือให้อำนาจศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ในการประสานงานกับหน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบด้านการควบคุมดูแลสื่อสังคมออนไลน์ในแต่ละประเทศ เพื่อดำเนินการป้องกันยับยั้ง ทำให้การดำเนินการมีความรวดเร็วขึ้น

3) การสืบหาและตรวจจับข่าวปลอม ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ไม่มีการวัดประสิทธิภาพด้านความเร็วในการตรวจจับข่าวปลอม เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ Tandoc et al. (2018) ที่เสนอว่าการมีระบบติดตามข่าวปลอมแบบเรียลไทม์สามารถช่วยลดการ

แพร่กระจายได้ อย่างไรก็ตาม หากมีการแจ้งเบาะแสหรือตรวจพบข่าวปลอมก็จะนำข้อมูลส่งตรวจสอบทันทีสำหรับประสิทธิภาพด้านความถูกต้อง ไม่สามารถวัดความถูกต้องได้ เนื่องจากข้อมูลข่าวปลอมที่สืบทามจะถูกส่งให้หน่วยงาน ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้เกี่ยวข้อง เพื่อยืนยันว่าเป็นข่าวจริง ข่าวปลอม หรือข่าวบิดเบือน และประสิทธิภาพด้านการบรรลุผลลัพธ์ที่พึงพอใจ ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ไม่มีการวัดประสิทธิภาพด้านนี้ที่ชัดเจน จึงอาจต้องกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อนำไปสู่การหารือเพื่อจัดทำแนวทางการวัดผลลัพธ์ที่พึงพอใจต่อไป

4) การบรรเทาผลกระทบ การเยียวยาที่เกิดจากข่าวปลอม ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ มีประสิทธิภาพด้านความรวดเร็ว เนื่องจากมีการเผยแพร่ข้อมูลผ่านการตรวจสอบแล้วเพื่อให้ข้อมูลที่แท้จริงแก่ประชาชน โดยมีการกำหนดตัวชี้วัดด้านเวลาที่ชัดเจน และสามารถดำเนินการได้รวดเร็วกว่าค่าเป้าหมาย นอกจากนี้ ข้อมูลที่ใช้ในการเผยแพร่มีกระบวนการตรวจสอบจากหน่วยงานที่เป็นเจ้าของข้อมูล หรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลนั้นๆ ทำให้ข้อมูลที่เผยแพร่มีประสิทธิภาพด้านความถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ Pennycook & Rand (2019) อย่างไรก็ตาม ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ยังไม่มีการวัดประสิทธิภาพด้านการบรรลุผลลัพธ์ที่พึงพอใจที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอว่า ควรมีการพิจารณาจัดทำแนวทางและวิธีการวัดผลลัพธ์ที่พึงพอใจของการบรรเทาผลกระทบอย่างเป็นรูปธรรม

2. ปัญหาและอุปสรรคที่ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ เผชิญในการจัดการข่าวปลอม สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

ที่ผ่านมาศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ดำเนินงานในรูปแบบโครงการภายใต้งบประมาณประจำปีของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งต้องขออนุมัติงบประมาณทุกปี ด้วยเหตุนี้ หากมีการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายก็อาจส่งผลกระทบต่อเนื่องในการดำเนินการและอิสระในการดำเนินการของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ นอกจากนี้ยังมีอุปสรรคในการกำหนดอำนาจหน้าที่ที่ไม่ชัดเจนในโครงการ โดยเฉพาะในด้านการป้องกันยับยั้งการแพร่กระจายข่าวปลอมหรือการใช้อำนาจทางกฎหมายในการดำเนินการ ซึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดด้านงบประมาณและฐานะของศูนย์ที่เป็นเพียงโครงการหนึ่งของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น ควรมีการยกระดับศูนย์เพื่อให้มีบทบาทและอำนาจที่เหมาะสมกับปัญหาปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ferrara et al. (2020) และงานวิจัยของ Tambini (2021) รวมถึงเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินและตรวจสอบความโปร่งใสในการดำเนินงาน เพื่อให้ศูนย์สามารถแก้ไขปัญหาข่าวปลอมได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

3. แนวทางในการพัฒนากลยุทธ์และเพิ่มประสิทธิภาพของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1) การเพิ่มอำนาจการปราบปรามและการป้องกันการกระทำผิดทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ปัจจุบัน ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ เป็นเพียงโครงการภายใต้กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม โดยไม่ได้มีอำนาจโดยตรงในการปราบปรามหรือป้องกันการกระทำผิดทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้น ควรพิจารณาปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มบทบาทและอำนาจทางกฎหมายของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ให้สอดคล้องกับการแพร่กระจายของข่าวปลอมที่รวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chen et al. (2018) นอกจากนี้ ควรมีการปรับโครงสร้างให้เป็นองค์กรอิสระ เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง มีเสถียรภาพด้านงบประมาณ และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานเชิงรุก โดยรวมถึงการสืบหา ตรวจสอบ และดำเนินการทางกฎหมายกับผู้เผยแพร่ข่าวปลอมอย่างจริงจัง

2) การเพิ่มมาตรการป้องกันแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์และการป้องกันด้วยการให้ความรู้ล่วงหน้า ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ควรจัดทำหลักสูตรการป้องกันตนเองจากข่าวปลอมที่มีมาตรฐาน สอดคล้องกับงานวิจัย

ของ Penny et al. (2019) โดยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย หรือกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นต้น ในการออกแบบหลักสูตรและพัฒนาคู่มือที่สามารถสอนหรือให้ความรู้ในหลักสูตรนี้ เช่น ครู ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชน เพื่อกระจายความรู้สู่ชุมชนอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ ควรบรรจุหลักสูตรนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

3) การจัดทำแนวทางและมาตรการในการดำเนินการเพื่อต่อต้านข่าวปลอม ควรมีการกำหนดแนวทางมาตรฐานที่สามารถใช้ได้ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pitiyasak & Vanaphituk (2023). โดยศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ จะมีบทบาทสำคัญในการเสนอมาตรการเหล่านี้ให้รัฐบาลพิจารณา กำหนดเป็นแผนระดับชาติ หรือตัวชี้วัดร่วมกันของหน่วยงานต่างๆ เพื่อความสอดคล้องในการดำเนินการ นอกจากนี้ การประเมินผลการดำเนินงานควรทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงแนวทางให้ทันกับสถานการณ์ ปัญหาที่เกิดขึ้น และอาจพิจารณามอบรางวัลเชิดชูเกียรติให้กับหน่วยงานที่มีผลงานดี เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจ และเพิ่มความภาคภูมิใจในการร่วมมือกันต่อต้านข่าวปลอมในสังคมไทย

4) การเพิ่มการปิดกั้นผู้ใช้งานที่มีอิทธิพลในเครือข่าย และแทรกแซงเนื้อหาหรือบัญชีผู้ใช้งาน รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหารือเพื่อกำหนดให้ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ มีอำนาจในการประสานงานกับผู้ให้บริการแพลตฟอร์มทั้งในไทยและต่างประเทศ เพื่อสร้างกลไกหรือมาตรการเชิงเทคนิคร่วมกันในการยับยั้งข่าวปลอม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ka chung Ng et al. (2021) โดยอาจมีระบบแสดงสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายกำกับข้อมูลที่ต้องสงสัยว่าเป็นข่าวปลอม รวมถึงดำเนินการลบหรือปิดกั้นข้อมูลข่าวปลอมที่ได้รับการยืนยันแล้วอย่างทันทั่วทั้งที่ นอกจากนี้ อาจมีการกำหนดบทลงโทษตามกฎหมายสำหรับผู้ให้บริการแพลตฟอร์มที่เพิกเฉยต่อมาตรการดังกล่าว เพื่อให้การป้องกันและจัดการข่าวปลอมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

9. องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การจัดการข่าวปลอมของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ผู้วิจัยพบว่า ในการดำเนินการต่อสู้กับข่าวปลอมนั้น กรอบการดำเนินการต่อต้านข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์ ของ Nasery, Turel และ Yuan อาจไม่ครอบคลุมต่อสถานการณ์และบริบทที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เนื่องจากขั้นตอนการจัดการข่าวปลอมอย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย การป้องปราม (Deterrence) การป้องกัน (Prevention) การตรวจจับ (Detection) และการบรรเทาผลกระทบ (Mitigation) นั้น เป็นเพียงการสกัดกั้นข่าวปลอมซึ่งไม่ได้มุ่งเน้นที่การแก้ไขปัญหาการแพร่กระจายของข่าวปลอมในเชิงรุก ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเสนอองค์ความรู้ใหม่ในการปรับปรุงกรอบการดำเนินการต่อต้านข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์ ที่ครอบคลุมระบบนิเวศของการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของข่าวปลอมยิ่งขึ้น โดยควรมีการเพิ่มเติม การปราบปราม (Subjugation) ผู้ที่เผยแพร่ข่าวปลอมด้วย โดยศึกษาจากกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินการทางกฎหมายของหน่วยงานที่มีบทบาท หน้าที่ และภารกิจ ในการสืบสวนสอบสวนหรือจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเผยแพร่ข่าวปลอม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะเป็นกระบวนการเชิงรุกที่ทำให้การจัดการกับข่าวปลอมมีประสิทธิภาพและสร้างความตระหนักถึงบทลงโทษในการเผยแพร่ข่าวปลอมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

10. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากผลการวิจัย พบว่า การเพิ่มประสิทธิภาพของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ตามกรอบการดำเนินการต่อต้านข่าวปลอมบนสื่อสังคมออนไลน์ ควรมีการดำเนินการ ดังนี้

1. ยกฐานะศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ เป็นหน่วยงานอิสระ พร้อมกลไกการกำกับดูแลที่มีอำนาจในการออกหรือบังคับใช้กฎหมาย การจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณให้เพียงพอต่อการดำเนินงานตามเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมถึงการจ้างบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ เพื่อเพิ่มความรวดเร็วและความถูกต้องในการดำเนินงาน

2. การประเมินความโปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยให้หน่วยงานอื่นรวมถึงประชาชนสามารถเข้ามาประเมินและตรวจสอบความโปร่งใสในการดำเนินงานของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ พร้อมจัดให้มีการประเมินความพึงพอใจซึ่งต้องดำเนินการให้เป็นระบบควบคู่กัน

3. การเพิ่มมาตรการการป้องกันข่าวปลอมด้วยการให้ข้อมูลล่วงหน้าและการปิดกั้นบนแพลตฟอร์มออนไลน์ การให้ข้อมูลล่วงหน้าเป็นแนวทางใหม่เกี่ยวกับข่าวปลอมจะช่วยป้องกันประชาชนจากการถูกชักจูงและลดโอกาสการเผยแพร่ข่าวปลอม พร้อมทั้งควรหารือกับแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Facebook, X, TikTok เพื่อกำหนดกลไกปิดกั้นข่าวปลอม เช่น การแสดงเครื่องหมายเตือนหรือการลบเนื้อหาที่เป็นข่าวปลอม พร้อมบทลงโทษสำหรับแพลตฟอร์มที่ไม่ให้ความร่วมมือ

4. การใช้เทคโนโลยี AI และการเรียนรู้ของเครื่องในการตรวจจับข่าวปลอม ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ควรพัฒนาระบบ AI และการเรียนรู้ของเครื่องให้สามารถตรวจจับแนวโน้มของข่าวปลอมได้อย่างแม่นยำยิ่งขึ้น โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ และการเรียนรู้เชิงลึก นอกจากนี้ ควรมีการสร้างฐานข้อมูลข่าวปลอมที่ได้รับการยืนยันแล้ว เพื่อให้ระบบสามารถ เปรียบเทียบและวิเคราะห์ข้อมูลใหม่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิจัย พบว่า การเพิ่มประสิทธิภาพของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ ควรมีดำเนินการเชิงนโยบายดังต่อไปนี้

1. ตรากฎหมายหรือปรับปรุงกฎกระทรวงเพื่อยกฐานะศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมเป็นหน่วยงานที่มีความอิสระ

2. กำหนดให้การต่อต้านข่าวปลอมเป็นวาระแห่งชาติ และบรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับถัดไป

3. การสร้างมาตรฐานระดับชาติในการตรวจจับข่าวปลอม ควรมีการจัดทำแนวทางการดำเนินการเพื่อต่อต้านข่าวปลอมที่เป็นมาตรฐานระดับชาติ ให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนใช้ร่วมกัน โดยแนวทางนี้อาจถูกกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ระดับประเทศ หรือใช้เป็น ตัวชี้วัด (KPI) ของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้สามารถติดตามและประเมินผลได้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการดำเนินงานต่อต้านข่าวปลอมเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน ซึ่งศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมฯ เป็นเพียงกลไกหนึ่งในการดำเนินการเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า ในการศึกษาการดำเนินการต่อต้านข่าวปลอมในอนาคต ผู้สนใจอาจศึกษากระบวนการต่อต้านข่าวปลอมแบบเป็นองค์รวม โดยศึกษาระบบนิเวศของหน่วยงานและภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เพื่อให้เห็นภาพรวมของประสิทธิภาพการดำเนินการด้านการต่อต้านข่าวปลอมของประเทศไทย

11. กิตติกรรมประกาศ

วิจัยการศึกษาอิสระนี้สำเร็จลงไปได้ด้วยดี โดยได้รับความกรุณาเป็นอย่างสูงจากรองศาสตราจารย์ ดร. ณรงค์ เกียรติคุณวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้คำแนะนำ พร้อมชี้แนะแนวทาง ขอขอบพระคุณบิดามารดา เป็นอย่างสูงที่ได้มอบโอกาสในการเรียนรู้ให้แก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ปริญญาโท สาขารัฐ

ประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต รุ่น 28 ทุกท่าน ที่คอยให้กำลังใจกันและกัน และขอบคุณพี่เมย์ ที่คอยช่วยเหลือผู้วิจัยในทุกเรื่องตลอดมา

12. เอกสารอ้างอิง

- ภาณุพงศ์ มาลัยน้อย. (2565). การนำนโยบายต่อต้านข่าวปลอมไปปฏิบัติ กรณีศึกษา ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย. [สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัศม์ขมา พิพัฒน์เพ็ญ และคณะ. (2557). การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติราชการของ เทศบาลนครสงขลา.มหาวิทยาลัยหาดใหญ่. https://www.songkhla-city.go.th/files/com_content/2014-10/20141002_odtydwp.pdf
- ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย. (2564). คู่มือการใช้งานสำหรับหน่วยงานเพื่อประสานงานตรวจสอบข่าวปลอม. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2562, 28 กุมภาพันธ์). โพลชี้คนกรุงส่วนมากเคยเห็นข่าวปลอม ทำเข้าใจผิด เป็นปัญหาที่ต้องแก้ด่วน. <https://www.thairath.co.th/news/local/bangkok/1507708>
- สฤณี อาชวานันทกุล. (2565, 15 มีนาคม). โครงการวิจัย “ผลกระทบทางสังคมของข่าวปลอม: กรณีศึกษาช่วงโควิด-19”. https://salforest.com/knowledge/covid-19-fakenews?utm_source=chatgpt.com
- ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย. (2565, 22 กันยายน). ทำความรู้จักประเภทของข่าว. [antifakenewscenter. https://www.antifakenewscenter.com/คลังความรู้/ทำความรู้จักประเภทของข่าว/](https://www.antifakenewscenter.com/คลังความรู้/ทำความรู้จักประเภทของข่าว/)
- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2562, 1 พฤศจิกายน). กระทรวงดิจิทัลฯ เปิดตัวศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม (Anti-Fake News Center). Mdes. <https://www.mdes.go.th/news/detail/1877-กระทรวงดิจิทัลฯ-เปิดตัวศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม--Anti-Fake-News-Center->
- AFP Fact Check. (2568, 14 มีนาคม). About AFP. <https://factcheck.afp.com/>
- Chen, S., Chia, C. W., & Tan, A. (2018). Singapore's latest efforts at regulating online hate speech. *Journal of Cyber Policy*, 3(2), 1–15. <https://doi.org/10.1080/23738871.2018.1509023>
- Ferrara, E., Cresci, S., & Luceri, L. (2020). Misinformation, manipulation, and abuse on social media in the era of COVID-19. *Journal of Computational Social Science*, 3(2), 271–277. <https://doi.org/10.1007/s42001-020-00094-5>
- Nasery, M., Turel, O., & Yuan, Y. (2023). Combating fake news on social media: a framework, review, and future opportunities. *Communications of the Association for Information Systems*, 53(1), 833–876. <https://doi.org/10.17705/1CAIS.05335>
- Ng, K. C., Tang, J., & Lee, D. W. (2021). The effect of platform intervention policies on fake news dissemination and survival: An empirical examination. *Journal of Management Information Systems*, 38(4), 898–930. <https://doi.org/10.1080/07421222.2021.1990612>
- Taylor & Francis Online+4CoLab+4H

- Pennycook, G., & Rand, D. G. (2019). Fighting misinformation on social media using crowdsourced judgments of news source quality. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 116(7), 2521–2526. <https://doi.org/10.1073/pnas.1806781116>
- Pitayasak, S., & Vanaphituk, V. (2023). A paradigm for developing measures to tackle fake news on the internet. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 44(3), 693–700. <https://doi.org/10.34044/j.kjss.2023.44.3.267897>
- Tambini, D. (2021). Fake news: public policy responses. *London School of Economics and Political Science*. <https://eprints.lse.ac.uk/73015/>
- Tandoc, E. C., Jr., Lim, Z. W., & Ling, R. (2018). Defining “fake news”: A typology of scholarly definitions. *Digital Journalism*, 6(2), 137–153. <https://doi.org/10.1080/21670811.2017.1360143>

การพัฒนารูปแบบวาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ ที่มีอิทธิพลต่อการ ชี้นำพฤติกรรมการรักษาศีลห้าของเยาวชนในสังคมไทย

THE DEVELOPMENT OF MORAL DISCOURSE PATTERNS IN ISAN INDY SONGS THAT INFLUENCE ON PERSUADING THE BEHAVIOR OF YOUTHS IN KEEPING THE FIVE PRECEPTS IN THAI SOCIETY



วาริณี โสภารัจ^{1*}, พระครูธรรมศุท สุทธิพนธ์ สัพโส², ณฐอร เจือจันทร์³ และศักดิ์พงษ์ โสภารัจ⁴

WARINEE SOPAJORN¹, PHRA KHURU THAMMAKUTH SUTTHAPHOT SAPSOPHA²,

NATTHORN JUEAJAN³ AND SAKDIPONG SOPHAJORN⁴

^{1,3,4}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

^{1,3,4}MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY ISAN CAMPUS

²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

²MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

*Corresponding Author E-mail: Warinee422@gmail.com

บทความวิจัย (Research Article)

RECEIVED 10 MARCH 2025, REVISED 10 APRIL 2025, ACCEPTED 15 APRIL 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์วาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรมการรักษาศีลห้าของเยาวชนในสังคมไทย 2) เพื่อพัฒนาวาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรมการรักษาศีลห้าของเยาวชนในสังคมไทย 3) เพื่อถ่ายทอดวาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรมการรักษาศีลห้าของเยาวชน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodologies) แบ่งออกเป็น 2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยระยะที่ 1 เป็นการวิจัยในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 15 คน และการศึกษาวิจัยระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณรูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง โดยใช้แบบสอบถาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่างที่คุณสมบัติผ่านการคัดเลือกตามเกณฑ์มาเป็นตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง มาเป็นกลุ่มทดลอง สถิติที่ใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การทดลอง One Group Pretest-Posttest Design โดยใช้สถิติ t-test ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) วาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรมการรักษาศีลห้าของเยาวชนในสังคมไทย คือ วาทะที่เกี่ยวข้องกับการรักษาศีลทั้ง 5 ข้อ อย่างมั่นคงไม่ให้อภัยใคร่ โดย Key message ที่เป็นวาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ มุ่งเน้นการนำเรื่อง บุญดีกรรมชั่ว มาเป็นส่วนสำคัญในบทประพันธ์เพลง เช่นคำว่า กลัวบาปกรรม ไม่โกหก ไม่เป็นชู้ ไม่แย่งแฟน ไม่ขโมย ไม่ดื่มสุรา ซึ่งลักษณะคำดังกล่าวเมื่อนำมาใส่ท่วงทำนองเป็นบทเพลงที่มีความไพเราะตามลักษณะเพลงอีสานอินดี้ ทำให้บทเพลงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของกลุ่มผู้ฟังเพลง

อีสานอินดี้ 2) ผลการพัฒนาวาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรมการรักษาศีลห้าของเยาวชนในสังคมไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) 2) ระดับการชี้นำพฤติกรรมการรักษาศีลห้าด้วยการโน้มน้าวโดยใช้อารมณ์ความรู้สึก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) 3) ผลการถ่ายทอดวาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรมการรักษาศีลห้าของเยาวชนระดับ โดยการใชโปรแกรมการพัฒนาวาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรมการรักษาศีลห้าของเยาวชนในสังคมไทยเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนและหลัง ของกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : วาทกรรมเชิงศีลธรรม, เพลงอีสานอินดี้, การชี้นำพฤติกรรม, พฤติกรรมการรักษาศีลห้า

ABSTRACT

This research aims to: 1) study and analyze moral discourse in Isan indie songs that influence youth behavior in observing the Five Precepts in Thai society; 2) develop moral discourse in Isan indie songs that influence youth behavior in observing the Five Precepts; and 3) transmit such discourse to youth through Isan indie music. The researchers employed a mixed-methods approach, comprising two phases. Phase one utilized qualitative research through in-depth interviews with 15 targeted participants to collect field data. Phase two applied a quantitative quasi-experimental design using questionnaires to gather data from a purposively selected sample of 30 individuals who met the inclusion criteria. The statistical tools used included percentage, mean, standard deviation, and a One-Group Pretest-Posttest Design analyzed by a t-test. The research findings revealed that: 1) The moral discourse present in Isan indie songs that influences youth behavior in observing the Five Precepts consists of expressions that emphasize steadfast adherence to the Five Precepts. Key moral messages often focus on the concepts of karma and merit, as reflected in lyrics such as “fear of karmic retribution,” “do not lie,” “avoid adultery,” “do not steal,” and “refrain from alcohol.” When integrated into the melodious style of Isan indie music, these messages become influential to the behavior of listeners. 2) The overall effectiveness of the development of moral discourse in Isan indie songs in guiding youth behavior was rated at a high level ($\bar{x} = 4.18$). The emotional appeal of the moral discourse was also rated at a high level in influencing behavioral guidance toward observing the Five Precepts ($\bar{x} = 4.26$). 3) The implementation of a moral discourse development program through Isan indie music significantly influenced youth behavior. A comparison between the pre-test and post-test results of the experimental group showed a statistically significant difference at the .05 level.

Keywords: Moral discourse, Isan indie music, Behavioral guidance, Behavior of upholding the Five Precepts

1. บทนำ

คำว่า ศิล มาจากพระบาลีว่า สิล ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา มีการแสดงคำแปลและความหมายของคำว่า ศิล ที่แปลว่า ความปกติ หมายความว่า ความเป็นผู้มีกิริยาทางกายที่สุภาพ เรียบร้อยไม่เกะกะ ไม่พลุ่มพล่านผิดทางเป็นต้น (พระครูประคุณวชิราภรณ์, 2562) กล่าวได้ว่า ศิล คือความสำรวมระวังกายวาจาให้เป็นไปตามปกติประจำวัน ให้สงบเรียบร้อย ไม่กระทำหรือพูดหลงผิดเกินเลยจนทำให้ผู้อื่นและตนเองเดือดร้อน รวมถึงความตั้งใจปฏิบัติไม่ล่วงละเมิดกฎระเบียบที่สังคมกำหนดไว้เป็นข้อปฏิบัติสำหรับสังคม อันนี้เรียกได้ว่าเป็นศิลป ในสังคมไทยศิลปหาคือได้ว่าเป็นกฎระเบียบอยู่คู่กับสังคมพุทธของไทย ศิลเป็นพื้นฐานที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้ชาวพุทธทุกคนยึดถือปฏิบัติเป็นหลักของชีวิต ในทางเดียวกันศิลปหาคือเป็นหลักประกันทางสังคม กล่าวคือ เป็นการรับรองว่าจะไม่มีเหตุการณ์ร้ายเกิดขึ้นถือเป็นเครื่องป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ มิให้เกิดขึ้น เนื่องจากศิลปหาคือประกอบด้วยหลักข้อดเว้นจากสิ่งไม่ดีห้าอย่างที่ประกอบกันเสมอ หรือมีศิลปห้าข้อ คือ ศิลข้อที่ 1 การเว้นจากการฆ่าสัตว์ ทำลายชีวิต เป็นหลักประกันความมั่นคงของชีวิต ความปลอดภัย ความอยู่ดีมีสุขของชีวิต ศิลข้อที่ 2 การเว้นจากการลักทรัพย์ เป็นหลักประกันความมั่นคงทางทรัพย์สิน ศิลข้อที่ 3 การเว้นจากการประพฤตินอกใจ เป็นหลักประกันความมั่นคงของครอบครัว ศิลข้อที่ 4 การเว้นจากการพูดโกหก เป็นหลักประกันความมั่นคงของสิทธิในการรับรู้ความจริง และศิลปข้อที่ 5 การเว้นจากการดื่มของมึนเมา เป็นหลักประกันความมั่นคงของสติปัญญาและสุขภาพ (พระครูประคุณวชิราภรณ์, 2562) ศิลจึงครอบคลุมเรื่องการจัดระเบียบชีวิตภายนอกเกื้อกูลแก่ความเจริญงอกงามของชีวิต เมื่อคนปฏิบัติตามหลักศิลป สมาธิ ปัญญา สามารถช่วยให้ชีวิตที่มีความสุขอย่างแท้จริง พร้อมด้วยจิตใจที่เป็นอิสระผ่องใสเบิกบานในท่ามกลางสังคมและสภาพแวดล้อมที่สงบเรียบร้อย (พระครูสิทธิวิราค และคณะ, 2563)

หากแต่ในปัจจุบันนี้ พฤติกรรมและอารมณ์ของบุคคลในสังคมนี้วันจะมีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ เพราะขาดการรักษาศิลปหาคือก่อให้เกิดเหตุแห่งทุกข์ตามที่พระพุทธเจ้าได้บัญญัติไว้ในพระไตรปิฎก ส่งผลให้เกิดปัญหาของสังคม (social problems) ตามมามากมาย จากรายงานสภาวะสังคมไทยภาพรวมปี 2563 พบปัญหาสังคมเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น คดีอาญา ยาเสพติด การพนันออนไลน์ การคอร์รัปชัน การบริโภคสุรา การหย่าร้าง ความรุนแรงในครอบครัว (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) ในขณะที่สังคมปัจจุบันก้าวสู่สังคมเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเต็มรูปแบบ วิถีชีวิตของคนไทยโดยเฉพาะเยาวชนไทยมีวิถีชีวิตแบบปกติใหม่ (New Normal) สูงขึ้น มีการสำรวจปัจจุบันมีเยาวชนไทยใช้สื่อสังคมออนไลน์แล้วมากกว่า 2.7 ล้านคน ประเทศไทยติดอันดับ 1 โดยกลุ่มอายุที่ใช้มากที่สุดคือ 15-24 ปี (National Statistical Office, 2015) การใช้สื่อสารสนเทศกลายเป็นส่วนหนึ่งที่ถือเป็นปัจจัยที่ 5 ของการดำเนินชีวิตประจำวัน จึงปฏิเสธไม่ได้เลยว่าสื่อนี้มีอิทธิพลอย่างหนักกับทุกสังคม และทำหน้าที่ในการสะท้อนสังคมความเสื่อมโทรมที่มีให้เห็นในสังคมปัจจุบันนั่นเอง (มิติน, 2564)

จากการสังเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อที่เป็นบทเพลงและพฤติกรรมของวัยรุ่นทั้งในและต่างประเทศ พบว่า บทเพลง ดนตรี มีผลต่อลักษณะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความก้าวร้าวของกลุ่มเยาวชนเสียงดนตรี สูง ๆ ต่ำ ๆ เรียงเป็นถ้อยคำทำนอง ก่อให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล (ธงรบ ขุนสงคราม, 2554) สะท้อนพฤติกรรมความสัมพันธ์ชายหญิง การมีชู้ ที่อยู่นอกกรอบบรรทัดฐานหรือค่านิยมของสังคมไทย (ปรมาภรณ์ ลิ้มปัสเสสิธร, 2557) ดนตรีแร็ปมีผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ใช้ความรุนแรง การโจรกรรม การดื่มสุรา แก๊งข้างถนน การใช้ยาเสพติดเพียงเล็กน้อย และการใช้ยาอย่างหนัก (Dave Miranda & Michel Claes, 2004) และวิเคราะห์พฤติกรรมการเล่นสื่อของกลุ่มเด็กและเยาวชนมักนิยมฟังเพลงผ่านยูทูป (YouTube) ที่เป็นเพลงในกระแสในสังคมมากที่สุด (วเมธิตา เปี่ยมสุธานนท์ และโมนัยพล รณเวช, 2559)

โดยเฉพาะบทเพลงอีสานอินดี้ที่เป็นบทเพลงที่กำลังอยู่ในกระแสของสังคมอย่างต่อเนื่อง เพลงอีสานอินดี้เป็นผลงานทางด้านศิลปะดนตรีแบบผสมผสานระหว่างดนตรีสมัยใหม่ กับดนตรีพื้นบ้านอีสาน เครื่องดีด สี ตี เป่า มีเอกลักษณ์ทางภาษา และทำนองดนตรีพื้นบ้านอีสาน มีเนื้อหาสะท้อนสภาพสังคมและวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน (ศราวุธ โชติจำรัส, 2563) เมื่อวิเคราะห์จากข้อมูลข้างต้นประกอบกับแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของแบนดูรา เชื่อว่าพฤติกรรมมนุษย์จะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ และเกิดเลียนแบบ (ธารารัตน์ ชิญช้าง, 2564)

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์วาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรมการรักษาศิลปหัตถ์ของเยาวชนในสังคมไทย
2. เพื่อพัฒนาวาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรมการรักษาศิลปหัตถ์ของเยาวชนในสังคมไทย
3. เพื่อถ่ายทอดวาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรมการรักษาศิลปหัตถ์ของเยาวชน

3. ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย (scope of research) ไว้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านเนื้อหา/ตัวแปรที่วิจัย

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาวิเคราะห์วาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่สามารถชี้นำพฤติกรรมการรักษาศิลปหัตถ์ของเยาวชนได้ ประกอบด้วย ศึกษาวิเคราะห์วาทกรรมเชิงศีลธรรม และใจความสำคัญ (Key message) (ศิลปหัตถ์) ประกอบด้วย ศิลข้อ 1 การเว้นจากการฆ่าสัตว์ ทำลายชีวิต ศิลข้อ 2 การเว้นจากการลักทรัพย์ ศิลข้อ 3 การเว้นจากการประพฤติในกาม ศิลข้อ 4 การเว้นจากการพูดโกหก และศิลปข้อ 5 การเว้นจากการดื่มของมึนเมา ของเพลงอีสานอินดี้

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณในรูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experiment) เป็นวิธีหลักเพื่อศึกษาพฤติกรรมการรักษาศิลปหัตถ์ของเยาวชนกลุ่มทดลองที่ได้รับการพัฒนาวาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบ่งตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

1) ตัวแปรจัดกระทำ ได้แก่ วาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรมการรักษาศิลปหัตถ์ของเยาวชน

2) ตัวแปรตาม ได้แก่ การชี้นำพฤติกรรมการรักษาศิลปหัตถ์ของเยาวชน

2. ด้านผู้ให้ข้อมูล และกลุ่มตัวอย่างที่วิจัย

1) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้เลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก มาโดยวิธีแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 15 คน ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญและมีเกี่ยวข้องกับการวิจัย ประกอบด้วย 1) กลุ่มนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 5 คน 2) กลุ่มนักประพันธ์ จำนวน 5 คน 3) กลุ่มนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาศาสตร์ และด้านสังคมศาสตร์/พฤติกรรมศาสตร์ จำนวน 5 คน

2) การวิจัยเชิงปริมาณในรูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experiment) กลุ่มตัวอย่างคือเยาวชนที่ศึกษาในระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 เพราะเป็นกลุ่มประชากรที่มีพฤติกรรมใช้สื่อออนไลน์ฟังเพลงมากกว่าประชากรกลุ่มอื่น มีคุณสมบัติผ่านการคัดเลือกตามเกณฑ์มาเป็นตัวอย่าง โดยใช้โปรแกรม G* Star Power 3.1 (Faul et al., 2009) คำนวณกลุ่มตัวอย่าง ในการคำนวณ เลือกการทดสอบ T-test ใน

สถิติ Means: Difference between two independent means (two groups) โดยการคำนวณขนาดอิทธิพล (effect size) ขนาดปานกลาง เท่ากับ 0.80 อำนาจทดสอบ (Power of test) $(1-\beta)$ เท่ากับ 0.95 ขนาดกลุ่มตัวอย่างจึงเท่ากับ จำนวน 60 คน ($n=60$) โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน และกลุ่มควบคุม 30 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

1) พื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยวิทยาเขตอีสาน เนื่องจากเป็นกลุ่มเยาวชนที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยในกลุ่มพัฒนาปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักศาสนา ตลอดจนมหาวิทยาลัยมีวิสัยทัศน์ในการผลิตบัณฑิตเพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ ให้คนไทยในอนาคต มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และมีคุณธรรม

2) นำข้อมูลจากเก็บข้อมูลภาคสนามมาวิเคราะห์และเขียนรายงานที่วิทยาเขตอีสาน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

4. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยผสมผสานวิธีแบบทดลอง (Mixed Methods) แบบขั้นตอนเชิงสำรวจตามลำดับ (An Exploratory Sequential Design) (Creswell, 2015) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์วาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรมการรักษาศีลห้าของเยาวชนในสังคมไทย เพื่อพัฒนาวาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรมการรักษาศีลห้าของเยาวชนในสังคมไทย และเพื่อถ่ายทอดวาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรมการรักษาศีลห้าของเยาวชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับการวิจัยระยะที่ 1 คณะผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ที่เป็นคำถามเปิด (Open ended Questionnaire) ศึกษาวิเคราะห์วาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรมการรักษาศีลห้าของเยาวชนในสังคมไทย โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงศีลธรรมจากบทเพลงอีสานอินดี้ที่มี Key message เนื้อหาเชิงศีลธรรม พฤติกรรมเชิงจริยธรรมศีลห้าทั้งทางตรงและทางอ้อม ในช่วง 10 ปี ย้อนหลัง จำนวน 10 เพลง โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
- 3) สร้างแบบสัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลเชิงลึกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
- 4) สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและมีเกี่ยวข้องกับการวิจัย จำนวน 15 คน ในประเด็นวาทกรรมเชิงศีลธรรมนั้นสามารถที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรมการรักษาศีลห้าของเยาวชนในสังคมไทย ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1
- 5) นำข้อมูลเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)
- 6) นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ ไปพัฒนาแบบวัดพฤติกรรม การรักษาศีลห้า และพัฒนาเป็นโปรแกรมพัฒนาวาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรมการรักษาศีลห้าของเยาวชนในสังคมไทย ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

สำหรับการศึกษาระยะที่ 2 มุ่งเน้นถ่ายทอดวาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรมการรักษาศีลห้าของเยาวชน ที่ได้รับการพัฒนาเป็นโปรแกรมการจัดประสบการณ์เรียนรู้จาก

ระยะที่ 1 ตลอดจนศึกษาผลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตาม จากการเปรียบเทียบผลการวัดตัวแปรตาม ก่อนและหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ One Group Pretest-Posttest Design โดยใช้สถิติ T - test (Independent Samples) ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 3 ของการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามวัดการชี้นำพฤติกรรมมารักษาพยาบาลของเยาวชน ที่เกิดการศึกษาวิจัยระยะที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่ใช้วิธีแบบมาตราส่วน ประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของ Likert (บุญชม ศรีสะอาด. 2553 : 99-100 อ้างอิงจาก Likert. 1932)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ทั้งนี้แบบวัดการชี้นำพฤติกรรมมารักษาพยาบาล ผู้วิจัยจะแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ด้าน แบ่งตามองค์ประกอบของการชี้นำพฤติกรรมที่เกิดจากการสื่อสารเพื่อโน้มน้าว ทำการทดสอบความสอดคล้องของข้อความตรงตามเนื้อหา จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยการหาค่า IOC ของแบบวัด จากนั้นก็นำคะแนนมารวมกันทั้ง 3 คน และคำนวณค่า IOC เมื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาข้อความและให้คำแนะนำแล้ว คณะผู้วิจัยวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องของข้อความตรงตามเนื้อหา โดยคัดเลือกคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อความตรงตามเนื้อหา มากกว่าหรือเท่ากับ 0.6 (Rovinelli & Hambleton) พร้อมทั้งปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และทดลอง (Tryout) กับกลุ่มศึกษามีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยกำหนด มีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งไม่ใช่อายุตัวอย่างจำนวน 30 คน จากนั้นนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง โดยมีการทำแบบวัดการชี้นำพฤติกรรมมารักษาพยาบาล ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการวิจัยระยะที่ 1 ก่อนและหลังการทดลอง

5. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบวาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรมมารักษาพยาบาลของเยาวชนในสังคมไทย สรุปผลการวิจัยดังนี้

5.1 ผลการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรมมารักษาพยาบาลของเยาวชนในสังคมไทย

วาทกรรมที่สื่อความหมายถึงศีลห้า จากคำสอนของพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ได้กล่าวถึงอานิสงส์ของการรักษาศีล 5 ไว้ว่า 1) ทำให้อายุยืน ปราศจากโรคภัยเบียดเบียน 2) ทรัพย์สมบัติที่อยู่ในความปกครอง มีความปลอดภัยจากโจรผู้ร้ายมาราวี เบียดเบียน ทำลาย 3) ระหว่างลูก หลาน สามภริยา อยู่ด้วยกันเป็นผาสุก ไม่มีผู้คอยล่วงล้ำล้ำกรายต่างครองกันอยู่ด้วยความสุข 4) พุทธะไร มีผู้เคารพเชื่อถือ คำพูดมีเสน่ห์เป็นที่จับใจไพเราะ ด้วยสัตย์ ด้วยศีล 5) เป็นผู้มีสติปัญญา และเฉลียวฉลาด ไม่หลงลืมสติ ผู้มีศีล เป็นผู้ปลุกและส่งเสริมสุขบนหัวใจคนและสัตว์ทั่วโลกให้ มีแต่ความอบอุ่นไม่เป็นที่ระแวงสงสัย ผู้ไม่มีศีลเป็นผู้ทำลายหัวใจคนและสัตว์ให้ได้รับความทุกข์เดือดร้อนทุกหย่อมหญ้า ศีลนั้นอยู่ที่ไหน มีตัวตนเป็นอย่างไร ใครเป็นผู้รักษาแล้วรู้ ว่า ผู้นั้นเป็นตัวศีล ศีลก็อยู่ที่ตนนี้ เจตนา เป็นตัวศีล เจตนา คือ จิตใจ คนเราถ้าจิตไม่มี ไม่เรียกว่าตน มีแต่กายจะทำอะไรได้ ร่างกายกับจิตต้อง อาศัยซึ่งกันและกัน เมื่อจิตไม่เป็นศีล กายก็ประพฤติไปต่าง ๆ

Key message ได้ถือเป็นวาทกรรมเชิงศีลธรรม จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่าบทเพลงนี้มีเนื้อหาที่ดีสะท้อนความรู้สึกของคนในครอบครัว และสังคมได้เป็นอย่างดี เป็นบทเพลงที่เปลี่ยนชีวิตเด็กเกรคนหนึ่งให้คิดได้ อยู่ในศีลในธรรม ไม่ทำให้คนที่เรารักต้องผิดหวัง และเป็นแรงบันดาลใจให้กับคนที่กำลังจะปรับเปลี่ยนตัวเอง โดยเฉพาะท่อนที่ว่า “บักโตปัญหาคนเดิม สิเป็นคนดีแล้ว เตออีแม่สิตั้งใจลบ เอ็ดตักลบบาตแผล สิให้แม่เสียใจ ขอสัญญากับน้ำตาแม่ ว่าต่อไปนี้ลูกสิตั้งใจสิเอ็ดโตเป็นคนดี...” (อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมสงเคราะห์, 2566)

Key message ได้อธิบายเป็นวาทกรรมที่ชี้แนะพฤติกรรมการรักษาศีลข้อที่ 5 จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่าบทเพลง เป็นการส่งเสริมและชี้แนะให้ผู้ฟังได้รักษาศีลข้อที่ 5 ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสุราเมรัยเป็นอย่างดี โดยเฉพาะท่อนที่ว่า “จักสอยได้หรือบ่ดีกรี แคยังบ่มีวิธี ซ่อมใจดวงนี้ใช้ต่อ” เพราะเมื่อเรากหัก ผิดหวัง เสียใจ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่สามารถช่วยให้หายเจ็บปวดได้ มีแต่ส่งผลเสียทั้งเงินทอง หน้าที่การงาน สุขภาพกาย สุขภาพจิต เป็นต้น เพียงเพราะเราไม่หาวิธีที่เยียวยาจิตใจตัวเอง..

Key message ที่สามารถการโน้มน้าวโดยใช้หลักการของเหตุผลในการรักษาศีลห้า จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่าเป็นบทเพลงที่เป็นคติสอนใจให้กับเยาวชนทุกคน เป็นการเล่าเรื่องราวของการคบเพื่อน การวางตัว การเลือกสังคมที่ดี การรักษาศีลธรรม การรู้ผิดชอบชั่วดีอย่างมีเหตุผล (อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา, 2566)

5.2 ผลการพัฒนวาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้แนะพฤติกรรม การรักษาศีลห้าของเยาวชนในสังคมไทย

ตารางที่ 1 แสดงผลการชี้แนะพฤติกรรมการรักษาศีลห้าด้วยการโน้มน้าวโดยใช้หลักการของเหตุผล

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) วาทกรรมชี้แนะให้ท่านรับรู้และตระหนักถึงการรักษาศีลห้า	3.97	1.45	มาก
2) วาทกรรมสนับสนุนให้ท่านเห็นถึงประโยชน์ของการรักษาศีลห้า	3.90	1.08	มาก
3) วาทกรรมสนับสนุนให้ท่านเห็นถึงโทษของการรักษาศีลห้า	4.03	1.05	มาก
4) ท่านเห็นว่าวาทกรรมเป็นสิ่งที่ดีและจะทำให้ท่านได้เรียนรู้แนวทางการรักษาศีลห้าทางตรง และทางอ้อมจากการฟังเพลงอีสานอินดี้	4.57	0.67	มากที่สุด
5) ท่านเห็นถึงแบบอย่างที่ดี ที่สนับสนุนเหตุผลในการรักษาศีลห้า	4.50	0.76	มาก
6) วาทกรรมชี้ให้ท่านเห็นเหตุผลในละเว้นจากการเบียดเบียนทำร้ายชีวิตอื่น	4.07	0.96	มาก
7) วาทกรรมชี้ให้ท่านเห็นเหตุผลในละเว้นจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านทรัพย์สินและกรรมสิทธิ์	3.77	1.26	มาก
8) วาทกรรมชี้ให้ท่านเห็นเหตุผลในละเว้นจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านคู่ครอง บุคคลที่รักหวงแหนไม่ผิดประเพณีทางเพศ ไม่นอกใจคู่ครองของตน	4.63	0.60	มากที่สุด
9) วาทกรรมชี้ให้ท่านเห็นเหตุผลในละเว้นจากการเบียดเบียนผู้อื่นด้วยวาจาเท็จ โกหก หลอกลวง ตัดรอนประโยชน์หรือแกล้งทำลาย	4.43	0.76	มาก
10) วาทกรรมชี้ให้ท่านเห็นเหตุผลในละเว้นจากความประมาทพลั้งพลาดมัวเมา เนื่องจากการใช้สิ่งเสพติดที่ทำให้เสียสติสัมปชัญญะ	3.83	1.83	มาก
การชี้แนะพฤติกรรมการรักษาศีลห้าด้วยการโน้มน้าวโดยใช้หลักการของเหตุผล	4.18	1.04	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการชี้แนะพฤติกรรมการรักษาศีลห้าด้วยการโน้มน้าว โดยใช้หลักการของเหตุผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.18$ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.04 เมื่อพิจารณารายข้อแล้ว

ข้อลำดับสูงสุด คือ ข้อที่ 8) วาทกรรมชี้ให้เห็นเหตุผลในละเว้นจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านคู่ครอง บุคคลที่รักหวงแหน ไม่ผิดประเพณีทางเพศ ไม่นอกใจคู่ครองของตน ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.60) รองลงมาเป็น ข้อที่ 4) ท่านเห็นว่าวาทกรรมเป็นสิ่งที่ดีและจะทำให้ท่านได้เรียนรู้แนวทางการรักษาศีลห้าทางตรง และ ทางอ้อมจากการฟังเพลงอีสานอินดี้ ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.67)

ตารางที่ 2 แสดงผลการชี้นำพฤติกรรมการรักษาศีลห้าด้วยการโน้มน้าวโดยใช้ความรู้สึก

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) วาทกรรมเชิงศีลธรรมกระตุ้นความรู้สึกศรัทธาในอนิสงฆารักษาศีลห้า	3.70	1.88	มาก
2) พฤติกรรมการรักษาศีลห้าของท่านเกิดจากการวาทกรรมที่สนับสนุน ส่งเสริมให้เห็นถึงผลที่ดี	4.33	0.83	มาก
3) วาทกรรมตัวอย่างที่ดีส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกชอบ พอใจที่รักษาศีลห้า	4.53	0.72	มากที่สุด
4) ท่านสนใจชอบฟังวาทกรรมเชิงศีลธรรมที่ส่งเสริมกำลังใจในการปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ	4.43	0.92	มาก
5) ท่านเห็นถึงผลกระทบจากการไม่รักษาศีลห้าจากวาทกรรมเชิงศีลธรรม	4.63	0.66	มากที่สุด
6) วาทกรรมกระตุ้นความรู้สึกพอใจต่อการละเว้นจากการเบียดเบียน ทำร้าย ชีวิตอื่น	3.77	1.26	มาก
7) วาทกรรมกระตุ้นความรู้สึกพอใจต่อการละเว้นจากการเบียดเบียนผู้อื่น ทางด้านทรัพย์สินและกรรมสิทธิ์	3.83	0.90	มาก
8) วาทกรรมกระตุ้นความรู้สึกพอใจต่อการละเว้นจากการเบียดเบียนผู้อื่น ทางด้านคู่ครอง บุคคลที่รักหวงแหนไม่ผิดประเพณีทางเพศ ไม่นอกใจคู่ครอง ของตน	4.57	0.67	มากที่สุด
9) วาทกรรมกระตุ้นความรู้สึกพอใจต่อการละเว้นจากการเบียดเบียนผู้อื่น ด้วยวาจาเท็จ โกหก หลอกลวง ตัดรอนประโยชน์หรือแกล้งทำลาย	4.65	0.65	มากที่สุด
10) วาทกรรมกระตุ้นความรู้สึกพอใจต่อการละเว้นจากความประมาทพลั้ง พลาดมัวเมาเนื่องจากการใช้สิ่งเสพติดที่ทำให้เสียสติสัมปชัญญะ	4.13	0.81	มาก
การชี้นำพฤติกรรมรักษาศีลห้าด้วยการโน้มน้าวโดยใช้ความรู้สึก	4.26	0.93	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการชี้นำพฤติกรรมรักษาศีลห้าด้วยการโน้มน้าวโดยใช้อารมณ์ ความรู้สึก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.26$ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.93 เมื่อพิจารณารายข้อแล้ว ข้อลำดับสูงสุด คือ ข้อที่ 9) วาทกรรมกระตุ้นความรู้สึกพอใจต่อการละเว้นจากการเบียดเบียนผู้อื่นด้วยวาจา เท็จ โกหก หลอกลวง ตัดรอนประโยชน์หรือแกล้งทำลาย ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.65) รองลงมาเป็น ข้อที่ 5) ท่านเห็นถึงผลกระทบที่เกิดจากการไม่รักษาศีลห้าจากวาทกรรมเชิงศีลธรรม ($\bar{X} = 4.63$, S.D.

= 0.66) และผลการทดสอบภาพรวมของการใช้โปรแกรมการพัฒนาวาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรมการรักษาศีลห้าของเยาวชนในสังคมไทย ก่อนและหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 ผลการถ่ายทอดวาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรม การรักษาศีลห้าของเยาวชน

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการใช้โปรแกรมการพัฒนาวาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรมการรักษาศีลห้าของเยาวชนในสังคมไทย ก่อนและหลัง การทดลอง

แบบทดสอบ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
- ก่อนทดลอง	30 คน	20 คะแนน	15.00	1.38	4.20	0.000
- หลังทดลอง	30 คน	20 คะแนน	16.07	1.28		

จากตารางที่ 3 พบว่า การทดสอบภาพรวมของการใช้โปรแกรมการพัฒนาวาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรมการรักษาศีลห้าของเยาวชนในสังคมไทย ก่อนและหลัง การทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. อภิปรายผล

6.1 วาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรมการรักษาศีลห้าของเยาวชนในสังคมไทย เป็นลักษณะ Key message ที่สำคัญในมิติของอานิสงส์ของการรักษาศีล 5 ที่ประกอบด้วย 1) ทำให้อายุยืน ปราศจากโรคภัยเบียดเบียน 2) ทรัพย์สมบัติที่อยู่ในความปกครอง มีความปลอดภัยจากโจรผู้ร้ายมาราวิ เบียดเบียน ทำลาย 3) ระหว่างลูก หลาน สามี ภริยา อยู่ด้วยกันเป็นผาสุก ไม่มีผู้คอยล่วงล้ำลักลั่นต่างครองกันอยู่ด้วยความเป็นสุข 4) พุดอะไร มีผู้เคารพเชื่อถือ คำพุดมีเสน่ห์เป็นที่จับใจไพเราะ ด้วยสัจ ด้วยศีล 5) เป็นผู้มั่งคั่งปัญญา และเฉลียวฉลาด ไม่หลงลืมสติ

6.2 การพัฒนาวาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรม การรักษาศีลห้าของเยาวชนในสังคมไทย โดยใช้โปรแกรมการพัฒนาวาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ ซึ่งมีกิจกรรมในการทดลองทั้งหมด 5 ครั้ง (ครั้งละ 180 นาที) ใช้เวลาทั้งสิ้นประมาณ 900 นาที เนื้อหาและรูปแบบกิจกรรมมุ่งเน้นให้อาสาสมัครผู้เข้าร่วมการวิจัย

6.2.1 ได้รับการชี้นำพฤติกรรมการรักษาศีลห้าจากวาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินดี้ โดยใช้หลักการของเหตุผล ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อิทธิพลที่ชี้นำมากที่สุดคือ วาทกรรมชี้ให้เห็นเหตุผลในการละเว้นจากผิดศีลข้อ 3 การเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านคู่ครอง บุคคลที่รักห่วงแหน ไม่ผิดประเพณีทางเพศ ไม่นอกใจคู่ครองของตน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร วัชรคุปต์ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการรักษาศีล 5 ของประชาชนในหมู่บ้านรักษาศีล 5 นำร่อง อำเภอเมืองสระสะแกแก้ว จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยประชาชนในหมู่บ้านรักษาศีลข้อที่ 3 เว้นจากการประพฤติดีกามมากที่สุด

6.2.2 ได้รับการชี้นำพฤติกรรมการรักษาศีลห้าจากวาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินต์ โดยใช้ความรู้สึก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรินทร์ รุจิรานุกูล และ ธันวดี ดอนวิเศษ (2560) ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมรักษาศีล 5 ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ด้วยการวิจัยเชิงสำรวจ ใช้แบบสอบถามเพื่อสอบถามพฤติกรรมรักษาศีล 5 ของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 330 คน พบว่า ระดับพฤติกรรมรักษาศีล 5 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ในขณะที่แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมรักษาศีล 5 นั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และควรมีการดำเนินการใน 2 ระดับ คือ ระดับคณะและระดับหลักสูตรไปพร้อมกัน

6.3 การทดสอบภาพรวมของการใช้โปรแกรมการพัฒนาวาทกรรมเชิงศีลธรรมในบทเพลงอีสานอินต์ที่มีอิทธิพลต่อการชี้นำพฤติกรรมรักษาศีลห้าของเยาวชนในสังคมไทย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่คุณสมบัติผ่านการคัดเลือกตามเกณฑ์ จำนวน 30 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจงที่เข้าร่วมกิจกรรม มีผลการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของวิชญ์ วิตเสถียร (2564) ศึกษาวิจัยเนื้อหาและลักษณะการแต่งกายของแนวเพลงฮิปฮอปส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของ Gen Z ในเขตกรุงเทพมหานคร ด้วยการวิจัยเชิงสำรวจ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มคนวัย Gen Z ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 138 คน ใช้การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย พบว่า เนื้อหาและลักษณะการแต่งกายของแนวเพลงฮิปฮอปที่มีผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของ Gen Z อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

7. บรรณานุกรม

- เกียรติศักดิ์ จังเจริญจิตต์กุล, โมนิล เตชะวชิรกุล, ปิ่นอนงค์ ทองสุข, พิพัฒน์ ผลวิมลธรรม, มธุริน วโรกร, อัญญ์ณ วิมลกิตติรัตน์ และเอกลักษณ์ งามศิริจิตร. (2560). อิทธิพลของอัตราจังหวะเพลงต่อพฤติกรรมกล้าเสี่ยง. วารสารศิลปศาสตร์. 17(2), 20-34.
- จิรัชย์ วงศ์ขารี, ทิพย์ภวิชนิไสชาติ และพระครูธรรมธะศิริวัฒน์ สิริวฑฒโน. (2556). การศึกษาวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการรักษาศีล 5 ของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร. วารสารมจร. อุบลปริทรรศน์. 7(2), 895-910.
- ชัยชาญ ศรีหาม. (2562). บ่อเกิดและความสำคัญของศีลธรรมต่อมนุษย์และสังคม. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย. 3(1), 33-42.
- บุรฉัตร จันทรแดง และคณะ. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 19(4), 235-244.
- ปรมาภรณ์ ลิ้มปัสเสถียร. (2557). เพลงนอกใจ ทางออกของคนในสังคมไทย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 34(1), 211-224.
- พระครูประคุณ วชิราภรณ์. (2562). บทวิจารณ์หนังสือ เรื่อง ศีล 5 รักษาโลก เขียนโดยพระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช). วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 7(3), 239-344.
- พระครูสิทธิวิธราช, พระมานิพิทย์ อินทจารี, สุชาติ อ่อนสร้อย, อาทิตย์ ชูชัย, วรวิทย์ สุขสมบูรณ์ และเสอาต ภูนาสรณ์. (2563). พฤติกรรมรักษาศีล 5 ของชาวบ้านในชุมชนวังทรัพย์สิน ตำบลชะแมบ อำเภอดงน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารพุทธมณฑล ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม, 5(1), 91-98.

- พระประพันธ์ศักดิ์ ธีรธมโม และอุทัย สติมัน. (2559). การนำสีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมจริยธรรม
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนหนองแค (สกรีกพิทยา) จังหวัดสระบุรี.
วารสารมจรพุทธปัญญาปริทรรศน์. 1(3), 37-52.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2548). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร :
เอส.อาร์. พรีนติ้ง แมส โปรดักส์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2549). พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก
จำกัด.
- พระอธิการอำพน จารุโก (ดาราศาสตร์) และพระพรสวรรค์ ฐิตญาโณ (ใจตรง). (2565). หมู่บ้านสีลห้า: ความ
ร่วมมือที่ต้องประสานยั่งยืน. วารสารวณิฆ้องแหวกพุทธศาสตร์ปริทรรศน์, 9(2), 141-152.
- พัชรินทร์ รุจิรานุกูล และธันวดี ดอนวิเศษ. (2560). แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมมารยาทสีล 5 ของ
นักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์. 25(49), 269-289.
- พิเชฐ แสงทอง. (2561). วาทกรรมศีลธรรมของกวีนิพนธ์ไทยในสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง พ.ศ.
2549-2553. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 24(2), 35-78.
- ภาสิต สุขวรรณดี. (2562). พฤติกรรมมารยาทสีล 5 ของนักศึกษาภาคนอกเวลาราชการมหาวิทยาลัยมหาม
กุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตศรีนครราชสีมา. วารสาร มจร. พุทธปัญญาปริทรรศน์. 4(1), 45-56.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2500). พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500. กรุงเทพมหานคร
: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วเมธิตา เปี่ยมสุธานนท์ และโมนัยพล รณเวช. (2559). พฤติกรรมการฟังเพลงผ่านยูทูปของกลุ่มเจนเอเรชั่น
เอ็กซ์และกลุ่มเจนเอเรชั่นวาย. การค้นคว้าอิสระ สาขาวิชาการบริหารสื่อสารมวลชนคณะวารสาร
ศาสตร์และสื่อสารมวลชน, กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วิระวัลย์ ดีเลิศ และปณัฐ อนุรักษปรีดา. (2562). วาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานนท
ภิกขุ). วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 10(2), 116-131.
- วิโรจน์ อรุณมานะกุล. (2553). เอกสารประกอบการสอน วิชาทฤษฎีภาษาศาสตร์. กรุงเทพฯ : ภาควิชา
ภาษาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศราวุธ โชติจำรัส. (2563). บทเพลงอีสานสมัยนิยมและปัจจัยที่มีผลต่อความนิยมของบทเพลงอีสานใน
สังคมไทยปัจจุบัน, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม, 10(3), 76-84.
- สมชาย ศรีสันต์. (2561). การวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์. กรุงเทพฯ : สมมติ, 94-96.
- สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ. (2516). จามเทวีวงศ์ พงศาวดารเมืองหริภุญไชย. พระนคร : ห้างหุ้นส่วน
จำกัดบรรณกิจเทรดดิ้ง.
- สลักจิต ตรีธโนภาส. (2555). GEPS 123. พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพฯ: ราชภัฏพิบูล
สงคราม.
- สุภาพร วัชรคุปต์. (2558). พฤติกรรมมารยาทสีล 5 ของประชาชนในหมู่บ้านรักษาสีล 5 นำร่อง อำเภอเมือง
สระบุรี จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการ
บริหารทั่วไป, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อารดา เคนผาพงศ์. (2556). พฤติกรรมมนุษย์ภายใต้สภาวะแรงกดดัน. วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาศิลปศึกษา,
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- Anastasia I. Nikoulina, Lindsay R. Arcurio, Peter R. Finn, and Thomas W. James. (2020). Risky Drinking Decisions: The Influence of Party Music and Alcohol Abuse in Young Adult Women, *National Library of Medicine*, (84) 33-42.
- Anna Jonker & Emmanuel Kuntsche. (2014). Could music potentially serve as a functional alternative to alcohol consumption? The importance of music motives among drinking and non-drinking adolescents. *Journal of Behavioral Addictions*, 3(4), 223–230.
- Bardo, J. W. and Hartman, J. J. (1982). *Principles of Urban Sociology: A Systematic Introduction*. New York: F.E. Peacock.
- Bardo, J. W. and Hartman, J. J.(1982).*Principles of Urban Sociology: A Systematic Introduction*. New York: F.E. Peacock.
- Bloor, M. and Wood, F. (2006). *Keywords in Qualitative Methods*. London: Sage Publication.
- Bloor, M. and Wood, F. (2006). *Keywords in Qualitative Methods*. London: Sage Publication.
- Dave Miranda & Michel Claes. (2004). Rap Music Genres and Deviant Behaviors in French-Canadian Adolescents. *Journal of Youth and Adolescence* volume, 33(1), 113–122.
- Husen ,T.and Postlethwaite, T. Neville. (1994). *Self-Directed Learning: A Guide for Learners andTeacher*. New York: Association Press.
- Jamkratoke, V. (1998). Factors related to fast food consumption behavior of high school students. *Schools under the Department of General Education Bangkok*. Master thesis. Graduate School : Srinakharinwirot University.
- Jitpitak, C. (1982). *Behavioral sciences*. Bangkok: mass media.
- Mason BJ, Light JM, Escher T, et al. (2008). Effect of positive and negative affective stimuli and beverage cues on measures of craving in nontreatment-seeking alcoholics, *Psychopharmacology*, vol. (200), 141-50.
- Michael Siegel, Renee M. Johnson, Keshav Tyagi, Kathryn Power, Mark C. Lohsen, Amanda J. Ayers & David H. Jernigan (2013) Alcohol Brand References in U.S. Popular Music, 2009–2011, *Substance Use & Misuse*, 48(14), 1475-1484.
- National Statistical Office. (2017). *The use of ICT for children and youth*. Bangkok: Author.
- Pichet Saengthong. (2018). The Moral Discourse of Thai Poems in Political Conflict Situations During 2006-2010. *Songkhla Nakarin Social Sciences and Humanities Edition*. 24(2), 35-78.
- Sansonyuth, Y., et al. (1990). *Psychology*. Bangkok : Academic Support Center.
- Ven Dijk, T.A. (2015). *Critical Discourse Analysis*. Massachusetts: John Wile & Sons.

แนวทางการยกระดับประสิทธิภาพกระบวนการให้บริการของสำนักงานจัดหางาน
จังหวัดตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต
คนพิการ พ.ศ.2550

GUIDELINES FOR IMPROVING THE EFFICIENCY OF THE SERVICE PROCESS OF
THE PROVINCIAL EMPLOYMENT Office IN ACCORDANCE WITH SECTION 35 OF
THE ACT ON THE PROMOTION AND DEVELOPMENT OF THE QUALITY OF LIFE
OF PERSONS WITH DISABILITIES B.E. 2550

วิมลสิริ แสนพงษ์^{1,*}, ณรงค์ เกียรติคุณวงศ์²

WIMONSIRI SAENPHONG¹, NARONG KIETTIKUNWONG²

^{1,2}วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

^{1,2}COLLEGE OF LOCAL ADMINISTRATION KHON KAEN UNIVERSITY

*Corresponding Author E-mail: Wimonsiri_saenphong@kkumail.com

บทความวิจัย (Research Article)

RECEIVED 25 FEBRUARY 2025, REVISED 7 APRIL 2025, ACCEPTED 17 APRIL 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มุ่งศึกษากระบวนการให้บริการตามมาตรา 35 ของสำนักงานจัดหางานจังหวัดภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ (1) วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากกระบวนการให้บริการ และ (2) เสนอแนวทางในการยกระดับประสิทธิภาพการให้บริการ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 คน ซึ่งประกอบด้วยคนพิการ/ผู้ดูแลคนพิการ นายจ้าง/สถานประกอบการ/หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการภาครัฐแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ครอบคลุมปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบท การดำเนินงาน ตัวแปรที่มีผลต่อกระบวนการ และผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการปรับปรุงกระบวนการดังกล่าว ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการให้บริการตามมาตรา 35 มีข้อจำกัดสำคัญในด้านการประชาสัมพันธ์ การยืนยันตัวตนที่ยังไม่ปลอดภัย การประสานงานที่ซับซ้อน และขาดแรงจูงใจในส่วนของนายจ้างที่เกิดจากข้อกำหนดตามกฎหมาย นอกจากนี้ การให้บริการยังประสบปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการด้านเอกสารและข้อกำหนดของกฎหมายที่ยุ่งยากและไม่เอื้อต่อการจ้างงานคนพิการในระยะยาว แนวทางการพัฒนาที่นำเสนอ ได้แก่ การปรับปรุงระบบฐานข้อมูลให้เป็นหนึ่งเดียวระหว่างหน่วยงาน การประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาระบบยืนยันตัวตนทางออนไลน์ที่ปลอดภัยและครอบคลุม การแก้ไขกฎหมายเพื่อเพิ่มโอกาสการจ้างงานคนพิการ การปรับปรุงขั้นตอนการให้สิทธิ และการสร้างแรงจูงใจเพิ่มเติมสำหรับนายจ้างและสถานประกอบการ ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปปรับใช้ในเชิงนโยบายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดความเหลื่อมล้ำในการให้บริการ รวมถึงการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนพิการให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: คนพิการ, การส่งเสริมการจ้างงาน, การพัฒนาคุณภาพชีวิต, การประชาสัมพันธ์, การให้สิทธิประโยชน์

ABSTRACT

This study investigates the service processes under Section 35 of the Act on the Promotion and Development of the Quality of Life of Persons with Disabilities B.E. 2550, focusing on two objectives: (1) to analyze the challenges and obstacles of the service processes, and (2) to propose guidelines for enhancing the efficiency of these services. A qualitative research approach was adopted, with data collected through in-depth interviews involving 15 key informants, including persons with disabilities or their caregivers, employers/business establishments, government departments, and service officers. Utilizing the concept of results-based public management, the study covers factors related to context, operations, variables affecting the process, and expected outcomes from improving the process. The findings revealed significant limitations in the service process, particularly in areas such as inadequate outreach, insecure identity verification mechanisms, complex coordination procedures, and insufficient incentives for employers to go beyond statutory requirements. Furthermore, the service process faced challenges with documentation and legal provisions that were overly complicated and impeded sustainable employment opportunities for persons with disabilities. Proposed improvements include the development of a unified database system across relevant agencies, effective outreach and awareness campaigns targeting key stakeholders, the enhancement of secure and comprehensive online identity verification systems, amendments to laws to expand employment opportunities for persons with disabilities, refinement of procedures for granting entitlements, and the introduction of additional incentives for employers and business establishments. This study provides actionable insights for policy applications aimed at improving service efficiency, reducing disparities, and enhancing the quality of life for persons with disabilities, enabling them to achieve sustainable self-reliance.

Keywords: persons with disabilities, employment promotion, quality of life enhancement, public outreach, entitlement provision

1. บทนำ

ปัญหาการว่างงานในกลุ่มคนพิการเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและศักยภาพในการพึ่งพาตนเองของประชากรกลุ่มนี้ งานวิจัยและรายงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องชี้ให้เห็นว่าคนพิการในประเทศไทยยังเผชิญข้อจำกัดจากตนเอง โครงสร้างทางสังคม และระบบการจ้างงานที่ไม่ครอบคลุมและยืดหยุ่นเพียงพอ ส่งผลให้ขาดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพและดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีในฐานะพลเมืองที่มีส่วนร่วมในสังคม จากข้อมูลกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2567 ก.) มีคนพิการในประเทศไทยทั้งหมด 2,215,079 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.35 ของประชากรทั้งหมด โดยกว่า 850,396 คน อยู่ในวัยแรงงาน หรือร้อยละ 38.39 แต่มีเพียงส่วนน้อยที่สามารถประกอบอาชีพได้จริง ส่วนหนึ่งเนื่องจากอุปสรรคจากระบบการจ้างงานและการให้สิทธิประโยชน์ตามกฎหมายที่ยังพัฒนาไม่เต็มที่

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดมาตรการเพื่อส่งเสริมการจ้างงานและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ โดยสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 2006 ซึ่งเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่รับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของคนพิการในการมีงานทำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนพิการสามารถสร้างความมั่นคงในชีวิตและพึ่งพาตนเองได้ โดยเฉพาะ

มาตรา 35 ที่เปิดโอกาสให้นายจ้างหรือสถานประกอบการเลือกให้สิทธิประโยชน์แก่คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการ เช่น การให้สัมปทาน การจัดสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการ การจ้างเหมาช่วงงานหรือจ้างเหมาบริการ และการฝึกงาน เป็นต้น แทนการจ้างงานตามมาตรา 33 หรือการส่งเงินเข้ากองทุนตามมาตรา 34

ด้วยสถานประกอบการในประเทศไทยมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ โดยภาคธุรกิจเอกชนจะต้องจ้างงานคนพิการรวมประมาณ 69,000 อัตรา แต่ในระหว่างปี 2565 – 2567 เกิดการจ้างงานและส่งเสริมอาชีพคนพิการเพียงปีละประมาณ 54,000 อัตรา จำนวนที่เหลืออีกกว่า 15,000 อัตรา ที่จ้างได้ไม่ครบ บริษัทต่างๆ ต้องนำส่งเงินเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ในอัตรา 119,720 บาทต่อคนต่อปี ทำให้มีเงินเข้าไปสะสมในกองทุนปีละกว่า 1,700 ล้านบาท แม้มีเม็ดเงินจำนวนมากในระบบ แต่คนพิการวัยแรงงานกว่า 850,000 คน ยังขาดโอกาสในการมีงานทำ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทซึ่งมีข้อจำกัดด้านการเดินทาง และการศึกษา ซึ่งกว่าร้อยละ 90 ของคนพิการมีระดับการศึกษาเพียงประถมหรือต่ำกว่า (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2567 ข.)

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานตามพระราชบัญญัตินี้ ยังพบปัญหาหลายประการ เช่น มาตรา 33 กำหนดให้นายจ้างหรือสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 100 คนขึ้นไปต้องรับคนพิการเข้าทำงาน 1 คน แม้เป็นมาตรามุ่งแก้ไขปัญหาการจ้างงาน แต่กลับมีช่องว่างทางกฎหมายจากเงื่อนไขการจ้างงานที่เข้มงวด ส่วนมาตรา 34 กลายเป็นช่องว่างที่ทำให้นายจ้างเลือกส่งเงินเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแทนการจ้างงานจริง ส่งผลให้คนพิการมีโอกาสนในการทำงานลดลง ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย (จุฑาทพร ศักดิ์รัตน์, 2567) และมาตรา 35 ยังพบปัญหาในด้านประชาสัมพันธ์ที่ไม่ครอบคลุม การขาดแรงจูงใจสำหรับนายจ้าง และกระบวนการดำเนินการที่ซับซ้อน ซึ่งส่งผลให้การเข้าถึงสิทธิตามมาตรา 35 ยังอยู่ในระดับต่ำ จากรายงานของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดหนองบัวลำภู (2567) พบว่า มีคนพิการที่ได้รับสิทธิตามมาตรา 35 มีเพียง 51 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 0.23 ของคนพิการทั้งหมดในจังหวัด สะท้อนถึงข้อจำกัดของระบบที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดหนองบัวลำภู, 2567)

การพัฒนากระบวนการให้สิทธิตามมาตรา 35 จึงเป็นหัวข้อที่สำคัญและเร่งด่วน เนื่องจากการยกระดับประสิทธิภาพของกระบวนการดังกล่าวไม่เพียงแต่จะช่วยเพิ่มโอกาสการมีงานทำและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการเท่านั้น แต่ยังอาจช่วยลดภาระงบประมาณด้านสวัสดิการสังคม เช่น เบี้ยความพิการ และขยายฐานภาษีด้วยการเพิ่มกำลังแรงงานที่มีศักยภาพ แม้ที่ผ่านมาได้มีงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการเข้าถึงสิทธิของคนพิการตามมาตรา 35 แต่ส่วนใหญ่มุ่งวิเคราะห์ปัญหาในภาพรวม หรือเจาะจงเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการหรือตัวคนพิการเอง ยังขาดการศึกษาเชิงลึกถึงกระบวนการให้บริการของสำนักงานจัดหางานจังหวัดโดยตรง การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งวิเคราะห์จุดบกพร่องในกระบวนการทำงานเดิมเพื่อหาช่องว่างที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเข้าถึงสิทธิของคนพิการ ผลจากการวิเคราะห์จะนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงกระบวนการให้บริการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดอุปสรรคที่มีอยู่ และเพิ่มโอกาสในการจ้างงานคนพิการในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการให้บริการของสำนักงานจัดหางานจังหวัดตามมาตรา 35
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการยกระดับประสิทธิภาพกระบวนการให้บริการของสำนักงานจัดหางานจังหวัดตาม

มาตรา 35

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1.ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นการรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อทำความเข้าใจปัญหาอุปสรรค และแนวทางการปรับปรุงกระบวนการให้บริการของสำนักงานจัดหางานจังหวัดตามมาตรา 35 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

2.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้คัดเลือกโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยวิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยมีความตระหนักถึงความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้เลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์ในการได้รับสิทธิตามมาตรา 35 หรือเป็นผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวกับการพัฒนาขั้นตอนตามคู่มือดังกล่าว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงประเด็นและสามารถชี้แจงรายละเอียดต่างๆได้อย่างครบถ้วน โดยเน้นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการให้บริการตามมาตรา 35 ของจังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อให้ข้อมูลที่ครบถ้วนและครอบคลุมมุมมองในทุกมิติ ซึ่งแบบสอบถามมีค่าชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย การใช้ข้อมูล และการรับประกันความเป็นส่วนตัวของผู้ตอบจะไม่มีเก็บข้อมูลที่สามารัระบุตัวตนของผู้ตอบได้โดยตรง ข้อมูลที่ได้รับจะถูกนำไปวิเคราะห์ ในภาพรวมเท่านั้น รวมทั้งหมด 15 ราย ได้แก่

1. คนพิการ/ผู้ดูแลคนพิการ จำนวน 9 ราย คัดเลือกจากผู้ที่เคยได้รับสิทธิ และปัจจุบันได้รับสิทธิตามมาตรา 35
2. นายจ้าง/สถานประกอบการ/หน่วยงานของรัฐ จำนวน 3 ราย คัดเลือกจากบุคคลที่ทำงานฝ่ายบริหารบุคคล มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานคนพิการของนายจ้าง/สถานประกอบการ/หน่วยงานที่ให้สิทธิตามมาตรา 35
3. เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการจัดหางาน จำนวน 3 ราย คัดเลือกจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับคนพิการ

3.วิธีการและเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง โดยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล
2. การวิเคราะห์เอกสารประกอบ เช่น รายงานสถานการณ์คนพิการ ข้อมูลสถิติ และคู่มือปฏิบัติงาน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล (ควรอธิบายการวิเคราะห์ข้อมูล)

1. ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกประเด็นตามแต่ละประเด็น
2. นำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบความเหมือนหรือความต่างของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนก่อน
3. นำข้อมูลไปวิเคราะห์นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยก ประเด็นคำถามแล้วนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้ทราบถึงลักษณะที่มีความคล้ายกันและแตกต่างกันของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์
4. นำข้อมูลที่ได้จากการเปรียบเทียบมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันเพื่อสรุปผลการวิจัยโดยใช้การนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนา

4.กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์กระบวนการเดิมในการให้สิทธิตามมาตรา 35 เพื่อระบุจุดบกพร่องและข้อจำกัดที่ส่งผลต่อการเข้าถึงสิทธิของคนพิการ และเสนอแนวทางปรับปรุงที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการให้บริการภาครัฐ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการภาครัฐแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นแนวคิดที่ใช้ในการศึกษานี้ครอบคลุม

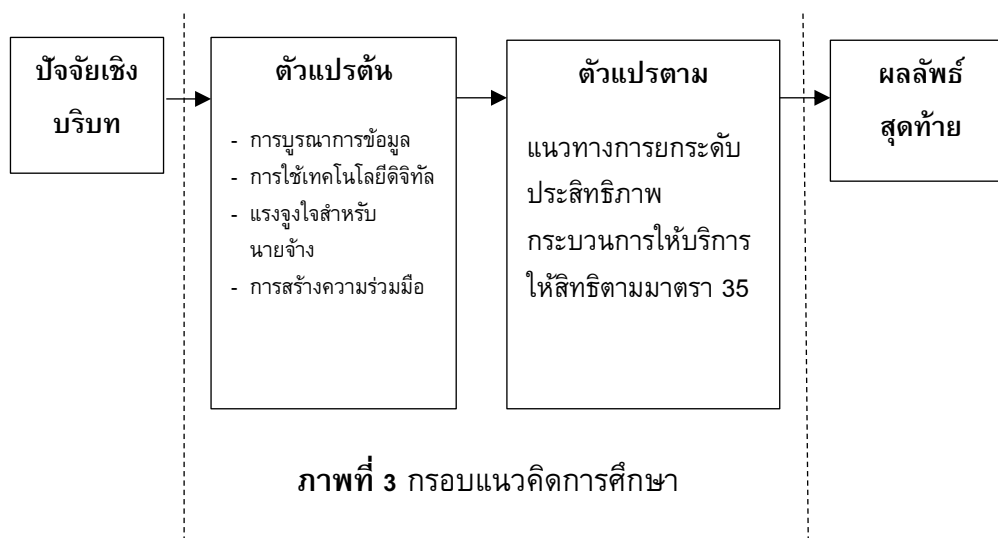
ทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบท การดำเนินงาน ตัวแปรที่มีผลต่อกระบวนการ และผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการปรับปรุงกระบวนการดังกล่าว โดยมีองค์ประกอบของกรอบแนวคิด ดังนี้

1. ปัจจัยเชิงบริบท (Contextual Factors) คือ ปัจจัยที่กำหนดกรอบแนวทางและข้อจำกัดของกระบวนการให้บริการ เช่น กระบวนการตราและเจตนารมณ์ของกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง (เช่น มาตรา 35) โครงสร้างองค์กร และวิธีการบริหารงาน ทรัพยากรที่มีอยู่ (งบประมาณ บุคลากร และเทคโนโลยี) ทั้งนี้ การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยเชิงบริบทอยู่นอกเหนือขอบเขตการศึกษานี้

2. ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินงาน เช่น การบูรณาการฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงาน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (e-Services) แรงจูงใจสำหรับนายจ้าง (เช่น สิทธิประโยชน์ทางภาษี) การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

3. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ผลลัพธ์ที่เกิดจากการปรับปรุงกระบวนการ ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการให้บริการ การเพิ่มความโปร่งใสและความรวดเร็วในการดำเนินงาน การลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มการเข้าถึงสิทธิของคนพิการ

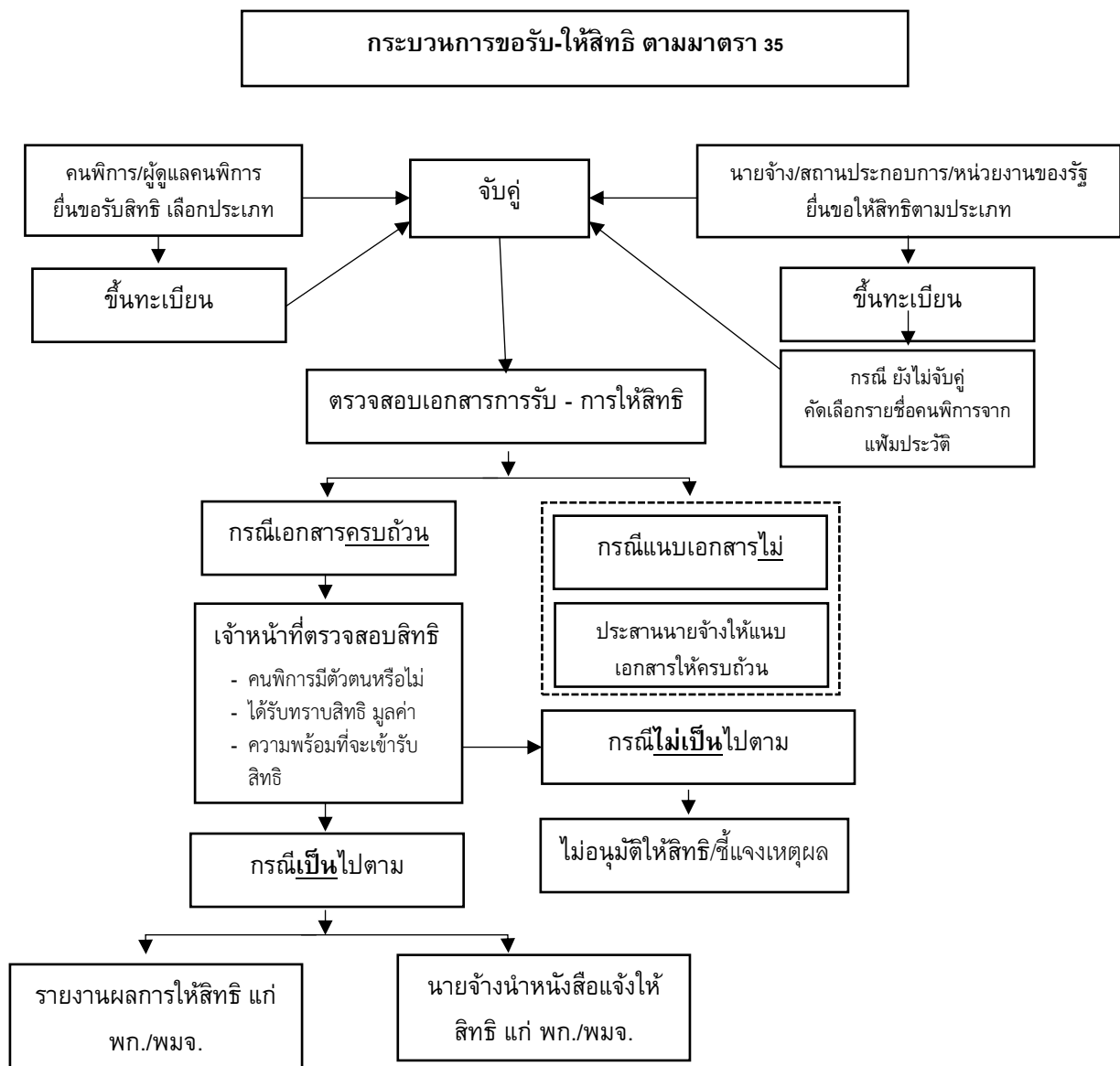
4. ผลลัพธ์สุดท้าย (Ultimate Outcomes) คือ ผลลัพธ์ระบบบริการสาธารณะที่ผ่านกระบวนการปรับปรุงประสิทธิภาพตามกรอบแนวคิดแล้วและส่งต่อการตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของคนพิการ และการพัฒนากลไกการจ้างงานคนพิการอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ การศึกษาเกี่ยวกับผลลัพธ์สุดท้ายอยู่นอกเหนือขอบเขตการศึกษานี้ ดังกรอบแนวคิดการศึกษานี้



ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดการศึกษา

4. ผลการวิจัย

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ถูกวิเคราะห์โดยจำแนกตามประเด็นคำถาม พร้อมทั้งเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย และข้อมูลเอกสารทางวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อระบุลักษณะที่สอดคล้องและแตกต่างกันนำข้อมูลที่เปรียบเทียบแล้วมาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การสรุปผลการวิจัย โดยนำเสนอในรูปแบบพรรณนา ซึ่งสามารถอธิบายภาพรวมกระบวนการให้บริการของสำนักงานจัดงานจังหวัดตามมาตรา 35 ได้ตามภาพที่ 2 ดังนี้



ภาพที่ 2 กระบวนการขอรับ-ให้สิทธิ ตามมาตรา 35

จากภาพที่ 2 สามารถอธิบายลำดับขั้นตอนกระบวนการ ขอรับ - ให้สิทธิตามมาตรา 35 ได้ดังนี้

การขอรับสิทธิ คือ คนพิการ/ผู้ดูแลคนพิการ ที่ต้องการใช้สิทธิตามมาตรา 35 ยื่นขอรับสิทธิทั้ง 7 ประเภท ที่สำนักงานจัดหางานตามแบบ กจ.พก.1 หรือยื่นผ่านระบบ DOE e-Service พร้อมเอกสารและหลักฐานประกอบการยื่น

การให้สิทธิ คือ นายจ้าง/สถานประกอบการ/หน่วยงานของรัฐ ที่ต้องการให้สิทธิตามมาตรา 35 ต่อคนพิการ/ผู้ดูแลคนพิการ ทั้ง 7 ประเภท ตามแบบ กจ.พก. 2 (1 – 7) ที่สำนักงานจัดหางาน หรือยื่นผ่านระบบ DOE e-Service พร้อมเอกสารและหลักฐานประกอบการยื่น

การจับคู่ คือ เมื่อมีการขอรับสิทธิและการให้สิทธิตรงกัน เจ้าหน้าที่จัดหางานจะดำเนินการตรวจสอบเอกสารกรณีเอกสารครบถ้วน เจ้าหน้าที่จะลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบสิทธิคนพิการ ว่าคนพิการมีตัวตนหรือไม่ ได้รับทราบสิทธิ มูลค่า ระยะเวลา ของสิทธิหรือไม่ และคนพิการมีความพร้อมที่จะเข้ารับสิทธิดังกล่าวหรือไม่ กรณีเอกสารไม่ครบถ้วน เจ้าหน้าที่จะประสานนายจ้างให้แนบเอกสารมาเพิ่มเติมจนเอกสารครบถ้วน

เมื่อลงพื้นที่ตรวจสอบสิทธิเรียบร้อยแล้ว เจ้าหน้าที่จัดหางานจะตรวจสอบการเข้าหลักเกณฑ์ตามกฎหมาย
กรณีเป็นไปตามหลักเกณฑ์ เจ้าหน้าที่จัดหางานอนุมัติการให้สิทธิ และรายงานผลให้กรมส่งเสริมและพัฒนา
คุณภาพชีวิตคนพิการ (พก.) หรือสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) แล้วแต่กรณี ได้รับ
ทราบและดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของนายจ้างก็ต้องดำเนินการส่งเอกสาร

กรณีเป็นไปไม่ตามหลักเกณฑ์ เจ้าหน้าที่ไม่อนุมัติการให้สิทธิ และชี้แจงเหตุผล

**ปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการให้บริการของสำนักงานจัดหางานจังหวัดตามมาตรา 35 สามารถ
อธิบายได้ดังนี้**

1) กระบวนการให้บริการตามมาตรา 35 มีข้อจำกัดสำคัญในด้านการประชาสัมพันธ์

คนพิการและผู้ดูแลส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิตามมาตราดังกล่าว โดยการรับรู้สิทธิมักเกิด
จากการบอกต่อกันในกลุ่มคนพิการเป็นหลัก ทั้งยังไม่มีผู้ใดทราบว่าสามารถยื่นขอรับสิทธิผ่านระบบออนไลน์ DOE e-
Service ได้ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญ เนื่องจากคนพิการมักมีข้อจำกัดในการเดินทาง เช่น ต้องเดินทางข้ามจังหวัด มีค่าใช้จ่าย
สูง เสียเวลา ประกอบกับความกังวลว่าจะไม่ได้รับสิทธิหากไม่ยื่นเอกสารด้วยตนเอง ซึ่งมักต้องเตรียมเอกสารหลายชุด
เช่น สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาบัตรคนพิการ สำเนาทะเบียนบ้าน แบบ กกจ.พ.ก.1 ซึ่งสอดคล้องกับบท
สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 - 6 และ คนที่ 13 - 15 ที่กล่าวว่า "... ไม่เคยทราบมาก่อนว่ามีระบบการขึ้นทะเบียน
ออนไลน์..." ในส่วนของนายจ้าง/สถานประกอบการรวมถึงหน่วยงานของรัฐ ส่วนใหญ่ยังไม่ทราบถึงสิทธิและขั้นตอน
การให้สิทธิผ่านระบบออนไลน์เช่นกัน รวมถึงขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทการให้สิทธิ ซึ่งสอดคล้องกับบท
สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 13 ที่กล่าวว่า "... ที่ผ่านมา บริษัทเคยให้สิทธิตามมาตรา 35 เฉพาะในรูปแบบการจ้าง
เหมาบริการเพื่อให้คนพิการไปปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐเท่านั้น และไม่เคยดำเนินการในรูปแบบอื่น อีกทั้งเพิ่ง
ทราบว่า การให้สิทธิตามมาตรา 35 มีทั้งหมด 7 ประเภท และยังไม่เข้าใจขั้นตอนการดำเนินการในรูปแบบอื่นๆอย่าง
ชัดเจน ..." จากข้อค้นพบข้างต้น จึงเห็นได้ว่า ยังมีปัญหาและอุปสรรคอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรับรู้สิทธิ ช่อง
ทางการเข้าถึงสิทธิ ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องของสิทธิ ซึ่งล้วนเป็นอุปสรรคสำคัญต่อประสิทธิภาพของกระบวนการ
ตามมาตรา 35

2) การยืนยันตัวตนที่ยังไม่ปลอดภัย

คนพิการ/ผู้ดูแลคนพิการ นายจ้าง/สถานประกอบการไม่ทราบถึงระบบ DOE e-Services ว่าสามารถยื่นการ
รับและให้สิทธิทางออนไลน์ดังกล่าว แม้ผู้ที่ทราบจะพยายามเข้าใช้งานระบบแล้ว แต่ก็ไม่สามารถดำเนินการได้สำเร็จ
เนื่องจากการยืนยันตัวตนที่ซับซ้อนและระบบที่ไม่เสถียร ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7 ที่กล่าวว่า
"...ดิฉันเคยเข้าไปใช้งานอยู่ แต่เข้าไปแล้วไม่สามารถเข้าได้ เนื่องจากระบบให้ยืนยันตัวตนหลายขั้นตอน ..." การยื่นขึ้น
ทะเบียนขอใช้สิทธิตามมาตรา 35 ผ่านระบบ DOE e-Services ต้องลงชื่อเข้าใช้ด้วยการยืนยันตัวตนผ่านเลขหลังบัตร
ประชาชน โฉนดกรอกข้อมูลส่วนตัว และเลือกประเภทการขอใช้สิทธิแล้ว แต่ก็ไม่สามารถใช้งานได้ และต้องรอนายจ้าง
แจ้งเข้าทำสัญญาจ้าง ส่วนของนายจ้าง/สถานประกอบการ และหน่วยงานของรัฐ ต้องยื่นขอให้สิทธิตามมาตรา 35 ผ่าน
ระบบ DOE e-Services ลงชื่อเข้าใช้ด้วยการยืนยันตัวตนผ่าน DGA Digital ID เลือกการรับและให้สิทธิมาตรา 35 กรอก
ข้อมูลประเภทการให้สิทธิ พร้อมทั้งสามารถคัดลอกรายชื่อคนพิการ/ผู้ดูแลคนพิการ ที่ยื่นความต้องการขอรับสิทธิใน
ระบบได้ทันที ปัญหาเหล่านี้ ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของระบบ DOE e-Services และทำให้การเข้าถึงสิทธิเป็นไปได้
ที่ยากยิ่งขึ้น จึงควรพัฒนาระบบที่คำนึงถึงผู้ใช้งาน ควรจัดทำคู่มือการใช้งานที่เข้าใจง่าย พร้อมทั้งจัดอบรมเชิง
ปฏิบัติการให้กับผู้ใช้งานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มความเข้าใจและศักยภาพในการเข้าถึงสิทธิอย่างสะดวก ปลอดภัย และ
ทั่วถึง

3) การประสานงานที่ซับซ้อน

กระบวนการให้บริการตามมาตรา 35 ของสำนักงานจัดหางานจังหวัด พบประเด็นปัญหาสำคัญประการหนึ่ง คือ ความซับซ้อนในการประสานงาน โดยเฉพาะในการตรวจสอบสิทธิ ซึ่งดำเนินการภายหลังที่นายจ้างและคนพิการได้ทำสัญญาจ้างงานเรียบร้อยแล้ว อย่างไรก็ตาม เนื่องจากหน่วยงานรับแจ้งการจ้างงานและหน่วยงานตรวจสอบสิทธิมักตั้งอยู่คนละพื้นที่ จึงต้องมีการประสานงานข้ามจังหวัดไปยังสำนักงานจัดหางานในพื้นที่ภูมิลำเนาของคนพิการ เพื่อดำเนินการตรวจสอบสิทธิแทน ทั้งนี้ ขั้นตอนตรวจสอบสิทธิดังกล่าวถือเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันการสวมสิทธิ์ การใช้สิทธิซ้ำซ้อน และการยืนยันการมีตัวตนของคนพิการรวมถึงคนพิการได้รับทราบมูลค่าและระยะเวลาตามสัญญาจ้าง อย่างไรก็ตาม กระบวนการดังกล่าวต้องอาศัยการประสานงานหลายฝ่ายและเอกสารต้นฉบับ จึงมักเกิดความล่าช้าส่งผลกระทบต่อการอนุมัติเงินเดือนให้กับคนพิการล่าช้าตามไปด้วย ดังที่ปรากฏในบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 ที่กล่าวว่า "ทำงานมา 5 เดือน ยังไม่ได้รับเงินเดือน เมื่อสอบถามเจ้าหน้าที่แจ้งว่าอยู่ระหว่างรอผลการตรวจสอบสิทธิ..." ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 ที่กล่าวว่า "ทำงานมา 3 เดือน ยังไม่ได้รับเงินเดือน ต้องสำรองเงินในการใช้จ่ายระหว่าง 3 เดือนแรก..." ยิ่งไปกว่านั้น ในกรณีของการให้สิทธิตามมาตรา 35 ประเภทการจ้างเหมาบริการช่วงงานยิ่งมีความซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากคนพิการต้องรอการตรวจสอบสิทธิจากพื้นที่ตนเอง จากนั้นต้องทำหนังสือส่งกลับไปยังหน่วยรับแจ้ง เพื่อให้หน่วยรับแจ้งดำเนินการแจ้งการให้สิทธิกับนายจ้างและอนุมัติการโอนเงิน ทั้งนี้ คนพิการยังต้องรายงานผลการปฏิบัติงานประจำเดือนให้กับนายจ้างเพื่อใช้เป็นหลักฐานยืนยันการทำงานตามสัญญาจ้าง ซึ่งล้วนเป็นขั้นตอนที่ต้องใช้เวลาและก่อให้เกิดความล่าช้าในการรับเงินเดือนของคนพิการ

4) ขาดแรงจูงใจในการให้สิทธิเกินจากข้อกำหนดตามกฎหมาย

หนึ่งในประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการจ้างงานคนพิการ คือ การขาดแรงจูงใจในการให้สิทธิเกินกว่าข้อกำหนดตามกฎหมาย แม้ว่าในปัจจุบันกฎหมายจะให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี แก่นายจ้าง เช่น การหักเป็นค่าใช้จ่ายได้ถึง 2 เท่า และหากจ้างเกินกว่า 60% ของลูกจ้างทั้งหมด จะสามารถหักค่าใช้จ่ายได้ถึง 3 เท่าในการคำนวณภาษีนิติบุคคล อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า แรงจูงใจดังกล่าวยังไม่เพียงพอที่จะจูงใจให้นายจ้างเพิ่มอัตราจ้างงานคนพิการ ดังเช่นผู้ให้ข้อมูลคนที่ 13 ที่ระบุว่า "...ขณะนี้ยังไม่มีความมั่นใจนโยบายของผู้บริหารในการให้สิทธิมาตรา 35 เกินกว่าที่กฎหมายกำหนด..." นอกจากนี้ ยังพบว่านายจ้าง/สถานประกอบการบางแห่งเลือกส่งเงินเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตามมาตรา 34 แทนการจ้างงานโดยตรง เนื่องจากเห็นว่าเป็นวิธีที่สะดวกกว่า ไม่ต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และไม่เสี่ยงต่อการถูกปรับ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 14 กล่าวว่า "...สถานประกอบการไม่เหมาะกับการจ้างงานคนพิการ เนื่องจากไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก และการจ่ายเงินเข้ากองทุนฯ ง่ายกว่าไม่ต้องเสียค่าปรับในกรณีที่จ้างงานคนพิการไม่ครบตามกฎหมาย..." จากข้อค้นพบข้างต้น จึงเห็นได้ว่า สิทธิประโยชน์ทางภาษี เพียงอย่างเดียวอาจยังไม่เพียงพอในการจูงใจให้นายจ้างจ้างงานคนพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการขาดความตระหนักในศักยภาพของคนพิการ ความกังวลเรื่องต้นทุนในการปรับปรุงสถานที่ทำงาน และความไม่มั่นใจในประสิทธิภาพการทำงานของคนพิการ

5) การให้บริการยังประสบปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการด้านเอกสารและข้อกำหนดของกฎหมายที่ยุ่งยากและไม่เอื้อต่อการจ้างงานคนพิการในระยะยาว

การจ้างงานคนพิการตามมาตรา 35 มีความยุ่งยากเนื่องจากกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับมีความซับซ้อน เช่น การจ้างงานคนพิการต้องเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม หากเริ่มหลังจากนั้นถือว่าไม่ครบปีปฏิทิน อีกทั้งสถานประกอบการยังต้องรักษาอัตราส่วน การจ้างงานคนพิการให้คงที่ หากมีการเปลี่ยนแปลงต้องดำเนินการตามขั้นตอนภายใน 45 วัน หากไม่ดำเนินการอาจถูกดำเนินคดีและต้องจ่ายเงินเพิ่มและค่าปรับ ดังเช่นผู้ให้ข้อมูลคนที่ 13 ที่ระบุว่า "...บริษัทมีความประสงค์จะจ้างคนพิการเพื่อทดแทนพนักงานเดิมที่กำลังจะลาออก แต่ก็ไม่สามารถหาคนพิการที่มี

คุณสมบัติเหมาะสมมาทำงานในบริษัทได้ ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรา 33 ภายใน 45 วัน ได้ทัน อาจจะต้องเสียค่าปรับในการจ้างงานคนพิการไม่ครบตามกฎหมาย..." นอกจากนี้ สถานประกอบการต้องจัดทำเอกสารหลักฐานต่างๆ ไปยังกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการภายในวันที่ 31 มีนาคมของทุกปี ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้เป็นภาระเพิ่มเติมที่ทำให้หลายแห่งเลือกที่จะส่งเงินเข้ากองทุนแทนการจ้างงานโดยตรง

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้จะแบ่งออกเป็นประเด็นเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอแนะแนวทางการยกระดับประสิทธิภาพกระบวนการให้บริการของสำนักงานจัดหางานจังหวัดตามมาตรา 35 ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการให้บริการตามมาตรา 35 มีข้อจำกัดสำคัญในด้านการประชาสัมพันธ์ งานวิจัยพบว่า คนพิการ/ผู้ดูแลคนพิการ นายจ้าง/สถานประกอบการ/หน่วยงานภาครัฐ ขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิมาตรา 35 ที่ถูกต้อง รวมทั้งไม่ทราบว่า มีระบบ DOE e-Service โดยผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 – 6 ที่กล่าวว่า "...ไม่ทราบว่ามีการขึ้นทะเบียนออนไลน์..." และบางราย ทราบว่ามีระบบแต่ไม่สามารถลงชื่อเข้าใช้งานได้ เนื่องจากปัญหาระบบการยืนยันตัวตน โดยงานวิจัยของชลธาร ปิ่นเจริญ (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สถานภาพและประเด็นปัญหา การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายการจ้างงาน คนพิการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พบว่า มีปัญหาเรื่องความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายการจ้างงานคนพิการและสิทธิสวัสดิการที่ต้องได้รับจากการทำงานในสถานประกอบการ

2) การยืนยันตัวตนที่ยังไม่ปลอดภัย งานวิจัยพบว่า ระบบ DOE e-Services ที่ใช้ในการยื่นขอรับและให้สิทธิตามมาตรา 35 ยังมีปัญหาในเรื่องความปลอดภัยในการยืนยันตัวตน ซึ่งการยืนยันตัวตนด้วยเลขหลังบัตรประชาชนสำหรับคนพิการ/ผู้ดูแลคนพิการ และการยืนยันตัวตนด้วย DGA Digital ID สำหรับนายจ้าง/สถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐ ยังมีปัญหาทางเทคนิคที่ทำให้ ไม่สามารถเข้าใช้งานระบบได้ นอกจากนี้ ผู้ใช้งานที่มีความทุพพลภาพมีลักษณะเฉพาะที่หลากหลายครอบคลุมไม่เพียงแต่ข้อจำกัดทางกายภาพ เช่น ความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว การได้ยิน หรือการมองเห็น ยังรวมถึงความสามารถทางปัญญา ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Di Campi and Luccio (2025) ได้เสนอแนวทางการยืนยันตัวตนที่คำนึงถึงผู้ใช้งาน โดยเน้นการออกแบบระบบที่เข้าถึงได้ และใช้งานง่าย โดยใช้เทคโนโลยีอย่างระบบไบโอเมตริกส์ ซึ่งให้ความปลอดภัยและความสะดวก โดยไม่ต้องพึ่งพาการจำรหัสผ่าน ในขณะที่ระบบ DOE e-Services ยังใช้กลไกการยืนยันตัวตนแบบดั้งเดิมที่มีจำกัดด้านเทคนิคและการเข้าถึง โดยเฉพาะกลุ่มคนพิการที่อาจไม่มีอุปกรณ์หรือความรู้ในการใช้งานระบบดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ควรปรับปรุงระบบให้สามารถรองรับกลุ่มเปราะบางได้อย่างแท้จริง

3) การประสานงานที่ซับซ้อน งานวิจัยพบว่า กระบวนการในการให้บริการของสำนักงานจัดหางานจังหวัดตามมาตรา 35 มีความซ้ำซ้อน เพิ่มภาระงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน หลายขั้นตอน รวมทั้งการไม่ประสานข้อมูลของคนพิการระหว่างหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต้องส่งเอกสารไปหลายแห่ง เช่น หนังสืออนุมัติการให้สิทธิถึงนายจ้าง/สถานประกอบการ/หน่วยงานของรัฐ หนังสือแจ้งผลการตรวจสอบสิทธิของคนพิการในกรณีคนพิการอยู่คนละพื้นที่ที่แจ้งให้สิทธิ และหนังสือแจ้งการให้สิทธิของถึงนายจ้าง/สถานประกอบการ/หน่วยงานของรัฐไปยังสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนั้นๆ โดยงานวิจัยของกฤษฎา ธีระโกศลพงศ์ และ นราเขต ยิ้มสุข (2561) เสนอแนวทางในการลดความซับซ้อนของกระบวนการให้บริการภาครัฐ การบูรณาการข้อมูล

4) ขาดแรงจูงใจในการให้สิทธิเกินจากข้อกำหนดตามกฎหมาย งานวิจัยพบว่าสถานประกอบการบางแห่ง ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการจึงส่งผลให้ไม่เอื้อต่อการจ้างงานคนพิการ อีกทั้งสถานประกอบการประสบปัญหาในการหาคนพิการที่มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการ โดยผู้ให้ข้อมูลคนที่ 14 กล่าวว่า "...สถานประกอบการไม่เหมาะกับการจ้างงานคนพิการ เนื่องจากไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก และการจ้างเงินเข้ากองทุนฯ ง่ายกว่าไม่ต้องเสียค่าปรับใน

กรณีที่จ้างงานคนพิการไม่ครบตามกฎหมาย ...” สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nagtegaal, de Boer, van Berkel, Derks และ Tummers (2023) ซึ่งพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้นายจ้างไม่จ้างคนพิการส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ ได้แก่ ความคาดหวังในด้านลบ เช่น ความเชื่อว่าคนพิการไม่มีประสิทธิภาพในการทำงาน มีค่าใช้จ่ายสูง และขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคนพิการ นอกจากนี้แรงจูงใจด้านบวก เช่น ความต้องการช่วยเหลือผู้อื่นเชิงจริยธรรม ดังนั้น องค์กรควรได้รับแรงสนับสนุนเพิ่มเติมในเชิงสังคม เศรษฐกิจ และนโยบาย เพื่อส่งเสริมการจ้างงานคนพิการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของบุษบากร สุวรรณเกษ และคณะ (2566) เสนอแนวทางว่าเพื่อให้สถานประกอบการมีแรงจูงใจในการจ้างงานคนพิการอย่างยั่งยืน ควรมีการพัฒนาทักษะของคนพิการควบคู่ไปกับการสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น การจัดสรรงบประมาณเพื่อฝึกอบรมและปรับปรุงสถานที่ทำงานให้เอื้อต่อคนพิการ

5) การให้บริการยังประสบปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการด้านเอกสารและข้อกำหนดของกฎหมายที่ยุ่งยากและไม่เอื้อต่อการจ้างงานคนพิการในระยะยาว กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ ในการจ้างงานตามมาตรา 35 มีความสลับซับซ้อนและยุ่งยาก โดยตามกฎหมายสถานประกอบการ ที่จ้างคนพิการมีหน้าที่ในการจัดทำและจัดเก็บเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงาน เช่น สัญญาจ้างงาน บัตรประจำตัวคนพิการ บัตรประชาชน และทะเบียนบ้านของคนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการ โดยต้องส่งเอกสารดังกล่าวให้แก่กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ภายในเวลาที่กำหนด เพื่อเป็นการปฏิบัติตามกฎหมาย โดยงานวิจัยของชลธาร ปิ่นเจริญ (2562) พบว่า กฎระเบียบเกี่ยวกับการจ้างงานคนพิการมีความซับซ้อนและไม่สามารถตีความได้อย่างชัดเจน เช่น การกำหนดจำนวนคนพิการที่ต้องจ้างตามอัตราส่วนของจำนวนพนักงานทั้งหมดในสถานประกอบการ หรือรายละเอียดเกี่ยวกับการให้สิทธิประโยชน์ตามมาตรา 35 ซึ่งอาจทำให้นายจ้างบางรายเลือกที่จะเลี่ยงการจ้างงานคนพิการ หรือหันไปส่งเงินเข้ากองทุนฯ แทน

จากประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการให้บริการ สามารถเสนอแนวทางการยกระดับประสิทธิภาพกระบวนการให้บริการของสำนักงานจัดหางานจังหวัดตามมาตรา 35 ได้ดังนี้

1. การปรับปรุงระบบฐานข้อมูลให้เป็นหนึ่งเดียวระหว่างหน่วยงาน การจัดฐานข้อมูลเกี่ยวกับคนพิการทั้งระบบ ระหว่างกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และกรมการจัดหางาน ควรเชื่อมโยงข้อมูลเป็นฐานเดียวกันให้นายจ้างหรือสถานประกอบการ และหน่วยงานของรัฐต่างๆ สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลคนพิการที่ต้องการทำงาน และสามารถตรวจสอบได้ตั้งแต่ต้น ป้องกันการใช้สิทธิซ้ำซ้อน ไม่เสียเวลาในการแก้ไข เปลี่ยนแปลงคนพิการใหม่ หรือนายจ้างต้องจ่ายเงินเพิ่ม และเบี้ยปรับ ในกรณีหาคนพิการ มาทดแทนไม่ทันหรือไม่ได้ตามที่กฎหมายกำหนดภายใน 45 วัน ลดภาระงานของเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบความซ้ำซ้อน

2. การประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การประชาสัมพันธ์ตามมาตรา 35 ยังไม่ครอบคลุมทั้งในช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ ส่งผลให้คนพิการ/ผู้ดูแลคนพิการ นายจ้าง/สถานประกอบการ หน่วยงานของรัฐ ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการให้สิทธิและการขอรับสิทธิตามมาตรา 35 และประเภทการให้สิทธิดังกล่าว จึงควรมีการสื่อสารสร้างการรับรู้ที่ถูกต้องอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง โดยเฉพาะผ่านเครือข่ายกลุ่มคนพิการ ศูนย์บริการร่วมต่างๆ และผ่านสื่อออนไลน์ของหน่วยงาน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของการจ้างงานคนพิการและส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวทางปฏิบัติที่ดี

3. การพัฒนาระบบยืนยันตัวตนทางออนไลน์ที่ปลอดภัยและครอบคลุม ควรแก้ไขขั้นตอนการขึ้นทะเบียนคนพิการเพื่อสมัครงานผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ DOE e-Services ของกรมการจัดหางาน ให้มีความปลอดภัย มีความเสถียร และมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีการยืนยันตัวตนด้วยไบโอเมตริกส์มาใช้ เพื่อลดการฟุ้งพารหัสผ่าน และเพิ่มความสะดวกในการใช้งาน นอกจากนี้ ควรผลักดันให้มีการใช้ระบบ DOE e-Services ของ

กรมการจัดหางานอย่างแพร่หลายเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทางของคนพิการ ลดภาระงานของเจ้าหน้าที่และเพิ่มประสิทธิภาพการให้สิทธิ โดยเปิดให้นายจ้างสามารถคัดลอกรายชื่อและแจ้งการทำสัญญาจ้างงานผ่านระบบได้โดยตรง

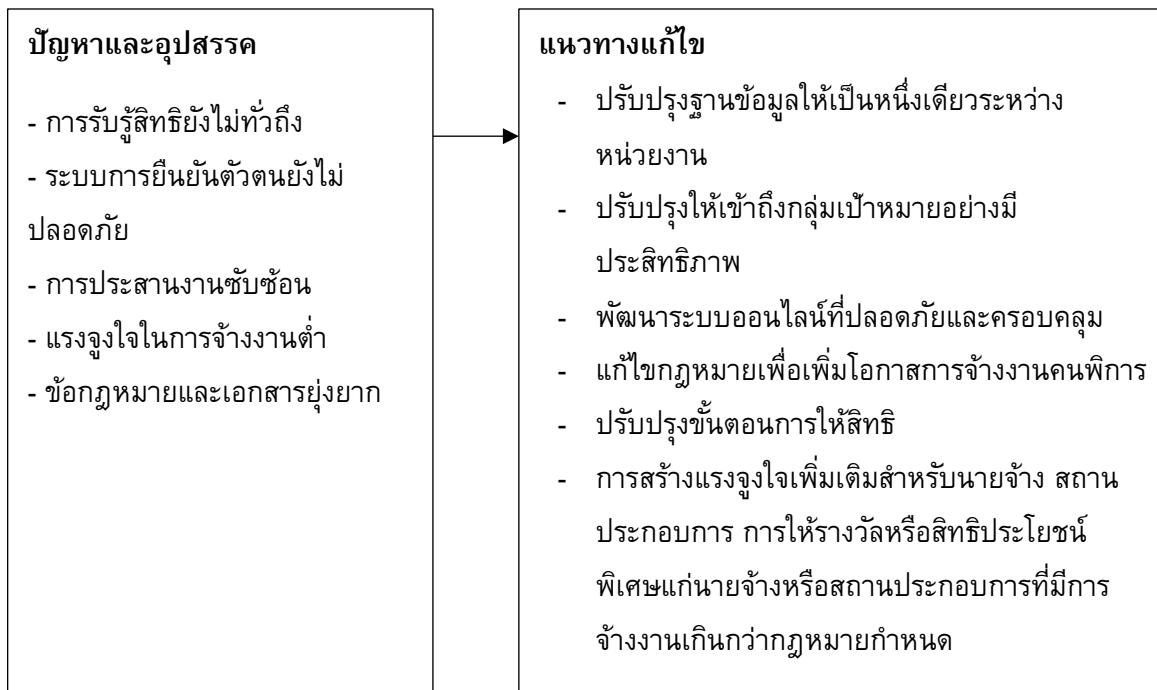
4. การแก้ไขกฎหมายเพื่อเพิ่มโอกาสการจ้างงานคนพิการ จากผลงานวิจัยจะเห็นว่าจำนวนหน่วยงานของรัฐที่ให้สิทธิมีแนวโน้มลดลง รัฐบาลจึงควรพิจารณาปรับปรุงกฎหมายและออกคำสั่งที่ชัดเจน ควรกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการให้สิทธิตามมาตรา 35 ระหว่างเดือนตุลาคม ถึงเดือนธันวาคมของปีก่อนการให้สิทธิเหมือนกับสถานประกอบการ โดยสามารถจัดสรรพื้นที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการให้แก่คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการ โดยไม่คิดค่าเช่าพื้นที่ เพื่อได้เพิ่มช่องทางการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ ควรมีระบบให้รางวัลหรือยกย่องแก่หน่วยงานที่ดำเนินการให้สิทธิได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามข้อกำหนดของกฎกระทรวง ซึ่งกำหนดให้นายจ้างทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 100 คนขึ้นไป ต้องจ้างคนพิการในอัตรา 1 ต่อ 100 คน หากมีเศษเกิน 50 คนต้องรับเพิ่มอีกหนึ่งคน การนับจำนวนลูกจ้างให้นับทุกวันที่ 1 ตุลาคมของทุกปี (MSDHS, 2011) โดยงานวิจัยของ Holubová et al. (2024) พบว่าในประเทศจอร์แดนมีการกำหนดโควตาเข้มงวดกว่า โดยกำหนดให้ภาครัฐและเอกชนที่มีพนักงาน 25 – 50 คนต้องจ้างงานคนพิการอย่างน้อย 1 คน และหากมีพนักงานเกิน 50 คน ต้องจ้างคนพิการอย่างน้อย 4% ของจำนวนพนักงานทั้งหมด นอกจากนี้ นายจ้างยังต้องจัดสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสมและไม่เลือกปฏิบัติต่อคนพิการ (Phenix Center for Economic and Informatics Studies., 2016) ส่วนประเทศสโลวาเกียใช้ระบบการจ้างงานแบบคุ้มครอง โดยมีการกำหนดโควตาการจ้างงานคนพิการให้กับสถานประกอบการที่มีพนักงานตั้งแต่ 20 คนขึ้นไป ต้องจ้างคนพิการในอัตราส่วน 3.2% ของจำนวนพนักงานทั้งหมด หรือหากไม่สามารถจ้างได้ต้องซื้อสินค้าหรือบริการจากบริษัทที่จ้างงานคนพิการแทน ทั้งยังมีบทลงโทษสำหรับนายจ้างที่ไม่ปฏิบัติตาม อย่างไรก็ตาม รัฐบาลควรพิจารณาปรับเกณฑ์จำนวนลูกจ้างขั้นต่ำให้ลดลง เพื่อเพิ่มองค์กรที่มีพันธะในการจ้างงานและขยายโอกาสในการเข้าถึงงานอย่างทั่วถึง

5. การปรับปรุงขั้นตอนการให้สิทธิ แก้ไข ทบทวน และปรับปรุงการใช้สิทธิตามมาตรา 35 ทั้ง 7 ประเภท คือ การให้สัมปทาน จัดสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการ จ้างเหมาช่วงงานหรือจ้างเหมาบริการ ฝึกงาน จัดให้มีอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวก ล่ามภาษามือ และการให้ความช่วยเหลืออื่นใดแก่คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการ ควรจัดให้มีการประชุมจากภาครัฐ ภาคเอกชน และคนพิการ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ในการแก้ไข ทบทวน และปรับปรุงกระบวนการให้สิทธิคนพิการ การพัฒนาระบบ e-Services ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของหน่วยงาน ลดขั้นตอนที่ซ้ำซ้อน และช่วยให้คนพิการเข้าถึงสิทธิได้อย่างรวดเร็วและสะดวกมากขึ้น

6. การสร้างแรงจูงใจเพิ่มเติมสำหรับนายจ้าง สถานประกอบการ การให้รางวัลหรือสิทธิประโยชน์พิเศษแก่นายจ้างหรือสถานประกอบการที่มีการจ้างงานเกินกว่ากฎหมายกำหนด ในปัจจุบัน แม้ว่ารัฐบาลจะให้สิทธิประโยชน์แก่สถานประกอบการที่จ้างงานคนพิการในรูปแบบของการหักค่าใช้จ่ายเพื่อลดภาระภาษี แต่แรงจูงใจดังกล่าวยังไม่เพียงพอที่จะกระตุ้นให้เกิดการจ้างงานคนพิการเพิ่มขึ้น ดังนั้น เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้สถานประกอบการมีส่วนร่วมในการจ้างงาน คนพิการเพิ่มขึ้น องค์กรควรได้รับแรงสนับสนุนเพิ่มเติมในเชิงสังคม เศรษฐกิจ และนโยบาย เพื่อส่งเสริมการจ้างงานคนพิการ จึงควรพิจารณาออกพระราชบัญญัติหรือกฎกระทรวงเพื่อให้สิทธิประโยชน์เพิ่มเติมแก่สถานประกอบการ เช่น การสนับสนุนเงินทุนในการปรับปรุงสภาพแวดล้อม ในการทำงานที่เกี่ยวกับคนพิการ การให้สิทธิในการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมต่างๆ ของภาครัฐ

6. องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยนี้ศึกษากระบวนการให้บริการตามมาตรา 35 ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 โดยมีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไข ได้ดังนี้



ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่, ผู้วิจัย

7. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้พบปัญหาและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ดังต่อไปนี้

1. เชิงปฏิบัติการ กรมการจัดหางานควรประชาสัมพันธ์และพัฒนาระบบออนไลน์ให้ใช้งานง่าย มีความปลอดภัย และครอบคลุมทุกขั้นตอนของการขอรับและให้สิทธิ
2. เชิงนโยบาย รัฐบาลควรทบทวนและปรับปรุงกฎหมายและระเบียบให้มีความชัดเจน ใช้ง่าย และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น สิทธิประโยชน์ทางภาษีที่มากขึ้น
3. การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาความคิดเห็นของคนพิการเกี่ยวกับอุปสรรคที่พบในการเข้าถึงการทำงาน และความพึงพอใจต่อกระบวนการให้สิทธิ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนายจ้างในการจ้างงานคนพิการในเชิงลึกมากขึ้น

8. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- คนที่ 1 – 9 คนพิการ. (2567). บทสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 14 ตุลาคม 2567
- คนที่ 10 นักวิชาการแรงงานปฏิบัติการ. (2567). บทสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 15 ตุลาคม 2567
- คนที่ 11 นักวิชาการแรงงาน. (2567). บทสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 15 ตุลาคม 2567
- คนที่ 12 นักวิชาการแรงงาน. (2567). บทสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 15 ตุลาคม 2567
- คนที่ 13 – 15 นายจ้าง/สถานประกอบการ/หน่วยงานของรัฐ. (2567). บทสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 17 ตุลาคม 2567

9. เอกสารอ้างอิง

- กรมประชาสัมพันธ์.(2566). กระทรวงแรงงาน ส่งเสริมการจ้างงานคนพิการเชิงสังคม มีงานทำมีรายได้สามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว. ค้นเมื่อ วันที่ 14 ตุลาคม 2567, จาก <http://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iid/122154>.
- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2567 ก.). ข้อมูลสถานการณ์คนพิการในประเทศไทย. ค้นเมื่อ วันที่ 15 ตุลาคม 2567, จาก <http://dep.go.th/th/law-academic/knowledge-base/disabled-person-situation>.
- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2567 ข.). สถิติการจ้างงานคนพิการในสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐ. ค้นเมื่อ วันที่ 15 ตุลาคม 2567, จาก https://dep.go.th/th/law-academic/service_stat-depjob
- กฤษฎา อีระโกศลพงศ์ และนราเขต ยิ้มสุข. (2561). การส่งเสริมการมีงานทำกับการจัดการความหลากหลายของคนพิการในวาระประเทศไทย 4.0. วารสารพัฒนาสังคม, 20(1), หน้า 77-96.
- กองพัฒนาระบบบริการจัดหางาน. (2566). คู่มือการให้บริการการตามมาตรา 33 และ 35 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556. ค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/AYgOr>
จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pimjournal/article/view/262876/179346>.
- จุฑาพร ศักดิ์รัตน์ และปภาศรี บัวสุวรรณ. (2567). ปัญหาทางกฎหมายว่าด้วยการจ้างงานคนพิการและการคุ้มครองคนพิการในสถานประกอบกิจการ. วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก. 10(3), 379 – 394. จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pacific/article/view/272558/185202>.
- ชลธาร ปิ่นเจริญ. (2562). สถานภาพและประเด็นปัญหาการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายการจ้างงานคนพิการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม. พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ พ.ศ. 2550. (2550, กันยายน 19). ราชกิจจานุเบกษา, 130(30ก), 1 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556. (2556, มีนาคม 29). ราชกิจจานุเบกษา, 130(30ก), 1.
- ชัชวาล ตรงดี. (2566). การนำนโยบายส่งเสริมการจ้างงานคนพิการเชิงสังคมไปปฏิบัติ: กรณีศึกษา สำนักงานจัดหางานกรุงเทพมหานครพื้นที่ 10.
- ชายชาติ นรเศรษฐาภรณ์. (2565). แนวทางการจ้างงานคนพิการอย่างยั่งยืน. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. 13(1), 425-441. จาก <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJPU/article/view/254963>
- บุษบากร สุวรรณเกษ, สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล และชนิศา ตันติเฉลิม. (2566). สภาพการจ้างงานในปัจจุบันและทักษะการทำงานที่จำเป็นสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาตามความต้องการของหน่วยงาน. วารสารปัญญาภิวัฒน์. 15(2), 177-191.
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดหนองบัวลำภู. (2567). ข้อมูลเงินสมทบตามมาตรา 34 สถานประกอบการจังหวัดหนองบัวลำภูประจำปีการปฏิบัติตามกฎหมาย 2567. ค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2567, จาก job.dep.go.th/roport_6411.php.

- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (2552 ก.). อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD). ค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2567, จาก <https://humanrights.mfa.go.th/th/humanrights/obligation/international-human-rights-mechanism/CRPD.php>
- Di Campi, A. M., & Luccio, F. L. (2025). Accessible authentication methods for persons with diverse cognitive abilities. *Universal Access in the information Society*. <https://doi.org/10.1007/s10209-025-01189-4>
- Holubová, B., Kahancová, M., Kováčová, L., Mýtna Kureková, L., Šumichrast, A., & Torp, S. (2024). Institutional constraints to social dialogue in work integration of persons with disabilities: Slovakia and Norway compared. *Employee Relations*, 46(3), 532–548. <https://www.emerald.com/insight/0142-5455.htm>
- Merton, R. K. (1957). Bureaucratic structure and personality. *Social Forces*, 55, 195-205.
- Nagtegaal, R., de Boer, N., van Berkel, R., Derks, B., & Tummers, L. (2023). Why do employers (fail to) hire people with disabilities? A systematic review of capabilities, opportunities and motivations. *Journal of Occupational Rehabilitation*, 33(3), 329 – 340. <http://doi.org/10.1007/s10926-022-10076-1>.
- Osborne, D. & Gaebler, T. (1992): *Reinventing government: How the Entrepreneurial Spirit is Transforming the Public Sector*. New York: Addison- Wesley.
- Osborne, S. P. (2010). Introduction: The (New) Public Governance: A Suitable Case for Treatment?. In *The New Public Governance?: Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance*. Stephen P. Osborne (ed.). London: Routledge.
- Phenix Center for Economic and Informatics Studies. (2016, December 2). Employment of persons with disabilities in Jordan: Meager conditions, scarce opportunities. *Jordan Labor Watch*. http://www.labor-watch.net/uploads/en_labor-watch.net_636396189689764225.pdf
- Weber, M. (1947). *The Theory of Social and Economic Organization* (A. M. Henderson & T. Parsons, Trans.). New York: Free Press.

แนวทางการพัฒนาเกณฑ์ชี้วัดภาวะรายได้ไม่เพียงพอของผู้สูงอายุเชิงนโยบาย
ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย

POLICY-ORIENTED GUIDELINES FOR DEVELOPING INDICATORS OF INADEQUATE
INCOME AMONG THE ELDERLY UNDER THE MINISTRY OF INTERIOR
REGULATION

วรนิษฐา บุตรภูงา^{1,*}, ณรงค์ เกียรติคุณวงศ์²

WORANITTHA BUDPOONGA¹, NARONG KIETTIKUNWONG²

^{1,2}วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

^{1,2}COLLEGE OF LOCAL ADMINISTRATION KHON KAEN UNIVERSITY

*Corresponding Author E-mail: Pitchakorn.i@kkumail.com

บทความวิจัย (Research Article)

RECEIVED 11 MARCH 2025, REVISED 8 APRIL 2025, ACCEPTED 22 APRIL 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาเกณฑ์ชี้วัดการมีรายได้ไม่เพียงพอที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุผู้มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพ ภายใต้ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย นโยบาย และหลักเกณฑ์ด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้กลุ่มคำหลักที่อิงจากแนวคิดด้านความยากจน ซึ่งสะท้อนบริบทใกล้เคียงกับภาวะรายได้ไม่เพียงพอของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า เกณฑ์ชี้วัดที่เหมาะสมสามารถสังเคราะห์ได้ 3 มิติ โดยแต่ละมิติจะประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) มิติทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1.1 รายได้รวมของผู้สูงอายุ 1.2 ค่าใช้จ่ายพื้นฐาน 1.3 ภาระหนี้สิน 2) มิติทางสังคม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 2.1 การเข้าถึงบริการสาธารณะ 2.2 การเข้าถึงบริการภาครัฐ/ท้องถิ่น 2.3 สถานะครัวเรือนและความเปราะบาง 3) มิติทางสุขภาพ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 3.1 สถานะสุขภาพของผู้สูงอายุ 3.2 ความสามารถในการประกอบอาชีพ 3.3 ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ ผู้วิจัยเสนอให้มีการบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานรัฐ และส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการคัดกรองกลุ่มเปราะบาง พร้อมแนะนำให้มีการขยายผลวิจัยในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ เพื่อใช้เป็นข้อมูลเชิงนโยบายในการพัฒนาเกณฑ์ชี้วัดที่เป็นธรรม ยืดหยุ่น และตอบสนองต่อบริบทของสังคมไทยในระยะยาว

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ, เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ, เกณฑ์ชี้วัด

ABSTRACT

This research aims to study the development of appropriate insufficient income indicators for elderly individuals eligible for living allowances under the Ministry of Interior Regulation on Criteria for Payment of Elderly Living Allowance by Local Administrative Organizations, B.E. 2566. The research employs a qualitative research methodology through documentary analysis of relevant laws, policies, and criteria related to elderly living allowances. Data analysis utilizes keywords based on poverty concepts, reflecting contexts closely related to the insufficient income situation of the elderly. The research findings reveal that appropriate indicators can be synthesized into three dimensions, each comprising key components: 1) Economic Dimension, including 1.1) Total income of the elderly, 1.2) Basic expenses, and 1.3) Debt burden; 2) Social Dimension, including 2.1) Access to public services, 2.2) Access to government/local services, and 2.3) Household status and vulnerability; and 3) Health Dimension, including 3.1) Health status of the elderly, 3.2) Ability to work, and 3.3) Health expenses. The researchers propose the integration of data between government agencies and the promotion of community roles in screening vulnerable groups. Additionally, it is recommended to expand research to various areas across the country to provide policy data for developing fair, flexible indicators that respond to the long-term context of Thai society.

Keywords: Older adults, senior citizen allowance, Indicator

1. บทนำ

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งนำมาสู่ความท้าทายทางนโยบายและระบบสวัสดิการของรัฐอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะการจัดสวัสดิการเพื่อประคับประคองคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ขาดแคลนรายได้ ซึ่งหนึ่งในเครื่องมือสำคัญคือ การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ กลไกดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการดูแลกลุ่มเปราะบางทางเศรษฐกิจของสังคม เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี อย่างไรก็ตาม ระเบียบกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2552 ซึ่งใช้เป็นกรอบในการกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพ กลับมีข้อกำหนดที่ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่รับรองสิทธิพื้นฐานของผู้สูงอายุอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งไม่มีรายได้เพียงพอ ให้ได้รับการช่วยเหลือจากรัฐโดยปราศจากเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคเกินจำเป็น

เพื่อแก้ไขข้อจำกัดที่เกิดขึ้น รัฐจึงได้ปรับปรุงระเบียบใหม่ในปี พ.ศ. 2566 โดยเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอสามารถยืนยันสิทธิในการรับเงินเบี้ยยังชีพได้ ภายใต้แนวคิด “การพิสูจน์ความจน” ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้การจัดสรรสวัสดิการเป็นไปอย่างตรงจุดและถึงกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง อย่างไรก็ตาม แนวทางดังกล่าวก่อให้เกิดข้อกังวลในทางปฏิบัติว่า อาจประสบปัญหาเช่นเดียวกับโครงการสวัสดิการอื่นของรัฐ เช่น โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และโครงการเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิด ซึ่งแม้จะมีเจตนารมณ์ในการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง แต่กลับพบว่าผู้มีสิทธิจำนวนมากไม่ยอมที่ตกหล่นจากระบบ เนื่องจากกระบวนการคัดกรองที่ขาดความยืดหยุ่นและไม่สอดคล้องกับบริบทความเป็นจริงของผู้ขอรับสิทธิ (สมชัย จิตสุชน, 2566)

แม้ว่าระเบียบกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2566 จะเป็นก้าวสำคัญในการพัฒนานโยบายด้านผู้สูงอายุ แต่หากยังไม่มีเกณฑ์ชี้วัด “รายได้ไม่เพียงพอ” ที่ชัดเจน ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ ก็อาจทำให้ผู้ที่ควรได้รับสิทธิต้องหลุดจากระบบสวัสดิการ

ดังนั้น เพื่อพัฒนาแนวทางการกำหนดเกณฑ์ชี้วัดการมีรายได้ไม่เพียงพอ ให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการประเมินสิทธิรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ภายใต้ระเบียบกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2566 โดยมุ่งเน้นการออกแบบ

เกณฑ์ให้มีความ ชัดเจน โปร่งใส ยืดหยุ่น และสามารถ ปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อช่วยลดภาระของผู้ขอรับสิทธิ เพิ่มโอกาสในการเข้าถึง และลดความเหลื่อมล้ำเชิงระบบที่เกิดจากกระบวนการคัดกรองในปัจจุบัน ที่ผ่านมา งานวิจัยด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุส่วนใหญ่ มักมุ่งเน้นการประเมินผลกระทบของนโยบาย หรือวิเคราะห์ประสิทธิภาพของโครงการในภาพรวม แต่ยังขาดการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับวิธีการประเมินว่ารายได้ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะภายใต้ระเบียบฉบับใหม่ที่เพิ่งมีผลบังคับใช้

งานวิจัยนี้จึงเสนอแนวทางการประเมินภาวะการมีรายได้ไม่เพียงพอ ที่ไม่จำกัดเฉพาะมิติทางเศรษฐกิจ แต่ยังรวมถึงมิติทางสังคม สุขภาพ และการเข้าถึงทรัพยากรของผู้สูงอายุแต่ละราย เพื่อให้การประเมินสะท้อนสภาพความเป็นจริงได้รอบด้าน และสามารถตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะรายได้ไม่เพียงพอในผู้สูงอายุ
2. เพื่อพัฒนาแนวทางเกณฑ์ชี้วัดภาวะรายได้ไม่เพียงพอที่เหมาะสม เป็นธรรม และสามารถประยุกต์ใช้ในเชิงนโยบาย ภายใต้ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566

3. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์ชี้วัด

พงศ์เทพ จิระโร (2556) เกณฑ์ คือระดับที่ถูกกำหนดขึ้นและได้รับการยอมรับในสถานการณ์ใด สถานการณ์หนึ่ง เพื่อนำมาใช้เปรียบเทียบกับค่าที่ได้จากการวัดตัวบ่งชี้ต่าง ๆ เกณฑ์ที่กำหนดขึ้นควรมีความสอดคล้องกับระดับการวัด (Scale of Measurement) วิธีการวัด (Measurement Methodology) และหน่วยที่ใช้วัด (Unit of Measurement) ทั้งนี้ หากเกณฑ์ดังกล่าวได้รับการยอมรับโดยทั่วไป ก็ถือว่าเป็นเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐาน (Standard)

อัจศรา ประเสริฐสิน (2557) เกณฑ์ หมายถึง ระดับที่ถูกกำหนดหรือกำหนดขึ้นโดยผู้ประเมิน ซึ่งอาจเป็นบุคคลหนึ่งคนหรือหลายคนร่วมกันกำหนดก็ได้

เทวการินทร์ ไกรเมธวงศ์ฤทัย (2566) เกณฑ์ หมายถึง สิ่งที่ใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติหรือคุณภาพของสิ่งต่าง ๆ โดยจะพิจารณาและตัดสินลักษณะของสิ่งที่ต้องการประเมิน เพื่อกำหนดคุณค่าของสิ่งนั้นให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

สรุปได้ว่า เกณฑ์ หมายถึง ระดับหรือขอบเขตที่ถูกกำหนดขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเปรียบเทียบ ประเมิน หรือตัดสินคุณภาพของข้อมูล สิ่งของ หรือการปฏิบัติงาน

การนำเกณฑ์ไปใช้

พงศ์เทพ จิระโร (2556) ได้สรุปว่า เกณฑ์ที่ดีสำหรับการนำไปใช้ในการประเมินควรกำหนดขึ้นบนพื้นฐานของหลักการทางวิชาการ มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริงในบริบทต่าง ๆ รวมทั้งต้องมีความยุติธรรมและโปร่งใส เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในกระบวนการประเมิน นอกจากนี้ เกณฑ์ควรมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์หรือรอบการประเมินในแต่ละครั้งได้ และที่สำคัญควรได้รับการ

ยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้ปฏิบัติงาน ผู้รับการประเมิน ผู้ประเมิน รวมถึงผู้ที่นำผลการประเมินไปใช้ เพื่อให้เกิดความร่วมมือและสามารถนำไปสู่การใช้เกณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความยากจน

ความยากจนเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบในวงกว้างต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมในหลายมิติ โดยนิยามของความยากจนไม่ได้จำกัดเฉพาะการขาดรายได้หรือทรัพยากร แต่ยังรวมถึงข้อจำกัดในการเข้าถึงโอกาสและบริการพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย การศึกษา และบริการสาธารณะ สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2552)ให้นิยามความยากจนว่าเป็นสภาพที่ประชาชนมีความเป็นอยู่ต่ำกว่ามาตรฐาน ซึ่งหมายถึงการที่ประชาชนไม่สามารถจัดหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับชีวิตได้ เช่น อาหาร ที่มีคุณค่าทางโภชนาการหรือการอยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย การวิเคราะห์ความยากจนในเชิงลึกแสดงให้เห็นว่าปัญหานี้ไม่ได้เป็นเพียงปัญหาส่วนบุคคล แต่ยังเชื่อมโยงกับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมในระดับมหภาค เช่น ความไม่เท่าเทียมในการกระจายรายได้ โอกาสในการเข้าถึงการศึกษา และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม เช่นเดียวกับ สมพร โกมารทัต (2560) ได้ให้ความหมาย ความยากจน (Poverty) หมายถึง สภาพที่ประชากรในประเทศมีค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตต่ำกว่าเกณฑ์เส้นความยากจน ทั้งในระดับสากลและระดับประเทศ ความยากจนสะท้อนถึงความขาดแคลนในปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย การศึกษา และการเข้าถึงบริการพื้นฐานต่าง ๆ นอกจากนี้ยังรวมถึงการขาดศักยภาพในการพัฒนาชีวิต ขาดโอกาสเข้าถึงทรัพยากร การศึกษา และข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ สภาพดังกล่าวนำไปสู่ความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงความไม่มั่นคงในชีวิต

มิติของความยากจน

วิจิตต์ศรี สงวนวงศ์ (2549) อธิบายว่า ความยากจนสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านรายได้ มิติที่มีรายได้ และมิติด้านความเข้มแข็งหรือการมีส่วนร่วม ขณะที่สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ให้ความหมายของความยากจนในระบบ TPMAP ว่า คือภาวะที่บุคคลมีคุณภาพชีวิตต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดในหลากหลายมิติ ได้แก่ ด้านสุขภาพ มาตรฐานความเป็นอยู่ การศึกษา เศรษฐกิจ และการคุ้มครองทางสังคมและการมีส่วนร่วม ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า ความยากจนคือสถานะที่บุคคลหรือครัวเรือนมีคุณภาพชีวิตต่ำกว่ามาตรฐานในหลายมิติ ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาเชิงโครงสร้างทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยรวม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในครั้งนี้อยู่ได้รับการคัดเลือกจากความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งมุ่งวิเคราะห์และพัฒนาเกณฑ์ชี้วัด “การมีรายได้ไม่เพียงพอ” เพื่อใช้ในการประเมินสิทธิของผู้สูงอายุภายใต้ระบบสวัสดิการของรัฐ โดยเฉพาะในบริบทที่ยังไม่มีการศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับความเหมาะสมของเกณฑ์ดังกล่าว งานวิจัยของมติกา อารยะภักดี (2562) ได้สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของการใช้เกณฑ์ด้านรายได้ในการดำเนินโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ โดยชี้ให้เห็นปัญหาความไม่เท่าเทียมในการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้รับสิทธิ อันเนื่องมาจากข้อจำกัดของข้อมูลที่ใช้ประกอบการพิจารณา เช่น การไม่มีบัญชีธนาคารหรือทรัพย์สินที่อยู่ในระบบ แม้ในความเป็นจริงอาจมีทรัพย์สินที่เกินเกณฑ์กำหนดก็ตาม ขณะที่งานวิจัยของวรรณพงษ์ ดุรงคเวโรจน์ (2565) ได้ขยายภาพของปัญหานี้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยระบุถึงข้อผิดพลาดของระบบคัดกรองในรูปแบบของ Inclusion error และ Exclusion error ซึ่งเกิดจากการใช้เกณฑ์รายได้เพียงอย่างเดียวเป็นหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจ โดยเฉพาะในกลุ่มแรงงานนอกระบบที่ไม่มีหลักฐานทางรายได้ที่ชัดเจน ทำให้ผู้ที่

ความลำบากจริงไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการได้อย่างเป็นธรรม นอกจากนี้ งานวิจัยของสุพนิดา จิระสินวรรณะ (2565) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความยากจนของผู้สูงอายุโดยตรง และพบว่าความยากจนในกลุ่มนี้ไม่สามารถพิจารณาได้จากมิติรายได้เพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ และรูปแบบการใช้ชีวิต เช่น สถานภาพสมรส การศึกษา การอยู่อาศัย และการเข้าถึงบริการสุขภาพ ซึ่งล้วนมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อสถานะทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ งานวิจัยทั้งสามชิ้นจึงมีความสำคัญในฐานะที่ช่วยชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดของระบบเกณฑ์รายได้แบบมิติเดียว และสนับสนุนแนวคิดในการพัฒนาเกณฑ์ชี้วัดแบบพหุมิติ ซึ่งจะสามารถสะท้อนสถานการณ์ความเป็นจริงได้อย่างรอบด้าน และเป็นแนวทางสำคัญที่ส่งเสริมให้ระบบการคัดกรองผู้มีสิทธิเข้าถึงสวัสดิการของรัฐมีความครอบคลุม เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยนี้ได้จากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความยากจนซึ่งชี้ให้เห็นว่าความยากจนไม่สามารถวัดได้จากรายได้เพียงอย่างเดียว แต่ควรมองร่วมกับปัจจัยทางสังคม สุขภาพ และการเข้าถึงโอกาสในการดำรงชีวิต โดยมีพื้นฐานจากแนวคิดของ วิจิตต์ศรี สงวนวงศ์ (2549) ที่แบ่งความยากจนออกเป็น 3 มิติ คือ ด้านรายได้ ด้านที่มีรายได้ และด้านการมีส่วนร่วม รวมถึงแนวทางของ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2567) ที่ใช้ระบบ TPMAP ในการประเมินความยากจนผ่านมิติต่าง ๆ เช่น สุขภาพ การศึกษา และเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังอิงจากงานวิจัยของ สุพนิดา จิระสินวรรณะ (2565) ที่พบว่าความยากจนของผู้สูงอายุสัมพันธ์กับหลายปัจจัยในชีวิตประจำวัน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และลักษณะการอยู่อาศัย ดังนั้น การวิจัยนี้จึงกำหนดกรอบแนวคิดโดยพิจารณา 3 มิติหลัก ได้แก่ มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสังคม และมิติทางสุขภาพ เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาเกณฑ์ชี้วัดการมีรายได้ไม่เพียงพอ ที่มีความยุติธรรม ครอบคลุม และสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยอย่างแท้จริง

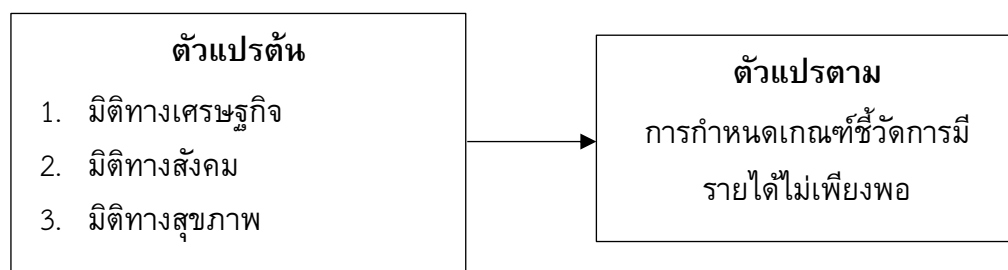
องค์ประกอบของกรอบแนวคิด

1. ตัวแปรต้น (Independent Variables):

- 1.1 มิติทางเศรษฐกิจ
- 1.2 มิติทางสังคม
- 1.3 มิติทางสุขภาพ

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable):

การกำหนดเกณฑ์ชี้วัดการมีรายได้ไม่เพียงพอ



รูป 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากรูปที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัยซึ่งประกอบด้วยตัวแปรต้น ได้แก่ มิติหลัก 3 ด้านที่ใช้ในการกำหนดเกณฑ์ชี้วัดการมีรายได้ไม่เพียงพอของผู้สูงอายุ ได้แก่ มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสังคม และมิติทางสุขภาพ โดยทั้งสามมิตินี้เป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนสภาพความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างรอบด้าน ซึ่งจะส่งผลต่อการกำหนดเกณฑ์ชี้วัดในตัวแปรตาม คือ “การกำหนดเกณฑ์ชี้วัดการมีรายได้ไม่เพียงพอ” เพื่อให้นำไปสู่ข้อเสนอแนะที่สามารถปรับใช้ในทางปฏิบัติในการพิจารณาสิทธิรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้มีความเหมาะสม

5. วิธีดำเนินการวิจัย

1.ระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบการวิจัยที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเน้นการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) เป็นหลัก เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์ชี้วัด “การมีรายได้ไม่เพียงพอ” ที่สามารถสะท้อนสภาพความเป็นจริงของผู้สูงอายุในบริบทของประเทศไทยได้อย่างรอบด้าน โดยมีกระบวนการกลั่นกรองข้อมูลในการวิจัยมี ดังนี้

1.1 กำหนดขอบเขตเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยเริ่มจากการวางกรอบเนื้อหาที่จะศึกษา โดยมุ่งเน้นเฉพาะเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เกณฑ์รายได้ และระบบสวัสดิการในประเทศไทย รวมถึงแนวคิดทางทฤษฎีเกี่ยวกับ “ความยากจน” ซึ่งช่วยให้สามารถพิจารณาความยากจนได้จากหลายมิติ ไม่ใช่เพียงรายได้

1.2 การคัดเลือกเอกสารอย่างมีหลักเกณฑ์

เอกสารที่นำมาศึกษาจะถูกคัดเลือกจากแหล่งที่เชื่อถือได้ เช่น กฎหมาย ระเบียบของกระทรวงมหาดไทย พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง รายงานของหน่วยงานภาครัฐ และบทความทางวิชาการที่ผ่านการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลที่ได้มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ

1.3 การวิเคราะห์เนื้อหา

เอกสารที่ผ่านการคัดเลือกจะถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้เทคนิค “การอ่านอย่างมีเป้าหมาย (Selective Reading)” เพื่อระบุแนวคิดหลักและประเด็นสำคัญ จากนั้นจึงจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามมิติที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสังคม มิติทางสุขภาพ

1.4 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลมีความถูกต้องและครอบคลุม ผู้วิจัยใช้วิธีตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ (แหล่งราชการ งานวิจัย เอกสารนโยบาย) และพิจารณาความสมเหตุสมผลของข้อสรุปที่ได้จากเอกสารแต่ละชุด

การวิเคราะห์และกลั่นกรองข้อมูลที่เป็นระบบเช่นนี้ ช่วยให้ข้อเสนอแนะในงานวิจัยมีความน่าเชื่อถือ ใช้ได้จริง และสามารถสนับสนุนการพัฒนาระบบสวัสดิการผู้สูงอายุให้มีความยุติธรรมและสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยอย่างแท้จริง

2.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ใช้วิธีการเลือกเอกสารแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยพิจารณาจากเอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องโดยตรง เช่น เอกสาร กฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

3. วิธีการและเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary analysis) โดยใช้แนวทางการวิธีการเลือกอ่าน (Selective Reading) เพื่อระบุและจำแนกประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเกณฑ์ชีวิต

3.2 กระบวนการเก็บข้อมูล

1. คัดเลือกเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การคัดเลือกข้อมูลโดยใช้หลักการ การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย เอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และนโยบาย ว่าด้วยการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เอกสารที่กล่าวถึงแนวคิดหรือเกณฑ์ในการกำหนด "รายได้ไม่เพียงพอ" หรือ "ความยากจน" โดยเฉพาะในบริบทของผู้สูงอายุ รายงานการศึกษาและ งานวิจัยวิชาการที่ผ่านการตีพิมพ์ ในวารสาร หรือเผยแพร่โดยหน่วยงานรัฐ และองค์กรที่เชื่อถือได้ เช่น สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย เป็นต้น

2. ศึกษาเอกสารและทำการสกัดข้อมูลที่สำคัญ

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มคำหลัก (Keyword Groups) ล่วงหน้า โดยอิงจากกรอบแนวคิดในการวิจัยและผลการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เป็นเพราะในปัจจุบัน ยังไม่มีการนิยามคำว่า "รายได้ไม่เพียงพอ" อย่างชัดเจนในระดับนโยบายหรือวิชาการ จึงจำเป็นต้องอ้างอิงคำที่มีความหมายหรือบริบทใกล้เคียง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการค้นหาและวิเคราะห์ข้อมูล ตัวอย่างกลุ่มคำที่ใช้ ได้แก่ กลุ่มคำด้านนิยาม เช่น "ความยากจน", "มิติความยากจน", "ผู้มีรายได้น้อย", "คุณภาพชีวิตต่ำกว่าเกณฑ์" ซึ่งเป็นคำที่สะท้อนถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้องกับภาวะความเปราะบางของผู้สูงอายุ การกำหนดกลุ่มคำหลักเหล่านี้ช่วยให้การรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลมีความชัดเจน เป็นระบบ และสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาในมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรายได้ไม่เพียงพอของผู้สูง

6. ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาเกณฑ์ชีวิต "การมีรายได้ไม่เพียงพอ" ของผู้สูงอายุไม่ควรจำกัดอยู่เพียงแค่การพิจารณารายได้ทางการเงินเท่านั้น หากแต่ควรเชื่อมโยงกับ มิติต่างๆของความยากจน เพื่อสะท้อนภาวะความเปราะบางที่แท้จริงของผู้สูงอายุในหลากหลายด้าน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตและความสามารถในการดำรงชีพอย่างมีศักดิ์ศรี ที่ผ่านมา พบว่าโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐ เช่น โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และ โครงการเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิด ได้กำหนดเกณฑ์รายได้ครัวเรือนไม่เกิน 100,000 บาท ต่อปีเป็นเกณฑ์หลักในการพิจารณาให้สิทธิ ซึ่งส่งผลให้ เกิดปัญหาการตกหล่นของกลุ่มเปราะบาง ที่แม้จะมีรายได้สูงกว่าเกณฑ์เพียงเล็กน้อย แต่ยังคงเผชิญกับภาระค่าใช้จ่ายสูง ไม่มีหลักประกันด้านสุขภาพ ไม่มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย หรืออยู่ในครัวเรือนที่ขาดผู้ดูแล การพิจารณาเฉพาะตัวเลขรายได้ จึงไม่สามารถสะท้อนสถานะ "รายได้ที่ไม่เพียงพอ" ได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่มักมีรายได้จากหลากหลายแหล่ง ไม่เป็นทางการ และไม่แน่นอน จากการวิเคราะห์ข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า สถานะ "รายได้ไม่เพียงพอ" ควรพิจารณาจาก 3 มิติหลัก ที่สะท้อนสภาพความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ได้แก่

1. มิติทางเศรษฐกิจ

มิตินี้ถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการประเมินความสามารถในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ โดยไม่จำกัดเฉพาะจำนวนเงินรายได้ที่ได้รับต่อเดือนเท่านั้น แต่ควรพิจารณาองค์ประกอบอื่นร่วมด้วย เช่น รายได้เฉลี่ยต่อ

เดือนจากทุกแหล่ง ทั้งที่เป็นรายได้ทางตรง เช่น เบี้ยยังชีพ บำนาญ หรือรายได้จากลูกหลาน และรายได้ทางอ้อม เช่น อาหาร ของใช้ หรือค่าใช้จ่ายที่มีผู้อื่นออกให้เป็นประจำ ทรัพย์สินที่สามารถเปลี่ยนเป็นรายได้ หรือยังชีพได้ เช่น บ้าน ที่ดิน ยานพาหนะ หรือทรัพย์สินอื่นที่สามารถใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ภาระหนี้สินและค่าใช้จ่ายที่ต้องรับผิดชอบ เช่น ค่าใช้จ่ายประจำเดือน ค่ารักษาพยาบาล หรือภาระของสมาชิกครอบครัวในกรณีที่สูงอายุต้องเป็นผู้ดูแล มิตินี้ชี้ให้เห็นว่า แม้ผู้สูงอายุบางรายอาจมีรายได้ แต่หากมีหนี้สินสูง หรือมีค่าใช้จ่ายจำเป็นมาก ก็อาจจัดอยู่ในกลุ่ม “รายได้ไม่เพียงพอ” ได้เช่นกัน

2. มิติทางสังคม

มิตินี้เกี่ยวข้องกับโครงสร้างครอบครัว ความมั่นคงของการอยู่อาศัย และการได้รับการดูแลจากเครือข่ายทางสังคม ซึ่งล้วนมีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยมีตัวชี้วัดสำคัญ เช่น ลักษณะการอยู่อาศัย เช่น อยู่ตามลำพัง อยู่กับครอบครัว อยู่ในบ้านของตนเองหรือบ้านเช่า ซึ่งส่งผลต่อความรู้สึกมั่นคงและภาวะทางจิตใจ การได้รับการดูแลหรือสนับสนุน จากบุตรหลาน ญาติ หรือเพื่อนบ้าน รวมถึงภาครัฐและองค์กรชุมชน การเข้าถึงสิทธิพื้นฐานและบริการของรัฐ เช่น การลงทะเบียนเบี้ยยังชีพ การใช้สิทธิบัตรทอง หรือการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุในชุมชนผู้สูงอายุที่ขาดเครือข่ายทางสังคมหรืออยู่ตามลำพังโดยไม่มีผู้ดูแล อาจมีความเสี่ยงสูงในการตกหล่นจากระบบสวัสดิการ แม้จะมีรายได้อยู่บ้าง

3. มิติทางสุขภาพ

สุขภาพเป็นมิติที่เชื่อมโยงกับค่าใช้จ่ายในการรักษาและความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง ซึ่งมีผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิต โดยพิจารณาจาก ภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังหรือโรคประจำตัว ที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลต่อเนื่อง เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง หรือภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ ภาวะทุพพลภาพหรือข้อจำกัดทางร่างกาย ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง เช่น การเดิน การอาบน้ำ หรือการทำอาหาร ภาระค่าใช้จ่ายทางสุขภาพ ที่อยู่นอกเหนือสิทธิประกันสุขภาพ เช่น ค่ายาเฉพาะทาง อุปกรณ์ช่วยเดิน หรือการดูแลในระยะยาว ซึ่งผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งต้องแบกรับเอง หากผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และต้องพึ่งพาผู้อื่นตลอดเวลา ก็ถือเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะ “รายได้ไม่เพียงพอ” แม้ว่าจะมีรายได้บางส่วนก็ตาม

7. องค์ความรู้ใหม่

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบของผู้มีรายได้ไม่เพียงพอ

มิติของความยากจน	องค์ประกอบหลัก	ตัวชี้วัด
มิติทางเศรษฐกิจ	รายได้ของผู้สูงอายุ	1. รายได้รวมต่อเดือนต่ำกว่าค่าครองชีพเฉลี่ยในพื้นที่ 2. ไม่มีแหล่งรายได้ประจำ/รายได้ไม่แน่นอน 3. พึ่งพารายได้จากบุคคลอื่น
	ค่าใช้จ่ายพื้นฐาน	1. ค่าครองชีพในครัวเรือน ค่าอาหาร ค่าเดินทาง ค่าเช่าบ้าน
	ภาระหนี้สิน	1. มีหนี้สินที่ส่งผลกระทบต่อการใช้จ่ายพื้นฐาน

มิติของความยากจน	องค์ประกอบหลัก	ตัวชี้วัด
มิติทางสังคม	การเข้าถึงบริการสาธารณะ	1. เข้าถึงบริการสาธารณะจำกัด เช่น ศูนย์สุขภาพ/ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ 2. ไม่มีไฟฟ้า น้ำประปา หรือการคมนาคมที่สะดวก
	การเข้าถึงบริการภาครัฐ/ท้องถิ่น	1. ไม่ได้รับสิทธิสวัสดิการ เช่น บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ หรือเบี้ยยังชีพ 2. ขาดความรู้ในการเข้าถึงบริการ หรือเอกสารประกอบ
	สถานะครัวเรือนและความเปราะบาง	1. อยู่อาศัยลำพัง หรือมีผู้ดูแลไม่สม่ำเสมอ 2. อยู่ในชุมชนเปราะบาง ขาดเครือข่ายสังคม
มิติทางสุขภาพ	สถานะสุขภาพของผู้สูงอายุ	1. มีโรคประจำตัวหรือเจ็บป่วยเรื้อรัง 2. ภาวะทุพพลภาพ/ต้องพึ่งพาผู้อื่นในชีวิต
	ความสามารถในการประกอบอาชีพ	1. ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติ 2. มีข้อจำกัดทางร่างกายหรือจิตใจที่ทำให้ไม่สามารถหารายได้
	ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ	1. มีภาระค่ารักษาพยาบาลสูง 2. ไม่สามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขฟรีหรือมีค่าใช้จ่ายแฝง

จากตารางที่ 1 ตารางนี้แสดงผลจากการสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ โดยรวบรวมปัจจัยสำคัญที่สะท้อนลักษณะภาวะของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 3 มิติหลัก ได้แก่ มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสังคม และมิติทางสุขภาพ ซึ่งแต่ละมิติประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยและตัวชี้วัดที่สามารถใช้ประเมินภาวะ "รายได้ไม่เพียงพอ" ได้อย่างเป็นระบบ และรอบด้าน เนื่องจากภาวะความยากจนในผู้สูงอายุเป็นปัญหาที่มีลักษณะซับซ้อนและเชื่อมโยงกันหลายมิติ การพิจารณาเฉพาะรายได้ทางการเงินจึงไม่เพียงพอในการสะท้อนความเป็นจริงของชีวิตผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในบริบทที่รายจ่าย ภาระครอบครัว ความเจ็บป่วย หรือการขาดเครือข่ายสนับสนุน ล้วนส่งผลต่อศักยภาพในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

การนำมิติความยากจนมิติต่างๆ มาสังเคราะห์จึงเป็นแนวทางที่ช่วยให้สามารถประเมินภาวะ “รายได้ไม่เพียงพอ” ได้อย่างครอบคลุมมากขึ้น ทั้งยังสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลประกอบการพัฒนาเกณฑ์ชี้วัดที่เหมาะสม เพื่อกำหนดสิทธิประโยชน์ด้านสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุได้อย่างเป็นธรรม และตอบโจทย์เชิงนโยบายในระยะยาว

8. อภิปรายผลการวิจัย

1. มิติทางเศรษฐกิจ ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการพิจารณารายได้ของผู้สูงอายุควรพิจารณาทั้งรายได้ทางตรงและทางอ้อม รวมถึงภาระค่าใช้จ่ายและหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบด้วย จากการศึกษา พบว่า แม้ผู้สูงอายุบางรายจะมีรายได้ประจำ เช่น เบี้ยยังชีพหรือเงินจากครอบครัว แต่หากมีหนี้สินสูง หรือมีภาระดูแลสมาชิกในครอบครัว ก็ยังไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ จึงชี้ให้เห็นว่ามิตินี้ไม่ควรจำกัดเพียงแค่จำนวนเงินรายได้ แต่ต้องพิจารณาร่วมกับภาระทางการเงินโดยรวมข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อานันท์ชนก สกนธวัฒน์ (2554) ที่ชี้ให้เห็นว่า การขาดทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นรายได้ ทรัพย์สิน หรือโอกาสในการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน เป็นปัจจัยที่บั่นทอนสถานะทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยตรง เช่นเดียวกับกัลยารัตน์ คาคสนิท และคณะ (2566) ที่ชี้ว่า ผู้สูงอายุในครัวเรือนยากจนมักประสบกับสภาพบ้านเรือนที่ทรุดโทรม ขาดทรัพย์สินหรือมรดก และมีภาระหนี้สินเรื้อรัง ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยตอกย้ำสถานะความยากจน และสะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ผู้สูงอายุต้องเผชิญ

2. มิติทางสังคม ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าโครงสร้างครอบครัว การอยู่อาศัย และการเข้าถึงเครือข่ายทางสังคม ล้วนมีผลต่อความมั่นคงทางจิตใจและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพัง ไม่มีผู้ดูแล หรือขาดการสนับสนุนจากภาครัฐและชุมชน มีแนวโน้มที่จะถูกทอดทิ้งและเข้าไม่ถึงสวัสดิการขั้นพื้นฐาน แม้ว่าจะมีรายได้ก็ตาม สะท้อนให้เห็นว่ามิตินี้มีความสำคัญในการประเมินภาวะความเปราะบางในชีวิตของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับกัลยารัตน์ คาคสนิท และคณะ (2566) พบว่าในมิติทางสังคม ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในชุมชนน้อยลง ส่งผลให้พวกเขากลายเป็นกลุ่มคนชายขอบที่ถูกมองข้าม และขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียม และสอดคล้องกับทองปาน โตอ่อน (2551) ที่พบว่าผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจนและอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล รวมถึงผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ มักขาดความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและกระบวนการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ อีกทั้งยังไม่ทราบว่าตนเองมีสิทธิได้รับสวัสดิการดังกล่าว

3. มิติทางสุขภาพ ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าสุขภาพของผู้สูงอายุเป็นปัจจัยสำคัญที่เชื่อมโยงโดยตรงกับการรายจ่ายและคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง หรือสูญเสียความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง ส่งผลให้เกิดภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาสุขภาพ ซึ่งผู้สูงอายุมักต้องแบกรับด้วยตนเอง แม้ว่าประเทศไทยจะมีระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง) เป็นกลไกพื้นฐานในการเข้าถึงบริการรักษาพยาบาล แต่ระบบดังกล่าวยังไม่สามารถครอบคลุมค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพทั้งหมด เช่น ค่ายาพิเศษ บริการพยาบาลเฉพาะทาง อุปกรณ์ช่วยเหลือ หรือการดูแลระยะยาวที่ไม่อยู่ภายใต้สิทธิประกันสุขภาพ ซึ่งกลายเป็นภาระหนัก โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีรายได้จำกัด ผู้สูงอายุจำนวนมากไม่มีหลักประกันด้านสุขภาพเพิ่มเติม เช่น ประกันสุขภาพเอกชน หรือสวัสดิการจากอดีตการทำงาน ทำให้ต้องนำเงินออม รายได้ประจำ หรือแม้แต่ทรัพย์สินที่มีอยู่มาใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพ ส่งผลให้เกิดภาวะตึงเครียดทางการเงิน และอาจนำไปสู่สถานะ “รายได้ไม่เพียงพอ” ได้ในที่สุดสอดคล้องกับการศึกษาของ ญัฐนิชา ลอยฟ้า และคณะ (2563) ที่ชี้ให้เห็นว่าผู้ที่ใช้สิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้ามีความเสี่ยงต่อความยากจนสูงกว่ากลุ่มที่ใช้สวัสดิการ

ประเภทอื่น สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2566) พบว่า กลุ่มผู้มีรายได้น้อยมักไม่มีหลักประกันด้านสุขภาพเพิ่มเติม นอกเหนือจากสิทธิสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่ได้รับจากภาครัฐ

พบว่า ทั้ง 3 มิติ ได้แก่ มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสังคม และมิติทางสุขภาพ ล้วนสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ภาวะ “รายได้ไม่เพียงพอ” ของผู้สูงอายุล้วนมีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบซึ่งกันและกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การพัฒนาเกณฑ์ชี้วัดภาวะรายได้ไม่เพียงพอจึงควรบูรณาการทั้ง 3 มิติเข้าด้วยกัน เพื่อให้สามารถสะท้อนภาพรวมของภาวะความเปราะบางได้อย่างครอบคลุมและเที่ยงตรง อันจะนำไปสู่การกำหนดเกณฑ์ประเมินที่มีความยืดหยุ่น เป็นธรรม โปร่งใส และสามารถใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการยืนยันสิทธิของผู้สูงอายุในการเข้าถึงเงินเบี้ยยังชีพและสวัสดิการจากภาครัฐได้อย่างเหมาะสมและเท่าเทียม

ดังนั้น หากมีการนำแนวทางการประเมินภาวะ “รายได้ไม่เพียงพอ” ของผู้สูงอายุโดยอิงกับองค์ความรู้ใหม่ที่ใช้มิติความยากจนมาปรับใช้ จะก่อให้เกิดแนวโน้มและทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในเชิงระบบและเชิงนโยบาย เนื่องจากที่ผ่านมา การคัดกรองผู้มีรายได้น้อยของภาครัฐยังคงยึดโยงกับเกณฑ์รายได้เป็นหลัก และยังไม่สะท้อนภาวะความเปราะบางในชีวิตจริงของผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง กล่าวคือ การประเมินภาวะความยากจนจะไม่ถูกจำกัดอยู่ที่รายได้เพียงอย่างเดียวอีกต่อไป แต่จะครอบคลุมถึงมิติสุขภาพ ความมั่นคงในชีวิต ความสัมพันธ์ในครอบครัว และการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน ซึ่งสะท้อนภาพความเปราะบางในชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างลึกซึ้งและรอบด้านมากขึ้น นำไปสู่การยกระดับกลไกการคัดกรองให้มีความละเอียด ชัดเจน และตอบโจทย์เฉพาะรายบุคคลมากขึ้น อีกทั้งยังส่งเสริมให้เกิดการพัฒนากระบวนการฐานข้อมูลกลางที่บูรณาการข้อมูลจากหลากหลายหน่วยงาน ทั้งระดับกระทรวงและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ช่วยลดการตกหล่นของกลุ่มเปราะบางและสนับสนุนการกำหนดนโยบายเชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ แนวทางดังกล่าวยังเปิดพื้นที่ให้ภาคชุมชนเข้ามามีบทบาทในการติดตาม คัดกรอง และเสนอข้อมูลผู้สูงอายุผ่านกลไกในพื้นที่ เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน และอาสาสมัครสังคม ซึ่งสามารถเข้าถึงและเข้าใจบริบทของผู้สูงอายุในแต่ละชุมชนได้ดียิ่งขึ้น

9. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้พบข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมการบูรณาการฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐ เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถใช้ข้อมูลร่วมกันในการพิจารณาสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อน และเพิ่มความแม่นยำในการช่วยเหลือ พร้อมทั้ง สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในกระบวนการคัดกรองผู้สูงอายุที่ควรได้รับการช่วยเหลือ โดยอาศัยเครือข่ายที่ใกล้ชิดกับประชาชน เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน และอาสาสมัครด้านสังคม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกในแต่ละมิติ

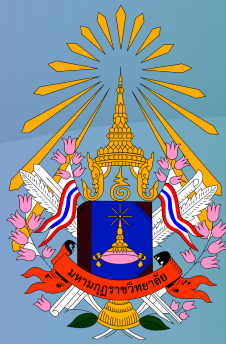
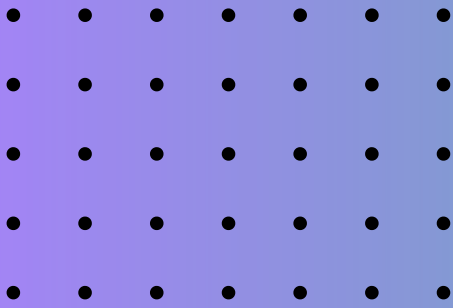
2. งานวิจัยนี้ คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดเกณฑ์การประเมิน "รายได้ไม่เพียงพอ" เพื่อยืนยันสิทธิในการขอรับเงินเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุตามเงื่อนไขในระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2566

3. การวิจัยครั้งต่อไปควรทำการวิจัยเปรียบเทียบในหลายพื้นที่ของประเทศ เพื่อศึกษาความแตกต่างของปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีรายได้ไม่เพียงพอในแต่ละภูมิภาค

10. เอกสารอ้างอิง

- กัลยารัตน์ คาคสนิท, สายสุตา จันทวนา, กัลยาณี สมท้าว, นพรพรรณ ชัยนาม, สายัณห์ วงษ์ช้าง, และกัน นิษฐา มาเห็ม. (2566). สถานการณ์ผู้สูงอายุที่ต้องการความช่วยเหลือในตำบลแวงใหญ่ อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 15(2), 154–175. <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/pnujr/issue/view/17554>
- ณัฐนิชา ลอยฟ้า, เฉลิมพล แจ่มจันทร์, และจงจิตต์ ฤทธิรงค์. (2563). โครงสร้างครัวเรือนกับความยากจนของผู้สูงอายุไทย. วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 24(2), 52–72. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CMJE/article/view/240914/166216>
- ทองปาน โตอ่อน. (2551). การศึกษาความรู้ ความเข้าใจ และความต้องการของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการดำเนินงานจัดเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบางมัญ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี. การศึกษาอิสระหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พงศ์เทพ จิระโร. (2556). วัตถุประสงค์ ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ในการประเมินโครงการ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 24(3), 25–36. <https://journal.lib.buu.ac.th/index.php/education2/article/view/2996>
- พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ. 2546. (2546, 31 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 120. ตอนที่ 130ก. หน้า 1-8.
- มติกา อารยะภักดี. (2562). การประเมินผลโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐกรณีศึกษา ชุมชนก้านน้มนั้น เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง. https://www3.ru.ac.th/mpa-abstract/files/2562_1582280279_6114830013.pdf
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2552. (2552, 21 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 126. ตอนพิเศษ 156ง. หน้า 5-9.
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560. (2560, 12 กันยายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134. ตอนพิเศษ 223ง. หน้า 1.
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2561. (2561, 3 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135. ตอนพิเศษ 101ง. หน้า 1-2.
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562. (2562, 5 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136. ตอนพิเศษ 55ง. หน้า 1-2.
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566. (2566, 11 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 140. ตอนพิเศษ 192ง. หน้า 3-7.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134. ตอนที่ 40ก. หน้า 1-89.
- วรรณพงษ์ ดุรงคเวโรจน์. (2565). ผลกระทบเชิงสาเหตุของบัตรสวัสดิการแห่งรัฐต่อความยากจนทางเศรษฐกิจ. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 29(2), 1–15. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AEJ/article/view/260018>

- วิจิตต์ศรี สงวนวงศ์. (2549). ความยากจนและตัวชี้วัดความยากจน. ประกาศนียบัตรชั้นสูง การบริหารภาครัฐ และกฎหมายมหาชน, สถาบันพระปกเกล้า.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2566). โครงการวิจัยการลดความเหลื่อมล้ำด้านสุขภาพด้วยการเพิ่ม การเข้าถึงเครื่องมือแพทย์และแพลตฟอร์มดิจิทัลด้านสุขภาพ. สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ และสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
- สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์. (2567). บัตรคนจน ตอนที่ 1: บัตรคนจนคัดกรอง “คนจน” ได้ดีแค่ไหน?. <https://www.pier.or.th/abridged/2024/14/#%E0%B9%80%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%AD%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%AD%E0%B8%B4%E0%B8%87>
- สมพร โกมารทัต. (2560). การสำรวจสถานะเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย และทางเลือก มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ สังคม และกฎหมายเป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจน. โครงการประสานงาน การวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). การวัดความยากจนในระบบ TPMAP. สืบค้น จาก <https://www.tpmmap.in.th>
- สุพนิดา จิระสินวรรณะ. (2565). ความยากจนในผู้สูงอายุไทย: การเปลี่ยนแปลงและปัจจัยเสี่ยง. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/6387>
- อานันท์ชนก สกนธวัฒน์. (2554). โครงการศึกษาพลวัตของความยากจน: กรณีศึกษาครัวเรือนชาวนาในพื้นที่ เขตชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางของไทย: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:59686



มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
9/37 หมู่ที่12 ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 0-4324-2386 โทรสาร 0-4324-2386